

YAVUZ BAHADIROĞLU

MERHABA SÖĞÜT

ROMAN

merhaba
söğüt

YAVUZ BAHADIROĞLU

merhaba söğüt

YAVUZ BAHADIROĞLU

Yayın Yönetmeni: Ali Erdoğan

Editör: Mehmed Pakso

İç Tasarım: Said Demirtaş

Kapak Resmi: Enis Temizel

Kapak Tasarımı: Mesut San

ISBN: 978-975-408-102-2

Yayıncı Sertifika No: 12403

Matbaa Sertifika No: 12107

Baskı Tarihi: Şubat 2016

Baskı Cilt: Çaltış Ofset Matbaacılık

Maltepe Mahallesi Yılanlı Ayazma Sok.

No: 8/D K 1 Zeytinburnu /İstanbul

Tel: (0212) 482 11 04

Sanayi Cad., Bilge Sk., No: 2 Yenibosna

34196 Bahçelievler / İstanbul

Tel: (0212) 551 32 25

Faks: (0212) 551 26 59

www.nesilyayinlari.com

nesil@nesilyayinlari.com

Nesil olmasaydı birgünler hep eksik kalacaktı...

© Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereğince bu eserin yayın hakkı anlaşmalı olarak **Nesil Basın Yayın Gıda Tic. ve San. A.Ş.**'ye aittir. İzinsiz, kısmen ya da tamamen çoğaltılıp yayımlanamaz.

**merhaba
söğüt** YAVUZ BAHADIROĞLU

YAVUZ BAHADIROĞLU

"Özgeçmiş" nedir sahi? Nerede doğacağımıza, hangi millete mensup olacağımıza ben karar vermedim. Kendi irademle olmayan şeylerle niçin övünmeli, neden bahsetmeliyim? Yazarın nerede doğduğu, kaç çocuk ya da torun sahibi olduğu kimi ilgilendirir? Yazar, topluma katkısıyla değerlendirilmelidir. Zaten benim kuşağın özgeçmişi filan da yoktur. Hatta doğru düzgün geçmişimiz bile yoktur. İdeolojik şiirlerle, ders kitaplarına tıkıştıran yalanlarla, bizim kuşağın çocukluğunu çaldılar.

Kana kana oynayamadık: Çünkü oyuncığımız yoktu. Bırakınız oyuncuğu, doğru düzgün kamımızı doyurmaya yetecek ekmeğimiz bile yoktu. Arna bol bol "cumhuriyet-hürriyet" kafiyesi şiirlerimiz vardı. Her bayram, lastik ayakkabılarımı çamurlara vurarakтан çığlık çığlağa bağırırdım: "En büyük cumhuriyet/Bize verdi hürriyet..." Cumhuriyetin tek başına hürriyet demek olmadığını, hürriyet demek olması için insan hakları ve demokrasi ile içinin doldurulması gerektiğini sonra öğrendim. Öğrendiğimde de aldattığımı, âdeta benliğimin ruhumdan koparıldığını, paramparça edildiğimi fark ettim.

Yıllar boyu sorularımı kendime sakladım. Kimselere açamadım. Açamazdım, çünkü bazı sorunları düşünmek kadar sormak da yasaktı. Sorularınız gırtlığınıza dızılır, soluksuz kalırdınız. Yıllar boyu soluksuz kaldım. Soluksuzluk aslında yeni bir soluktur: Ben nefesim daraldıkça düşünüyorum, hayatla ölüm arasındaki ince çizgide varlık arıyordum. Kalıplar işte o çizgide kırıldı. Kitaplarım o çizgide doğdu. O çizgide kitaplaşmaya başladığımı hissettim. Kısacası hayat, hayal ile o çizgide iç içe girdi.

Dizi dizi merakın ardından sonsuz arayışım başlar: Bu bir bakıma insanın kendini arayış serüvenidir. O gün bugündür, beni incitme fırsatını başkalarına vermemek için kendi duygularımı incitiyorum. Başkalarını hırpalamamak için kendi ruhumu hırpalıyorum. Bu yüzden yaşadığım yıllardan daha yaşlı biriyim: Hem yaşlı, hem yalnız. "Dünya" denilen şu ormanda, kitaplarım benim sığınaklarımdır. Onlarla yalnızlıktan kurtulurum. Kendimi hâlâ satırlarda çözmeye çalışır, geçmişimin en görkemli hikâyelerini sayfalarda ararım. Bir bakıma her kitabım, kayıp özgeçmişimi yazar.

Kısacası, kitaplarımla ben, ortak bir hikâyenin parçalarıyız. Özellikle tarih üzerine yaptığım çalışmalar, yayınladığım kitaplar, verdiğim konferanslar 20 Kasım 2004'te bana "Tarihi Sevdiren Adam" unvanını kazandırdı. Bu, hayatım boyunca aldığım en güzel ödüldür. Zaman içinde roman, hikâye, çocuk kitabı, araştırma, oyun, senaryo ve fıkır eserler olmak üzere, yüzlerce çalışmaya imza attım çok şükür. Ulusal bir radyoda "Hayatın Yorumu" başlıklı güncel yorumlarımla, televizyon programlarımla, günlük bir gazetede köşe yazarlığımla gazeteciliğimi sürdürüyorum. Ayrıca, Millî Eğitim Bakanlığı ile bazı tarihi projelere danışmanlık yapıyorum. Bir ömür böyle geçiyor...

e-mail: yavuzbahadiroglu@moralfm.com

YAYINLANMIŞ ESERLERİ

TARİHİ ROMANLARI

- Malazgirt'te Bir Cuma Sabahı
- Çakabey
- Selâhaddin Eyyûbî
- Buhara Yanıyor
- Elveda Buhara
- Merhaba Söğüt
- Cengâver
- Turgut Alp
- Sunguroğlu/10 Cilt
- Binatlı
- Topal Kasırga
- Sanırsız Saltanat
- Mavi Yıldız
- Cem Sultan/1-2
- Endülü's'e Veda
- Şehzade Selim
- Şirpençe
- Mısır'a Doğru
- 4. Murat/1-2
- Ağalar Saltanatı

YAKIN TARİH ROMANLARI

- Dağlı
- Barla'da Diriliş
- Zindanda Şahlanış
- Kirazlımescit Sokağı
- Avukat Bekir Berk
- Sel
- Köprübaşı
- Kırım Kan Ağılıyor

GÜNCEL ROMANLARI

- Yolbaşı
- Boşlukta Yürümek
- Keşmekeş
- Yürek Seferi

FİKİR ESERLERİ

- Hayatı Aşkla Yaşamak
- Ejim Çocukum ve Ben

- Yaşam Bir Avuç Gül
Bir Tutam Diken
- Gülü Arayan Adam
- Hayata Dilekçe
- Biz Osmanlıyız
- Osmanlı'da Şehzade Katli
- İnançın Zaferi Çanakkale
- Kemalist Yalanlar

BİYOGRAFLER

- Canım Peygamberim
- Fatih Sultan Mehmed
- Yavuz Sultan Selim
- Kanuni Sultan Süleyman
- Bediüzzaman Said Nursî
- Osman Gazi
- Orhan Gazi
- I. Murad
- II. Murad
- Yıldırım Bayezid
- Çelcibi Mehmed

Birinci bölüm

“Yollar karıncalar gibi kaynıyor, her yerde koşuşan insan ve hayvan kalabalıkları yolları tıkıyordu. Bu müthiş kalabalık ve kargaşa içinde anasını, babasını, karısını ve çocuklarını aramayan ve ağlamayan kimse kalmamıştı.”

—İBN SAİD EL-MAĞRİBİ

İKİNDİ GÜNEŞİ ALTINDA bulutlar tutuşmuş, dağlar kızıla banmıştı. Her ikindi vakti böyle olurdu. Gökte bulutlar tutuşur, dağlar kızıla banardı. Sonra yavaş yavaş moraran tepeler, yıldızların parıltılı yorganı altında sereserpe uzanırlardı.

Gündüz Bey işte bu saatleri çok seviyordu. Güneş ufka kayıp gölgeler uzayıncaya kadar dağlarda dolaşmaya ve avlanmaya bayılıyordu.

Üzengilerin üzerinde doğruldu. Börkünü geri itti. Kırılmış saçlarından alnına düşen perçemi çekiştire çekiştire ormana baktı. Güneşin tepelerde oynaşması gerçekten güzeldi ama Gündüz Bey ormana bakıyor, ormanda rızkını arıyordu. Gün akşama dönmeden bir şeyler avlamalıydı. Çocuklarının

kursağına et girmeliydi. Bugün de irice bir av yapamadan obaya dönerse, dile destan olurdu. Dile destan olması yetmez gibi, bir de Halime Hatun'un azarına çarpılırdı.

Atını ormana sürerken, avcılardan biri seslendi:

"Fazla uzaklaşma Gündüz Beyim, hava yarılıdıkta dönme vaktidir."

"Siz dönün, şu ormanı bir daha yoklayıp yetişirim" diye cevap verdi, "Çok sürmez."

Obaya elleri bomboş dönmek istemiyordu. Gerçi büsbütün boş değildi. Ufak bir çulluk vurmuştu, ama kime yetecekti? Nüfus kalabalıktı. Çergisinden misafir de eksik olmazdı. Bir geyik filan çıksa karşısına...

Bir hışırtı duydu. Düşüncelerini aralayıp hem kulak kabbarttı, hem de etrafa göz gezdirmeye başladı. Az ileride çalılar oynuyordu. Ağır ağır attan indi. Okunu hazırladı. Diz çöktü. Bir gözünü yumdu. Kıpırdayan çalılığı nişanladı. Avını ürkütüp çalılardan çıkmasını sağlamak için bağırdı:

"Haydaa!"

Bir kokarca fırladı çalılardan arkasından. Gündüz Bey kokarcayı tavşan zannetti, oku bıraktı. Kokarca yuvarlanırken bir tavşan çıktı aynı çalılardan arkasından. Gündüz Bey yaptığı yanlışlığa dalgındı. Acıyan gözlerle kokarcaya bakıyordu. Neden sonra tavşanı fark etti. Göz göze geldiler. Elini ağır ağır sadağına attı. Bir ok aldı. Yine ağır ağır yaya yerleştirdi oku. Kaldırdı. Tam fırlatmak üzere iken tavşan sıçradı. Aynı anda oku gönderdi Gündüz Bey, fakat alıdıramadı.

"Hay Allah, vuramadım."

Atına bindi, tavşanın zıplaya zıplaya kaçtığı yöne sürdü. Karanlık bastırmadan tavşanı oklamak istiyordu. Tavşan da tavşandı hani. Bunca yılın avcısıydı, bu kadar irisini görmemişti.

Tam gözden kaybettiğini düşünürken yine gördü tavşanı. Orman içlerine doğru ilerliyordu. Gündüz Bey atını tepikledi. Yetişip avlamalıydı.

Orman bitti. Tepesi alevli dağlar yakınlaştı. Atını durdurdu Gündüz Bey, bekledi. Tavşanı kaçırdığını düşündü. Bir çullukla obaya dönecekti artık, Halime Hatun'un azarına bu defa da katlanacaktı.

Atını geri döndürmeye davrandı. Davranmasıyla aradığını bulması bir oldu. Tavşan, gözlerini üzerine dikmişti. Koskoca Gündüz Bey'le alay eder gibi bakıyordu. Gündüz Bey bu sefer hazırlıklıydı. Oku gönderdi. Fakat ilk avını yapan delikanlı heyecanında bulunduğu için midir nedir, aldıramadı. Tavşan, tepeleri alevli dağlara sardı. Gündüz Bey kendine kızdı:

"Tüh senin nişancılığına!" diye söylenip atını tepikledi.

Bu tavşanı oklamadan dönmeyecekti.

Atını delice sürmeye başladı. Bir tepeciği dolanınca tavşanı tekrar gördü. Dizginleri dişlerinin arasına kısıtırıp yayı gerdi; fakat oku fırlatmasına kalmadan tavşan, kayaların arkasına geçip gözden kaybolmuştu.

"Cin gibi" diye düşündü, "Benimle alay mı ediyor ne?"

Yol iyice daralmış ve dikleşmişti. Burada at sürmek, ölümlü hiçe saymaktı. Fakat Gündüz Bey usta sürücüydü. İyi de nişancıydı. Doludizgin giden attan hedefi oklardı. Oklardı ya, tavşanı kaçırmıştı yine de, tutturamamıştı işte. Sanki gizli bir el okunun istikametini değiştirmişti.

"Yine de vuracağım!" diye hayıflandı, "O tavşanı mutlaka vuracağım işte!"

Yahşi Hoca'nın söylediklerini hatırlayınca, düşündüğüne pişman oldu.

Kim ki ihtiyaç için değil de zevk için avlanırsa, kim ki hayvana kinlenip vurursa, günah işlemiş olur" derdi Yahşi Hoca.

Hatırlamasıyla dizginlere asıldı. Yahşi Hoca'yı dinlememek olmazdı. Besbelli hayvana kinlenmişti. Bunca koşturması et ihtiyacına eklenen inadı idi. Üstünlüğünü göstermek isteyiydi. Gururuydu açıkçası. Evet, küçücük bir tavşana, koca aşiretin reisi olarak yenilmeme gururuydu bu. Yahşi Hoca'nın da,

Bodur Hoca'nın da içtihiyıyla büyük günahı. Bu hesapça gururunun esiri olarak günah çukuruna düşmek üzereydi.

Tavşanı izlemekten vazgeçti. Okunu sadağa yerleştirip yayını omuzuna astı. Dağların kıvıla boyalı tepelerine gülümse-di:

"Var git be tavşancık, yolun açık olsun" diye mırıldandı, "Var git be, akşam akşam günaha sokma bizi."

Atının başını çevirdi. Dönmek üzereyken, kayalıklarda bir çığlık yankılandı:

"Heeey, Gündüz Beeey!"

Gündüz Bey nedense ürperdi. Ses bir tuhaftı. Tanıdık seslerden hiç birine benzemiyordu. Daha da tuhafı, bulutların arkasından geldiğini düşündürmesiydi. Belki kayalarda yankılandığı için böyle düşündürüyordu.

Çığlık sonrası derin bir sessizlik oldu. Tek çığlık tüm sesleri yutmuş gibiydi. Kuşlar bile ötmüyordu.

Bakındı bir zaman. Kimseler yoktu. Yüreğinin ürperdiğini hissetti. Ter içinde iken birden üşümeye başlamıştı. Tüyleri diken dikendi.

Ne yaptığının pek farkında olmadan atını tepikledi. Henüz birkaç adım gitmişti ki çığlık tekrar yankılandı:

"Heeey, Gündüz Beeey!"

Üstelik ilkinden daha berrak, daha yakındı. Sanki kendi içinden kopup geliyordu: Beyninden, ya da yüreğinden. Belki de çok çok uzaklardan, bulut ötelerinden... Kestiremedi. Atının başını sesin geldiği yöne çevirdi. Birkaç tepikte tırısı kaldırdı. Birkaç dakika içinde bir tepeye ulaştı. Üzengilerin üstünde doğruldu. Dikkatle bakındı. Görünürde kimsecikler yoktu.

Birden, kaçırdığı tavşanı gördü. Tavşan kayaların arasından çıkmış, bir zaman Gündüz Bey'e baktıktan sonra, dağlara doğru ağır ağır yürümeye başlamıştı. Gündüz Bey, bu sefer okuna, yayına davranmadı. Tavşanı vurmak aklına bile gelme-

di. Arkasından bakakaldı. Dalgın dalgın Yahşi Hoca'yı düşünüyordu. Vazederken verdiği misallerde tavşanları, kurtları, yılanları konuştururdu.

"Acaba... essahtan... tavşanlar... yok canım, daha neler!"

Duyduğu sesi dağların bir oyunu olarak değerlendirip dönüş yolunu tutacakken, ses bir daha patladı:

"Heeey, Gündüz Beeey!"

Sinirlendi birden:

"Kimsiiin?" diye sordu avaz avaz.

Sorarken karşılık beklemiyordu. Karşılık alamasaydı rahatlayacak, o rahatlık içinde aşirete dönecekti.

Ama sorusunun cevabı hemen geldi:

"Ben Kaya Şeyhiyiiim, sana diyeceklerim vaaar!"

Derin bir soluk aldı. Nedense bir aralık tavşan sesleniyormuş sanmış ve ürkmüştü. Şimdi bu düşüncesini saçma buluyor, fakat gülmek istediği halde güleliyordu.

"Diyeceklerin varsa ortaya çık!"

"Çıkamam..."

Belki de bir tuzaktı bu. Düşmanları böyle bir yola başvurmuş ve kendisini ortadan kaldırmak istemiş olabilirlerdi. Belki tavşanı bile önüne yem olarak salmışlardı. Elini kılıcına attı:

"Çık dedim!"

"Çıkamam Gündüz Bey, Semerkant'tayım..."

Kaskatı kaldı. "Semerkant nire?" diye düşündü, "Essah ise..."

Karar veremedi. Şaşkınlığını yenmeye çalışarak sordu:

"Ne istiyorsun?"

"Ertuğrul'a iyi bak Gündüz Bey, ileride büyük bir İslâm devletinin çekirdeğini atacak, ona iyi bak!"

Tüyleri diken diken oldu Gündüz Bey'in. Eskisinden daha beter üşüyüp ürperdi.

"Bakarım" dedi, farkında olmadan, "Başüstüne."

Nedense hafifledi. Atrıyla birlikte havalanmış havalanmış

da, güneşin son ışıklarıyla tutuşan gökkuşağının ortasına dalmıştı sanki. Etrafını sarmalayan renk cümbüşü yüreğini ıltıyor, o ılıkılıkta tatlı tatlı gülümsüyordu.

Ses kesilmişti. Gündüz Bey hiçbir hareket yapmadı. Gökkuşağının yumuşaklığına otururcasına atına kurulmuştu. Dizinleri tutmayı bile akıl edemediğinden at bildiğine gidiyordu.

Neden sonra toparlandı. Uyku mahmurluğundan kurtulup bakındı. Atı yamalı bir çerginin önünde duruyordu. Daha önce buralarda çok avlanmış, çok dolaşmıştı ama bu çergiyi ilk defa görüyordu. Yeni kurulmuş olacaktı. Yakında obalar, avullar varken, böyle ıssız bir yerde çergi kuran kimdi acaba? Başboş bıraktığı zamanlar daima obaya dönen atı, şimdi neden bu çerginin önüne gelip çakılmıştı da yalvarır gibi bakmaya başlamıştı?

Canı biraz sıkıldı. Biraz da atına kızdı. O can sıkıntısı ve kızgınlık içinde atını tepikledi. Hayvan iki adım attıktan sonra durdu. Gündüz Bey bir daha tepikledi atını, yine iki adım sonra durdu. Üçüncü denemede ise yerinden kıpırdamadı bile.

Gündüz Bey çaresiz attan indi. Çerginin kapısına yaklaştı. Tam sesleneceği sırada içeriden bir ses geldi:

“Buyur Gündüz Bey!”

Gündüz Bey’in nutku tutuldu. Birşeyler söylemeye kalkıştı ya, ağzından tek kelime bile çıkmadı. Öylece durup çadırın kapı aralığına asılı manda gözüne bakakaldı.

Bugün diğer günler gibi değildi anlaşılan. Bugünde bir başkalık vardı. Onca keskin nişancılığına rağmen, tavşancıyı oklayamamış, tavşancık bir görünüp bir kaybolarak kayalar tutmuş, kendisini ardı sıra sürüklemişti. Sonra da kayaların ötesinden seslenilmişti. Derken atı, sanki gizli bir etki ile akşam alacasının esrarında büsbütün kararan şu eski çadırın önüne gelmişti.

İçerideki kendisini görmeden biliyordu. Biliyor ve buyur ediyordu. Bacaklarında mecal kalmamıştı. En azından kuşku-

lanmalı, elini kılıcına atmalıydı, fakat bu kadarcık işi yapacak gücü bile yoktu. Görmeden kendisini bilen, yüreğindeki gizli sırları da biliyor olmalıydı. Acaba kimdi? Kendisini niçin görmek istiyordu?

Farkında olmadan adımlarını çadırın kapısına doğru sürükledi. Manda gönünden perdeyi araladı. Uykuda yürür gibi içeri girdi. İçerisi loştu. Bir şeye takılıp devirdi. Gözleri loşluğa alışınca devirdiği şeyin su testisi olduğunu gördü. Bakındı. Çadırın ortasında bir rahle, rahlenin üstünde açık bir Kur'an-ı Kerim vardı. Ellerini saygıyla önüne kavuşturdu. Ağır ağır rahlenin önüne diz çöktü.

"Hoş geldin Gündüz Alp Bey!"

Sesinde insanın içini tepeleme dolduran bir ahenk vardı. Birinin ağzından değil de yüreğinden çıkıyor gibiydi. Yürekten çıktığı gibi doğrudan yüreğe giriyordu.

Gözlerini sesin sahibine çevirdi. Önce koca kavuğunu, koca kavuğun örtemediği geniş alnını ve göğsüne serpilen bembeyaz sakalını gördü. Bütün gayretine rağmen yüzünü seçemiyordu. Bağdaş kurmuş, başı, dizinin üstünde duran kitaba eğilmişti. Bir şeyler yazıyordu. Önünde birkaç mürekkep hokkası, hokkaların içinde de kamış kalemeler gördü.

Birden sapsarı kesildi. Alnında yine soğuk terler belirdi. Şaşkın ve bitkindi. Kendisi etrafı zor seçerken, bu ihtiyar nasıl yazabiliyordu?

"Karanlıkta nasıl yazıyorsun?"

Konuşabilmesine şaşmış gibi sustu...

Garip bir sessizlik uzadı gitti. Kara çadırın içinde, kamış kalemin kâğıt üstündeki hıştırtısından başka çıt yoktu. Garip sessizlik yalnız çadırın içine değil, sanki bütün çevreye, hatta bütün evrene hâkimdi. Kuşlar ötmeyi, kurtlar ulumayı, rüzgâr esmeyi unutmuştu sanki. Herşey, kamış kalemin kâğıt üstündeki hıştırtısını dinliyordu. İnsanın içine huzur veren bir sessizlikti bu. Bu sessizlikte Gündüz Bey'in ruhu dinleniyordu.

Dünyayı unutmuştu. Hayali bütün boşalmış, seke seke kaçan tavşanla birlikte kayalıktaki ses de silinmişti. Dünya katnalarının altında dönüyordu. Dönüp duran bu dünyada Kayı Han Aşiretinin yeri belli belirsiz bir nokta kadardı. Ama büyüyordu. Şimdi yepyeni bir âlemin eşiğindeydi. Hayalinden boşalan şeylerin yerini başka şeyler alıyordu.

Nokta hâlâ büyüyordu.

Belli belirsiz Kayı Han Aşireti berraklaşıp belirginleşmişti. Işık küresine dönüşmüştü. Sonra güneşe büründü. Yakmadan ısıtmaya, göz kamaştırmadan aydınlatmaya başladı.

Bir anlam veremedi, Gündüz Bey. “Allahım!” diye inledi âdeta.

Gündüz Bey’in iniltisine ihtiyarın sesi karıştı:

“Korktun mu Gündüz Bey?”

Korku ne demeye gelirdi, o hâlâ Kayı Han Aşiretinin reisiydi. Kendini toplamaya çalışırken alındaki teri elinin teriyle sildi:

“Ben Gündüz Beyim” dedi, “Kayı Hanluların reisi Gündüz Beyim.”

İhtiyarın yüzünü ilk defa fark etti, bıyıkaltı gülüyordu:

“Beyler korkarsa ne lâzım gelir?”

Korkudan nefret ederdi, diklendi:

“Gündüz Bey gibi beyler Allah’tan gayrisinden korkmaz.”

“İyi bildin. Bari ışığı gördün mü?”

“Güneşi gördüm.”

“Eh, madem ki gördün, artık karanlıkta nasıl yazdığımı sormazsın. Görmeyi bilene gece yoktur. Görmeyi bilmezsen gündüzlerin bile gecedir.”

Anlayıp anlamadığına aldırmadan devam etti:

“İnsanlar tuhaftır, hem de tamahtır. Bazen minik bir tavşan koskoca aşiret beylerini ihtiras yularından yakalayıp arkası sıra çeker de kayalıklara götürür. Bunun pek bir zararı yok da, aynı işi şeytan yaparsa vay ki vay! Sonu cehennem

ateşidir. Cehennemi bildin mi Gündüz Bey?"

"Bildim. Bodur Hocam anlattıydı."

"O anlattıysa bilmişsindir. En çok neye şaşkınım bakalım?"

"Neye?"

"İnsanları idare etmek gibi bir sorumluluk aldıkları halde rahatça döşeklerinde uyuyan beylere."

Gündüz Bey yavaş yavaş açılıyordu. Şaşkınlıktan sıyrılıp kendisini toplamaya başlamıştı.

"Bu dokundurma bize mi şimdi?" diye sordu.

"Hepimize" dedi ihtiyar, "Bir güzel uyumuşuz ki uyanmamız için sur-u İsrail lâzım."

Gündüz Bey, kayalardan akseden sesi hatırladı. Tekrar duyar gibi oldu. Tekrar duyar gibi olmasıyla da sordu:

"Kaya Şeyhi misin?"

İhtiyar kalktı, çadırın orta direği niyetine kullandığı gürgen ağacının incecik bir dalına asılı yağ kandilini yaktı. Ölgün ışıktaki beliren yüz hatlarındaki yumuşaklıkla, gözlerindeki zekâ parıltısı, en kaba saba insana bile elini öptürecek cinstendi. Dudaklarında uçuk bir tebessüm vardı. Gündüz Bey'e bakmadan konuştu:

"Kaya Şeyhi mi? Ne demektesin Gündüz Bey? Biz o mübareğin ayağındaki edik olmaya razıyız. Biz kim, Kaya Şeyhi kim? O mübarek, söyleyeceğini Semerkant'tan söyleyip isteğine duyurabilirken, biz, yanibaşımızdakine derdimizi zor anlatıyoruz."

"Ya sen kimsin?"

"Allah'ın garip, günahkâr, kemter bir kuluyuz. Kendi halinde bir dervişiz. Adımız Molla Tacüddin Harzemî. Şeyh Ekber'in Herat'taki dergâhından oluruz. Kaya Şeyhi Efendimiz, Şeyh Ekber Efendimizin Şeyhi olur. Niçin burada bulduğumuza gelince... Biz nerede yıldızlar çok parlarsa, orada oluruz."

"Müneccim misin?"

Molla Tacüddin Harzemî, yerine oturmak üzereyken hışım ile dönüp Gündüz Bey'e baktı. Gözlerinde bir babanın yaramaz evlâdına duyduğu yumuşak bir öfkeden başka birşey yoktu. Dudakları ise hâlâ o garip tebessümün ılıkliğini saçıyordu.

"Sümme hâşâ!" dedi, "Yıldızlardan geleceği okumaya kalkışmak gibi kaderin hududunu zorlayan bir şaklabanlığın peşinde değiliz. Biz hakikati aramaktayız. Gökyüzü ile meşgul olmamız, kozmografyaya merakımızdandır. Kâinatın haşmetini yakından görüp, esrarında, Yaratıcı Kudretin azametini aynelyakîn idrak etmektir."

Gündüz Bey sorduğuna pişman olmuştu.

"Kusura kalmayın, sürç-ü lisan ettik, affolunsun."

Molla Tacüddin Harzemî, bir pöstekinin üstüne bağdaş kurdu. Bir zaman Gündüz Bey'e baktı. Gündüz Bey gözlerini ihtiyarın gözlerinde bir türlü tutamıyor, her karşılaşmada başını indirmek zorunda kalıyordu.

"Bu zat Kaya Şeyhi değilse bile velidir" diye düşündü, "Büyük velidir. Aşirete davet edip izzet ikramda bulunmak lâzım."

Düşünürken sesini duydu:

"Allah'ın en büyük ikramı nedir bilir misin Gündüz Bey?"

"Nedir?"

"Akıldır. 'Akıllı kime derler?' diye sorarsan, Peygamber Efendimizin (a.s.m.) nurlu yolunda yürüyene derler. 'Akılsız kime derler?' diye sual açarsan, dünya malına tamah ile ebedî saadeti elden kaçırana derler."

Gündüz Bey dayanamayıp sordu:

"Ya biz hangi zümreden oluruz?"

İhtiyarın yüzünde huzur verici gülücüğün gülleri tekrar açtı:

"Bu suali bize değil, kendine sormalısın Gündüz Bey. Cevabını da vicdanından alıp vermelisin. Bizim deyip diyeceğimiz şu kadardır ki, aşiretine sahip ol! Ye'cüc M'ecüc denen kav-

min ininden çıkması, çıkıp da buralara gelmesi yakındır. Çok geçmeden buralarda cesetten toprak görünmez olacak, ırmaklar kan kızılı akacak, taş üstünde taş kalmayacak.”

Gündüz Bey elinde olmadan titredi:

“Tedbiri n’ola?” diye sordu.

“Daha vakit var Gündüz Bey, daha vakit var. Tedbir vakti geldikçe, ahiyandan biri Kayı Hanı Aşiretini ziyaret edip haber verecek. Ona göre amel olunsun. İşaretleri istikametinde hareket edilsin. Unutma ki hiçbir şey görüldüğü gibi değildir. Oğullarına da böylece bildir. Korkma, inayet altındasınız.”

“İnayet ya Şeyh!”

“İnayet Allah’tandır! Haydi, uğurun açık olsun.”

Yazmakta olduğu kitabı kucağına aldı. Kamıştan kalemi hokkalardan birine daldırdı. Yazmak üzereyken durakladı. Yeni bir ilham gelmiş gibi Gündüz Bey’e döndü:

“Az daha unutuyordum” diye konuştu, “Oğullarından Ertuğrul’a dikkat et, o büyük bir İslâm devletinin çekirdeğini atıp Konstantiniyye’nin fethine zemin hazırlayacak.”

Hayretler içinde mırıldandı, Gündüz Bey:

“Ertuğrul’dan büyük iki oğlum daha var.”

“Sen yine de Ertuğrul’a dikkat et!”

Bulutların içinden, ya da kayaların arasından gelen sesin söylediklerini söylüyordu. Elbette bir bildikleri vardı. Açıklayamıyordu. Zaten bugün görüp yaşadıkları aklına sığmıyordu. Ama her akla sığmayana sırt çevirmenin akıllılık olmadığını da biliyordu. Yahşi Hoca sık sık bunu söylerdi zaten. Şu mübarek ihtiyarı obaya davet etse miydi acaba? Burada yalnız başına belki de sıkılıyordu. Gerçi yıldızlara bakmaya geldiğini söylemişti ama obanın kurulu bulunduğu düzlükten de yıldızlara bakması mümkündü. Hem böylece yalnızlıktan da kurtulmuş olurdu.

İhtiyarı avula davet etmeye hazırlanırken, sesini duydu:

“Şu kâinat ne güzel yaratılmış, öyle değil mi Gündüz Bey?

Geceyi şenlendiren yaratıklar ayrı, gündüzü şenlendirenler ayrı. Sadece geceleri açan çiçekler, sadece geceleri öten böcekler var. Böceklerle, çiçeklerle, yıldızlarla arkadaş olmasını bilenler, hiçbir zaman yalnız kalmazlar.”

Gündüz Bey, başını indirdi, indirdi, adeta koynuna soktu. Söylenmeyeni bilenlerden birinin karşısında olduğunu çoktan anlamıştı. Anlamış da ufalana ufalana toz buluta karışmıştı.

Kendini zorlayarak doğruldu. Uzun süre dizüstü oturmak-tan bacakları uyuşmuştu. Ama bıraksalar kıyamete kadar oturup ihtiyar bilgini dinlerdi. Ama mümkünü yoktu. Geri dönmeliydi. Aşiretinin başına geçip suyun ötelerini götürmeliydi.

“Buyurup bir yol aşiretimizi şerefliyorsanız...”

O kadar alçak sesle söyledi ki, kendisi bile sesini zor duydu. Buna rağmen ihtiyar bilgin cevap verdi:

“Vaktim yok, hoş gör. Zaten bundan sonra dostlarımız sıkça uğrarlar obanıza. Ahiyan-ı Rûm el birliği içinde inayet ederler. Hadi uğurun açık olsun.”

Gündüz Bey, ayaklarını sürçe sürçe dışarı çıktı.

Atı bıraktığı yerde, bıraktığı gibi idi. Neredeyse hiç kıpırdamadan kara çadıra bakıyordu.

“Sen de fark ettin ha” dedi atına, “Üçler, yediler, kırklar derdi de Yahşi Hoca, teke tek gezenleri bilmezdim. Hey kudretine kurban olduğumun...”

* * *

Akşamın alacasında bir derviş, ağır ağır avula yaklaşıyordu...

Yüzünün kapkara sakalından arta kalan kısımlarında, günbatımının pembeliği vardı. Sakalına inat, sarığı akpaktı. Gözlerinin bütün hüznü ile kıl çadırların arasında koşuşturan çocuklara bakıyor, ikide bir “Geldik yal” diye mırıldanıyordu, “Sonunda geldik işte...”

Keçi kılından bir cübbe giymişti. Vaktiyle siyahtı belki. Islana kuruya renk atmış, yer yer morarmıştı. Pabuçları yol

yorgunluğuna dayanamayıp paralandığından ayaklarını keçe ile sarmıştı. Omuzundan bir sicimle geçirip koltuk altına düğümlediği iki heybe, ağzına kadar kitap doluydu. Bir zamanlar İrtiş Irmağı'na düşmüştü de canını kurtarsın diye atılan ipe heybelerini bağlamış, kendisi ölümü kulaçlaya kulaçlaya zar zor sahili tutabilmişti. Niye böyle davrandığı sorulduğunda ise, "Her yerde bir Alp Sofi bulunur, ama bu kitaplar her yerde bulunmaz" demişti.

Uzun boyunu bir karış geçen değneğinin tam koltuk altına gelen çatalına abandı. Çadırları, sonra çadırların arasında koşuşturan çocukları bir süre seyretti. Çocuklardan biri, onu farkedip diğerlerine de gösterince, onları yanına çağırdı. Önce bir tereddüt geçirdiler. Öylece durup baktılar. Sonra aralarında fısıldaştılar. Derken on üç yaşlarında bir çocuğun arkasına dizilip ağır ağır yaklaştılar.

Alp Sofi çocukları tek tek süzdü. Gözlerini ondan ona gezdirdi. Nihayet bir çocukta karar kıldı. Gülümsedi:

"De bakalım, sen Ertuğrul musun?"

Çocuk biraz hayret, biraz merak ve galiba biraz da korkuyla bir adım geriledi. Sonra bu gerilemeyi kendine yedirememiş gibi iki adım attı. Kaşlarını alabildiğine çattı. Koskoca adam ciddiliğinde sordu:

"Nereden bildin ki?"

"Bilene değil, bildirene sormalı."

"Kim bildirdi ki?"

"Bildiren sır ise bize susmak düşer."

"Allah'ın varlığı ve birliği sır değil."

Bu defa Alp Sofi şaşkın şaşkın bakakaldı. Hayır, çocuğun cevabı çocukça bir cevap değildi. On üç yaşa sığmıyordu. Bir vakit büyümüş, hocalıklar etmiş de sonra küçülüp çocuklaşmıştı sanki.

Zaten böyle olması gerekiyordu.

Alp Sofi'nin yüzündeki gülücük genişledi, yanaklarındaki

günbatımı pembesi şafak vakti kızılılığına dönüştü:

“Kayı Aşireti Reisi Gündüz Alp’in oğlu Ertuğrul tanınmaz da kim tanınır bakalım?” diye konuşmaya başladı; “Hem bizim seni bilmemiz keramet değil, olsa olsa hesabıdır. Baksana bütün aşiretin çocuklarına reislik ediyorsun. Eh, çocuklara reislik edenin babası büyüklere reis olur. Bu hesapça Gündüz Bey senin baban olur.”

Ertuğrul diri durmuş, ellerini beline koymuştu:

“Adın gelsin” dedi sorumlu insan edasıyla, “Onca laf kala-balığında adını söylemeyi unuttun.”

Yine gülümsedi Alp Sofi. Sanki Ertuğrul’un her cümlesinde yeni bir dünya keşfediyordu:

“Adımıza Alp Sofi derler hamdolsun. Herkes bey oğlu olmaz ya, tuttuk derviş olduk. Sen ki Gündüz Alp oğlu Ertuğrul’sun, Allah’ın garip misafirini babana götürmeli değil misin? Ona söyleyeceklerimiz var.”

Ertuğrul, aşiret beyi ciddiyetine bürünmüştü. Bakışlarıyla karşısındakinin güvenilir biri olup olmadığını yokluyordu.

Derviş ise rüzgârsız havaların asırlık çınarları kadar sessizdi. Çocuğun gözlerindeki mânâyı okumuş, için için gülerek, “Hele yamanın yamanı bul!” diye düşünmüştü, “Verilen müjdeyi gerçekleştirse gerçekleştirse bu gerçekleştirir. Duruşu bey duruşu bunun, bakışı sultan bakışı ki o gözlerdeki ifadeyi icap ederse bıçak niyetine kullanıp karşısındakini delik deşik eder. Hay Allah, devlet veresi Ertuğrul Bey! Parmak kadar çocuğun karşısında değil de koskoca bir sultanın karşısında gibiyim. Bizans fatihinin karşısında gibi... Hay fatih olası Ertuğrul Bey! Süzmesi de uzun sürdü...”

Düşüncelerini bölüp sordu:

“Eeey, ne karar verildi bakalım, beğenildik mi?”

“Olur” dedi Ertuğrul başını hafif eğip, “Olur da ilk evvelâ nereden geldiğin bilinmeli.”

“Söylenmedi imiydi Gürgenç’ten diye?”

“Şimdi söylenmesi yeter, ne diye gelinir peki?”

“Derviş kısmına ‘ne diye?’ yollu sual açıldıkta ‘kader’ deyip geçer de sırrını kendine saklar.”

Ertuğrul şaşkınlığını arkadaşlarına belli etmeme telaşıyla atıldı:

“Gürgeç uzakçadır bildiğim. Onca yolu aldın geldin ha?”

“İş başa düştükte yakın-uzak gözlenmez, Hazret-i Şeyh emir verdikte gayrisi sorulmaz, ‘emrin başım üzre’ denip yola düşülür. Bu işi sen böyle belle.”

Ertuğrul ile konuşmak Alp Sofi’nin o kadar hoşuna gitmişti ki, sözü inadına uzatıyor, bir yandan da tefekkür deryasından derlediği hikmetli sözlerle, çocuğun iç âlemindeki derinliği ölçüyordu.

“Belledin mi?”

“Belledik, lâkin onca yolu silâhsız mı teptin?”

“Silâhım var.”

“Görünmüyor. Yoksa koynunun içinde mi taşıyorsun?”

“Koynumun içinin içinde.”

“Bu ne demeye gelir şimdi?”

“Anlamaya feraset ister.”

“Amma kıymetli silâhmış.”

“Kıymetlidir, kıymetini bilene...”

“Göstersenel!”

“Görmeye göz ister.”

“Gözümüz var hamdolsun, sen hele göster de.”

Çocuğun sözleri bir dilek değil, emirdi. Alp Sofi’yi yine için için güldürmüştü:

“Kendin görmelisin” dedi.

“Anlaşılan tahmin yürütmemi istiyorsun.”

Ertuğrul düşünmeye başladı. Düşünürken borkünü arkaya itip başını kaşdı, alnını kırıştırdı, gözlerini kırıştırdı. Şekilden şekle girdi...

Alp Sofi ise durmadan gülümsüyor, gülümseyerek Ertuğ-

ru'lu izliyordu. Çocuğun en ufak hareketini bile kaçırmamaya çalışıyordu.

Ertuğrul nihayet tereddüdünü yendi:

"Hançerdir" dedi.

"Hayır."

"Bıçaktır."

"Değil."

"Mutlaka enli paladır."

"Bilemedin."

"Şemşirdir desem..."

"Olmadı derim."

Ertuğrul taze bir şaşkınlığın ortasında bocalamaya başladı. Ertuğrul bocalamaya başlayınca çocuklar kısıp kahkahalar patlattılar. Ertuğrul önce aldırmadı. Bekledi. Kahkahalar artıp açığa vurulunca da öfkeyle ayağını toprağa vurdu:

"Kesin!" diye adeta gürledi, tıpkı bir bey gibi.

Arkadaşları sükt olunca Alp Sofi'ye döndü:

"Peki, silâhın ne cinstir?" diye sordu. "Şemşir değilse, pala değilse, bıçak değilse nedir?"

Alp Sofi bir solukta boşaldı:

"İmanımıdır."

Şaşkınlışan çocuklara bir bir baktı:

"Evet, silâhım imanımıdır. Başka silâh taşımam. Gerek de görmem!"

Ertuğrul boynunu büktü. Karşısındakinin sıradan biri olmadığını anlamıştı. Onu babasına götürecek. Ama önce bükemediği eli öpmeliydi.

Boynu bükükçe Alp Sofi'ye yaklaştı.

"El öptürür müsün?"

"İkbal sevdasına ne öper ne öptürürüm, hürmet ve sevgi babında ise o başka. Seninki ne cins?"

"Hürmet" dedi Ertuğrul, "Ve de sevgi öpmesi. Ruhsat ver öpeyim!"

Ertuğrul el öpünce, diğer çocuklar da sırasıyla öptü. Sonra Ertuğrul, Alp Sofi'nin yanı sıra yürümeye başladı. Babasının çadırının önüne geldiklerinde dervişin yüzüne bakmaya cesaret edemeden,

"Boş gevezeliklerimi affet" dedi, "Haddi aşip fazla laf urdum."

Alp Sofi, elini Ertuğrul'un omuzuna koydu:

"Sen bildiğim Ertuğrul isen boş laf etmezsin, geldik mi?"

"Geldik, işte burası babamın çadırıdır."

"Hamdolsun..."

"Bu hamd sağ salim gelmene mi?"

"Hem sağ salim gelmemize, hem de Gündüz Bey'in çadırını diğer çadırlardan farksız bulmamıza. Bazı beyler, beyliklerine kibirlenip süslenir püslenirler, yetmez gibi çadırlarını da Türkmen gelini gibi donatırlar."

"Babam öylelerinden değildir. Kayı Han da çoban etmeği ile bey etmeği, çoban döseği ile bey döseği arasında fark yoktur. Şurada biraz bekle de babama haber vereyim. Seni görmekten memnun olacaktır."

"Nereden belli, belki de kızar?"

"Kızmaz, eminim kızmaz. Heybelerinde ne vardır bilemem, bildiğim yüreğinin hikmet dolu olduğu; söylenmeden beni tanıdığına göre keramet ehlisin. Babam keramet ehli birini, çadırında misafir etmekten keyif duyacaktır. Hele bekle azıcık."

Çadıra girmek üzereyken, Ertuğrul'u kolundan yakaladı:

"Dur, savuşma birden! Heybelerimde neler olduğunu merak mı ettin? Şişkin oluşlarına baktın da ihtimal ki, 'Bu derviş babanın dünyalığı pek zorlu' diye düşündün."

"Yok ama..." diye kekeledi, Ertuğrul.

Alp Sofi koltuğunun altındaki düğümü çözüp heybeleri indirdi. Ağızlarını açarken;

"Halis manda postundan yapılmadır bunlar" dedi, "İrtiş Irmağı'nın suyunu dahi sızdırmazlar içlerine, bak!"

Ertuğrul baktı, kaldı:

“Kitapmış!”

Ağızından kopan bir hayret çılgıydı. Heybelerde altın filan var zannetmişti. Bunca uzun yolda taşındığına göre çok kıymetli şeylerle dolu olmalıydı heybeler. Çıka çıka kitap çıkınca şaşırdı Ertuğrul. Şaşkınlığını yenmek için Yahşi Hoca’ya sığındı:

“Bizim Yahşi Hocamızın da böyle kitaplar var” dedi, “Ara da bir bize de okur.”

Alp Sofi heybelerin ağızını büzdü, düğümü itinayla attı, omuzuna astı.

“Böylesi yoktur” diye konuştu, “Yazmak için yirmi yılımı verdim.”

Gözleri uzaklara daldı:

“Hayatımda bundan daha güzel bir iş yapmadım. Neyse şimdi git babana haber ver. Burada bekliyorum.”

Ertuğrul çadırın kapısında asılı Türkmen kilimini aralayıp gözden kaybolunca,

“Bu olmalı” diye düşündü Alp Sofi; “Devlet müjdelisi Türkmen Beyi bu Ertuğrul olmalı.”

Gözlerindeki hüznün biraz dağıldı. Müjdeye gelmişti nihayet. Gerçi müjde gerçekleşene kadar Müslümanlar büyük acılar çekecekti. Ama sonu selametti.

Şeyhinin elini öpüp, “Emrin canım başım üzre” deyip Oğuz’un Kayı Han boyunu bulmak için yola çıktığı günden bu yana çok zaman geçmişti ya, artık umursamıyordu. Yol yorgunluğunu bile unutup canlanmış, birden dinçleşmişti. Hüznü dağılan gözlerinde yeni ümitlerin şavkı parlıyordu şimdi. Az sonra Gündüz Bey’le görüşüp şeyhinin selâmını söyleyecek, üç gece üst üste gördüğü rüyayı da bir tamam anlatıp, şeyhinin tavsiyelerine geçecekti.

Ertuğrul, çadırın kapısında belirince ıslıl ıslıl gülümsedi:

“Gündüz Beyim henüz avdan dönmemiş ha?”

Ertuğrul hayretle sordu:

“Bunu da mı bildin?”

“Bildiklerimiz bilmediklerimizin yanında devede kulaktır hay Ertuğrulum. Görebilene gizli yok derler, lâkin nerede bizde o göz? Şimdi bizi çadıra buyur edecek misin yoksa Gündüz Bey dönene kadar ‘Var git mescitte bekle, akşam ezanına şurada ne kaldı, namazını kıl da gel’ mi diyeceksin?”

Ertuğrul başka havalarda idi, önüne bakarak konuşuyordu:

“Anam, babamı merak eder. Av arkadaşları dönmüş, ama babam dönmedi. Dendiğine göre ilk atışta işini bitiremediği bir tavşanın arkasından sarp kayalıklara doğru gitmiş. Kayalıklar çok tehlikelidir, ne yapsam ki?..”

Alp Sofi dalgınlaştı. O dalgınlaşınca Ertuğrul nedense korktu.

“Apama (babama) bir şey olur mu?” diye sordu telâşla.

“Meraklanma. Senin baban bir tavşanın peşinde ömür tüketecek biri değil. Bir başka niyetin peşinde giderken gecikmiştir belki. Meraklanma dendi ya, telâşlı bakışların sebebi nola? Yatsı ezanı okumadan baban burada olur. Biz de artık sabah görüşürüz kendisiyle. Haydi düş önüme de mescidin yolunu göster. Beni bildiğin gibi mescidin yolunu da bilirsin deme sakın. Bildirilmeyeni bilmek bizim haddimize düşmez.”

Ertuğrul sesini çıkarmadan mescide yöneldi. Alp Sofi’nin sözleri yüreğini serinletmişti ya, yine de içinde bazı endişelerin kıpırtısı oynayıyordu. “Babam sağ salim dönecek mi?” sorusu kafasında dolanıp duruyordu.

Alp Sofi’yi Sürmeli Hafız’a emanet edip çadıra döndü. Annesi bazlama açıyordu. Öyle de acıkmıştı ki, bir parça koparmak için uzandı, uzanınca Hayme Ana’nın azarına çarptı:

“Çek elini bakalım! Baban eve dönmemekle iştahına bir şey olduğu yok maşallah. Git yiğitleri topla, Bey Anam buyurdu de, baban aranmaya çıkılacak.”

Ertuğrul’un endişesi arttı. Anası kolay kolay paniğe kapıl-

mazdı. Durduk yerde endişelenmezdi. O endişelendiğine göre vardı bir terslik.

Fırladı. Çadır çadır dolaşip anasının buyruğunu bildirdi:

“Hazır olunsun, babam aranacak!”

Çıralar tutuşturulup aramaya çıkıldı.

Duysun diye borular, çalınıyor, arada bir de sesleniliyordu:

“Gündüz Beeeeey! Heeey Gündüz Beeey!”

Endişe bulutları yüreklerinde tortop kararmışken, yüreklerini serinletip içlerindeki demir kısıkcı çözen karşılık geldi:

“Buradayım!”

Kalabalıktan ayrılan biri hızla obaya koşup Hayme Ana’ya müjdeyi yetiştirdi:

“Gündüz Beyim gelir, Yaradana şükrolsun!”

“Salim mi?”

“Hem de aslanlar gibi, az sonra burada olur.”

Hayme Ana sevincinden bazlamayı dürüp içine koca kaskıla tepeleme yağ doldurdu:

“Müjden bununla ödenmez ya, ye de hakkını helal et.”

Fakat Gündüz Bey’le yüz yüze gelip niye geciktiğini sormaya hazırlandığında, sevinmekte acele edip etmediğini düşündü. Gündüz Bey bir tuhaftı. Gözleri dalıyor, söyleneni bir zaman duymuyordu. Üstüne varmadı. Başına bir işler geldiğini düşünmekle birlikte düşündüğünü kendisine saklayıp döseğini hazırladı. Ama Gündüz Bey’in uyumaya hiç mi hiç niyeti yoktu. Rahleyi çekmiş, üstüne Kur’ân-ı Kerim’i açmış, okuyor ha okuyor. Hep okur a, bu bir başka okuma...

Hayme Ana kimbilir kaçınıcı uyanışında yatağa oturdu:

“Artık uyusan” diye fısıldadı, Gündüz Bey’e doğru, “Nere-deyse şafak atacak.”

Cevap vermedi Gündüz Bey, belki duymadı bile.

Hayme Ana başını iki tarafa sallayarak sustu. Dağda bir şeyler olmuştu. Başına tuhaf bir iş gelmişti. Bu Gündüz Bey, ava çıkan Gündüz Bey değildi. Değişmişti.

Adeta bir günde on yıl birden ihtiyarlamıştı. Büyük bir ağırlığın altında eziliyor gibiydi. Kur'ân-ı Kerim'i okumuyor da sanki ona sığınıyordu. Bu sığınması, yüklendiği ağırlığı taşımaya kuvvet kazanmak için miydi? Gündüz Bey'in bir derdi olmalıydı. Anlatsa belki dermanı bulunurdu. Lâkin anlatmaya niyetli görünmüyordu.

"Artık uyusan" dedi tekrar.

Gündüz Bey, başını kaldırdı, ilk defa görüyormuş gibi karısına baktı. Ürkek bakıyordu, ürkek ve kaçak. Gözlerinin içi kan toplamıştı. Kur'ân'ı kapadı. Rahleyi kenara koydu.

"He" dedi, "Uyumak, öyle ya."

İsteksizce yatağa girdi.

Duygularını ilk defa bütünüyle kendine saklıyor, hayatını ve dünyasını paylaştığı Hayme Ana'ya bile açmıyordu.

* * *

Alp Sofi sabahın köründe bey çadırının kapısına dayandı:

"Ya Hak, destuuur!"

Gündüz Bey, sabah namazından sonra kahvaltıya gitmemiş, koca çadırdaki çalışmaya başlamıştı. Sesi duyunca kapıya çıktı. Alp Sofi yol kılığındaydı. Heybelerini yine omuzundan geçirip koltuk altına düğümlemiş, boynunu geçen değneğini sağ eline almıştı. Gündüz Bey kapıda belirince değneği sol eline aktarıp sağ elini göğsüne bastırdı:

"Esselamü aleyküm Gündüz Alp Beyim..."

Gündüz Bey de sağ elini göğüs kafesine koydu: "Vealeyküm selam şeyh efendi, safalar getirdin, içeri buyur."

Alp Sofi, Gündüz Bey'in aralayıp tuttuğu Türkmen kilimini geçerken:

"Şeyhine kurban" dedi, "Şeyhlik kim biz kim! Kemter bir dervişiz yalnızca."

Karşılıklı bağdaş kurup oturdular. "Kahvaltı etmemişsindir herhal?"

“Rızkımız yazılmışsa ederiz.”

Gündüz Bey, kahvaltı hazırlanmasını söylemek için çadır-
dan çıkınca:

“Ertuğrul’un babası!” diye söylendi Alp Sofi, “Herşeyiyle
Ertuğrul’un babası, şu kadar var ki, Kaya Şeyhinin sesine ve
dahi Tacüddin Molla’nın sözlerine fazlaca dalmış.”

Kahvaltudan sonra Alp Sofi doğrudan söze girdi:

“Bak a Gündüz Beyim, çok gezdim, çok gördüm, çok oku-
dum. Üstelik şeyhimin emriyle geldim; dahasını istersen, bir
rüyanın ardına takıldım. Gündüz Beyim, diyeceklerim var sa-
na, kulak tut: Şeyhim buyurdu ki, Ye’cüc Me’cüc ininden çıktı,
yakında buralarda olacak. Taş üstünde taş, omuz üstünde baş
komadıktan ve Harzem ilini bir tamam harabeye çevirdikten
sonra, Rum iline [Anadolu] teveccüh edip Selçuklu’ya yükle-
necek.

“Kırabildiğini kırıp, yıkabildiğim yıkıp, yakabildiği kadar
yakacak. Yıllar yılı karınca sürüsü misali dolanacak buralarda.
İrtiş Irmağı deltası cesetlerle dolup Irgız Irmağı günlerce in-
san kanıyla kızışmış akacak. Bu hengâmda siz önce Harzem
Sultanına yardım edeceksiniz. Herşey bittikte Rum iline gidip
Selçuklu topraklarını koruyacaksınız. Derken Gündüz Beyim,
Selçuklu da ikbalden düşecek ve siz büyük bir devletin çekir-
değini atacaksınız. Şeyhim böyle buyurdu ve beni bunları size
söylemeye memur etti. Yol üstünde uykuya yattığım sıralar, üç
gece üst üste aynı rüyayı görmem de cabası.

“Rüyama Peygamber Efendimiz (a.s.m.) girdi. Mübarek
yüzü ıslıl ıslıl olduğundan gözlerim kamaştı da, bir türlü yüzü-
ne bakamadım, lâkin o olduğunu bildim. ‘Meded yâ Resulal-
lah!’ diye bağırdım. Ol mübarek bu canibe parmak dikip, ‘Ka-
yı Hanı bull’ buyurdu. ‘Kayı Han Beyinin soyundan gelecek
olanlar büyük bir devlet kuracaklar, gayrimüslimlere boyun
eğdirip, Konstantiniyye’yi feth edüp müjdemizi gerçekleştire-
cekler. De ki, kendilerini buna göre hazırlasınlar.’ Aynen böyle

işte Gündüz Alp Beyim, üç gece üst üste böyle buyurdu kurban olduğum. Her seferinde ter içinde uyandım. Uyanır uyanmaz da abdestlenip iki rekât şükür namazı kıldım. Korkum seni bulamama korkusuydu. Buldurana şükürler olsun.”

Gündüz Bey ölmeye yatmış gibi sessiz ve kıpırtısızdı. Herşey üst üste geldiği için şaşkındı. Ne düşünüp ne söyleyeceğini bilemiyor, kâh kayalıklardan gelen sesi düşünüyor, kâh Molla Tacüddin’i hatırlıyordu. Şimdi de Alp Sofi olduğunu söyleyen bir dervişle konuşuyordu işte. Akli tutulmuştu. Bir aralık herşeyi Yahşi Hoca’ya anlatmalı, akıl sormalıydı. Bu işleri bilse bilse o bilirdi.

“Vur ha koçum, vur ha!”

Ertuğrul’un sesiydi. Dışarıda arkadaşlarıyla savaş oyunu oynuyordu.

Alp Sofi, Ertuğrul’un sesini tanıyınca:

“Ertuğrul, yaman bey olacak” dedi, “Ona dikkat et!”

Kaya Şeyhi ile Molla Tacüddin de aynı şeyleri söylemişlerdi. Demek bu işin sırrı Ertuğrul’dı. Evliya himmeti Ertuğrul’un üstünde idi. Ne yapacaktı peki, oğlunu nasıl yetiştirecekti de adam edecekti?

Alp Sofi’nin kalkmaya davrandığını görünce:

“Oturuyorduk” dedi.

“Kısmette varsa gene oturur konuşuruz” dedi, Alp Sofi; “Fakat madem ki söyleyeceklerimi söylemişim, gitmem lâzım. Etmeğini (yemeğini) yedim, ayranını içtim, hakkını helâl et-sen yeter.”

“Ya senin bize geçen hakkın ne olacak?”

Gülümsedi:

“Biz bir ümidin peşindeyiz Gündüz Bey, bir ilhamın der-sem belki daha iyi anlarsın. Allah’a emanet olasın. Yaradana-ma!”

Cevap beklemeden çıktı. Gündüz Bey yarım uyku halin-den ancak o zaman ayılıp uyanabildi. Derviş hiç olmazsa bir-

kaç gece çadırında misafir etmeliydi. Bu arada kafasını kurcalayan konulan sorma fırsatı bulurdu, belki biraz rahatlardı.

Dışarı koştu. Alp Sofi görünürde yoktu. Sağa sola baktı. Göremedi. Yer yarıp içine girmiş, ya da kanatlanıp uçmuştu!

“Şu kafa!..” diye hayıflandı, “Şu bendeki kalının kalını kafa, ah! Hızır olduğunu anlayana kadar uçtu gitti adam. Ermişlerin en ermişine çattık lâkin ne fayda!”

Oynayan çocuklara baktı. Ertuğrul yine başlarına geçmişti. Belli belirsiz gülümsedi oğluna. Bir zaman Alp Sofi’yi sormaya hazırlandı, sonra vazgeçti. Çadırına döndü.

Babası çadırına döner dönmez, Ertuğrul, at niyetine bindiği sopayı fırlattı. Sürmeli Hafız’ın bir boş vaktinde özenle yontup armağan ettiği tahta kılıcı kuşağının arasına soktu:

“Cenk yeter” dedi, çocuklara, “Şimdi sıra mahkemecilikte.”

“Hayır, yetmez!” diye itiraz etti Lokman, “Ben cenge doymadım. Hem daha yeni başladık. Mahkemecilik de neyin nesi, aşiretimizi Bodur Hoca’nın kitapları değil, yiğitçe cenkler kurtarır.”

Ertuğrul kızgın kızgın Lokman’a baktı:

“Gözlerinle görmedin mi Alp Sofi’yi? ‘Silâhım imamındır’ demesini duymadın mı? İki heybesi de ağzına kadar kitap dolu değil miydi?”

“Doluydu, ama böyle bir zamanda kitap ne işe yarar? Vakit cenk vaktidir.”

“Cenk dediğin bile kitap kavlince olur, akılsız Lokman.”

“Sen öyle zannet. Kitap işe yarasa Alp Sofi’nin işine yarardı. İki heybesi de kitap dolu dedin, ama binmeye atı yok, ya-yan yapıldak dolanır.”

Lokman çocuğun Alp Sofi hakkında söyledikleri Ertuğrul’un canını sıkırmıştı. Hışımına bağırды:

“Kitap sevmeyen de senin gibi had bilmez olur işte. İnsaflı çuvala kor da veli makamında dervişlere laf atar. İstemezsen oynamazsın. Mahkemecilik oynansın diyenler el kaldırsın!”

Herkes kaldırıncı, Lokman da kaldırdı. Daha fazla karşı koyamamış, boyun eğmişti.

“Tamam, hazırlanın” dedi Ertuğrul, “Ben üstüme Bodur Hoca kılığı bulmaya gidiyorum.”

Az önce Alp Sofi’nin çıktığı çadırın hemen yanındaki çadıra girdi. Hayme Ana, gittiğini bilmediği misafire hazırlayacağı gözlemenin hamurunu açıyordu.

“Neymiş bakalım” dedi oğluna bakmadan, “Ne gelişidir bu?”

Ertuğrul üst üste yutkundu. Annesini hem çok severdi, hem de ondan çok korkardı:

“Hayır gelişidir bey anam” dedi, “Oyun kurduk da, ağam Sungur Tekin’in şalvarını alabilir miyim?”

Hayme Ana belli belirsiz gülümsedi:

“Üstüne de babamın şölen kavuğunu isteyeceksin öyle ya...”

“İyi bildin, isteyeceğim!”

“Yine Bodur Hocalığa kurulup suçluya kitap açacaksın.”

“Bildin işte, artık alabilir miyim?”

“Al bakalım.”

Dışarı çıktığında bir garipti. Ağasının şalvarı göğüs kafesini ortaladığından, belden aşağısı uzun görünüyordu. Babasını şölen kavuğu kulaklarını örtmüş, kaşlarına kadar inmişti. Ama Ertuğrul halinden memnundu. Cakalı cakalı bakınıyor, salım salım yürüyordu. Salım salım yürümesi Bodur Hoca yürümesiydi. Ama her adım atışta sarığı yalpaladığı için düşmesin diye tutmak zorunda kalıyordu.

O Bodur Hoca kılığında gözükünceye kadar diğer çocuklar her bir şeyi hazır etmişlerdi. Düğür Boyu’nun hırsız çobanı rolünü oynayacak çocuğun elleri arkasına bağlanmış, başını kaldırmaması, Bodur Hoca’ya bakmaması sıkı sıkıya tembihlenmişti. Çocuk, gerçek bir suçlu duruşunda idi. Ertuğrul geçti, başköşeye oturdu. Tıpkı Bodur Hoca gibi suçluyu bir zaman süzdükten sonra, parmağını uzatıp:

"Herifi çözün!" diye emretti.

Hemen ellerini çözdüler. Ertuğrul ikinci emrini de verdi:

"Davacı gelsin!"

Çocuklardan biri çobanın yanına geçti. Ellerini saygıyla önünde kavuşturdu. Bu saygıyı aşiret beyinin oğlu Ertuğrul'a değil de, Bodur Hoca kılığına girmiş Ertuğrul'a gösteriyordu.

"Davacı benim" dedi incecik sesiyle, "Bu Düğer çobanı koyunumu çaldı."

Ertuğrul, ciddiliğın de ötesine geçmişti. Sakal niyetine ikide bir yanaklarını sıvazlıyor, tıpkı Bodur Hoca gibi gözlerini deviriyordu.

"Çaldığını gördün mü?" diye sordu davacı çocuğa.

Çocuk unutulmadık bir cevap verdi:

"Beyimiz Gündüz Alp görsün, ben görmüşüm ne!.."

Oyun bahanesiyle babasına laf dokundurulması Ertuğrul'un hiç hoşuna gitmedi ya, bu oyunu pek sevdiğinden anlamazdan geldi:

"Çalarken gördün mü dendi?"

"Beli, görülmez mi?"

"Başkaca kim gördü?"

"Allah herşeyi görüp bilicidir, ondan gayri Çolak Oğlan'la Gülaçtı Kız da gördüler."

"Şer'an şahadette iki hatun kişi bir er kişi yerine geçtiğinden başkaca şahit var mı diye sormaktayım."

Çocuklardan biri daha kalkıp öne yürüdü:

"Ben dahi görmüşüm Bodur Hocam."

Öbür şahit de kalktı geldi:

"Görmüşüm ve bilmişim Bodur Hocam, çaldı."

Ertuğrul, başını önüne indirip bir zaman kavuğun sadece tepe yeri görünecek şekilde durduktan sonra, şahitlere döndü:

"Gülaçtı Kız öte dursun, gayri ona lüzum kalmadı. İki er kişinin şahadeti kitap kavlince kâfidir."

Gülaçtı Kız sessizce bir kenara çekildi, yere çömeldi. Öy-

lesine masum ve mazlum görünüyordu ki, Ertuğrul'un içinde bir pişmanlık buruklandı. Yanına yürüdü. Gönlünü almak için:

"Başka oyunlarımıza girersin Gülaçtı" dedi, "Bu oyun erce oyundur. Başka oyunlara girersin sen de, olur mu?"

Başkası olsa bağırıp çağırırdı. Başkası olsa demediğini bırakmazdı. Sesini bey çadırına kadar duyurur, koca beyi yerinden hoplatıp kapıya çıkarırdı.

Fakat Gülaçtı, başka kızlara benzemiyordu. Dokuz yaşındaydı ya, büyümüş de küçülmüştü sanki. Akılsa bu kadar olurdu, ağırbaşlılık bu kadar olurdu, kendini bilmişlikse bu kadar olurdu, yiğitlikse yine bu kadar olurdu. Sanki oyundan çıkarılmamış da kendi isteğiyle çıkmıştı. Ertuğrul'a bakan çakar gözlerinde sadece ince bir kırılma vardı.

"Zararı yok" dedi, "Sizi uzaktan seyredirim. Ona da karışılmaz herhalde."

"Yok" dedi Ertuğrul, "Karışılmaz. Seyretmek serbest. Kızmadın ya bana."

Ufacık omuzları kalktı, indi:

"Kızmadım. Hem niye kızayım? Oyunu sen kurdun. Baş sensin."

Ertuğrul şaşırır gibi oldu:

"Baş ben miyim?"

"Sensin. Çünkü bey oğlusun. Bugün oyunlar idare edersin, yarın aşireti idare edeceksin. Emretmeyi bilmezsen nasıl bey olabilirsin?"

Bunlar kocaman sözlerdi. Gülaçtı'nın küçüklüğünden beklenmeyecek kadar kocaman sözlerdi. Ama söylemişti işte. Yok, Gülaçtı Kız diğer kızlara hiç mi hiç benzemiyordu. Acaba tekrar oyuna alsa mıydı?

Düşüncelerinin burasına, babasının sesi düştü: "Hey Ertuğrul! Ertuğrul dedim, sağır mısın?"

Çekirge çevikliğiyle yerinden sıçradı. Aceleden kavuğu

devrilmişti. Gülaçtı Kız ondan atık davranıp sarığı aldı, Ertuğrul'a uzattı, Ertuğrul sarığı kaptığı gibi başına geçirdi. İlk seslenmeyi duymamış olmaktan korkuyordu. Oyun dalgınlığına geldiyse, geldi de duymadıysa, babası kulak ardı ettiğini zannedirdi. Dövmeye dövmezdi, ama öyle bir bakma bakardı ki yüzüne, yer yarılıp içinde kaybolası, kaybolup o bakışlardan kurtulası gelirdi insanın.

"Yettim bey apam!"

Ertuğrul koştu çakıldı babasının karşısına. Gündüz Bey Ertuğrul'un göğsüne geçen şalvarına, başında yuvarlanan kavuğuna gülmekten katıldı. O zaman rahatladı Ertuğrul. İnsana yerin yedi kat dibini özleten bakışlar yerine yumuşacık, sevgi dolu gözlerle karşılaştınca, hepten çözüldü. Al yanaklarına gömülen sıcak bir gülümsemeyle temenna etti:

"Buyur bey apam, emret!"

"Hele maskara" dedi Gündüz Bey, gülüşünü aralayarak; "Hele sen nesin bakalım böyle?"

"İzninle Bodur Hoca'yım bugüne bugün."

"Ne demeye Bodur Hoca kesildin başımıza, bir tanesi yetmedi miydi ki Bodur Hocalığı ikiledin?"

"Oyun niyetine bey apam, aramızda mahkeme kurduk da, kimimiz suçlu olduk, kimimiz şahit, kimimiz hırsız, bize de Bodur Hocalık düştü."

"Bodur Hocalığa heveslendikte kılıç erliği ne olacak peki, aşiret reisliği falan?"

"Sayende onlar da olacak bey apam. Bir gün aşiret reisliğine kurulacaksak, dinin tüm ahkâmını bilmeli ve dahi uygulamalı değil miyiz?"

Gündüz Bey, Ertuğrul'u ne diye çağırdığını bile unutmuştu. Kendisini on iki, on üç yaşlarında bir çocuğun karşısında değil de, koskoca Bodur Hoca'nın karşısında bulunca şaşırmıştı. Şaşırması o şaşırmaydı. Daha derinden baktı oğluna. Yüzüne baktı uzun uzun, sonra boyuna posuna baktı. Çocuk o

çocuktı, bildik Ertuğrul, çünkü sabı. Ya bu sözler neyin nesiydi? Okkalama ettiği bu sözler, öyle bir kenara itilecek cinsten hiç değildi. Her birinin üstünde iyice düşünülmüş de varılmış koca kararın izleri vardı bu sözlerde.

Alp Sofi'nin dedikleri doğruydı. Ertuğrul, sessiz sadasız aşiret reisliğine hazırlanıyordu. Oynadığı oyunları düşündü: Kılıç kalkan, güreş, cirit, yarış, cenk, kadılık. Bunların bir teki bile eğlencelik değildi. Bunlara sıradan çocuk oyunu demeye dahi dili varmazdı insanın. Düpedüz bir hazırlıktı bunlar, ileride aşiret beyi olma hazırlığı. Alp Sofi'nin müjdelediği büyük devletin çekirdeğini şu küçük Ertuğrul mu atacaktı sahi?

"Sakın Konstantiniyye'yi de bu fethetmesin!"

"Ertuğrul Bey" dedi farkında olmadan, "Baka Ertuğrul Bey, aşiretin ak sakallı kocalarını meşverete çağır, müşkilimiz var, istişare edeceğiz."

Ertuğrul, babasının sesinde ve bakışlarında meydana gelen değişikliği fark etti ya, şaşırmadı. Sanki kendisine kırk yıldır "bey" deniyormuşçasına benimsedi beyliği. Sağ elinin ayasını göğsüne bastırdı:

"Emrin başımız üzredir Beyim!"

Geri geri çekilirken durdurdu oğlunu:

"Hemence savuşma yok, eğlen bakalım. Ayrıyeten Gazi Ana'ya da söyle bacıyanı toplasın, onlar da meşverete otursunlar."

"Emrin olur, Gazi Ana'ya söylenecek, bacıyan toplanıp meşverete oturacak."

"Aferin, hadi koştur şimdi."

Ertuğrul dışarı çıktı. Hızla çergilerin arasına daldı.

Oğlunun kuşluk güneşinin parıltısında kıvrılarak uzayıp kısılan gölgesine dalgın dalgın gülümsedi, Gündüz Bey. Vaktiyle gece karası kadar siyah olan sakalından birkaç tel kopardı, acıyan yeri ovuşturdu, bu acımayla dalgınlığından sıyrılıp başını iki yana salladı:

“Bu çocuksu yamanlık sürer de Ertuğrul ile büyürse, erenlerin dediği hak çıkıp, aşiretimden devlet doğacak demektir.”

İçli bir hasret soluklanmasından sonra devam etti: “Ertuğrulum ne ağabeylerine benzemekte, ne kardeşlerine, ne de aşiretimin diğer çocuklarına. Ondaki başkalık bir şeylere alâmet ya, ölüm habercisi ak kıllardan vakit kalırsa görürüz.”

Yanıbaşında Ertuğrul’un anasını sezince, düşüncelerini bölüp ona döndü, gülümsedi:

“Kuyuya saldıgın ayrıntı çıkar Hayme Hatun, meşveret kocalarının yüreği soğursa ayrıntıyla soğur, hay ellerine sağlık...”

“Olur” diyen sesi soru gibiydi, Hayme Hatun’un, bakışları da öyle...

Gündüz Alp’in geceden kalma dalgınlığını görmüştü. Görmüş de içi bir tuhaf burkulmuştu. Bu tuhafça dalıp gitmeleri hayra yormuyor, saygıda kusur etmemek için susup kendiliğinden anlatmasını bekliyordu. Lâkin Gündüz Alp, içine kapandıkça kapanıyor, sustukça susuyordu. Bey oldu olalı, Kayı Hanın yükünü sırtına aldı alalı, şu son günün dalgınlığında onu hiç görmemişti. Anlatmıyordu da; her derdini paylaştığı karısına bu derdini anlatmıyordu. Ağzına kilit üstüne kilit vurmuş, kilidin anahtarını da yüreğindeki ırmaklara atmıştı. Suskunluğunu bir türlü açamıyordu.

Hayme Hatun’daki sabır taşının cilası çıkmış, çatlamasına ramak kalmıştı. Öyle, olura olmaz meraklanan kadınlardan değildi, ama derman olma ümidiyle kocasının derdini bilmek istiyordu. Bey karısı olmakla, bazı sorumluluklar yüklenmişti. Tekmil aşirette “Bey Ana” diye anılması bundandı. O yalnızca Sungur Tekin, Gündoğdu, Ertuğrul ve Dündar’ın anası değil, bütün aşiretin anasıydı. Kadınlar, dertlerini ona açar, ondan yardım bekler, sıkıntılarını onunla konuşur, her konuda Hayme Ana’dan akıl sorarlardı. O da buna lâıyk olmaya çalışırdı.

Bir kere, ölesiye sır saklardı. Barışçı, sevgi dolu ve yardımseverdi. Eli yalnız kadınca işlere değil, erkekçe işlere de yat-

kındı. Çok iyi ata binerdi. Değme yiğitler kadar iyi kılıç kullanır, mızrak savururdu. Vakit buldukça bunları aşiretin diğer kadınlarına da öğretirdi. Onlara hep şunu söylerdi: “Hatunlar! Yiğitlerimiz her zaman yanımızda bulunmayabilir. Namusumuz ve aşiretimizi korumak için lâzım gelen herşeyi bilmek zorundayız!” Kendisinin kadın olduğunu, erkek işi yapamayacağını söyleyip kılıç kullanmayı öğrenmemekte direnen bir kadını kırbaçladığı anlatılırdı. Bunun doğru olmadığını herkes bilirdi ya, Hayme Ana’nın yerine göre sertleştiğine örnek olarak anlatmaktan zevk alırlardı.

Yalnız kadınlar değil, aşiretin erkekleri de Hayme Ana’dan çekinirler, bir dediğini ikiletmezlerdi. Ona karşı korkuyla karışık bir saygı gösterirlerdi hep. Korkuları belki onu az görmelerinden, belki gülmeyi unuttuğunu sanmalarındandı. Oysa Hayme Ana, herkesin bildiği gibi değildi. Akşam çöküp kocası ve çocuklarıyla çadırına çekildiğinde birden başkalaşır, herhangi bir kadın oluverirdi. Kocasının ayağından ediklerini çıkarır, ayaklarını yıkar, çocuklarının etrafında pervaneleşirdi.

Zaman zaman geçmiş konuşturlardı, bazen de geleceği. Gelecek güzel günlerin hayaline dertlerini gömerlerdi. Yoksa Gündüz Alp’i endişelendiren aşiretin geleceği miydi? Gözlerinin dalıp gitmesi dervişin anlattıklarıyla mı ilgiliydi? Kısa görüşmüşler, ama tas tas soğuk ayran içmişlerdi. Sanki Gündüz Bey içinin yangınını, ayranın soğuğuyla söndürmek istiyordu. Şimdi de koca meşvereti topluyordu.

“Gendine de ayran ister misin Gündüz Beyim?” diye sordu, Hayme Hatun.

Gündüz Bey duymadı. Duyrsa mutlaka cevap verirdi. En azından evet, ya da hayır derdi. Belki sevgi dağarcığından daha uygun kelimeler bulup karısının gönlünü alırdı.

Üzgün üzgün yanından ayrıldı. Avludaki kuyudan ayran küpünü çekerken:

“Bir derdi var Gündüz Beyimin” diye düşündü, “Hem de

zorlu bir derdi var. Bilsem belki yardımım dokunurdu.”

Başına birikip yaptıklarını çığlık çığlığa seyreden çocuklara, çaresizliğin doruğunda kızdı. Dünder’i azarladı. Gündoğdu’ya bir şaplak aşketti, ama eli yetmedi. Molla Duran’ı payladı: “Molla olacaksın bir de, Allah müstehakını versin, bir de molla olacaksın!”

Çocuklar birden sustu. Çocuklar susunca, Gündüz Bey’in çağrısıyla meşverete gelen ak sakallı ihtiyarların mırıltıları duyulmaya başladı. Meğer çocuklar onları fark ettikleri için susmuşlardı. Suskunluklarında derin bir saygı vardı. Hepsi biliyordu ki ak sakallı kocalar göründükte el bağlanıp susulur.

Kuyu başına aniden çöken sessizlik Gündüz Alp’in bile dikkatini çekti. Bakınca sessizliğin sebebini anladı. Karamsarlıktan sıyrılmak için çocuklara sığındı: “Bunlar iyi çocuklar, çok iyi. Bunlar Mongol belâsını da ezer geçer, aşireti korumak için ne mümkünse yapar bunlar, ne mümkünse...”

“Emrin yerine getirildi bey apam, başkaca emrin var mı?”

Konuşan Ertuğrul’dı. Ama nasıl bir Ertuğrul? İhtiyarlara haber vermesini söylediği andan beri sanki yıllar geçmiş de çocuk büyümüş, adam olmuştu. Karşısında yiğitçe duruyordu. Duruşunda saygı, sevgi karışımı bir iç güven vardı. Toprağa da sağlam basmıştı doğrusu. Öyle bir duruş durmuştu ki, “Var tekmi! Yecüc Mecüc’ü hakla” dese, “Başüstüne” çekip yola düşecek, haklayıp dönecek, “Emrin yerine getirildi Gündüz Apam, başkaca emrin var mı?” diye soracaktı. Şimdi sorduğu gibi tıpkı, şu duruşu, şu ses tonuyla...

İçten aferinler yağdırdı oğluna, dıştan ise azara gömdü:

“Breh Ertuğrul breh! Şunca zamanda dünyanın bütün ihtiyarlarını ve dahi bacılarını toplar insan; daha gençsin ya, vaktin çok ya, zamanı gönlünce harcamaktasın. Oysa zaman insanoğlunun en değerli şeyidir. Dersimi aldım de...”

Ertuğrul, babasının gözlerini arıyordu gözleriyle. Babası-

nın gözlerini bir bulsa, tam gözbebeğine gülümseyecekti. Fakat babasının gözleri başka yerdeydi. Omuzunun üstünden cadırlara bakıyordu. Tepeden tırmanan güneşe belki, belki de aşiretin geleceğine...

"Dersimi aldım bey apam..."

"Unutmamaca mı?"

"Unutmamaca."

"Tutmaca mı?"

"Tutmaca."

Bu çocuk birden mi büyümüştü böyle? Her ne olmuşsa olmuş da bir anda mı olgunlaşmıştı? Tepeden tırnağa süzdü Ertuğrul'u. Göklüce boyuna, börklüce boşuna baktı. "Hay zaman" diye çekti içini içine, "Kayadan kopan taş gibi kopup yuvarlanmaya durdukta tutabilene aşkolsun. Öylemesine hızlı yuvarlanmakta ki, göz açıp kapayana kadar çocukları büyüyüp serpilip adamlaşsın... Neyse... Adamlaşmanın bir eksigi kaldı ki, Ertuğrulumu engelliyor. Şimdi vaktidir..."

Oğlunun ağlamalarına, Hayme Hatun'un yalvarmalarına kapılıp iki defa geciktirdiği sünneti artık yaptırmalıydı. Son eksigi de tamamlamanın vaktiydi kısacası.

Düşünerekten oğlunun elini tuttu, çerginin ortasına kadar götürdü:

"Çöm kıyıma..."

Ertuğrul çöktü.

"Rahat mısın Ertuğrul Bey?"

Ertuğrul ciddi bir tavırla cevap verdi:

"Yeterince; zaten er gışıye fazla rahat yaraşmaz."

"Aferin. Ne kadar büyüdüğün verdiğin cevaplarda yazılı. Sen er gışisin şimdi öyle ya."

"Er gışıyim."

"Erliğinin bir eksigi, gediği yok ya?"

Ertuğrul biraz düşündükten sonra babasına bakmadan cevap verdi:

“Yoktur hamdolsun.”

Gündüz Bey elini oğlunun omuzuna attı, omuzunu hafif hafif sıkarak gülümsedi:

“İyi düşündün mü?”

“Atamsın, eksiğimizi, kusurumuzu görürsen söylersin, düzeltirim.”

Söylemenin şimdi tam sırasıydı, yoklamış yoklamış sentesine getirmişti. Evet, tam sırasıydı şimdi:

“Koca Ertuğrul” dedi, “Erlik davası güdersin amma sünnete yakın gelmezsin.”

Ertuğrul’un yüzü sarardı, sünnet sözüne ürkmüştü:

“O da var ya” dedi, belli belirsiz.

“Var helbet. Peygamber sünnetiyle sünnetlenip esas er gişi olmanın yolu yordamı bellidir.”

“Cerrah Ağa’nın keskin usturası...”

“İyi bildin.”

“Daha çocuk sayılmam mı?”

“Sayılmazsın. Çocukluğu hepten boşlayıp er gişiliğe kurulanın vaktidir.”

Ertuğrul babasına baktı. Gözlerini buldu. Gözlerine yalvardı. Fakat beklediği değişiklik olmadı babasının gözlerinde. Bu sefer kararlıydı. Boynunu büktü.

“Nasıl emredersen öyle olur bey apam.”

“Çaresi yok, olmalı.”

Toy kurulacak mı?”

“Beli. Toy kurulup kuzular çevrilecek.”

“Def de çalınacak.”

“Elbet, Ertuğrul Bey sünnet oldukça def çalınmaz mı? Bazlamalar açılıp pilavlar kaynatılmaz mı? Güreş bile tutulup cirir dahi oynanacak.”

“İyi madem...”

“Bu iyi, pek içten olmadı gibi gelir bana. Yoksa korku tutuğu mu oldun koca Ertuğrul?”

Ertuğrul bu sözlere dirildi birden, korkusunu yutkunup celallendi:

“Biz Kayı Hanlıyuz!”

“Kayı Hanlı olmak ne olmaktır bakalım koca Ertuğrul?”

“Yiğit olmaktır.”

“Başka?”

“Mert olmaktır.”

“Daha?”

“Cömert olmaktır.”

“Beli, öyle misin?”

“Öyleyim hamdolsun.”

Gündüz Bey kalktı.

“Anlaştık” dedi, “Var Bey Anana da muştula. Sonra Gazi Ana’ya söyle toy hazırlığı yapsın. Ondan sonra da git çocukların başına, bir meşveret de sen kur.”

Ertuğrul’un gözlerinde merak bulutları kıpırdadı:

“Ne görüşeceğiz?”

Gündüz Alp bir tereddüt geçirdi. Ne demeliydi? Ertuğrul’un merakını savuşturmak da öyle kolay değildi. Sağolsun, bir ke-re sormaya başladı mı, soruların ardı arkası kesilmezdi.

“Ne mi?..”

Bulmaya çalıştı:

“Ne bileyim, bir şeyler görüşün aranızda, kararlara varın. Meselâ... Meselâ diyelim ki, üzerimize bir düşman gelmekte, çok kuvvetli ve dahi kalabalık bir düşman. Aşiretimiz bu vaziyet karşısında ne yapmalı? Kalıp dövüşmeli mi, yoksa çekip gitmeli mi? Gitmeli ise nereye gitmeli? Bunun gibi şeyler görüşün işte, olur mu?”

Ertuğrul’un “Olur”u düşüncelerine boğuktu. Babasının dilinin altında sakladığını bulmak için tahminler yürütüyordu. Arkadaşlarına doğru yürüdü. Çok ciddi bir tavırla:

“Meşveret kurulacak” dedi.

Ertuğrul’un ciddiyeti bütün çocuklara bulaşmıştı. El çırpıp

bağışmadılar. Birden büyümüşlerdi sanki, aşiretin yaşlıları olmuşlardı. Akça, sakal sıvazlamaya bile yeltendi, ama sakal yerine elma yanaklarını avuçladı.

“Meşveret nerede kurulacak?” diye sordu Molla Duran.

“Yalağın yanındaki ulu çınarın dibinde” dedi, Ertuğrul; “Oraya gidiyoruz.”

Öne geçti. Ellerini arkasında bağlayıp yürümeye başladı. Şalvarının bolluğu rüzgârda savruluyor, koca kavuğu, başından artan boşlukta yalpalıyor, fakat Ertuğrul, ciddiyetini hiç bozmuyordu. Akli babasının sözlerine takılmış kalmıştı. Bir şeylerden endişeleniyordu babası. Bir saldırıdan korkuyordu. “Kuvvetli ve dahi kalabalık” bir düşmanın saldırısından. Bunlar laf olsun diye söylenecek sözlere benzemiyordu. Babası zaten laf olsun gibilerinden konuşmazdı. Sır ve anlam yüklü sözler söylerdi.

Anlaşılan büyük bir tehlike yaklaşıyordu.

Arkadan seslendiklerinde yalağı aştığını, haniyse pınarbaşını tuttuğunu farketti. Geri döndü. Yarım ay şeklinde oturan çocukların başına geçti, bağdaş kurdu. Ayın önündeki yıldız gibiydi. Rüzgârda savrulan cepkeni yıldızın kanatlarını çiziyordu.

“Kayı Han Aşiretinin uluları!” diye söze başladı. “Bizi yaratan, dünyamızı nice nimetlerle donatan Rabb-i Rahîmimize şükürler olsun ki, vücudumuz sıhhatte, aşiretimiz afiyettedir. Hemen Yüce Mevlâm, düşmanımızı zebûn, kılıcımız keskin eylesin. Hemen cümlemizi kötünün ve kötülüklerin şerrinden korusun.”

Bir ağızdan “Âmin” çekmelerini beklerken soluklandı. Soluklanırken de düşündü: Şimdiye kadar meşveretlerde hiç bulunmamıştı, ama babasının sık sık çadırına davet ettiği yaşlılarla yaptığı sohbetleri hatırlıyordu. Söze dua ile girer, ardından ne konuşacaksa ona geçerdi. Kendisi de böyle yapacaktı:

“Aşiretimizin uluları, ey akıllı ihtiyarlar! Bugün sizi topla-

dım, çünkü üzerimize kalabalık ve dahi kuvvetli bir düşman geliyor. Onlardan nasıl korunacağımızı danışacağız.”

Pek farkında olmadan babasının sözlerini aynen tekrarlamış, kalabalık ve kuvvetli bir düşmandan söz etmişti. Fark edince hoşuna gitti.

“Aşiretimizin büyükleri, büyüklerin akıllıları düşünsün” diye sürdürdü konuşmasını, “Düşünsün ve aklına gelen çareleri söylesin. Yolun en doğrusunu bulmaya çalışalım. Kul olaraktan aklımızı kullanıp, fikrimizi söyleyerek, oluru olmazı tartarak, yapılması gerekeni yapalım. Geleceğini haber aldığımız kalabalık ve dahi kuvvetli düşmandan korunma çaresi nedir?”

Bakıştılar. Böyle bir tehlikenin varolma ihtimali bile çocukları ürkütmüştü. Sessizleştiler.

“Evet” dedi Ertuğrul, “Söz gelsin. Meşverette susulmaz. Hele sen söyle bakalım Ragıp Kardaş, tedbir nedir?”

Ragıp çocuk sessizliğini bozdu, Ertuğrul’un sorusunu soru ile karşıladı:

“Düşmanın kalabalık ve dahi güçlü kuvvetli olduğu nereden belli? Gören eden olmuş mudur?”

Bunun cevabını Ertuğrul da bilmiyordu. Şöyle biraz düşündü. Babası söylemişti ya, bir bildiği olmalıydı.

Başını öne doğru sallayarak cevapladı soruyu:

“He ya, gören olmuştur, Koca Ragıp Can.”

“Bizden kalabalıklarmış, öyle mi?”

“Farzet öyle, ne lazım gelir?”

“Dere görünmeden paçalar sıvanmaz denmiştir. Bu hesaba düşman gelmeden tedbir düşünmenin âlemi yoktur. Hele Mevlâ ne gösterir.”

“Bekleyelim mi diyorsun Koca Ragıp?”

“Bekleyelim.”

“Ya vaktimiz kalmadıysa, bugün yarın gelici iseler. Fırtına gibi ezici iseler, yine bekleyelim mi?”

“Bizim yiğitlerin elleri armut toplamıyor ya, karşı koruz!”

“Düşman kalabalık ve çok kuvvetli denmiştir. Kalabalık düşmanın gelmesini beklemekte aklın sabrı var mıdır?”

“Yoktur!” diye atıldı biri, “Sabrı da yoktur, rızası da. Gerektiğinde hicret emrolunmuştur. Bu gelen düşman taundan beterse, burada durmak kitap kavline aykırı düşer. Düşman güneşin doğduğu yerden gelmekteyse, aşiretin güneşin batış istikametine hicret etmesi evlâdır.”

“Bunu korkaklık sayacaklar çıkarsa?” diye sordu, Ertuğrul.

“Ateşe atılıp kavrulmayı, yahut uçurumdan atlayıp parçalanmayı cesaret diye alkışlayanı görmedim. Böyle bir maksatsızlığı birkaç ahmak alkışlasa bile, birkaç alkış uğruna yok yere kendisini yakacak yahut parçalayacak olanın ahmaklık derecesi ölçüye gelmez.”

Bir diğeri heyecanla atıldı:

“Aklım hepten uçtu! Kahramanlıkla ahmaklığı öyle bir karıştırma karıştırdı ki, Bodur Hocamın dilinden düşmeyen ‘Haksızlıklar karşısında susan dilsiz şeytandır’ hadis-i şerifi mucibince feryat etmekteyim. Bir yiğit kendisini feda ederse bu ahmaklık mıdır? Cevap gelsin!”

“Evet” dedi, Ertuğrul; “Hani ya cevap?”

“Cevap var Ertuğrul Beyim, aklını söze açık tutana sürüyle cevap var. Ben maksatsız ölüme atılmaya ahmaklık demekteyim. Yoksa bir kişinin kendisini feda etmesiyle dinim, yahut aşiretim birşeyler kazanacaksa, bu yiğitliktir, kahramanlıktır. Bilinmedik bir düşman gelir denmiştir, çok kuvvetli ve kalabalık olduğu söylenmiştir. Bilinmeyenden korkulur. İlk evvelâ düşmanı bilmek lâzım.”

“Burada kalalım demekten ne farkı var bu sözlerin?”

“Farkı mı? Burada elimiz kolumuz bağlı kalmak ayrı, düşmanı tanımak için harekete geçmek ayrıdır.”

Kısa bir sessizlik, yıl kadar uzadı. Ertuğrul, ayağa kalktı. Kuşluk güneşinde hepten uzayan gölgesi yaşlı çınarla bütün-

leşti. Ertuğrul'un koca kavuğu bir Türkmen çadırı gibi büyüdü. Yalağa baktı. Bir koyun yalaktan su içiyordu. Uzayıp giden sessizlikte yalnızca koyunun içtiği suyun şapırtısı vardı. Arından Ertuğrul'un sesi koptu:

"Biz atadan kalma göçer evliyüz. Eski vatandan çıktık çıkalı bir uygun yer bulup yerleşmedik. Verimli topraklar önceden kapışıldığından geriye kıraç toprak kaldı. Bana öyle gelir ki, burada fazla durucu değiliz. Göç mukadderdir. Lâkin nereye? İşte bilinmeyen soru bu. Sen olsan nereye giderdin, Delibozuk Hıdır?"

O da ne zamandır bunu düşünüyordu zaten; düşünüyordu ya, aklına doğru dürüst yerleşilecek bir yer gelmiyordu. Yine de Ertuğrul'un sorusunu cevapsız bırakmadı:

"Farketmez ki, nereye olsa gidilir. Benim canımı sıkan bir yere çakılıp kalmaktır, göç olsun da nereye olursa olsun!"

Bu söze güldüler. Ertuğrul, sağdan soldan gelen kıkırdamaları bastırmak için sözü kaptı:

"Ya sen Akça, nereye giderdin?"

Akça kendini iyice kaptırmıştı. Sakal niyetine hâlâ yüzünün tombulluğunu sıvazlıyor, kendini koca meşveretin üyesi saydığından söyleyeceklerini iyice ölçüp biçiyordu.

Ölçüp biçmesi o kadar uzun sürdü ki, Ertuğrul dayanamadı sonunda:

"Haydi Akça!" dedi, "Davran."

"Bakin a candaşlar" diye konuşmaya başladı Akça, "Ben olsam yaklaşan kalabalık ve dahi kuvvetli düşmana karşı bütün Türkmen oymaklarını toplayıp başlarına da Gündüz Beyim gibi iynin iyisi bir başbuğ koyup, düşmanı vakitsiz basardım. Bu elimden gelmezse üstüme varacağı günü, tekmlil hazırlıklı beklerdim. Bu tarafta bize en yakın sultan kim? Harzem Şahı değil mi? Dini dersin bizim dinimiz, soyunu sorarsan o dahi bizim soyumuz. Gittikçe büyüyüp kuvvetlenmesi de var. Bizim katılmamızla daha çok kuvvetleneceğinden,

müşterek düşmanı geldiği yere yüzgeri sürmemiz mümkün, gelip geleceğine bin pişman etmemiz de mümkündür. Bu sayede verimkâr topraklara kavuşmamız bile iştenden değil. Öyle ya, gendine yardım edeni, sultan eli boş çevirir mi? Al şuradan şu kadar ki topraklar sizin olsun, deyiverir. Söyleyeceklerim bu kadardır.”

Akça çocuk öylesine ciddi bir tavırla konuşuyordu ki, konuşmaya başladığında işaretleşip kıkırdaşan çocuklar bile etkilenmişti. Büyülü gözlerle Akça’ya bakakalmışlardı. Ertuğrul da baktı Akça’ya. Düşünceliydi. Büyük işlere dalmış gibiydi.

Oyun, oyun olmaktan çıkmıştı birden. Meşveret şakacıktan değil de gerçekten kurulmuştu sanki. Herkesin Akça’ya bakmasından belliydi ki, sözlerini ciddiye almışlar, ihtimal, Ertuğrul’un düşündüklerini düşünmeye başlamışlardı. Sessizlik derinleşiyordu. Ertuğrul’un uzayan gölgesi hâlâ yaşlı çınarın doruğundaydı. Ertuğrul çınarla bütünleşmişti, birini diğerrinden ayırmaya imkân yoktu.

Çıngırak sesleri duyunca, gözler Akça’nın üstündeki düğümü çözüp yol boyuna aktı. Otlaktan kaçan üç koyunla bir keçi yalağa üşüşmüştü. İtişe kakışa su içmeye çalışıyorlardı. Birazdan çoban da göründü. On yaşlarında bir çocuktü. Börkünü ellerine almış, muncıklıyor ve ağlıyordu. Tam Ertuğrul’un önünde durdu.

“Niye ağlıyorsun Oğul Tamış? Derdin ne?”

Oğul Tamış birden börkünü yere çaldı:

“Apam dövdü beni.”

“Ne diye?”

“Çoban olmam deyince dövdü. Koyunlarım sürüden ayrılınca beni yine dövdü.”

“Çobanlığı sevmiyor musun? Bunca koyunla, keçiyle uğraşmak güzel olmalı.”

“Güzel değil, çobanlık neme benim, kılıç eri olacağım! Kılıç eri olup cenk tutacağım. Babama kaç kere söyledim.”

“Bu sabah da söyledin galiba...”

Çocuğun kızarmış gözleri yalvarmada idi:

“He ya, bu sabah da... Duydukta her seferinde ensem bir ufak şaplak çekerdi, bu sabah ufağı boşlayıp okkalıca çıkmaz mı, yuvarlandım. Apamdır dövsün, velâkin ben yine de kılıç eri olmayı kafama koymuşum.”

Daha fazla dayanamayan Balaban, fırladı yerinden.

“Akılsız!” diye uzattı azarı, “Ben çoban olamamanın yanıklığında kan ağlamadayım, sen çoban olduğuna ağlamaktasın. Bodur Hocamın yahut Yahşi Hocamın rahlesine, bacakları dıdım dıdım karıncalanıp uyuşuncaya, dizlerin nasır tutuncaya kadar çöksen anlardın çobanlığın kıymetini. Kılıç eri olacakmış, sanki bu aşiretin çobana ihtiyacı yok. Herkes kılıç eri olmaya kalksa sürüyü kim güdecek? Söylesene, koşumları kim dikecek, kim nallayacak atları, kim dövecek çifte çelikli burma telden Türkmen kılıcını? Git yoluna bre Oğul Tamış, ben olsam senin yerinde, ben olsam var ya, ah, yatar kalkar dua ederdim.”

Oğul Tamış başkalaştı. Çobanlığı seven birinin bulunabileceğini şimdiye kadar hiç düşünmemişti. Essah mı söylüyor, yoksa eğleniyor mu gibisinden daha bir dikkatle baktı, Balabancık’a; Balabancık ciddi mi ciddi idi, soluğu hasret soluğu, bakışı sevgi bakışıydı. Gözlerini koyunlardan alamıyordu.

“Niye herkese istediği işi yaptırılmazlar sanki?” diye söylendi.

Börkünü yerden alıp başına geçirdi. Tiz bir ıslık öttürdü. Yalağa üşüşmüş koyunlarla keçiler hızla çözülüp peşine takıldılar.

“Çoban sağlam olunca, sürüye kurt giremez” diye söylendi, Ertuğrul; “İş sağlam çoban bulmada, aşirete de, sürüye de...”

Arkadaşlarına döndü:

“Ne dendi bakalım Akça’nın sözlerine? Yerli yerinde bulundu mu?”

Cevap uğultudan ibaretti:

“Bulundu.”

“Kocalar meşvereti böylece karar verdi mi?”

İkinci uğultu koptu:

“Verdi.”

“Allah mübarek etsin.”

“Âmin!”

* * *

“Haydaaa!..” diye ünledi Gazi Ana, “Bacıyan haydaaa! Boy boylanıp toy toylanacak.”

Önce toylaklar çıktı meydana. El ele tutuşup dolanarakтан boy boyladılar:

“Eveleme, develeme,

“Yağı kaçır, kovalama,

“Çergi çember,

“Misk ü amber,

“Kılıç, mızrak,

“Vatan uzak...

“Gitsek gitsek,

“Nereye gitsek?

“Göle varsak,

“Göl kurusa,

“Çöle girsek,

“Çöl yarılsa,

“Yağmur yağsa,

“Bereket olsa,

“Kayı Han, Kayı Han,

“Yolunu bulsa,

“Yürüse yürüse,

“İlini bulsa...”

Boylağın sonunda Gazi Ana bir “Haydaaa” daha çekti. Gazi Ana’nın bu “Haydaaa”sı toy eğlencelerinin envai çeşit yemek-

lerinde ünlenmiş aşçı kadınları harekete geçirmek içindi. Gazi Ana'nın "haydaaa"sını alır almaz hamur karmaya başladılar. Yaman bir yarıştı. İşini erken bitiren yarışı kazanacak, semiz tokluyu alacaktı. Bir tarafta bu yarış sürerken öbür tarafta gelinlik kızların şamatası vardı. Pirinç ayıklıyorlardı. Onlar da kendi aralarında yarışlıyordu. Bu yarışın sonunda semiz toklu yoktu, ama bekâr erkek analarının beğenisi vardı.

Gazi Ana arada bir gözüklüp gayret üşürüyordu:

"Hadi kızlar, kıpırdayın!"

Dışarıda delikanlılar toplaşmıştı. Pehlivan deneyeğine sarılmış, kendilerini esnetiyorlardı. Yaşlılar ise gençleri seyrederken, kendi gençlik günlerini hatırlayıp iç çekiyorlar, eski günlerden konuşuyorlardı.

Gün güneşe dönüktü. Zaten epey zamandır yağmur yağmamıştı. Oysa yağmur mevsimine çoktan girilmişti. Allah bilir ya, bu yıl kurak geçeceğe benziyordu. Birkaç sene öncesi gibi yağmursuzluktan otlar kurur da hayvanlar acından ölmeye durursa vay hallerine...

"Vay ki vay halimize o zaman" dedi Sürmeli Hafız, "Kuraklıkta hayvanat kırılıp gider. Arkasından da kul kıranı çıkar ki, ecelin elinden uçanla kaçan kurtulmaz."

"Tevbe de!" diyerekten kızdı Bodur Hoca, "Hem tevbe de, hem de haddini bil. Gelecek hakkında gendi hükmünü veriyorsun. Halbuki gelecek, İlâhî hükme tabi. Müneccim gibi konuşmaktan sakının."

"Hâşâ" dedi Sürmeli Hafız, "Benimkisi sözün gelişidir."

Bodur Hoca'nın takazasından kurtulmak için sözü değiştirdi. Cerrah Ağa'ya dönüp sordu:

"Eey bakalım Cerrah Ağa, hazır mısın yiğitlerimizi kesmeye?"

"Evelallah!" derken tombulluğunu sallayarakтан güldü Cerrah Ağa, "İncitmeden yaparım."

"Senin aşiret de tek mil sünnetçi yani, kaç cerrah var?"

“Evelallah! Karaevlüler Aşiretinde herkes cerrahdır. Amma ki sen bunu sade sünnetçilik olarak görme, insanın içine giren usta cerrahlarımız bile var.”

“Attın ki..”

“Sen öyle zannet.”

“Yahu insanın içine girilir mi?”

Bodur Hoca ile Yahşi Hoca bakiştılar. Bodur Hoca sakalını sıvazlayaraktan:

“Bırak bizim Sürmeli Hafızı” dedi Cerrah Ağ’a, “Canı sı-kıldıkta lafı uzatır; onu bırak da aletlerini hazır et. Yakında şölen salası verilir.”

Etraf et kokuyordu. Koca kasaplar kuzuları kesmişti çok-tan. Şişe bile geçirmişler de çoban ateşinin üstünde çevirmeye yönelmişlerdi. Toy meydanı gitgide kalabalıklaşıyordu. Kayı Hanlılar Ertuğrul ile birlikte sünnet olacak on kadar çocuğun sünnetini kutlamak için toplanıyordu. Çevreden gelen aşiret beyleri bryık burup göz beliyor, fazla açık etmeden oğullarına kız bakıyorlardı.

Ertuğrul güzüktü. Bir yanında babası, bir yanında anası, arkasında kendisi gibi sünnet olacak arkadaşları... Arkadaşla-rının anaları, babalarıyla küçük bir ordu... Ertuğrul Kuman-dan, bir işaret verecek de dağlar dize gelecek sanki. Ertuğrul, bey oğlu bey. “Savulun!” diye ünledikte deryalar yarılacak, or-dular pes edip kılıç bırakacaklar. Öylemesine bir büyükleme ile yürüyordu Ertuğrul. Yine de gözü Cerrah Ağ’a takılınca hafiften sararmasını önleyemedi. Gözlerini yere indirdi. Ama hepsi bu. Sünnet sonuna kadar ne bağırdı, ne ağladı, ne de korktuğunu belli etti kimseye. Ertuğrul yiğitliğini gösterme derdine yaktı kendisini. Acılarını içine atıp ürküntüsünü yut-kundu. Bir alkışlandı ki, o kadar olur. Pek bir şeye şaşmayan Bodur Hoca bile şaştı bu işe: “Böylesi görülmemiştir” diye sa-kalını sıvazlayıp “Tü tü maşallah” çekti.

Ertuğrul, defler çalınıp Kayı Hanlının namlı yiğitleri güre-

şe tutulduktaki açtı gözlerini. Bunu da atlatmıştı işte. Keyiflendi. Keyiflenince babasına gülümsedi.

“Ağrıyor mu koca Ertuğrul?” diye sordu babası.

“Dayanırım” dedi Ertuğrul, “Dayanılması lazımsa dayanılır.”

Ertuğrul’un cevabı Yahşi Hoca ile Bodur Hoca’nın bakışıp baş sallamalarına yol açtı.

“İyi söyler” dedi Bodur Hoca, “Adamca laf eder.”

Yahşi Hoca’nın rızası alınamadığı için çengi çıkarılmamıştı. Ama def çalmak, güreş tutmak, cirit atmak, bir de at yarıştırmak serbestti. Ertuğrul’un yatağı meydandaki bir çardağın altında idi. Dört çatal direğin üzerine sııklar konmuş, değneklerle beslenip döşenmiş, insanın yarı boyu yüksekliğinde bir yatak yapılmıştı. Herşeye biraz tepeden bakıyor, oyunları rahatça görebiliyordu. Ama yeterince eğlendiği söylenemezdi. Arada bir yüzünü acıyla buruşturmasından belliydi.

Yarışmalar bitip birincilere armağanları verilince sıra Ertuğrul’a geldi.

Babası bir tay verdi Ertuğrul’a, anası elleriyle işlediği koşumlar armağan etti. Bodur Hoca elleriyle yazdığı bir Mushaf koydu başucuna, Sürmeli Hafız bir muska astı göğsüne, okuyup üfleyerek. Gazi Ana bir hançer tutuşturdu ellerine, işlemeli. Armağan verme sırası Yahşi Hoca’ya gelince gözler ona döndü. Kıpırdamıyordu. Sanki umurunda değildi. Uzaklara bakıyordu, ötelere. Ötelerin de ötelere belki. Neden sonra sessizliğe dönüp tekmi gözleri üzerinde bulunca belli belirsiz gülümsedi.

“Benim armağanım daha sonra verilecek” dedi.

Gözlerini Gündüz Bey’e dikti:

“Kaya Şeyhi Efendimiz gönderecekler.”

Gündüz Bey titredi. Yahşi Hoca’nın boş adam olmadığını bilirdi de, Semerkant’tan hediye getirtecek kadar ermişliğini bilmezdi.

Kızlar, Gazi Ana'nın yeniden "haydaaa"lanmasıyla coşup toylağı hızlandırdılar. El ele tutuşmuşlardı. Eller bir aşağı bir yukarı kalkıp iniyordu. Giysileri rengârenkti. Hızlı hareketler yaptıkça renkler birbirine giriyor, sık dönüşlerde gökkuşağı renkleri çıkıyordu.

Oyunlar yemek vaktine kadar sürdü. Koca kazanlarda pişen dövme bulgura katılan çevirme kuzu eti mis gibiydi.

"Bu aşirette tokluk var" dedi Cerrah Ağa, "Bu aşirette yaşayanların yediği önünde, yemediği arkasında. Ne mutlu size."

"Çünkü" diye karşılık verdi Yahşi Hoca, "Bu aşirette yaşayanlar Allah'a şükretmesini biliyor."

İkinci bölüm

"Ahir zamanda hanlık Kayı'ya değe, Kıyamet oluncaya dek.

Bu dedüđi Osman neslidür."

—DEDE KORKUT

ERTUĞRUL BAŞINI HAVAYA dikti:

"Bu yağmursa yağar arkadaş" dedi Oğul Tamış'a, "Yağar ki, sel sele vermece."

"Buraları eski konağımızdan çok daha yağmurlu" diye cevap verdi Oğul Tamış, "Haklı olabilirsin."

"Hayrolsun, bolay ki geçmişi özlemişsindir."

"Hepsini değil, amma sünnet olduğumuz yeri unutamıyorum. Bir de beni çobanlıktan kurtarıp can yoldaşı aldığın günü."

"Haydaaa! Kaç sene geçti ki şunun şurası?"

"Sünnetimizin üstünden mi? Beş koca sene geçti. Bana öyle geliyor ki, beş yüz sene şu son beş seneye sığıdı. O günden bu tarafa çok şey yaşadık..."

"Hah" derken gülmeye davrandı Ertuğrul, "İhtiyar Yahşi Hoca gibi konuştun."

“Yahşi Hoca deyip geçme bakalım. Ermiş gışidir. Sahi verdi mi armağanını?”

“Ne armağanı?” diye sordu Ertuğrul, çoktan unutmuştu.

“Hani sünnet düğününde vadettiği armağan vardı ya, son-ra veririm, bilmem hangi şey getirdikte, dediydi.”

“Yahşi Hocam dedi ise verir. Armağan verse de bildiği olur vermese de...”

“Doğrudur, inandım.”

Ertuğrul uzaklara daldı. Ufku taradı, ufuktaki kırmızım-tıraklığı; sonra gözlerini güneşin közleyip kızarttığı tepelere yaylandırdı:

“Güzel lâkin bizim değil” diye söylendi.

Arkasına baktı: Arkasında yüz atlı vardı. Bugüne bugün kabile başıydı. Babasının emriyle aşiretin öncülüğüne çıkmış-tı.

Zaman eski zaman olsa üç kişilik, beş kişilik öncüler çı-
karırlardı ya, zaman eski zaman değildi. Etraf kaynıyordu. Kimin ne zaman, nereden saldıracağı kestirilemiyordu. Bu
yüzden hep tetikte gidiyorlar, adeta bıçak sırtında yaşıyor-
lardı.

Ertuğrul, gemlere asılıp atını yavaşlattı. Yanısıra at süren
Oğul Tamış’a döndü:

“Tuhaf bir duyguya kapılmışım Oğul Tamış, sanki sessizli-
ğin içinde kara haberlerin çığlıklarını duyuyorum.”

Oğul Tamış gülmeye verdi:

“Şimdi de sen Yahşi Hocam gibi konuştun işte! Bey oğlu
olmasaydın mutlaka derviş olurdun. Ama o duydukların ses-
sizliğin çığlığı değil, kargaların çığlığıdır. Bak, sürüsü geçiyor.”

Dediği doğrudu. Kara kargalar kafilenin üstünde dönüp
duruyordu. Kim yüksekte, kimi alçaktan uçuyor, kimi kanat-
larını tortop yapıp düşer gibi inişe geçiyordu.

“Hayırdır inşallah!” diye söylendi Ertuğrul, “Bunlar leş
kargalarına benziyor, sence de öyle değil mi, can yoldaşım?”

“İnşallah değildir. Eğer bir yerde leş kargası varsa, hele böyle sürüler halinde ise...”

Oğul Tamış sustu, dilinin ucuna kadar gelen felaketi söylemekten korktu.

“Hadi sürelim” dedi Ertuğrul, “Aşiretten de oldukça uzaklaştık ya...”

Küçük kum tepeleri arasında kıvrılan yol son kıvrımda genişlemiş, taşlı bir tepeye ulaşmıştı. Ertuğrul, tepenin ortasında atını durdurdu. Tarlalarla, ağaçlarla, bahçelerle kaplı dümdüz ovaya, oradan ovanın eteklerinde kulübelere baktı. Dayanılmaz leş kokusu burnunu sızlatıyordu. Binlerce karga ovanın üstünde uçuyor, binlercesi kaynıyordu.

“Burada bir şeyler oldu Oğul Tamış, burada korkunç şeyler oldu.”

“Ne gibi?”

Atını tepikledi Ertuğrul:

“Şimdi anlarız. Yiğitlere dörtlül emri ver!”

Atını tepeden aşağı sürdü.

Tarlalara yaklaşıncı insanın kanını donduran korkunç bir manzarayla karşılaştı. Leş kargalarının neden uçtuğu, burnunu sızlatan kokunun nereden geldiği artık sır değildi. Tarlalarda cesetler yatıyordu. Çürümüş, kargalar ve diğer vahşi yaratıklar tarafından didik didik edilmiş insan cesetleri.

“Korkunç!” diye mırıldandı Ertuğrul, “Bunu insanlar yapmış olamaz! Belki bir salgın hastalık.”

Fakat bu ihtimal kafasına geldiği kadar çabuk gitti. Etrafa saçılmış kılıçları, mızrakları, kalkanları, topuzları görmüştü. Atını durmadan tepikliyor, bir an önce buradan kaçmak ister gibi sürüyordu. Fakat kulübelere yaklaştıkça cesetler artıyordu. Koku ise dayanılmaz olmuştu. Atlılardan ürken leş kargaları gökyüzünü kaplamıştı. Çığlıkları, insanı ürktüren acı feriyatları andırıyordu. Ertuğrul, dişlerinin arasından kükredi:

“İnsan bunu nasıl yapar?”

Delibozuk Hıdır, Ertuğrul'un söylediklerini duymuştu. Ağlamaklı gözlerini yüzüne dikti. Kırık dökük sordu:

"İnsan oldukları nereden belli? Belki de şeytanlar basmış avulu, Azazil cinsi şeytanlar; olamaz mı?"

Ertuğrul'un "Olur" demesini bekliyordu. Susup demeyince başını göğsüne çekti. Hazin, iğreti bir sesle âdeta inledi:

"Sahiden bunu insanlar yapmışsa, insanlığımdan utanırım."

Oğul Tamış'ın kıyısında atını durdurdu:

"Bari sen bir şeyler söyle Oğul Tamış, yüreğim yanar!"

Oğul Tamış ise suskundu. Onun da yüreği yanıyordu. Ağlamaklı olmuştu.

Herkes sustu. Sadece atların solumalarıyla leş kargalarının çığlıkları kaldı. Fakat sessizlik uzun sürmedi. Arka sıralardan kopup gelen Ata Osman önce dehşet tablosunu süzdü, ardından sessizliği yırttı:

"Bu iş Mongol işine benziyor canlar, bana sorarsanız Mongolun canavarlığına çatmışsınız!"

Gerilmiş sınırlar boşalıverdi birden. Kalabalık kaynaşmaya, kaynaşırken bağırışmaya başladı. Bağırışmalar ovayı tuttu. Leş kargaları, ürküp gürültülü çığlıklar salarak kaçıştılar.

Ertuğrul ağır ağır Ata Osman'a döndü. Sakalına kır düşmüş bir Horasan ereniydi. İki ay kadar önce arkadaşıyla birlikte gelip oymağa yerleşmişti. Yaşı kırkı aşkındı. Fakat yeniyetme çivikliğinde idi. At sırtında cambazlanıyor, göz mesafesinden hedefi vuruyor, üstüne üstlük bir de muharipçe kılıç kullanıyordu ki, başlangıçta medrese tahsili yaptığına kimseleri inandırılamamıştı. Sonra hocalığını da gördüler. İkisinin bir araya gelmesine şaşılar bu sefer.

Şimdi söylediklerine de şaşkındılar. Çoğu Mongol adını ilk defa duyuyordu. Sadece birkaçı bir çudarı, ya da çapaçulu görmüştü. Gözleri çekik, elmacıkları çıkık olmakla onlar da in sandı. Böyle bir vahşet yapacaklarına ihtimal veremiyorlardı.

Dünyanın hiçbir yerinde, hiçbir millet savunmasız ihtiyaçları, çocukları, kadınları kesmezdi. Mongol bile olsa hiçbir insan böylesine korkunç bir katliam yapmazdı. Yapmamalıydı. Mümkün değildi. Galiba Horasanlı yanılıyordu. Hiçbir kavim, hiçbir soy, hiçbir boy, hiçbir insan, böylesine zulmetmezdi.

İyi ama bu dehşet tablosu kendiliğinden mi oluşmuştu?

Ertuğrul işin içinden çıkamadı. Çıkamayınca da sordu:

“Mongol işi olduğunu nereden bildin Ata Osman?”

Ata Osman birşey söylemeden cesetlerin arasına daldı. Bir ihtiyarın karnında unutulmuş kısa palayı kaptığı gibi havaya kaldırdı:

“Bu pala Mongol palasıdır!”

Tekrar eğildi, bu sefer bir çocuğun göğsüne saplı oku çekti çıkardı, onu da havaya kaldırdı: “Bu kısa ok da Mongol okudur!”

Eliyle koca düzlüğü çevreleyen bir işaret yaptı:

“Şu vahşet Mongol vahşetidir, bunu siz de bilirsiniz.”

Atına bindi. Ertuğrul’un yanına sürdü:

“Avucunda kan pıhtısıyla doğan Timuçin (Cengiz) dünyayı kana boğmaya ant içmiştir yiğit Ertuğrul Beyim. Çin’i ezdikten sonra Uygurlarla Karlukları bitirdi. Böylece Çungarya ve Yedisu ülkelerini topraklarına kattı. Ben bu taraflara gelirken Cuci Han diye birinden söz edilirdi. Kimdir dersen, Timuçin’in büyük oğludur. Merkitleri rüzgârın önüne düşmüş sarı yapraklar gibi savurmuştur.”

Gözlerini cesetlerin arasında dolaştırdıktan sonra devam etti:

“Böyle beter bir katliama daha şahit oldum, Merkit ülkesinde. Cesetlerin arasında bir canlı bulma ümidiyle saatlerce dolaştım. Sonunda buldum. Yüreğinden oklanmış on yaşlarındaki torununun başını kucağına koyup ağıt yakan bir ihtiyardı bu. Ak sakalı göğsüne inmişti, sakalının tam altında koca bir kılıç yarığı vardı, ama henüz sağdı, henüz konuşabili-

liyordu. ‘Sizi kim bu hale koydu ey güngörmüş ihtiyar?’ diye sorduğumda, ‘Cuci Han’ dedi. ‘Mongolların Cuci Han’ı, Timuçin’in büyük oğlu’ dedi. ‘Ya siz kimlersiniz?’ diye sual ettim. ‘Biz’ dedi, ‘Merkitleriz. Hanımız Toktu Han, oğlu Oltu Han’ı alıp kaçtı. Bizi Cuci Han’ın insafına bırakıp kaçtılar. Çok savaştık. Topraklarımızı, kadınlarımızı, çocuklarımızı korumak için çok savaştık. Fakat kudurmuş Mongol çudaları yendi bizi. Çoğumuz öldük. Kundak bebeleri bile kılıçlandı. Sağ kalkanlardan atlarına bağlayıp götürdüler. Artık Merkit kabilesi yok, artık Merkit yok... Artık ben de ölmek istiyorum, çünkü yaşayacak mecalim kalmadı.’ İhtiyar öldü. Ölen bütün Merkitleri gömecek halim yoktu. Hepsinin adına o ihtiyarla torununu gömdüm.”

Sadağına uzanıp çektiği bir oku Ertuğrul’a gösterdi:

“Şu oku ihtiyarın kucağındaki çocuğun yüreğinden çıkarmışım yiğit Ertuğrul, saklamışım. Şununla bir Mongol çudasının yüreğini delmeye ahdim var.”

Parmağını yerdeki çocuğa çevirdi:

“İkinci oku da onun göğsünden aldım, öldürmem gereken Mongol çudan ikileşti. İntikam peşinde koşmayı sevmem aslında, intikam kötü bir öncüdür, insanı felakete götürür. Ama çocukların hayatını söndürenlerin cezalandırılması gerekiyor.”

Okları tekrar sadağına yerleştirdi.

“Şimdi ne buyrulur Ertuğrul Beyim?”

Ata Osman’ın anlattıkları Ertuğrul’u dehşete düşürmüştü. On sekiz yaşın bütün saflığı, bütün berraklığıyla ağlamak istiyordu. Fakat bu arzusunu gece bastırıp yatağında kaybolduktan sonraya bırakmak zorundaydı. Burada güçlü görünmeli ve bir karar vermeliydi.

Kararını verdi:

“Kahpeliğe uğramamak için şimdi tepeyi tutalım” dedi, “Aşiret bize kavuştuğta şu zavallıları usulünce gömer, töre

neyse onu yaparız. Gayrisini babam bilir.”

Atlarını gerisingeri tepeye sürdüler...

Ertuğrul Bey atının üstünde kaskatıydı. Manzara bir türlü gözlerinin önünden silinmiyordu. Ata Osman'ın anlattıkları da üstüne tuz biber ekmiş, gördüklerini büsbütün acılaştır-mıştı. Tepedeki düzlüğe gelince attan inip yuları Oğul Tamış'a uzattı. Gitti bir kayın ağacına sırtını verdi, oturdu. Saatlerce konuşmadı, kimse ile görüşmedi. Zorlu bir yola çıktığını düşündü. Hem insan, hem asker olmanın güçlüğünü düşündü.

İki saat kadar aşiretin geldiğini bildirdiler. Babasına koştu. Ağlamamak için zaman zaman soluklanarak herşeyi anlattı.

“Bu bir Mongol vahşetidir!” diye sözlerini bağladı sonunda. “Avucunda kan pıhtısıyla doğan Timuçin'in dünyayı kana bulama sevdasıdır bu. Şimdi ne buyrulur?”

Gündüz Bey, şaşılacak kadar sakindi. Sanki herşeyi önceden biliyordu da bildiklerini kendine saklıyordu. Yerinden fırlayıp bağırması, hiçbir hayret belirtmemesi Ertuğrul'a tuhaf gitmişti. Galiba heyecandan, babasının çelik iradesini unutmuştu.

“Ne buyrulur?” diye tekrarladı.

Gündüz Bey hâlâ sakindi:

“Öncülerimizin kumandanı kim?” diye sordu Ertuğrul'a.

Biraz şaşkınca:

“Benim” dedi Ertuğrul.

“Daha ne yapılacağı niçin bizden sorulur? Öncü başbuğu, karşılaştığı meseleleri çözmek için arkadakilerin gelmesini beklemez, gendi kararını gendisi verir, karar veremeyecek vaziyette ise başbuğluk almaya sıvanmaz. Anlatabildik mi?”

Ertuğrul boyun büktü:

“Anladım.”

“Eh, madem ki anladın, ne lazımsa onu yap, bir daha kıyametler kopsa aşiretin yetişmesini bekleme, bunu da anlatabildik mi?”

"Beli, anladım."

"Savuş şimdi!"

Sesi sertleşmişti. Ertuğrul atına bindi.

"Öncü birliği benimle gelsin!" diye bağırdı.

Ovaya sürdü. Kulübelere kadar gitti.

"Bütün ölümler gömülsün!" diye emretti adamlarına, "Elinizi çabuk tutun."

Gündüz Bey, tepeden olanları seyrediyordu. Yüreği buruktu. Yıllardan beri belki ilk defa Alp Sofi'nin sözlerini hatırlıyor, sıkıntıdan avurtlarını yiyordu.

Ölümler gömüldükten sonra, Ertuğrul, babasına hâlâ öncü başbuğu olup olmadığını sordu. Gündüz Bey yapmacık bir sertlik içinde oğlunu süzdü:

"Öncü başbuğu sensin" dedi, "Adamlarını alıp hemen yola düş. Burada biz atlarımızı arpalayacağız. Bu zaman zarfında arayı açmaya bak. İyi bir yazı (düzlük) bulup bekle, suya ya-kın ve otlığı bol olsun. Bir ay kadar konak tutacağız."

"Emrin başım üzre bey apam."

Anasını görmek, birkaç sevgi sözü almak isterdi, fakat vakti yoktu. Hemen yola çıkması buyrulmuştu, bugün ikinci bir hata yapacak olursa babası affetmezdi. Birliğinin başına geçti:

"Yolaa, haydi yallah!" diye bağırdı.

Sesini duyurmak istediğine duyurmuş, Gülaçtı Kız kendi kafilesinden alargalanarak mesajı aldığını göstermişti.

Hayme Ana işkillendi. Gazi Ana'ya manalı manalı baktı. Gülümsediler.

Ertuğrul dörtmala kaldırdı atını:

"Haydaaa!" diye çağıladı bu defa, "Dörtmnaal!"

"Haydaaa dörtmnaal!" diye tekrarlardı Oğul Tamuş, Ertuğrul'un emrini, "Haydaaa!"

Rüzgâr gibi estiler. Arkaları sıra kuru toz bulutu salaraktan yolu tuttular.

İki konak sonra iyi bir düzlük buldular. Irmak kenarıydı.

Irmağın suyu da pırıl pırıl berraktı. Otlar diz boyuna çıkıyordu.

“Babam da sevecektir” dedi Oğul Tamış’a Ertuğrul Bey, “Burada yurt bile tutabiliriz.”

Aşiret geldiğinde babasına koştu:

“Burası konak için iyicedir” dedi, “Ne buyrulur?”

“Evet” dedi Gündüz Bey bakınarak, “Bana da iyice gibi geldi.”

“Temelli kalınamaz mı?”

Dünyayı içine çekmek ister gibi soluklandı Gündüz Bey:

“Bıraksalar kalınır da bırakmazlar ki” dedi.

Sonra birden sözü değiştirdi:

“Sen kaç yaşındasın bakalım?”

Ertuğrul, sorunun sebebini anlayamamakla birlikte hemen cevap yetiştirdi:

“On sekizindeyim bey apam.”

Gündüz Bey şakacıktan dizine bir şaplak indirdi:

“Vay başıma! Çadır açacak yaşa geldin bile.”

Ertuğrul buruklandı birden, bir gün ayrı çadıra çıkmak zorunda olduğunu biliyordu, ama böyle apansız olacağını hiç düşünmemişti.

“Daha on sekizindeyim” diye mırıldandı önüne bakarak.

“Ama boylu boslusun. Bebeklik çağını teptin, çocukluğu da geriye attın, bugüne bugün öncülerin başbuğluğuna bile kuruldun. Öncülerin başbuğu olarak gendi çadırını açman lâzım gelmez mi?”

Bir itiraz yolu daha buldu:

“Töre yaşına yıl var ama, erkek evlât çadır açmak için on dokuzuna girmeli değil mi?”

“Bey oğulları için töre başkadır. Büyüdün, koca bey oldun, baba çadırında kalmanın zamanı geçti, gendi çadırını açmalısın. Oğul Tamış’ı da yanına alıp çergini kur. Başın sıkıştıkça bize danışa gel, ananı da yüzünü görmekten uzak tutma. Hay-

di bahtın açık, uğurun bol olsun. Üçler, yediler, kırklar himmetinden irak düşmeyesin.”

Ertuğrul söyleyecek başka söz bulamadı. Dize gelip el öptü yalnızca:

“Emrin başım üzere” diyerekten.

“Erzakçı Dost’a uğra, sana bir çadırıla çadır malzemesi versin. Etmeğini de gendin çıkarırsın artık.”

“Çıkarırız Allah’ın izniyle.”

Ertuğrul, inceden bir acı duydu içinde. Kendisini sevmeyen, istemeyen bir hali var mı diyerekten babasının yüzüne baktı. Hüzünlü gülümseyişini görünce biraz rahatladı, hatta şımardı. Babasının gözlerini aradı bu sefer, bulunca da yalvarır gibi gülümsedi gözlerine. İşte o zaman babasının gözlerindeki buğuyu fark etti. Koca Gündüz Bey haniyse ağlayacaktı. O kadar mı üzülüyordu? Madem üzülüyordu, töre yaşına yıl varken niçin ayrı çadıra çıkmasını istiyordu?

Ertuğrul, bir mazeret daha bulup öne sürmek üzereyken, Gündüz Bey sırtını döndü. Oradan geçmekte olan Can Ali’yi sesledi. Bu durumda Ertuğrul’a çekilmek kalıyordu. Yanpiri adımlarla babasının yanından ayrıldı. Şu anda yeniden küçülmek, tekrar çocuk olmak istiyordu. Oysa çocukken kendi çadırını açacağı yaşa gelmeyi özlerdi. Dünya zaman içinde nasıl da tersine dönüyordu!

Oğul Tamiş’i buldu:

“Gel Oğul Tamiş” dedi, “Kendi çergimizi açmak üzere malzeme alalım.”

Oğul Tamiş bir sevinç çılgılığı koparacakken, kendisini güç tuttu. Ertuğrul’un neşesizliğini, kırıklığını, yılmışlığını ve kendi içine yıkılmışlığını gördü de sustu.

“Peki” dedi yalnızca.

Malzemeyi yüklenip çadır yeri aramaya koyuldular. Çergilerin çoğu kurulmuş, meydan, renkli çergilerden papatya tarlasına dönmüştü.

“Amma da çabuk yerleştiler” diye şaşı Ertuğrul.

“Bu işte bizim aşiretin üzerine yoktur. Çergi kurma yarışmalarını hep bizim aşiretin kazandığını unuttun mu?”

“Unutmadım da, ne bileyim. Şimdiye kadar dikkat etmemiştim.”

Bir yer beğendiler. Malzemeyi indirip biraz soluklandılar.

“Çadır kurmasını bilir misin Oğul Tamış?” diye sordu Ertuğrul.

“Helbet” diye atıldı delikanlı, “Hiç kurmadım ama, kolaydır. Ne var ki çergi kurmada? Kolay olmasa şunca çadır şuncağız zamanda kurulabilir miydi?”

“Üstesinden gelir miyiz?”

“Geliriz evelallah, seninle ben birlik olduktan sonra geliriz üstesinden, merakın olmasın. Amma bir سوالım var.”

“Sor bakalım.”

“Neden diğer çadırlardan uzak bir yer seçtin?”

Ertuğrul, acemiliğini diğerlerine göstermemek için mahsustan diğer çadırlara yakın gitmemişti. Ama bu sırrını Oğul Tamış’a bile açamazdı. Dışından olmasa bile içinden alaya tutulmaktan korkardı. Omuz silktili:

“Uzak dediğin bilemedin yüz adım kadar” dedi. “Burası münasip göründü gözüme, istersen yaklaşalım.”

Oğul Tamış saflığa vurdu işi, anlamazdan geldi:

“Sanki ne” dedi, “Uzak dediğin yüz birkaç adım işte, evet, burası ilk çergimizi kurmak için biçilmiş kaftandır.”

Biraz neşelendirmeliydi Ertuğrul’u, bu asık suratla çadır bile kuramazdı.

“Son savaşını anlatıversene bir yol Ertuğrul Beyim.”

Son savaşı Karakurumlu çudarlara karşı vermişlerdi. Bin kadar başıbozuk çapaçul aniden yüklenmişti Kayı Han’a. Kayı Hanlılar kendilerini çok iyi korumuşlardı. Hele Ertuğrul, birkaç yıl önce birlikte oyun oynadığı gençlerin başında fırtına gibiydi. Babasının sünnet armağanı olan kısağın üstünde esi-

yordu. Görenler hayran kalmış, o gün bugündür babasından sonra Ertuğrul'un aşiret beyliği konuşulmaya başlanmıştı.

"Bırak şimdi cengi mengi de çergiyi nasıl kuracağımızı düşün" dedi Oğul Tamış'a, "Birileri beceriksizliğimizi görürse rezilliğe battık say."

Konuşurken bir aşağı bir yukarı geziniyordu. Sanki kendisinden alelade bir çadır kurması istenmemiş de Harzem Sultanının sarayına benzer bir saray inşa etmesi emrolunmuştu. İçi hâlâ buruk, kalbi hâlâ kırık.

"Ne dersin Oğul Tamış, babam bana kırıldığından mı ayrılır çadıra çıkmamı ister? Hani kendisine danışmadan ölülere gömmedim de gelmesini bekledim diye, beceriksizliğime mi hükmetmiş ola?"

Oğul Tamış dürürlü çadırı açmaya çalışıyordu. Başını kaldırdı:

"Sualimin üstüne bir güzel kuruldu ya, yine de senin yaptığını yapmayıp konuşacağım; baban seni sever Ertuğrul Beyim. Bütün Kayılı gençlere, yaşlılara, bebeklere yeten sevgi dolu bir kalbin, baba olarak, oğlunu sevmemesi ne mümkün. Seni ayrı çadır açmaya göndermesinin başka bir sebebi vardır helbet. Hem de mühim olmalıdır."

"Nola?"

"Onu sen bileceksin Ertuğrul Beyim. Sen bilmedikte ben nereden bileyim? Herhalde Gündüz Beyimiz böylesini münasip bulmuştur. 'Oğlumuz büyüdü, koskoca oldu, kendi çadırını açacak yaşa geldi hamdolsun, varsın açsın bakalım' diye düşünmüştür. Baba kısmı oğlunu büyümüş görmek ister. Ben bilsem bilsem bu kadarını bilirim. Daha doğrusu bu kadarına akıl erdirebilirim. Gerisi var mıdır, yok mudur, sen bileceksin."

"Birazını bilmekteyim, lâkin..."

Pişmanlık duyup sustu. Düşündüğü gibi olmayabilirdi. O zaman laf dolanırdı aşirette. En iyisi susmaktı. Gerçi Oğul Ta-

miş ser verir sır vermez cinstendi. Duyacaklarını kimselere söylememesini istese söylemezdi. Söylemezdi ya, ne demişti bakalım Türkmen ataları: “Sırrını verme dostuna, o da verir dostuna.” Dostun dostu derken, bir de sırrın eğile büküle değişip kulağına dönmüş.

“Cevap gelmiyor Ertuğrul Beyim, itimada liyakatimiz ölçülüyor olmasın? Ölçülse de kızmam bunu bilesin. Bey kısmının alâmetlerinden biri de budur; kendini kapıp koyvermez, birkaç tatlı söze, itaat gösterisine kanıp sırrını faş etmez. Azını söyler, çoğunu içinde saklar. Çünkü bey kısmının sözü namustur, el ağzında kirlenmesi yakışık almaz. Lâkin bir eski arkadaş değil miyiz? Teeey çocukluğumuzda ezeli arkadaşlık sözü vermemiş miyiz?”

Ertuğrul’un gülüşü saman alevi gibi parlayıp söndü:

“Kardışlığından gurur duyarım, lâkin bu benim meselem. Demem o ki, babam beni çadırından attı. Sebep ne olursa olsun attı sayılır. ‘Git çadırını kur!’ buyurdu. Bilirim töredir bu. Oğul on dokuzuna geldikte çadırını kurar. Yerleşikse evini açar. İstese ana babasının rızası, aşiret büyüklerinin de onayı ile evlenebilir de. Ama bizim çıkışımız bir başkaca oldu. Merasimsiz, birdenbire. Sanki bey oğlu değiliz de yanaşmayız gibi. Dahası on sekiz yaşın başlarındayız...”

“Ya baban çabuk büyümeni, çarçabuk olgunlaşmanı istemişse?” diye araya girdi Oğul Tamış. “O vakit ne yapar? On dokuzuna gelmeden çergini kurmanı buyurur.”

Ertuğrul, ellerini beline koyup dikildi. Bir yaman susuştan sonra sordu:

“Biz bugüne bugün aşiret beyinin oğlu olmakla, babamız bu işi yolunca yaptı der misin?”

“Bir bildiği var derim. Çünkü gençlerin aynada göremediğini yaşlılar kaya parçasında görür diye bir söz duymuşum.”

“Biz de bazı şeyler biliriz helbet, göçer evlü olmak insanı çabuk olgunlaştırır. Demem o deme ki Oğul Tamış...”

Aşiret beyinin oğlu gibi değil de, aşiret beyi havasında konuştuğunun farkına varınca, ellerini belinden alıp önüne bağladı. Kendi sesinden ürkmüşçesine yumuşadı. Boynunu da hafif büktü:

“Demem isyan demesi değil. Bir kırgınlığın sesi, bildin mi? Sen anlar mısın bundan Oğul Tamış? İçimden bir dünya koptu sanki...”

“Kopmuştur, eminim” diye perçinledi Oğul Tamış, “İçinde bir dünya kopmuş da koptuğu yer kanamaya bile durmuştur. Sanki birinin salladığı sert bir tokat yüreğini bulmuş da yüreğini incitmiştir. Böyle mi olmakta?”

“Aynen öyle! Nasıl da bildin?”

“Bilmez olur muyum? Kahrolası baskında babam şehit düşünce bana da olduydu. Üstelik yaşayamayacağımı sandıydım. Ayakta duramayacağımı da. Yiğildiğim yerden kalkıp ayakta durduğumu gördükte çok hayret ettim. İlk adımlarımı acemice attım, ama çabuk öğrendim tekrar yürümesini. Senin baban hamdolsun sağ Ertuğrul Beyim. Gölgesini üzerinden çekici değil. Seni çadırından çıkarması, büyüdüğünü kabullenmesi manasına gelir. Bir de tecrübe etmek istemekte ki mızımızlanır mısın diye?”

“Yani nasıl?”

“Edemem, yapamam gibisinden. Baban seni beyliğe hazırlar Ertuğrul Beyim. Yaşlandığının farkında. Vaktinden bir yıl önce kendi çadırını açmanı istemesi bundan. Önce kendine yettiğini görmek ister. Kendine yetemezsen, aşirete hiç yetmeyeceğini anlayıp... Gayri sen düşün gerisini. Bey oğlu sensin.”

“Demek bir yıl önce çadırdan çıkarılmam... Yani sence...”

“Bence böyledir, başkaca manası yoktur. Baban seni büyük işlere şimdiden hazırlamak ister. Olmaz dersen vakit kaybetmeden dön babanın çadırına. Hazır değilim de. Yalvar, yakar. Senin bileceğin dedik ya...”

Ertuğrul, yine aşiret beyi havasına bulandı. Derinden ba-

kan gözlerini köşe bucak gezdirdi. Karınca yuvası yine kaynaşmayadurmuştu. Herkes bir şeyler yapıyordu. Çobanın dağılan koyunları toplamak için çaldığı kavalın yanıklığı sinmişti etrafa, acaba karınca yuvasında da kaval çalınır mıydı?

“Olur” dedi Tamış’a bakmadan, “Pekâlâ...”

“Nedir ‘olur’u, ‘pekâlâ’sı?”

Güldü. Gülerken daha da belirginleşen burnu, ona bir kartal görünüşü vermişti. Yerinde yırtıcı, yerinde uysal bir kartal. Ama hep tetikte, hep dikkatli...

“Az önce son baskını anlatmamı isteyen sen değil miydin bre Oğul Tamış? Sana bu ismi veren babanın ruhu şad olsun. O baskında yaman kılıç salladı, olmalıydın da görmeliydin. Öncü yamaklığına heveslenip gitmemeliydin o gün. Acılı bir şenlik kaçırdın Oğul Tamış. Şenliğin acıısı ne menemdir derssen, bu baskın gibisine denmeli işte! Hatırladıkça, kaybettiğimiz nice yiğitlerin sızısı kalbimin bir yerlerini tutuştururken, bir yerlerinde güller açmakta. Bu da nedendir derssen Oğul Tamış, Kayılı yiğitlerin yiğitliğindendir. Bir yaman yiğitlik ki, deme gitsin. Aşirete güvenim bir iken bin oldu o gün. Kendi kendime dedim ki dostum, ‘Hay Ertuğrul, bu yiğitlerle yurt tutup devlet olmak görüldüğü kadar zor değil, yeter ki yüreğini pak ve pek tut!’ Evet, tamı tamına işte böyle dedim...”

Dürülü kıl çadırın üzerine çömeldi:

“Neyse, sözü uzatmama hacet yok. Basıldıığımızda akşam çökmeye durmuştu. Bir gürültü, bir vaveyla. Nedir demeye kalmadan Karakurum çapaçulları çergilerin arasına daldı. Başiboş bir at bulana kadar yaya vuruştum...”

Aynı heyecanla yumruklarını sıkmış, alevli bakışlarını uzaklara dikmişti. Gözü kimseyi görmüyordu. Yavaş yavaş etrafına biriken kalabalığın farkında bile değildi. O müthiş anı tekrar yaşıyordu Ertuğrul:

“Haydin bre yettim, haydin bre yiğitler! Urun Lillâh aşkına urun dedim. Bazı çadırlar tutuşturulmuştu. Ağıl da ateşe

verilmiş, öteye beriye kaçışan koyunları çudalar yakalamaya başlamıştı. O zaman anladım ki, bunlar iki kafiledir. Bir katile vuruşurken, ikinci katile yağmalıyor, ellerine geçen nevaleyi yüklenip götürüyorlar. Hıncım kabardı. İnsan dini için, canı için, toprağı için vuruşabilir, lâkin mide için vuruşmak bizim kitapta yazmaz.

“Bir hedefin olur, yürürsün. Hedefine yürürken önüne engel çıkar, vuruşursun. Bunu anlarım. Velâkin çalma çırpma uğruna can almayı anlayamam. Karakurum çapaçullarında hedef yok. Sadece yiyip içme, belki bir de mal mülk yapma uğruna can alırlar. Mongol cavlakları da öyle. Bu cavlakları vaktiyle Ata Osmandan dinlediydim. Bir dilim etmek için bir avulu keserlermiş. Ne yapalım? Gendimizi mi kestirelim? Yok helbet, direneceğiz. Varlığımızı koruyacağız.

“Dahası, hedefimize yürüyeceğiz. Kaba kuvvet karşısında sinmeyiz. O baskında da sinmedik nitekim. Kayı Han erleri ilk şaşkınlıktan sonra toparlanıp yüklendi. Bizim Gazi Ana'yı bile gördüm bir ara, elinden bırakmadığı kayın sopasıyla, ‘Vur ha!’ diyor, ‘Vur ha!’ Coştum ki, deme gitsin Oğul Tamış, gendimden geçtim. Hele Yahşi Hoca gibi bir kocanın yirmisinde yiğitlenircesine dümdüz kılıç sallamasını gördükten sonra bütün bittim. Bir tekke şeyhinin bunca kılıç maharetini kerametine verdim. Cenkten sonra bulup sordum ya, benimle alaya durdu. Ona kalsa rüya görmüşüm.”

“Essah mısın?” diye sordu Oğul Tamış, sabırsızca.

“Essahın lafı mı olur bre Tamış delisi? Essahın ortasında yım. Müslüman dini gibi doğru demekteyim. Kayı töresinde yalan yazılı mı?”

“Değil...”

“Değilse ne demeye essah mıyım sormaktasın?”

“Eh! Hayretimi çekti de onca iş...”

“Onda haklısın. Yahşi Hocamın vaazlarında söylediği kadar haklısın. Benim de kanım dondu geldi. Donmamış şükür,

kanımın donmadığı kılıç vuruşumdan belli. Bir aralık ne görsem? Çapaçulun biri Gazi Anamızın kıyısını dolanıp kılıcını üstüne yallahlamaz mı?”

“Ay aman! Şimdi bitti Gazi Anamız.”

“Bitmedi hamdolsun. Büyük Yaradanıma şükrolsun ki bitmedi.”

“Görmenle yetişmen bir olmuştur aslan yürekli Ertuğrul Beyim.”

“Ona aslan yüreği neylesin Tamış Kardaşım? Görmeye gördüm, fakat yetişmenin mümkünü yok. Kılıç indi incek ve Gazi Ana bitti bitecek.”

“Ama Gazi Anam sağ!”

Ertuğrul Bey bu sesi Tamış’ın sesine benzetemedi. Uzaklara diktiği gözlerini sesin geldiği yana çevirdi. Kalabalığa şaştı önce, şöyle böyle on kişi kadar toplanmıştı. Kimisi kendi yaşında, kimisi az büyük, kimisi az küçüktü. Dalıp gittiğine hınçlandı. Bu hınçta kızgınlaşan bakışlarıyla sesin sahibini aradı, buldu. Gazi Ananın oğluydu. Gözleri oval yüzünde çakırlaşmış, yeni filizlenen bıyıkları üst dudağında kabarıp yüzüne erkeksi bir hava vermişti. Daracak üstlüğünden pazıları taşıyor, kollarını göğsünde bağladığından, kolları daha beter kaim görünüyordu. Bu meydan okurcasına duruşu, Ertuğrul beğenmedi. Beğenmediği bir şey gördüğünde yaptığı gibi, sol gözünü hafif kıstı.

“Sağdır hamdolsun” dedi, “Zaten biz de öldü demedik.”

Ertuğrul, az önceki savaş yiğitliğinden çabucak sıyrılmış, aşiret beyi oluvermişti. Sesini duyan, babası Gündüz Bey konuştunu sanırdı. Bu benzeyiş Oğul Tamış’ın da dikkatini çekti. Garip garip güldü:

“Babasının yerine beyliğe kurulacak, yiğit Ertuğrulum. Beyliğe kurulmayacaksa nah, keserim bıyıklarımı” diye düşündü.

Gazi Ananın oğlu da yiğitçeydi doğrusu. Belli ki yiğitli-

ği anasından almıştı. Söylediğine göre, rahmetli babasının o tarakta bezi yoktu. Kılıçtı, kalkandı, mızraktı anlamazdı pek. Daha çok otlarla, çiçeklerle ilgilenirdi. Mübarek Lokman Hekim'in mesleğini almıştı. Ona duyduğu hayranlıktan herhalde, oğluna Lokman ismini vermişti. Lokman'ın babasını iyi tanıyanların anlattıkları, insanın aklını başından uçuracak şeylerdi.

Canı rahmetli, kıra çıkar, otların çiçeklerin arasında dolaşmış. O sırada otlar ve çiçekler dile gelip, "Ben şu hastalığa devayım" derlermiş. Rahmetli de onları toplar, harika ilâçlar yaparmış ki, en onmaz yaraları ondurur, Harzem'in zorlu hekimlerinin şifa bulmaz dedikleri, hastalıkları iyi edermiş. Vaktiyle Hocent'teki bir hastanede başhekimlik yaptığı ve sık sık Semerkant Sarayı'na çağrılıp sultanları iyi ettiği dile destan olup söylenirmiş. Bir vakitler kayalıklarda ot yolarken ayağı sürçüp dar-ı cinâna irtihal eylemiş.

Ondan geriye kendi el yazısıyla koca koca dört cilt kalmış. Birkaç da ilâç. Ama ilâçların neye yaradığını bilen yok. Aşiretin zorlu hekimi Dumrul Dede dahi bilememiş. Gazi Ana, "Gün ola devran gele, belki aşirete zorlu bir hekim düşer de, bunların ne işe yaradığını anlar" diyerekten ilâç testilerini yedi kat muşambaya sarıp saklar. Saklar ya, sağlığından beri kocasının hekimliğine pek aldırılmaz. "Yiğit dediğin elde kılıç, belde kama, dilde narayla dolaşmalı, senin gibi merhemlisini, şerbetlisini aşiret neylesin?" dermiş.

Hayret ki hayret! Lokman oğlan, erkek evlât olaraktan babasına çekip hekimliğe kurulacağına, anasına çekmez mi? Eli sopalı anası gibi beli kılıçlı yiğit olmaz mı? Hekimlikten öteden beri hazzetmeyen anasının işi olmalı bu. Ya oğlanı kılıç erliğine zorlamıştır, ya da kılıç erliğini ballandırıp anlatarak aklını çelmiştir. Başka türlü, Yahşi Hoca'nın dediği gibi, "Yüce Rabbin işidir, kulun ne dahli ola."

Lokman Oğlan'ın duruşu yiğit duruşuydu Allah için. Değ-

me yiğit duruşuydu ki, çatı çatardı Ertuğrul Bey. Öyle göz kışmalardan ürkip sinecek cinsten de değildi bir kere. Bey oğludur diyerekten yılacaklardan da değildi... Ne de olsa eli sopalı aşiret kadınlarının başbuğu Gazi Ana'nın oğluydu. Onun kadar sert, onun kadar inatçı idi ise, Ertuğrul gerçekten kötü çatmıştı. Bir kavga lâvlanmadan arayı bulmak lâzımdı ki, Karakurum çapaçulunun vurgun hikâyesi ağız tadıyla dinlenebilsin. Böyle bozuma giderse, imkânı yok, Ertuğrul bir daha anlatmazdı. Bir daha öldürseler de anlatmazdı. Hele durmalı, azıcık daha beklemeliydi bakalım. Lokman'ın çakırışan gözlerinde öfkenin un ufak oluşunu görebilecek miydi?

Açığa laf düşürmekle iyi etmemiştı doğrusu. Açığa laf düşürmek Mongol putçularına vergi idi. Kayılı Müslümanın dediği dedik olmalı, ağızdan çıkan söz, kulağa oturmalı ki, fuzûlî kelâma girmesin.

Oğul Tamış bunları düşünerekten Lokman'ın gözlerine baktı. Lokman'ın gözlerinde öfkenin un ufak oluşunu aradı. Tam tersine, Lokman'ın gözleri bulut buluttu, bilinmez korkularla kırıklıklar iç içe girmişti. Bu sefer Ertuğrul'a döndü. Ertuğrul'un gözlerinde hoşgörünün ılık iklimini görmeye çalıştı. Yoktu. Sol gözü de seğirip duruyordu. Öfkesinin katlandığına işaretledi bu, nice zamanın Ertuğrul'unu o bilmeyecek de kim bilecekti? Bugüne bugün çadır arkadaşlığına seçilmemiş miydi?

"Sonra, Ertuğrul Beyim?" diye sordu arayı bulma telaşıyla "Ne oldu?"

Ertuğrul, aşiret beyi duruşundaydı. Bu duruş hepten babasının duruşuydu. Lâkin babası gibi sertlik içinde yumuşaklığı beceremiyordu. Bu yüzden mert duruş biraz zedelenmiş, çakırlı kazığa benzemişti. Bir münasip vakitte bu eksikliğini hatırlatmak için hafızasının bir köşesine kaydedip

"Ha sonra?" diye üsteledi.

"Sonrası Lokman Kardaş'ın bileceğidir" diye laf dokundur-

du Ertuğrul, "Gazi Anamız sağ olmakla sözlerimizin yalanı madem meydana çıkmıştır, desin diyeceğini, biz beklemedeyiz."

İş kavgaya sarıyordu. Oğul Tamiş eskisinden beter bir telaşla atıldı:

"Onu demek istememiştir hay Ertuğrul Beyim. Toyluğa gelip sözün üstünü bekleyemediğinden ters sual açmıştır."

"Bunu gendi ağzından duyarsak memnun olacağız."

Lokman, özür diler miydi? Gerçekten anasına çekmişse, hayır, boynunu kıvrırsalar dediği dedikti. Oğul Tamiş'ın içini buruk bir endişe sardı. Sardı ya, bir yerlerinde de sevinç şaklaması oldu. Kendisi bile şaşıtı buna, azıcık düşündü. Ertuğrul'la Lokman'ın kılıç kapışmasına değil, ama kol kapışmasına girmesini istiyordu. İkisi de yaman delikanlıydı. Tek tek aşiretteki yaşlılarıyla güreşmiş, sırtları yere gelmemişti. Lâkin birbirleriyle güreşmemişlerdi. Kimin yeneceği belli değildi. Böyle bir güreş seyretmenin tadına doyumlanmazdı doğrusu.

Sahi ne diye birbirleriyle tutuşmazdı bunlar? "Ne diye olacak? Biri aşiret beyinin oğlu, diğeri aşiretteki bütün kadınlara amansız baş olan Gazi Ana'nın oğlu, kim bunları kapıştırmaya cesaret edebilir? Kendi kendilerine kapıştırsalar tabii."

Niye olmasındı? Geçimsiz koca toklukları önce bir güzel dövüştürmezler miydi? Ancak biri yenildikten sonra aralarında sağlam bir dostluk kurulmaz mıydı? Ertuğrul, aşiret beyi olacak idiyse evvelâ şu Lokman'ı altına almalıydı. Belki bu sayede ta çocukluklarından gelen soğukluk giderilir de sağlam bir dostluğun temeli atılırdı.

Tamiş bunları düşünürken, arkadaşları Lokman'ı birkaç yerinden tutup Ertuğrul'un istediğini söylemeye mecbur ettiler:

"Tamam, sabırsızlığıma ver gitsin."

Ertuğrul'un kısık sol gözü açıldı, gülümsedi: "Verdik gitti"

gitti. Sabırsızlığında haksızsın diyemem...”

Katı duruşu gevşemiş, yumuşamıştı. Bıraktığı yerden aldı sözü:

“Baktım Gazi Anamızın işi bitik. ‘Yâ Hızır yeti!’ yollu bağırmışım. Sesli mi bağırmışım, sessiz mi bağırmışım, orasını Yaradan bilir. Gök çakmaya kalmadan Yahşi Hoca’yı Gazi Ana’nın yakınında gördüm. Ne zaman geldi, nasıl geldi bilemem. Son gördüğümde teey öteki uçta vuruşuyordu. Elindeki koca kılıç yaman işliyordu. Yaklaşmıştı. Lâkin putpereste kılıç ulaştıracak kadar değil. ‘Ha gayret Yahşi Hocam!’ dememle, ‘Allah Bismillah’ çekip kılıcını fırlattı. Kılıç putperestin sırtına gömülüp cansız uzataraktan Gazi Ana’yı kurtarmasıyla, derin bir oh çektim. Oh çektim çekmesine, lâkin gördüğüme nasıl inanacağımı bir zaman kestiremeyip öylece dikildim yerimde...”

“Vay vay!” diye hayret döktü birkaç dinleyici...

“Üç çapaçul üzerime atılıp ‘Bu bey oğludur, yaşatman!’ demeye geldiğini zannettiğim acayibin acayibi çılgınlarla kılıç üşürmelerine kadar, buz donukluğunda bekledim; baktım ki, can tenden uçucu: ‘Davran bre Ertuğrul, uyuşup kalacak vakit değildir’ dedim gendi gendime. Hak Teâlâ bileğimize güç verdi. Peygamber Efendimize salâtü selâm edip evliya himmeti, Hazret-i Ali kuvveti dileyerekten davrandık. İki kelle alıp, üçüncü putperesti yüzgeri sürdükten sonra, kolumuzda bir yaranın acısını duymakla, ‘Yâ Şâfi’ çekmemiz bir oldu. Çapaçulları kıra kıra kovduğumuzda yarama baktım, berbat. O halde nasıl vuruştuğuma şaştım kaldım. Hatırlarsanız, nice merhemlere direnip iki ayda ancak iyileşti.”

Bir kıkırtı duyunca sustu. Lâv saçağı gözlerini kalabalıkta fazla gezdirmeye lüzum görmeden doğruca Lokman’a çevirdi. Hâlâ gülüyordu. Gülüşü buz gibiydi. İnsanın içini soğutuyor, yaralıyordu. Ertuğrul’un sol gözü yine kısıldı:

“Hilafımız mı yakalanmıştır?” diye sordu ortaya, “Yalanı-

mız bulunup ona mı gülünmüştür? Bu gülmeler neyin nesi olmaktadır?”

Lokman gülüşünü kesti. Bir adım yürüdü. Niye bilinmez, ama öfkeli görünüyordu. Doğrudan Ertuğrul’un yüzüne baktı:

“Yiğitlik anlatılmaz, gösterilir. Er meydanındayız. Gündüz Beyimin oğlu benimle bir güreş tutup anlattıklarının doğruluğunu göstermek istemez mi?”

Ertuğrul kaskatı kaldı. Sözlerinden şüpheye düşüleceği aklinin köşesinden geçmezdi. Bunları övünmek için değil, Oğul Tamış’ı kırmamak için anlatmıştı. Anlatırken, etrafına kalabalık toplanması onun suçu değildi. İtham fazlaca ağırdı. Altında kalamazdı. Üstlüğünün düğmelerine el attı. Sıyrıp çıkardı sırtından, Oğul Tamış’a verdi:

“Babam Gündüz Bey, aşiret içinde kılıç dövüşünü yasaklamasaydı, sözlerinin orta yerine kılıçla girdirdim Lokman Kardaş. Gelgelelim, aşiretin töresi ancak güreşmemize ruhsat vermekte. Aha, dediğin gibi er meydanındayız. Sırtın yere geldikte, kin tutmayıp pişmanlığını söyler misin?”

Lokman da üstlüğünü sıyırdı, attı:

“Helbet” dedi, “Ama ya senin sırtın yere geldikte, anamın çergisinden uzak durur musun? Durur musun ha? Yiğit sözü gelsin beyimin oğlu?”

Ertuğrul o zaman anlar gibi oldu Lokman’ın öfkesini bileyen şeyi. Gülaçtı Kız’a meylini duymuş, duymuş da yanlış düşüncelere kapılmıştı. O hızla intikam sevdası tutuşmuştu yüreğinde. Ertuğrul’u şu meydanda rezil etmeyi kurmuştu. Bu birşey değildi de, tertemiz sevgisini yanlışlara bulaması, Ertuğrul’u yaralamıştı. Gazi Ana’nın çadırına gitmekte ne kötülük vardı sanki? Herkes giderdi. Eski günlerden söz açar, hayırdualar verirdi. Geçmiş onun ağzından duydukça daha iyi anlar, geleceğe daha sağlam adımlar atarlardı.

Fakat çaresizdi şimdi. Lokman’la güreşmek zorundaydı.

Kabul etmese korkaklığına verilir, tertemiz duygularıyla birlikte adı da lekelerle bulanırdı. Fazla düşünmedi:

“Söz sana Gazi Anamın oğlu” dedi, “Aha bunlar da şahittir, bu yiğitler; şimdi davran görelim!”

Lokman yine buz gibi güldü:

“Davrandık ki, dünden hazırız. Güreşin kaidelerine bir tamam uyulacak. Sırtı yere gelen kaybedecek. Sırtımı yere getir de, beyimin oğluna yenildim diyerekten övüneyim.”

Biri Gündüz Bey’in, biri Gazi Ana’nın oğlu olunca, kimse sedeye girme cesareti kalmadı. Zaten istemediler. Çünkü ikisi de yaman yiğitti. Kimle güreştilerse yenmişler, ama aralarında hiç tutuşmamışlardı. Bu güreş, güreşlerin en yamanı olacaktı.

Yazuda olanlar avula yayıldı. Duyan koştu, geldi. İki delikanlı koca bir insan yığınının ortasında güreş tuttu. Uzakıkça uzadı. Sürdükçe sürdü.

Yenişemediler...

Gençler bağırıp çağrışmaya, el çırpıp tarafları yüreklendirmeye durdular:

“Davranın ha!”

“Çapraza al beyimizin oğlu, çapraza!”

“Davran bre Lokman!”

O sırada Gündüz Bey, gürültüye çıktı. Gençlerin çılgın gürültüsü, iki ihtiyarla kaynattığı sohbet tasını taşırmıştı. Çadır kurma işinin bütünüyle durduğunu, kalabalığın bir noktada yığıldığını görünce, ağır ağır o noktaya doğru yürüdü. Gündüz Bey’in yaklaştığını fark edenler alabildiğine derin bir saygıyla iki yana açıldılar. Gündüz Bey iyice yaklaştı. Ter içinde, soluk soluğa güreşen oğluyla Lokman’ı bir vakit seyretti. Sonra çadırına döndü. Yayıp çırpın karısına:

“Hayme Kadın” dedi, “Şu senin Ertuğrul var ya” “Var” dedi kadın, “Hamdolsun iyi oğuldur. İyidir, velâkin akli biraz yukarılara sıçramış gibi gelir bana; kulağını büküversen derim. Zi-

ra bizim kulak bükmemizi icap ettiren yaşı geçmiş, koca yiğit olmuş, güreşirken eyice fark ettim bunu.”

Hayme Kadın yayık çırpmayı bıraktı. Gündüz Bey’in dilinin altındakini sezip anlamak için yüzüne baktı. Bulup çıkaramayınca: “Hele!” dedi.

“Senin Ertuğrul güreşe tutuşmuş.”

“Tutuşur, Kayı yiğididir ne de olsa, delikanlıdır; hem de babasının oğludur. Sen de önüne gelenle tutuşmaz mıydın gençliğinde?”

“Ama oğlun Gazi Ana’nın oğluyla güreşir.”

Hayme Hatun o zaman şaşırdı işte:

“Gazi Ana’nın Lokman’la mı? Hayırdır inşallah!” diye söylendi.

“Hayır olsun. Biraz kıyasıya geldi bana, oyunun ötesine geçmiş de intikam güreşine dönmüş. Sanki Kayı yiğidi Kayı yiğidiyle değil de, Mongol çudarıyla güreşmekte. İkisi de kızgın boğalar gibi burunlarından soluyor.”

Kadın iç çekti. Yazmasını alnına bastırdı:

“Hayırdır inşallah!” dedi yine.

Sözünün burasında gürültü ayyuka çıktı. Başboş gürültüye az sonra düzenli tekbir sesleri karıştı. Birinden birinin yendiği belliydi, acaba kim yenmişti? Daha da mühimi iki genç niçin güreşe tutuşmuştu? Bunun iş olsun güreşi olmadığını ilk bakışta anlamıştı.

“Hayrolsun” dedi Gündüz Bey, boğuk boğuk.

Bu sefer Hayme Hatun da çıktı çadırın önüne. Kalabalık çözülüyordu. Aralarında oğlunu farkettiler. Üstlüğüyle terini silerek yürüyordu. Biraz daha yakınına gelse yüzündeki ifadenin yüreğine akseden yazısını ana sezgisiyle rahatça okuyacaktı. Fakat Ertuğrul, çadırın önünde anasıyla babasını fark edip yön değiştirmişti.

“Utancından gelmemekte” diye konuştu Hayme Hatun, “Sırtı yere gelmiş mi dersin Gündüz Beyim?”

“Bilmem hatunum, o kadar da mühimsemem. Biz şöyle bir geçmek için değil, gittiğimiz yerde kalmak için göç tutmuşuz. Beden kuvvetinden çok akıl kuvvetine ihtiyacımız var.”

“Seni duyan da Harzemliye vezir oldun zanneder.”

Gündüz Bey’in gözleri ötelere ötesine bakıyordu şimdi. Durgunlaşmış, buruklaşmıştı. Bir yılın değil, bin yılın ötesini görür gibiydi:

“Harzemliye vezir olmak ne ki kadınım” dedi, “Yıkıldığımız yerde ayağa dikilip Harzemliden de, Mongoldan da kavi devlet olamazsak ne fayda?”

Hayme Hatun şaşırdı. Kocasının fısıltılı sesi asırların ötesinden geliyor gibiydi. Yüzüne bakmaktan kendini alamadı. Bakınca bir daha şaştı. Yüzünün her tarafında söylediği sözlerle inanmışlığın izleri vardı. Birden ürktü. Bu koskocaman bir rüya idi. O kadar büyüktü ki, kafasına sığmamakla kalmıyor, hayalinden bile taşıyordu.

“Sen devlet kurma peşindesin” diyebilirdi.

“Ya bunca zahmete, meşakkate niye katlandığımı düşünürdün Hayme Kadın? Sırf Mongol belâsından kaçmaya mı, sırf koyunlarımıza otlak bulmaya mı, sırf Harzem Sultanına yardım etmeye mi? Yoksa rahatça uyuyabilecek bir çadır kurmaya mı? Yok, hayır. Hiçbiri için bu meşakkat, bu göç derdi çekilmez. Birkaç bin can kurtarmak da marifet değildir. Marifet, kurtulacak canları bir devlet nizamında yaşatmaktır. Ertuğrulum beni anlıyor. Hiç anlatmadığım halde niyetimi bildiğinden öylesine eminim ki...

Sustu, bakındı:

“Lâkin bu güreş...” diye mırıldandı ikircikli.

Tek başına, yanpiri adımlarla uzaklaşmakta olan Lokman’ı farkedince de seslendi:

“Hey Lokman Oğlum!”

Çaresiz yol değiştirdi Lokman, yaklaştı.

“Buyur Gündüz Beyim, emret.”

“Emretmesi kolay, hele anlat Hayme Ana’nla Gündüz Bey’ine, şu güreşi anlat da merakımızı gider bakalım, bu sizin güreş neyin nesi olmakta?”

“Hiç, Ertuğrul ile güreştik işte.”

“Gördüm de sebebini bulup çıkaramadım.”

“Güreşe sebep de ne ola? Hep tutuşulmaz mı?”

“Seninle Ertuğrul ha? Şimdiye kadar tutuştuğunuzu kimi görmüş bakalım?”

“Şimdi vaktiydi.”

“Her birimiz aşiretin delikanlılarına yer öptürdük, bakalım el mi yaman bey mi yaman, bir de aramızda güreşip bunu anlamalı mı dediniz?”

“Hepsi o değil Gündüz Beyim.”

“Gerisi gelsin öyleyse...”

Lokman, başını bütün yere gömdü. Anlatamazdı. Fakat Gündüz Bey de üsteliyordu:

“Gerisi dedik hay Lokman pelvan! Aşiret reisi gerisini istedikte gelmeli. Adam safına girdin de sır tutmadasın öyle mi?”

“Her yiğidin bir sırrı olmayacak mı Gündüz Beyim?”

“Duydun mu Hayme Kadın? Bizim Lokman hepten adam safında. Kendince sırrı da olduğuna göre, eh, elleme keyfini. Biz meraktan yarılalım, o sırrının keyfini sürsün. Bari yenişebildiniz mi?”

“Yenişemedik.”

“Anladım gitti. Gündüz Beyimizin oğludur, yenersek itibarı sarsılır da aşiret içine çıkamaz olur fukara diyerekten bağışlamışsın Ertuğrul’u?”

“Yok, bağışlamaya niyetlenmedim. Alabilseydim altıma, alırdım. Bir saat güreştik. Bir aralık sürçüp düştüğümde üzerime gelebilir, beni devrildiğim yerde bastırabilirdi, lâkin yapmadı. Yiğit oğlandır neme lâzım Ertuğrul Beyim, tekrar karşıma geçip ‘Kalk!’ dedi, ‘Bizim töremizde düşene yüklenmek

yoktur.' Esas bu sözü bitirdi beni; bu sebebe hıncım gendime-
dir..."

"Afferin Ertuğrul'a ki, aşiret töresini eyi bellemiş. Afferin sana ki, sen de erdemin, faziletin ne olduğunu iyi öğrenmişsin. Var git, sırrını da götür, bir gün canın isterse gelir, ihtiyar Gündüz Bey'ine anlatırsın."

Boyun büküp selâmladı:

"Bir gün belki, ama şimdi izin ver, sırrım kendimde kalsın beyim. Benden çok Ertuğrul'un sırrıdır bu, demem yakışık almaz. Direnmem bu yüzdendir zaten. Yoksa sizlerden ne gizlim olacak."

Sürmeli Hafız ikinci ezanını bastırmıştı. Yazudaki çergiler de hemen hemen bir tamam kurulmuştu. Sadece Ertuğrul'un çadır yeri boştu.

"Senin oğlan yumuldu gevezeliğe Hayme Kadın, bu gidişle açık havada uyumak zorunda kalacak."

Ana şefkati yürek çırpıntısına karışıp sevgi ılıkliğında sese döküldü, yalvarmaya döndü:

"Az izin versen de çadırın nasıl kurulacağını göstersem kıyamet mi kopar sanki? Çadırın nasıl kurulacağını bile öğretmedin yavruma. Kılıç öğrettin, at öğrettin, mızrak öğrettin çadır işi kaldı öylece. Şimdi de tutturdun, ille tek başına halletsin diye. Niye bu kadar erkence zorlamadasın, anlamam."

"Anlamalısın oysa kadının, anlamalısın. Biz bu idealin temelini kazmadayız. Ertuğrul oğlumuz temel taşıyı atacak ve torunlarımızdan biri büyük bir devlet inşa edecek. Kendi işini kendi görmeye şimdiden alışmalı. Bir çadır kuramayan oğuldan devlet kurmasını nasıl bekleyebilirim? İyice sinamalıyız ki, emeklerimiz heba olmasın kadının."

Nal sesleri duyunca döndü. Yeni kurulan çergilerin arasından bir atlı geliyordu. Yüreği hızlı çarptı Gündüz Bey'in. "Yine mi Mongol çapaçulu, bizi burada da mı buldular?" diye düşündü. Fakat dikkat edince bu gelişin bir telaş geliş olmadığı-

nı anladı. Yüreğinin buzu çözöldü, rahat bir nefes bıraktı.

Atlı, Gündüz Bey'in önünde attan indi. Sağ elini göğsüne götürüp aşiret beyini selâmladıktan sonra:

"Bir aşiret yaklaşıyor Gündüz Beyim" dedi, "Bizden daha çokluktur."

"Kimler olduğı belli mi?"

"Bilemem. Beklemedim. Vakit geçirmeden habere geldim."

"Ne kadarlık mesafede bu göçer aşiret?"

"Ben doludizgin gelmekteyim. Onlar yavaş yol almakta. Bu hesapça yarım konak yolları kalmış olmalı. Şimdi ne buyrulur?"

"Tellâl bağı, yiğitlerimiz hazır olsun. Her ihtimali düşünmeliyiz. Umarım dost gelirler, dost gelirlerse hoş gelirler. Dosta dostuz."

Gözcü çekildi. Az sonra sesi geldi. Yiğitler öbek öbek toplanmaya başladı. Bir grup Gündüz Bey'in çadırını ablukaya aldı. Bir başka grup yol üstünde yay gerip saf tuttu. Atlar hazıra çekildi, koyunlar, sığırlar dağa süröldü. Hazırlık o kadar kısa bir zamanda bitti ki, Gündüz Bey bile şaşırđı. "Alışıyorlar" diye düşöndü. "Düzene giriyor yiğit Kayı Han Aşireti."

Sesini yükseltti:

"Vardaaa!.."

Varda çığığının sonu gelmeden Oğul Tamış, yiğitbaşılığı kapıp meydana tostoparлак yuvarlandı. Boynundaki muharebe muskası sağa sola yalpalıyor, eğri kılıcı havada kavisler çizerek dönüyordu.

"Hani nerede Kayı Han'ın yiğit gençleri, yenilmez delikanlıları nerede? Çıkın meydana bre, çıkın! İşi gücü bırakın, ana ocağıını terk edin de çıkın! Gündüz Beyim buyurdukta durmak var mıydı? Hey, Ertuğrul Beyim, aşiretin delikanlılarına bir şeyler oldu yiğit beyim. Gel dendiğinde gelmezlik ederler, eskiden öl dendiğinde ölmezlik etmezlerdi. Gündüz Beyimin yaşlıbaşlıları meydanı tuttu da, gençler gençliğini unuttu. Si-

ze demekteyim Kayı Hanlı delikanlılar, sözüm sizedir, çıkın demekteyim bre! Bakıyon hay Ertuğrul Beyim, şu salını tembelliğe bakın! Delikanlıları vardaladınız lâkin kıpırdayan oldu mu? Hay yiğit Kayı Hanlılar, hay alperenler. Zembil, hasır dokumada değilsiniz, cenk tutulacaksa ne güne eğleşirsiniz daha? Görmez misiniz geliş olduğunu?..”

Ertuğrul görüyordu. Gündüz Bey de görüyordu. Gazi Ana ile diğerleri de... Geliş iyi gelişti aslında, toplanma hızlıydı, hazırlık da öyle. Oğul Tamiş'ın yakınmasına sebep yoktu. İlk var-da sesine delikanlılar seğirtmiş, öbek öbek meydana tutmuşlardı. Oğul Tamiş'ın etrafı çoktan çemberlenmişti. Kendisi çemberin ortasında kayıptı. Sadece sesi geliyordu. Yakınmaları bitmemiştii:

“Sallanmasanıza hay yiğitler, hay kardaşlar, çabuk olsanıza! Toy gelişi sanmasanıza bunu. Birileri doludizgin at koparda üstümüze, ne bellediniz? Hırlılığı hırsızlığı, dostluğu düşmanlığı belli olmazlık gelişidir bu geliş. Dostluk gelişii ise ne âlâ, hoş geldin der, istikbal ederiz. Lâkin düşmanlık gelişii ise, eh, kendi bilecekleri. Biz hazırlığımızı tam tutalım da...”

Sözün bundan sonrasında çığılığı tam bastı:

“Söyleyin bakalım yiğitleer, Kayı ne demeye geliir?”

İnce, kalın, cırlak, düzgün, hüznünlü, şen, hevesli, hırçın, yumuşak, ümitsiz, kararlı, bezgin, kızgın, alaycı bir sürü ses, aynı anda karşılık verdi:

“Kayı, muhkem, kuvvet ve kudret sahibi demeye gelir!”

“Muhkemliğimiz nereden gelir?”

“Gündüz Beyimizden gelir.”

“Kuvvetimizi nereden alırız?”

“Dinimizden, imanımızdan alırız!”

“En büyük kudret kimin?”

“Allah'ın!”

“Dinimiz ne?”

“İslâm!”

“Kitabımız?”

“Kur’ân-ı Azimüşşan!”

“Kiblemiz?”

“Kâbe-i Şerif!”

“Peygamberimiz?”

“İki cihan güneşi Muhammed Mustafa Aleyhisselâm!”

“Pirimiz?”

“Hazret-i Hamza Radiyallahü anı!”

“Din yolunda gazâ?”

“Farz...”

“Din yolunda ölüm?”

“Şehâdet!”

“Lâzım oldukça ölmeye hazır mıyız?”

“Hazırız!..”

“Yektir Allah!”

“Yektiir!”

“Muhammedü’r-Resulüllah! Haydi tekbir!”

“Allahüekber Allahüekber, Lâilahe illallahü vallahü ekber,
Allahüekber velillahil hamd!”

“Cengü cidale hazır mıyız candaşlar?”

“Hazırız yiğitbaşı”

“Tekbir!..”

Bir tekbir daha inledi meydanda. Ardından Oğul Tamış’ın sesi çınladı tekrar:

“Allah’ın rahmeti, Peygamber-i Zîşan’ın merhameti, Hazret-i Ali’nin, Hazret-i Hamza’nın, Hazret-i Halid bin Velid’in kuvveti, din-i İslâm’ın gayreti, üçlerin, yedilerin, kırkların himmeti, Uhud’da, Hendek’te, Malazgirt’te şehit düşenlerin müzaheret-i için bir dahi tekbir...”

Son tekbir daha coşkun, daha içtendi. Herkes bu tekbire katılmıştı. Uğultu uzayıp gitmiş ve yaklaşmakta olan kafiye ulaşmıştı. Tay Han, elini havaya kaldırıp kafiye durdurdu.

“Hele durulsun! Anlayalım bu uğultu hayır mı, şer mi? Beri gel Durak Oğlum!”

Tay Han’ın bir at boyu arkasından giden genç adam, iki tepikte Tay Han’a yaklaştı:

“Yettim Tay Hanım!”

“Neyin nesi anla gel!”

“Emret Tay Hanım!”

Durak, atını mahmuzlayıp yol tuttu. Meydanda bir muharebe hazırlığı sezinceye kadar yaklaştı. Tepeciğin üstünde gözetlemeye yatmışken, arkasında sert bir ses, onu olduğu yere mıhladı:

“Davranayım deme!”

Tehdit sözünün kendi dilinden oluşu yüreğini az biraz serinletti. Böyle, acemicesine basılmanın can sıkıntısı da olmasa kalkıp, ardında duran her kimse boynuna atılırdı.

“Davranmayız” dedi, “Davranacak hâl bırakmadın ki davranalım. İznin olursa kalkabilir miyim?”

“Kalk bakalım.”

Ses, sertliğinden hiçbir şey kaybetmemişti. Durak kendine kıza kıza kaktı:

“Kalktık Allah’a şükür.”

Akça’nın kılı kıpırdamıyordu. Yayını bir iyice germiş, okunu hasmının yüreğine gezlemiş, bacaklarını da iyice açmıştı. Düşmanının en küçük bir yaramaz hareketini görmesiyle kırı-şı boşlayıp can evinden vurması bir olacaktı. Böyle öğrenmişti. Ne fazla sokuluyor, ne çok alarga duruyordu.

Toy velâkin gözüpek” diye düşündü Durak, “Suyuna gitmeli.”

Sesini yükseltti:

“Şimdi buralarda ne aradığımı soracaksın, bildim mi bari?”

“Bildin, ne arıyorsun?”

“Allah şahit ki kötü bir niyetim yok. Hem baksana aynı dili konuşuyoruz.”

Akça bir tereddüt geçirdi. Yay tutan eli düşer gibi oldu. Hemen sonra toparlandı. Bu işler belli olmazdı. Yayı tekrar kaldırdı, bacaklarını gerdi:

“Allah’ın adını anıp şükretmene bakınca dinimdensin diyesim geliyor, dilimi bilmene baktıkça da soyumdansın diyesim geliyor; lâkin şuracığa sinip Kayı Han aşiretini gözlemene ne diyelim?”

Durak gülmeye verdi. Akça konuştuğu telâşı dağılıyordu:

“Sadece bir tedbirdir desek nasıl olur yiğit kardaş? Öylesi-ne bir tedbirdir işte üstünde durmayalım.”

Elini uzattı:

“Adım Durak’tır. Yaklaşmakta olan Karaevli boyundanım. Bozokların Karaevli Aşiretini bildin mi? Hah, onlardanım ben de. Beyimizin adı Tay Han’dır. Ya siz kimlersiniz? Bu cenk hazırlığı neyin nesidir?”

Akça’nın gözünden bir tereddüt yumağı daha gölgelenip geçti:

“Ne olursan ol” diye konuştu, “Bizi gözetlerken basıldın. Bu hesapça seni Gündüz Beyime götürsem gerek. Cenk haline gelince: Yabanın yaklaştığını haber alıp tedbire tevessülen vaziyet kurduk. Niyetiniz iyi ise hoş gelirsiniz. Yok, kötü ise...”

“Ne kötüsü?” diye tekrar gülümsedi Durak, “Kendi halinde bir aşiretiz. Bizim illere Mongol belâsı kâbus gibi çöktü çöke-li yer tutamayız da, ora senin, bura benim dolanır dururuz.”

“Bizim gibisiniz desene!”

“Siz de mi Mongol belâsına tutkunsunuz? Öyle ya, düşün-meliydim. Hangi oymak yerinde kalabildi, hangi oba, hangi aşiret topraklarında tutunabildi ki? Başı sonu belirsiz bir göç ki, nerede biteceğini Allah bilir. Üç bin çadır insanız. Sizden tek farkımız, çadırlarımızın kara oluşudur belki. Bu yüzden; Karaevli derler. Senin anlayacağın, kara çadırdı oturmak töremizdir. Haydi beyine götür beni. Derdimden anlasa anlasa o anlar. Aşiretim çok yorgun. Bir yerleşme yeri bulup konalım

dedik, gürültünüze merak tuttuk. Anlayalım neyin nesi diyerekten şu tümseğe kurulduk ki ohooo, bizden akıllıları varmış. Gidelim der misin yiğit? Yoksa çene çalmaya devam mı?”

“Gidelim ya...”

Durak, atını yedeğine aldı. Aşağıda kaynaşan kalabalığa bir zaman baktı. Ardı sıra yürüyen Akça'ya,

“Haylicesiniz” dedi, “Mongola rastlamamışsınız besbelli.”

“Nereden belli?”

“Şuradan ki, rastlasaydınız Mongol sizi kırardı.”

Akça başını dikti havaya, başı havada karşılık verdi:

“Elindeyse Mongolun, kırar. Ama bizi kıramadı işte.”

Durak, Akça'nın yüz ifadesini görmek için arkasına döndü. Akça'nın yüzünde yalanın en küçük izine bile rastlayamayınca hayretle sordu:

“Yani Mongol milletiyle karşılaştınız ve sağ çıktınız ha? Bunu mu demektesin bana, yoksa yanlış mı anlamaktayım?”

“Dosdoğru anlamaktasın Karaevli Durak Kardaş, Mongol çapaçulları bizi bastı, Merkitler de bastı, ama bizi basan bastığına pişman olup gitti Allah'ıma şükür.”

“Beyiniz yaman olmalı!”

“Gündüz Beyim yamandır, hem de yamanın bin katıdır. Lâkin böyle işler, bir tek beyin yamanlığıyla olucu işler değildir. Aşiret yaman olursa, bey de yaman olur. Yiğit dediğin ölmeyi aman dilemeye tercih ederse, yaşamaya hak kazanır. Bizimkisi ya yurt tutmak yahut bu yolda ölmeyi göze almak olduğundan kolay pes etmeyiz. Daha da esasını istersen, hiç pes etmeyiz.”

“Keşke bütün aşiretler birleşip Mongola karşı dursak, belki o vakit göç tutup yola yatmaz, yerimizden yurduumuzdan olmazdık.”

“Belki, ama dediğin olur gibi gelmez bana. Neden dersen; sizin bir beyiniz var, beyliğinden geçip bizim beye tâbi olmaz. Bizim de bir beyimiz var, sizin beye tâbi olmaz. O zaman bir-

lik olmaz. Peki, söyle bakalım bana Karaevli Durak, niye göçersiz?”

“Niye mi? Amma sormaktasın yiğit soylum. Dedik ya Mongol bastı diye, Mongol basınca göçülmez de ne edilir? Ot-laklarımızı çiğnedi, ekimimizi aldı; aç kalmamak için başka topraklar lâzım oldu.”

“Yani meseleniz karnınızı doyurmak bu hesapça, öyle mi?”

“Eh, sayılır. Aç karınla yaşamamanın bir yolunu mu buldunuz yoksa? Buldunuzsa deyiver kurban olduğum, zira yıllara sığmayan şu göç işi canımıza yetti.”

Akça’nın dudak kıvrıp yüzüne alaycı bir ifade verdiğini Durak göremedi.

“Biz karın doyurma derdine göçücü değiliz.”

Durak boş bulunup az daha devriliyordu.

“Buranın toprağı da zevzek ha” dedi, “Bastiğın yer göçüyor. Buralarda temelli yurt tutmak niyetinde iseniz yandınız derim. Bu topraklar insan doyurmaz. Ne dediydin sen, karın doyurma derdinde değil misiniz?”

“Öyle dedim, değiliz ya.”

“Peki de bu göç, bunca eziyet, zahmet?”

“Biz yurt tutma ardındayız... Bir de yaklaşan Mongol belasına Harzem sınırında set olma emelimiz var.”

Gözleri uzaklara daldı, ufuk çizgisine; sarmaladı bakışlarıyla ufkun ötesini:

“Toprak yalnızca ekilip biçilen yer olmamalı” diye konuştu sayıklar gibi, “Uğruna ölünebilecek yurt olmalı toprak. Toprak yurt oldu mu, başı sonu dopdolu sevgidir. Bir karışı başkasının uçsuz bucaksız ekili toprağına bedeldir.”

“Ya kuraksa?”

“Kanımızla sularız!”

“Bataksa?”

“Canımızla kuruturuz!”

“Çoraksa?”

Tırnaklarımızla kazar, alnımızın teriyle yoğurur, sevgimizle verimli kılarız. Toprak vatan olmalı Durak Kardaş, vatan olmayacaksa hiç olmamalı. Geldik işte. Şu çadır kurmaya uğraşan babayığit, beyimizin oğludur. Cenk etmekten vakit bulup çadır kurmayı öğrenemedi hâlâ. Bir selâm vermekle işinden etmiş olmayız. Hey Ertuğrul Beyim, selâmün aleyküm. Sen şimdi yiğitlerinin başında olmalı değil miydin?”

Ertuğrul, çadır direğini toprağa saplamakta kullandığı koca kayayı hırlayarak son defa vurdu. Yere bıraktı. Alnında biriken teri elinin tersiyle silerken, toprağa sağlam basmaca dikildi:

“Aleyküm selâm” dedi, “Biz şimdi yiğitlerimizin başında olmalıydık; öyleydik, doğru söylersin, velâkin çergisini kurmayana önderlik haram dendi, tekrar buraya gönderildik. Hayırdır? Bu yiğit bizlerden biri değil, yanlış mıyım?”

“Doğrusun. Baban çadırında mı?”

“Yiğitlerinin başında değilse çadırındadır. Biz buradayız ya, bey oğlu oluşumuzu hatırına getirirsen, deyiverirsin; belki babama gitmene de lüzum kalmaz. Söyleyiver gurban, kim bu?”

Yine aşiret beyi havasındaydı. Ellerini göğsünde kavuşturmuş, başını hayli yukarılara dikmişti. Bey duruşunu iyiden iyiye babasının duruşuna benzetmeye çalışıyordu. Fakat belli ki Akça’yı etkileyememişti:

“Hele Gündüz Beyimi göreyim de denilmesi gerekeni önce ona deyivereyim” dedi Akça, “Sonra döner senin dahi merakını gideririm. Hadi kolay gele...”

“Başına gele!” diye söylendi Ertuğrul, “Bey oğlu yerine kovan var mı bizi şurada? Yörük çömezi gibi çadır direği çakmadayız. Hey Tamış, Oğul Tamış dedim! Kulağına Oğuz borusu üflense duyacağın yok, tutsana şu ipi!”

Gündüz Bey, görmüştü Akça’yı. Yanındakini de. Bekliyordu. Sabırlıydı. Sabırla beklerken ne olup bittiğini kestirmeye

çalışıyordu. Akça'nın yakaladığı bir martalos (casus) muydu? Hani şu yaklaştığını haber aldığı düşmanın martalosunu? Fakat kılıcı belindeydi adamın. Gerçi Akça'nın gerilmiş oku da sırtındaydı ya! Yine de martalos olsa kılıcını belinde bırakmazdı, Akça. Onun gibi akıllı bir Kayı Hanlının yapacağı acemilik değildi bu. Herhalde bir bildiği vardı.

"Hayırdır Akça?"

Akça elini göğsüne koyup Gündüz Bey'i selâmladı. Bunu yaparken, yayını da indirdi. Kestirmeden anlattı olayı:

"Hayırda daim olun Beyim, bu yiğidi tepeden bizi gözetirken yakaladım. Yaklaşmakta olan Karaevli obasından olduğunu söyledi. Adı Durak. Dinimizden ve dahi dilimizden."

"Bozokların Karaevli Aşiretinden olurum" diye atıldı Durak, "Beyimizin izni olursa diyeceklerim var."

Gündüz Bey bütün tecrübesini gözlerinde toplayıp Durak'ı bir iyi süzdü:

"Destur dileyene verilir, lâkin destursuz bağa girenin de bacakları bir tamam kırılır Karaevli, Kayı içinde böyle bir söz edildiğini işitmiş misin?"

"Sayende işittik Beyim, işitmeyle de kalmadık, gönül hoşluğu ve yürek tasdikiyle âmin çektik. Lâkin ellerin yabancıyız. Önümüzde, toy gürültüsü yol boyu serpildiğinde, ömrü uzun olası beyim Tay Han, 'Hele koşuver Durak yavrum, öğren gel, ne olmakta' demiştir, demesiyle Durak bendeniz tümseğe tüneyip göze yatmışımdır. Kılık kıyafetiniz ve dahi çadır kurma tarzınız Oğuzleyin olduğunu görmemle geri dönmeye bir olmuşken, şu yiğit Akça bastırmıştır. Biz kan kardaşı olmanın ötesinde din kardaşıyız. Bizim ulu kişimiz Horasan erenlerinden Şeyh Abdülkerim Aziz Efendimiz 'Kan kardeşliğine kulak tutman, varsa yoksa din kardeşliği' demekte olup, ben dahi sözüne güvenerekten din kardeşliğinize sığınmadayım. Gayrı boynum kıldan inceciğdir. Varın bildiğiniz gibi yapın."

“Bildüğümüz mildüğümüz n’ola?” diye karşılık verdi Gündüz Bey. “Kardaş gelene kardaş oluruz. Bizim ulu kişilerimiz dahi ‘Din kardaşlığı kardaşlıkların en yamanıdır, lâkin yol kardaşlığını da ırak tutma’ derler. Var Tay Han’a selâmlarımızı söyle, kapımız dosta açık, düşmana kılıçtır. Eşiğimize dostça geçen ikramla karşılanır. Düşmanca geçen amansız kılıçlarımıza lokma olur. Safa geldiniz.”

Karaevli Aşiretinden Durak, Gündüz Bey’i selâmladı. Yanıbaşına çekilen ata oracıkta binmeyi saygısızlık saydığından bir müddet yedeğinde götürdü. Yanından geçerken Ertuğrul hâlâ çadırıla cedelleşiyordu. Ağabeyi Gündoğdu, ellerini kuşağına sokmuş, alaya kurulmuştu.

“Senin yardımcında iş yok Ertuğrul, şu Oğul Tamiş’a çadır kurmakta güven olmaz. Sesi milleti coşturur, meydana çeker, yiğitbaşlılığına da diyecek yoktur, lâkin çadır işi başka. Bir ömür boyu uğraşman bu yüzden. Yardımcın yaramaz. Babam halinizi görse basardı kahkahayı.”

Ertuğrul’un cevabını duymadı Durak. Daha doğrusu duydu da anlayamadı. Çünkü cümlelerin ortasına balıklama daldı:

“Allah’ın selâmı bey oğlunun üzerine olsun, yanındakinin de...”

İkisi birden Durak’a baktılar. Gündoğdu, bilip çıkarma isteğiyle gözlerini kırıştırdı. Ertuğrul biraz şaşkınca,

“Akça bıraktı ha seni?” diye sordu, “Ne kararsız şey şu bizim Akça...”

“Bıraktı ya” diye gülümsedi Durak, “Akça’ya kalsa bırakır mıydı bilemem. Sağolsun Gündüz Beyim, aman ile zamanı iyi ayırt ediyor. Akça gibi aceleci değil.”

“Yani babam mı saldı demektesin? Sualsiz sorgusuz mu?”

“Ahret suallerine yakın suallerini alnımızın aklıyla cevaplandırdık Allah’a şükür. Niyetimizin kötü olmadığını anlayıp salıverdi. Bir demir kazığın yok mu bey oğlu?”

“Demir kazık da ne ola?”

“Şu ola ki, kavi toprağı deler. Ardından ağaç kazık rahat girer. Kimbilir kaçınıcı kazığı paralamadasın?”

Ertuğrul, bir elindeki kazığa baktı, bir Durak'ın yüzüne:

“Aklım yattı” dedi, “Hey Oğul Tamiş, sert toprağı delmeli önce, aceleden demir kazık bul gel.”

Oğul Tamiş çadırın ardında peydahlandı. Çadırın kazığa bağlı bulunmayan yenleri rüzgârda dalga dalga idi. Savruluyordu. Savruklar ayağına dolanıp yüzükoyun gidene kadar yürüdü. Düştüğü yerden kalkarken:

“Belâ yağıyor!” diye söylendi kızgın kızgın, “Cenk çıksa da şu çadır kurma derdinden kurtulsak.”

Gündoğdu, hâlâ kuşkulu kuşkulu Durak'ı süzüyordu. İki adımına yanını tuttu:

“Hay, sen kimlerden olursun?” diye sordu selâm saygı demeden.

“Ya sen?” diye ekşidi Durak, “Sen kimlerden oluyorsun? Hamdolsun biz kimlerden olduğumuzu beyinize söyledik ve dahi gitmeye ruhsat aldık.”

Gündoğdu geriledi iyice, daha boylu poslu görünmek için ayak uçlarında yükseldi:

“Biz bey oğlu oluruz” dedi büyükenerek, “Adımız Gündoğdu'dur. Şu bir ömür boyu çadır kuramayan Ertuğrul, kardaşımız olur. Yanındaki Oğul Tamiş'tir. Dahasını sorarsan kızmam, senin gibi canı tez değilim. Sungur Tekin isimli bir ağamızla, Dündar isimli bir de kardaşımız var. Avulumuzu beğendin mi?”

“Beğendik” dedi Durak kestirmeden, “Siz de bizim kara çadırları beğenirseniz uzlaşır gideriz. Hadi kalın hoşlukta...”

Atına binmeye davranmışken, Gündoğdu bir elini atın sırtına koyup durdurdu:

“Hele yavaş, bizim yedi ceddimizi öğrendikten sonra acele etmek var mıdır? Kendini de söylesene...”

Durak canı sıkkın bir tavırla Ertuğrul'a baktı. Ertuğrul, Tamış'ın getirdiği demir kazığı yokluyordu. "Ertuğrul'da iş var" diye geçirdi içinden sebepsiz yere, "Lâkin şu Gündoğdu'dan pek hayır çıkacağı benzemez. Fazla kurumlu. Başını belâlara sokacak kadar fazla."

Gündoğdu'nun tavrı, duruşu, bakışı tırmalıyordu onu. Yine de üstelememeye karar verdi. Dönüp aşiretine kavuşmalı, haber bekleyen beyine haberi ulaştırmalıydı.

"Bozokların Karaevli Aşiretinden oluruz hamdolsun" dedi, "Adımız Durak'tır. Babanızın izniyle aşiretimize dönmek-teyiz. Az sonra aşiretimizle bile geldikte görüşmeyi ümit ederiz. Hoşlukta kalın."

Gündoğdu'nun elini çekmesiyle atına bindi. Haşin birkaç tepikle rahvana geçti. Sonra dörtlüyle kalkıp ardında bir toz bulutu kaldırdı.

Gündoğdu ardı sıra baktı bir müddet. Sonra Ertuğrul'a döndü. Demir kazıkla açtığı deliğe kuru kayından çadır kazı-ğını rahatça çakmıştı.

"Bilgiliğine bilge ha Ertuğrul?" dedi, "Bilge olmakla yine de sevmedim bu herifi. Karaevli de ne demek? Hiç duymamış-tım. Uydurduğu besbelli. Lâkin iyi yürekli babam hep kanma-ya teşne. Laf dinlemez ki..."

Ertuğrul, işinden başını kaldırıp ağabeyine baktı:

"Bey hakkında böyle konuşulmaz," dedi, "Hele o bey, ba-ban olursa hiç konuşulmaz. Akli hepimizin aklından üstün-dür, tecrübesi hiç birimizde yoktur. O bir hata işlerse biz bin işleriz. Şimdi bırak da çadırımı kurayım. Açıkta geceleme-yeye hiç niyetim yok."

Gündoğdu başka türlü bir şaşkınlıkla süzdü kardeşini. Bu kadar büyüdüğünü hiç farketmemişti. Kavuşunu giyip yaşıt-larıyla beylik oynadığı günlerin üstünden onca zaman geçmiş miydi? Yoksa vaktinden önce mi büyümüşü? Öyle ya, büyü-müş sayılmasa kendi çadırını kurması istenir miydi?

“Bunlar nasıl iri laflar böyle hay Ertuğrul kardaşım,” diye sakaya sığındı, “Bunlar büyük adam lafları, duyan olsa seni ağam zanneder, büyümüş serpilmişsin maşallah. Babam bunu benden önce görmüş ki, çadır açmanı istemiş, haydi kolay gele...”

Ertuğrul dişini sıkı, “Başına gele” demedi bu sefer, işi nasılsa kolaylaşmıştı. Sağolsundu Karaevli Durak Kardaş, demir kazık kullanmayı öğretmese, işi akşama kadar bitecek değildi. Âleme rezillik, geceyi meydanda geçirmek zorunda kalırdı. Buncağızı akıl edememek ne kötüydü.

“Beyimin oğluna Gazi Anam taze ayran yolladı, ‘Yorulmuştur, yüreğini soğutur kuyu ayranı’ dedi, beyimin oğlu ayran ister mi?”

Sesi duymasıyla kazığa dolamakta olduğu ipe hızlı bir düğüm vurup dönmesi bir oldu. Ses arkasından değil de yüreğinin ortasından gelmiş gibiydi. Sonra Tamış’ı hatırlayıp birden utandı. Bey oğlu ciddiyetini aldı ele, ayran tasına uzandı:

“Gazi Ana’nın hayırsever ellerine sağlık Gülaçtı Kız” dedi, utana sıkıla, “Ağan Tamış demindir susadığını söyledin.”

Gözlerini yerden alıp Gazi Ana’nın kızına bakamıyordu. Lokman’ın söylediklerinden sonra nutkunun tutulmamasına şükretmeliydi. Besbelli bundan kızın haberi yoktu. Besbelli anasının da haberi yoktu. Lokman’la arasında geçenlerden Gazi Ana’nın haberi olsa, Gülaçtı Kızı Ertuğrul’un yanına salmazdı. Gülaçtı Kız da gelmezdi zaten. “Afferinlerin hası Lokman Kardaşa, afferinlerin hası ki anasına da, kız kardaşına da laf urmadı, helal olsun!” Ama akıbet duymayacaklar mıydı güreştiklerini? Duyunca sormayacaklar mıydı niye kapıştıklarını? Sorulduğunda, Lokman Oğlan, yiğitliği ele alıp yutkuna-raktan susacak da oturacak mıydı? Yahut “Bunlar erce işlerdir, kadın kısmının aklı ermez” diye yan verecek miydi? “Mümkünsüz” diye düşündü Ertuğrul, “Gazi Ana’ya böyle bir söz söylemek, değil Lokman’ın, Kayı Beyinin bile harcı değildi. En

iyisi bir zaman aldirmamak, birsey olmamiş gibi davranmakti.

Gözlerini zar zor kaldirdi ya, yine de kiza bakamadı. Onun yerine Tamiş'a baktı. Oğul Tamiş'ın kıs kıs gülüşü sinirine dokundu. Tası olduğı gibi uzattı ona:

"Al iç, benim içesim yok."

Tamiş'ın canına minnetti. Gerçi susadığını filan söylememiştir, fakat Ertuğrul böyle deyince utandırmak olmaz düşüncesiyle susmuştı ama kıs kıs gülmekten de kendini alamamıştı. Ertuğrul'un kızması gülüşüne olmalıydı. Eh, küçücük yalanını yüzüne vurmak olmazdı ama bundan dolayı azıcık cezalandırmaktan da bir zarar gelmezdi.

Kendini zorlayıp ayrı sonuna kadar içti. Derinden bir "Oooh, ölmüşlerinizin canına, kalmışlarınızın ömrüne" çekip, ağzını sıvazlayarak boş tası Ertuğrul'a uzattı.

"Tası da yeseydin ya" dedi Ertuğrul, kızı duyurmamaya çalışarak.

Tamiş hiç bozuntuya vermedi:

"Bir daha sefere beyim, beter hararet bastıkta onu da yaparız. Şimdi misafirleri karşılamaya bakmalı, nah, yaklaşıyorlar işte."

Karaevli Aşireti yaklaşıyordu. Ovayı çingirak sesleri doldurmuştu. En önde koca bir koyun sürüsü vardı. Kabalaklı çobanlar ellerindeki uzun değnekleri savurup sürüyü bir yerde tutmaya çalışıyorlardı. Onların arkasında yayalar, en arkadan da atlılar geliyordu. Çifte öküzlerin çektiği kangıların (kağrı) gıcirtısı yazuyu (düzlük) velveleye vermişti. Arada bir boru sesi, tiz bir ısıklık, ya da bir emir, başıbozuk kafikeyi kısa bir süre için düzene sokuyor, ardından tekrar dağıtıyordu.

"Bunlarda iş yok" diye söylendi Ertuğrul. İlk bakışta gördükleri pek hoşuna gitmemişti. Üç kol düzeninde yürümeyi bile öğrenememişlerdi daha, nerede kaldı ki düzenli savaşsınlar. Allah göstermesin, bir Moğol baskınına uğrayacak olsalar, tek cana kadar kıyırlar da arkalarından gözyaşı dökcek kim-

secikler kalmazdı. Göç dediğin Kayı Aşiretininki gibi olmalı. Öncüler önden işaret koyup yürümeli, kabile bu işaretleri düz bir çizgi halinde takip etmeli. Tek boru sesine bütün savaşçılar toplanmalı, tek boruda bütün çadırlar kurulmalı, tek emirle kaldırılıp yola düzülmeli. Kayının sürüsü bile bir başka düzende yürürdü. Çobanların her ıslığı koyunlar için bir başka anlama gelirdi. Mübarekler sanki Yahşi Hoca'nın dersine diz çöküp talim bellemişlerdi.

“Daldın Beyimin oğlu?” diye dürttü Oğul Tamış, “Nerelere gittin kimbilir?”

Gülaçtı Kız'dan etkilenip daldığını sanıyor, bu yüzden de kıs kıs gülüyordu.

“Daldım ya” dedi Ertuğrul, “Bildiğin gibi değil. Karaevli-lerin gelişine daldım. Beğenmedim bu gelişi Oğul Tamış, hiç mi hiç beğenmedim. Neden dersen, bu geliş bildiğimiz başıbozuk geliştirdi. Ne ettiğini bilmez sürü gelişidir ki, kurt dalsa topunun canı tenden uçar. Şimdiye kadar nasıl sağ kaldıklarına şaşmalı.”

“Görünüşe aldanmak olmaz denmiştir Ertuğrul Beyim, ‘Saymadığın taş baş yarar’ denmesi de akıldan uzak edilmemelidir. Gelişi böyle olanın dövüşü pektir belki de, nereden bilmeli?”

“‘Görünen köy kılavuz istemez’ sözünü ne yapmalı peki? Şu geliş matem gelişine benzer Tamış Kardaş, biraz biraz da tembel gelişine... Şu sözüme mim koy sen, dediydin dersin. Bunlar savaşçı değil, bunlar çoban kısmı. Savaşçı yiğit adımını başka türlü atar. Toprağa bastıkta toprak titrer. Bunlar ise toprağı incitmekten korkar gibi yere basmaktalar, baksana.”

“Görürüm. Essahtan toprağı incitmekten korkarlar belki de. Oğuz kısmı toprağı anası bellemıştır. Toprak anaya hoyrat basmak ve dahi hor bakmak bize göre değildir. Neden dersen, Âdem Baba'nın topraktan halk edilmesi var, dahası toprağın bizi doyurması var. Hem can hem ekmektir toprak, anadır de-

dimse kulak tut; saygı ister, sevgi ister her ana gibi. Karaevli bunu bilip yumuşak basmakta ise ne demeli? Elleri öpülesi değil mi o vakit?”

Ertuğrul, “Bütün bunları Oğul Tamış mı demek?” diye düşündü. İnanmazlığın içinde ona döndü. Dönmüşken biraz daha arkaya çevirdi başını, kız gitmişti. O, Karaevli Aşiretinin gelişine dalgınken kız gitmişti. Bütün kabahat Tamış garibinde imiş gibi kızdı:

“Mongol samanları gibi laf uzatmaktasın soyu kopası! Kuyu ayrıyla yürek soğuttuktan sonra, konuşmak kolay gelir belli ki. Var gözüm görmesin, Karaevli Aşiretinin geldiğini babama haber ver.”

Ertuğrul’u kızdıran şeyi çok iyi biliyordu. Yine kıs kıs güldü.

“Cehennem hararetine tutulduğumuzu söyleyen sen değilsin gibi garip kardaşını takazaya (azarlama) tutarsın hay be-yimin oğlu! Cehennem hararetini geçirse geçirse Gazi Anamızın kuyu ayrıyı geçirir. Laf uzatmamıza gelirse, hilafımız varsa yüzümüze söylensin. Mongolun kendisi de, samanları demir kazıklara geçirsin! Ben şimdi Gündüz Beyime gitmedeyim.”

Tamış gidince Ertuğrul yarım yamalak kurulu çadırının kıyısında yapayalnız kaldı. Kazıklara bağlanmış iplerin serbest uçları hâlâ rüzgârda yalpalyordu. Birini tuttu, çekti, sardı kazığa, sonra öbürünü de sardı. Kargısını kapının önüne sapladı.

“Bitti şükür” dedi, “Geç oldu, güç oldu, ama oldu nihayet.”

Ellerini beline koyup tekrar gelenlere çevirdi gözlerini. Tamış neye yorarsa yorsun, bu geliş savaşı gelişi değildi. Toprağı ana bellemelerine diyecek yoktu, tabii Oğul Tamış’ın tahmini doğruysa, buna diyecek yoktu, lâkin ikide bir dağılıp, sonra toparlanmak için illa bir boru sesi, illa bir ıslık yahut emir beklemeleri neyin nesiydi? Beyin sözü, yasağcıların (bekçi)

emri neden kısa bir süre için geçiyordu? Tamış ne derse desin, göçen aşiret için bu dağınıklık, bu gevşeklik kötüydü. Bir gün Kayı Han aşiretinin beyi olursa, böyle bir dağınıklığa asla izin vermeyecekti:

“Vermem! Toprağa yumuşak basmak da nesi?”

Üçüncü bölüm

“Türkler Anadolu’ya yağmacı olarak değil, işgal ettikleri yerlerin hakiki sahibi sıfatıyla giriyorlardı.”

—J. SKYLITZES

YÜRÜYÜŞ, BORUSUNUN ardından kös vurdu. Yörük atlar kös sesine bel tutup, durdukları yerde oynamaya başladılar.

“Biriniz atlara baksın!” diye bağırdı Gazi Ana, “Atlara dedim kızlar! Çeneniz yine düştü, başladınız yine kıkırdamaya. Şu şımşır sopasını belkemiğinizin ortalamasına... Tevbe ya Rabbi! Kızlar dedim, kulakları kum dolası!”

Gülaçtı Kız önden seğırtti. Ayça kız koştu peşinden; sonra üç kız daha gidip, oynaşa vermiş atları tuttular. Gazi Ana, Gülaçtı Kız’ın ardından göz sürüdü:

“Büyüdü,” dedi içinden, “Bebeğim büyüdü gayri.”

Ana gözü Gülaçtı’nın sırtında ürperiyordu. Ana yüreğini belli belirsiz bir korku sarmıştı, kızını kaybetme korkusu.

“Büyüdü ya” dedi bir daha, “Gülaçtım büyüdü, Allah kem

gözlerden saklayası kızım, beylere varası kızım...”

“Beylere varası” dedikte canı ürperdi. İnceden inceye Ertuğrul Bey’i mi kastetmekteydi? Ağabeylerine olmazlanırdı ya, Ertuğrul için istense “Verdim gitti” deyiverirdi birden. Onu her haliyle beğeniyordu, bey oğlu olmasa da kızını verirdi.

Yanık mı yanık bir sese durdu Çoban Aslan, her göç kalkmada âdet edindiği üzere türkü yakıyordu:

“Dumanlı dağlar dumanlı,
Yol verin geçelim dağlar!
Bize derler Kayı Hanlı,
Üstünden aşalım dağlar.”

Göç yine kalkmıştı ovoidan. Borular ötmüş, kösler vurmuştu yine, bir bilinmeze doğru yol görünmüştü. Şu Çoban Aslan da amma yanık türkü atıyordu, yangın yerine dönmüş yürekleri hepten kavuruyordu.

“Yetti bre çoban, susma nedir bilmez misin?”

Ağlamamak için Aslan’a çıkışmak zorunda kalmıştı. Gözlerinin yaş perdesinde Ertuğrul Bey’e baktı. Ertuğrul atlanmıştı çoktan. Sağ yanında Yahşi Hoca, onun yanında Oğul Tamiş, sol yanında Akça ile Delibozuk Hıdır, arkasında Can Ali, Balabancık, Abdurrahman, Gündüz Bey’in diğer oğulları, Sungur Tekin, Gündoğdu ve Dünder da gruplarının başına geçmiş, Gündüz Bey’in işaretini sabırsızca beklemeğe koyulmuşlardı.

Gündüz Bey hâlâ Bodur Hoca ile birşeyler konuşuyordu. Yüz deve ile katırlar tepeleme yüklenmişti. Geride bey çadırının son kalıntıları toplanıyordu. Gündüz Bey’in hatunu Bey Ana, elleri belinde, çadırın söküldüğü yere dalgın dalgın bakıyordu. Yine içinin sızlandığını kendisi söylemişti. “Taci Kadın...” demişti. Bey Ana, herkes gibi “Gazi Ana” demez, adını söylerdi.

“Taci Kadın, çadırım sökülürken yüreğim yerinden sökülüyor, etlerim lif lif koparıyor da kanı içime akıyor gibi olu-

yorum. Kötü Mongol bastı da evimi başıma yıktı sanıyorum. Gençliğimde fazla umursamazdım. Bir ümidin peşinde göçmek hoşuma bile giderdi. Her yerde bir saadet barınağı bulacağıma gönülden inanırdım. Yaşlandım mı nedir Tacî Kadın, ümitlerim, serabın pus dumanında kayboldu. Çadırım her kalktığında, bir daha hiç kurulmayacağını düşünür hale geldim. Bu hissi anlar mısın bilemem...”

Anlamaz olur muydu? Bunlar kendi duygularıydı, aklından gizli gizli geçenler. Bey Ana'nın dert ortakları çoktu. Başta Gündüz Alp, Gündüz Alp'ten sonra Sungur Tekin, Gündoğdu, Ertuğrul, Dünder; dertlense teselli edeni çıkardı. Kendisi öyle miydi? Gerçi bir oğlu, bir de kızı vardı, bir de süt oğlu, şu Delibozuk Hıdır. “Onu sayma, arayıp sorduğu olur mu hafta geçer, ay geçer, yıl geçer de; onu sayma, canı sağ olsun yeter. Geriye Lokman'la Gülaçtı kalır ki, eh, Gülaçtı gidici, Lokman desen aklı bir karış yukarıda, dert açmasın da, derdime ortaklığı öte dursun... Rahmetli sağ olsaydı...”

Düşüncesini okurlar diye aceleden bakındı. Herkes kendi derdindeydi. Rahmetliyi rahatça düşünecek vakti vardı. Sağlığında umursamaz görüldüğü kocasını, böyle zaman zaman, yüreğine gariplik, yalnızlık çöktükte bir özleyiş özlerdi de, bir hasret soluğu çekerdi ki, ağzından lâv dökülecek zannederdi. Fakat bu hasreti hep içindeydi. Kocasına karşı sertliğinin yalnızca görünüşten ibaret olduğunu, için için ve derinden derine onu hep özlediğini kimselere sezdirmezdi. Rahmetli sağ olsaydı da, evlâtlarının boy atıp serpildiğini görebilseydi bir, umursar mıydı acaba? Otlardan, lapalardan, merhemlerden, kitaplardan başını kaldırıp hayretle, “Büyüdüler mi dedin?” diye sorar mıydı?

“Gazi Anam, yürüyüş emri mi çıktı, yoksa artçılığa mı heveslendin?”

Lokman'ın sesiyle toparlanıp bakındı. Herkes yola çıkmıştı. Bey Ana bile kağnısına kurulmuş, yanı sıra at süren Gün-

düz Bey'le konuşarakdan geliyordu. Bu sefer aşiret amma çabuk kalkmış ha! Pek şaşıtı, fakat şaşkınlığını oğluna belli etmemek için de çıkıştı:

"Artçılığa heveslenmek ne demek bakalım Lokman akılsızı? Anan basbayağı artçıdır, Büyük Yaradan'a şükrolsun, beğenemedin mi? Kadın haliyle nasıl yapar diyerekten tereddütlere mi düştün hay dünün sabisi; senin Gazi Anan artçılık yapamaz mı ki?"

Lokman gülmeye verdi:

"Benim anam herbir şeyi yüzünün akıyla yapar evelallah, benim Gazi Anam herbir şeyin üstesinden gelirken, bir de artçılığı ele alırsa, kadın kısmı o zaman kime emanet edilecek bakalım? Kadın kısmının başında Gazi Anam olmazsa, çobansız kalmış sürü gibi dağılmazlar mı?"

"Höst bakalım sıbyan, yavaş gel! Kadın kısmı anadır, analara ileri geri laf ettirmem. Nedir o sürü mürü sözleri bakalım? Yırtarım ağzını bilmiş ol!"

Lokman kızardı, başını indirdi, ama susmadı:

"Dil sürçmesidir anacığım" dedi üsteleyerek, "Hani kadın kısmını başıboş komaya gelmez dersin de, ne bileyim, aklıma geliverdi söyledim öylesine. Kusur işledikse affola..."

Ufalandı Lokman, o ufalanınca Gazi Ana haline acıdı: "Amma konuştun" dedi yarım gülümseyerek, "Yallah bakalım, yürü! Sahi atın yok muydu senin, atın? Nerelerde?"

"Akça yiğidin altına çektim anam."

"Gendi hayvanına ne olmuş ki?"

"Ertuğrul Beyime vermiş."

"Vay başıma! Ertuğrul Beyinin atı yok muydu?"

"Olmasına var da, birazcana halsizcedir, hasta gibidir senin anlayacağın. Koca Dumrul Hekim ilâç verip dinlenmesi lâzım geldiğini söylediğinden, Ertuğrul Beyim atsız kaldı. Kalınca Akça yiğidim atını verdi, ben de o zaman..."

"İyi etmişsin" diye sözünü kesti Gazi Ana, "Afferinler ol-

sun, çok iyi etmişsin. Neden dersen bu aşirette herbir şey yolunca olmalı. Büyükler yürürken küçüklere at sırtında caka atmak yaraşmaz, afferinler oğluma.”

Gazi Ana’nın gözleri bir meçhulü arar gibi daldı, bulandı:

“Rahmetli baban sağ olsaydı, Ertuğrul’un atını şıp diye iyileştirirdi, şıp diye.”

Bir anlık yumuşamasından sıkılıp sertleşti tekrar: “İyi madem, yürümene bak! Ertuğrul da ne biçim bey oğlu, anlamadım. Bey kısmının ahırında boy boy, cins cins at olmalı ki, bir bindiğine bir daha binmemeli, birinden biri hastalanınca bey oğlu yayan yapıldak kalmamalı.”

“O senin dediğin bizim beylerde olmaz anam, olsa olsun Mongol nayanlarında olur. Mongol nayanlarını duymuşluğun olmuş mudur hiç? Ahırları at almazmış, herbirinde ohooo, sürüyle at olurmuş. Delibozuk Hıdır Ağam söyledi.”

Hıdır’ın adı geçtiğinde Gazi Ana bir tuhaf soluklandı. Yine gözleri dalıp bulutlandı, biraz da nemlendi galiba, kabahati sürücülere yükledi:

“Atlılar da ne biçim sürer ya, toza battık, düşünmezler ki arkadan gelenleri. Ne dediydin bakalım, Mongol nayanı mı? Hıdır Ağam yanlış söylemiş yahut kıt aklınla yanlış bellemişsin, onlara nayan değil noyan derler, bildiğimiz bey yani.”

“Nayan, nayan!” diye directti Lokman, “Delibozuk Hıdır Ağam Mongolu senden benden iyi bilir. Gözüpek yiğittir neme lâzım, Ertuğrul’a da bir bağlıdır ki sorma, öl dedikte ölecek gibi.”

Gazi Ana, bir değişik baktı oğluna. Ertuğrul’a bağlılığından dolayı Hıdır’ı kınar gibi bir hali var mı diye yokladı ya, pek kestiremedi.

“Bu demen ne demesi böyle?” diye sordu kestiremeyince, “Yani sen bey oğlunun öl dediği yerde ölmez misin? O vakit aşiretin hali ne olur bakalım, darmaduman olmaz mı? Bak oğul, anam demedi demeyesin sonra, bey kısmının emri tutu-

lur, önü arkası sorulmaz; at deyince atıp tut deyince tutacaksın ki, aşirette işler tıkrında yürüsün, dirlik düzenlik olsun. Yoksa her aklına esen, beyi sual yağmuruna ıslasa dünyanın çivisi çıkar.”

“Sen de anam, dünyanın çivisi varmış gibi...”

“Vardır elbet, nereden bileceksin, hem de Buhara’dadır. Bir kayaya çakılı, vaktiyle kurban olduğum Hızır Aleyhisselâm çıkmış. Atan rahmetli, Buhara’da tahsilde iken görmüş, anlatıyordu, iyice kayaya battığını, büsbütün gömülüp görülmez olukta dünyanın çivisinin çıkmış sayılacağını ve belki de kıyametin kopacağını anlattıydı. Söylediğine göre, dünyada her uygunsuz iş yapıldıkta çivi biraz daha kayaya gömülürmüş, uygunsuz işler kıyamete doğru artacağından ve dahi küçükler büyükleri dinlemez olacağından, dünyanın çivisi büsbütün kayaya gömülüp kaybolacak, işte o zaman kıyamet dediğin başımıza kopacak.”

Lokman inanmakla inanmamak arasındaydı; bir anasının ciddi yüzüne bakıyor, bir söylediklerini tartıyor, karar veremiyordu. Ciddi olup olmadığını yoklamak için sordu:

“Senin dediğin çivi kayaya batıyormuş anam, çıkmıyormuş ki; çivi hepten gömüldükte dünyanın çivisi çıktı niye densin, battı denmeli değil mi? O vakit kıyamet de kopmaz belki.”

Gazi Ana yutkundü. Doğrusu aklına gelmemişti. Gelseydi anlatır mıydı hiç? Verecek cevap bulamadı. Bulamayınca da canı sıkıldı:

“Haydi kaybol git bakalım!” diye yarı şaka çıkıştı oğluna, “Gözüm görmesin seni. Akranların neredeyse oraya yollan; acayip şeyler sorup kafamı karıştırma, biz böyle duyduk, böyle inandık. Şimdiki zamanın çocukları ana sözüne kulak tutmaz ki, yallah dedim!”

Lokman yürürken, “Babası gibi ilâç ustası olmazsa şaşarım” diye söylendi arkasından Gazi Ana, “Bunda bu akıllar varken...”

Güneş İrgiz suyuna dalmıştı. Güneşin dalmasıyla altına dönen İrgiz suyunda damla damla, dalga dalga yıkanıyordu. Kayı yiğitleri İrgiz suyunda atlarını suluyorlardı. Tekelerin boyunlarına asılı koca çingiraklar uzaktan uzağa çingirdiyordu. Gazi Ana bu sesi hiç mi hiç sevmezdi. Gâvur kilisesinin sesine benzetir de yüreği hoplardı. Bir kere Gündüz Bey'e varıp, çingirağın kaldırılmasını istemişti ya Gündüz Bey, sağolası, "Hayvanlar kayboldukta yerlerini nasıl buluruz?" diyerekten razı gelmemişti. O zaman olduğu gibi şimdi de Gündüz Bey'e hak veriyordu. Yine de çingirakların çingirtisini sevmiyordu işte.

Kağrı arabasının gıcirtısı yanında kesilince, başını kaldırdı. Bey Ana ile göz göze geldikte gülümsedi:

"Uğurola Bey Ana" dedi.

"Uğurola Taci Kadın, kangıya gel de biraz konuşalım."

Gazi Ana yol boyuna baktı. Aşiret kıvrımlarda akıyordu. Kadınların derli toplu yürümesi hayra alâmetti. Eskiden olsa başlarından ayrılır ayrılmaz herbiri bir yana savuşurdu. Kimi kocasına yakın olmak ister, kimisi nişanlısına; işler de öyle yüzüstü beklerdi. Sopasını sallayıp, "Kızlaar, toplanın bre!" çekinceye kadar, dünya zaman geçerci. Oysa göç yolunda kadınca işler erce işlerden az değildi.

Birinden biri işini boşayınca herşey karman çorman oluverirdi. O zaman tatlı-sert çıkışlarıyla kimse buyruğunu kulakardı etmezdi. Hele bir etmeye kalksınlardı da baksınlardı, bilirdi ne yapacağını. "Derli toplu gidiyorlar, üzerlerine düşeni de bir tamam yapıyorlar, hay afferinler kızlarım!" diye övündü için için. Ama Bey Ana'nın sesine gümleyen yüreğinin heyecanını bastıramadı. Her çağırışında aynı yürek gümlemesini ümit çağlayanına salar, "Gülaçtı, kızım iyice büyüdü, gelinlik çağa geldi" diye düşünüp, sözün üst tarafını kendine dahi itraftan utanırdı. Kızını Ertuğrul Bey'e verimkâr olsa bile, bunu kimselere hissettirmemeliydi. "Kızını Ertuğrul'a ver-

mek için Bey Ana'nın ardında dolanır" lafını da kimselere ettirmeyecekti. Bir mazeret buldu, sığındı:

"Şimdi kalkış vakti olduğundan, kusura kalma Bey Ana, kalkış vaktinde kadınca işler çokçadır, bizimkilerden gözümü iraklaştırıp öteye beriye savuşmalarına mâni olmazsam, aşiretin kadınca işleri hepten kalır. Bir başka vakit konuşuruz inşallah."

Bey Ana'nın dudaklarındaki gülüş azıcık soğur gibi oldu ya, sonra yeniden ılıdı, tazelendi:

"Haydi Tacî Kadın, naz etme, sen de ben de eskisi kadar genç ve dinç değiliz. Yelli dizlerimiz fazla yürümeye gelmiyor. Ne zamandır da görüşemedik. Biraz dertleşirken hasret gideririz. Baksana senin kızların maşallahı var, başlarında sen varmışsın gibi düzgün gidiyorlar. Allah kem nazarlardan saklasın, iyi düzene koymuşsun. Hadi gel."

Kağniya binmek istiyordu, hem de çok, ama laf edilmesinden korkuyordu. "Kızını Ertuğrul'a vermek için etrafında dolanır Bey Ana'nın" demelerinden çekiniyordu. Gerçi aşirette iftiraya bulaşacak kadın yok gibiydi, fakat bu iftira sayılmazdı ki, az birazını zaten herkes bilmekteydi. Gülaçtı yüzünden Ertuğrul'la Lokman'ın güreşe tutuştuğu her nasılsa duyulmuştu. Tekrar Bey Ana'ya baktı. Haniyse unutup gittiği adıyla hitap etmesi de bir başka hoşuna gidiyordu. Nicedir ki herkes "Gazi Ana" der geçerdi. Hele yeni yetmeler, adının "Tacî" olduğunu bile bilemezlerdi. Yalnız Bey Ana, asıl adıyla çağırırdı onu, zaman zaman da Gündüz Bey seslenirdi, "Tacî Kadın" diye.

Gençlerin hakkı yok değildi. Şunun şurası on seneden fazla vakittir aşiretin "Gazi Ana"sıydı. O gün bu gündür bütün kadınların başı sayılıyordu. İlk günler çok daha sertti, emir üstüne emir verir, iş yoksa icat edip kadınları koşturur da koştururdu. Hepsini işe alıstırdıktan sonra, ağırdan gevşetti kendini, daha yumuşaklaştı, sevgisini daha bir açığa vurmaya başladı.

“Hadisene Tacı Kadını!”

Bey Ana’nın sesinde sabırsızlık patlıyordu. Daha fazla direnmek saygısızlık olurdu. Kendisi Gazi Ana ise, karşısındaki Bey Ana idi, Bey karısıydı; istese emir bile verir, rica etmezdi.

“Sağ olası Bey Ana” dedi kağıya binerken, “Kızlarım dağılır diye korktum da. Bilirsin aşiret işidir...”

Çifteleme sığır gönünden tentenin ardında kayboldu. Bey Ana’nın karşısındaki yüklüğe oturdu. Farkında olmadan dizlerini ovuşturmaya başladı.

“Sızlıyor mu?” diye sordu Bey Ana.

Birden utandı. Ellerini çekti. Gülmeye davrandı:

“Bazen dayanılmaz oluyor. Şu yel belâsı kemiğe yerleşti mi, hart hart kemirir insanın uyukluğunu, bitirir. Bazen tutulur da paslı demir gibi gıcırdamaya durur dizlerim. Yola başlarken felaket olurum, sonra sonra Allah’a şükrolsun açılır, sızlamaz. Hele bir de havalar iyi gitti mi, fark etmem bile. Ama bir de kış gelip dünyanın yüzü kara sis pençesine gömülünce, eh, mafsallarda işleyen kör testereye dayanabilirsen dayan. Yaşlılık işte.”

Bey Ana güldü birden:

“Yaşlılık deyip durma Tacı Kadını, beni de ihtiyarlatıyorsun. Kırk beş var mıyız?”

“Eh o kadar varız herhalde, yaşlı sayılırız.”

“Genç olmadığımız muhakkak. Böyle kangılara kurulmak hoşuma mı gidiyor zannediyorsun? Kimbilir belki de aşiretin kadını, kızı nispet yaptığımı düşünüyordur. Billahi ayaklarım da derman olsa emrine girer, buyurduğun her işe başüstüne çekip koşardım. Beni tanırsın Tacı Kadını, nispet yapacak kadını mıyım ben?”

“Hâşâ, böyle birşey mi söylenmiştir? Biz Bey Anamızı tanımaz mıyız? İcap etse kangı arabalarında değil ya, başımızın üzerinde taşımaz mıyız? Kem söz edilmişse, kem göz sahibinin denmiştir Bey Ana, dert çekme.”

“Kem söz eden yok da, bazen aklıma takılıyor işte, belki düşünen vardır diyorum. Üzülüyorum o zaman, hem de çok.”

“Bey Ana, böyle şeyler düşünme, biz, hepimiz yoluna baş koruz senin, Beyimizin hatunu Beyimiz kadar değerlidir gözümlüzde, töremiz bunu der, biz bunu biliriz.”

Bey Ana rahatlamıştı. İç çekip arkasına yaslandı. Bir zaman Mongolu konuştular, bir zaman göçleri, eski konakları, sonra da geleceği; derken geçmişe de geleceğe de bir çentik atıp, sözü döndüre dolaştıra çocuklarına getirdiler.

“Çok yaşasınlar” dedi Bey Ana, “Oğullarımdan memnunum. Bir dediğimi ikiletmez, her sözüme kulak tutarlar. Ertuğrulum biraz katı başlı, ama ver gitsin çocukluğuna, kin tutma nedir bilmez. Sabırlıdır da; aceleyi tez tutup yavaşı ağırdan almayı becerir.”

Dışarıdan Ertuğrul Bey’in sesi gelince susup kulak verdi:

“Ne dedin ağca tozlum?”

“Bey Anam, bir emrin var mı diye sordum.”

Kırmızı çuhadan perdeyi çekip oğluna baktı. At üstünde duruşu civanca idi. Erkeç derisinden kürkünü terkisine asmış, sırtına rahat bir ak kaftan geçirmişti. İnce, örme takkesinin altından saçları fışkırıyordu. Ayaklarında kısa boğazlı, kıvrık burunlu kırmızı edikler vardı. Tuğulgası, kozağı ve yayıyla birlikte, atın boynundaki heybede sallanıyordu. Göç yolunun yangını yüzünü sarmış, her görüşünde “Daha dünkü sabi” diye düşündüğü oğluna, yıllarını er meydanında cenkle geçirmiş, ağca tozlu, katı yaylı yiğitlerin sertliğini, erkekliğini vermişti. “Dünkü sabi değil” diye geçirdi içinden Bey Ana, “Koca beydir Ertuğrulum!”

“Bir emrin var mı dedim Bey Anam?”

Uzunca susuşunu, kimbilir neye kızmışlığına verdiğiinden, daha yumuşak bir sesle سوالini tekrarlamıştı.

“Sağlığına duacıdır anan ağca tozlu, temren yürekli bey oğlum. Belki de Gazi Ana’nın bir isteği vardır.”

Ertuğrul Bey, nedense başını indirirdi. Kimbilir niyeti gözlerinden okunur diye mi korktu? Boy atalı hislerini şahsî işleriyle birlikte gönlünden uzak etmişti. Daha doğrusu öyle zannediordu. Meğer yapamamış, her hatırlayışta yüreğini yalımlayan alevi ne etmişse söndürememişti. Söndürememesi bir tarafa, anasıyla Gazi Ana'yı kağnıda diz dize, göz göze görünce, bütün alev basmıştı her yanı.

Gelmesinde maksat, sırf anasının bir emri olup olmadığını öğrenmek değildi elbet, konuşulanlardan kırık dökük birkaç kelime duyar da derdine deva aranıp aranmadığını anlar mıydı? Duyduklarından böyle bir mânâ çıkarmaya imkân yoktu. Anası uzunca şeyler anlatıyordu ama hiçbir yerinde Gülaçtı Kız'ın adı geçmiyordu. Dün akşam ilk defadır beyliğini unutup Oğul Tamiş'a dert dökmüş, derman sormuştu.

"Derman yanıbaşında hay Ertuğrul Beyim" demişti Oğul Tamiş, "Varıp istemeli kızı, toy kurup düğün etmeli."

Bunu söylemesi kolaydı elbet, kolaydı da, koskoca aşiret beyinin oğlu, sıradan bir delikanlı gibi âşık olabilir miydi? Oğul Tamiş'a kalsa, "Niye olmasın hay Beyim?" diyordu. "Aşiret beyinin oğlu olmakla, yüreği göğsünden çıkarıp atmak mı lâzım gelir? İnsanda yürek olduktan sonra sevecektir. İsteyenin bir yüzü kara denmiştir. Senin gibi birine kız vermeyecek ananın aklına şaşmalı! Aman Gazi Ana duymasın ama Beyim, aklının kıtlığı ve dahi divaneliği..."

Ardından bir sürü zevzeklik etmişti işte, Oğul Tamiş'ın malum zevzekliklerinden. Tutup bunları düşünecek değildi şimdi. Sor denmiş, sormalıydı. Ama başı öylemesine ağırlaşmıştı ki, kaldıramıyordu bir türlü. O da kaldıramadan sorardı:

"Senin bir emrin var mı Gazi Ana?"

Uzunca bir zaman bekledikten sonra gelen suali, Gazi Ana, el tersiyle karşıladı:

"Sağlığında gayrısı yok. Sadece bir şikâyetim var: Boy attın atalı çergimize hiç uğramaz oldun. Ertuğrulumuzun bize kır-

gınlığı, dargınlığı nereden gelir diye düşünmekten yorulduk. Var mıdır sebebi? Varsa gelsin.”

Ertuğrul, tırısı kalkmak için sabırsızlanan atını zaptetmek bahanesiyle ne diyeceğini düşünmeye çalıştı. Laf çıkar diye korktuğunu söyleyemezdi ya, başka bir mazeret bulması lâzımdı. Buldu da:

“Ne sebebi olacak ki Gazi Ana, aklına kötü şeyler getirme, sadece iş, güç. Koca aşiretin bir tarafı bize bakmakta ya, fırsat bulup geledik işte.”

Herhangi bir kadını inandırmak kolaydı ama Bey Ana ile Gazi Ana gibileri, insanın duruşundan, bakışından, sesinin inleme ve bocalayışından, hakikati bulup çıkarmışlardı. Geldiğine geleceğine pişman oldu. Yüreğine işleyip en gizli sırlarını okuyan iki çift gözden kaçmakta öyle bir acele etti ki, neredeyse atı tökezleyecekti. Bütün öfkesini, çaresizlikten gelen kızgınlığını hayvandan çıkarmak istercesine, bağırıp çağırma-ya başladı:

“Uyuz beygir, ne olacak! Akça’nın uyuz beygiri! Ani bir dönüšte ayak sürçen ata at mı derim ben! Boz eşekler bile senden iyi manevra yapar da kıskançlığından çatır çatır çatırlarsın. Senin gibisini Mongol çudarına vermeli de pişirip yemesini seyretmeli, uyuuuz!”

Bey Ana gülüyordu arkasından. Gazi Ana ise, Ertuğrul’un toy delikanlı utancından, kendince bir netice çıkarmaya çalışıyordu. Gülaçtı Kız’ın da Ertuğrul Bey’den kalır yanı yoktu ki, derinden iç çeker, tuhafça dalgınlaşır, yaptığı işi unutup bir yerde dikilip kalırdı. Nazar muskalarını bile takmaz olmuştu da, sanki ölümü kurulmuştu. Bu işe ağası Lokman’ın muhalefeti var zannettiğinden sesini çıkarması, unutup gitmesi demek değildi. Gazi Ana biliyordu aslını astarını, biliyordu, lâkin kime ne söyleyecekti? Aha, oğlan anası yanı başındaydı işte, isteseydi ya kızı. Sözü başka taraflarda gezdireceğine getirseydi ya Ertuğrul ile Gülaçtı Kız’a.

Kimbilir, belki de sıradan bir hekimin kızını oğluna yakıştıramıyordu. Belki de niyeti Karakeçili oymağıyla eski sıhriyeti tazelemektir yahut Konya sarayından oğluna bir gelin almaktı. Böylesi daha münasipti ihtimal. Bey oğlu beye, bey kızı yarasırdı, hayatı boyunca kılıçtan uzak kalmış bir hekim kızı değil.

Bey Ana'ya hak vermekle birlikte, kızgınlığını bir türlü içinden atamıyordu. Son bir ümitte,

"Gitsem artık" dedi, "Kâhya kadınsak kâhya kadınlığımızı bilelim. Kadın kısmını fazlaca boş koyduk, Bey Ana, ruhsat olursa işimizin başına gidelim."

Kalkmaya davranmışken, Bey Ana'nın elini elinin üstünde buldu. Yumuşacık, fakat otoriter sesini kulaklarında yankılanır duydu:

"Biraz daha kal Tacî Kadın, konuşacaklarımız bitmedi."

Son bir ümit kırıntısıyla sordu:

"Daha mı var?"

"Hem de seni arabaya çağırmanın esas sebebi var, oğlumu karşısında toy delikanlıya çevirip sözlerini şaşırtan meseleyi konuşmanın tam sırasındır, ne buyrulur?"

"Bilmem ki..."

Bunu diyebilmek için kendini adamakıllı zorladı. Zorlamasaydı içinden geldiğini haykıracak, "Zamanı bile geçmiş tir" deyiverecekti. Oysa kız anası nazlanmalıydı. İçinden içinden hazlansa bile, bunu oğlan anasına belli etmemeliydi. Fakat Bey Ana yabancı sayılmazdı ki, birlikte büyümüşler, genç kızlık günlerinin acı tatlı hatıralarını paylaşır sır ortağı olmuşlar, kuytu köşelerde ne olmaz hayaller kurmuşlardı. Geçmiş düştükçe yaşlılığını bütün ağırlığıyla hissediyor, kör bir kuyuya düşmüş kadar yoruluyordu.

"Bilmem ne demek bacım, bilmezsin olur mu hiç? Biz anayız, ana. Oğlumun yere basmasından derdini bulur çıkarırım, sen kızınınkini bilmez olur musun?"

“Ha, kızım demek?”

“İkisi. Ertuğrul ile Gülaçtı Kız. Oğlumu ben, kızını sen bilirsen, bizim dertleşmemiz onların dertleşmesi demek olmaz mı? Belki çaresini buluveririz şuracıkta.”

“Belki, mesele nedir?”

Kız analığını bir yol ele almıştı işte, bırakamıyordu. Aklına ters geldiği halde bırakamıyordu. Bir zaman daha anlamazdan gelecek, Bey Ana’nın her sözünü, içini ılıklatığını saklayıp duygularını gizleyecek, sonra kavilleşip “Verdim gitti” diyecekti. Başka ne diyebilirdi ki? Gülaçtı Kız’ın Ertuğrul Bey için iki yıl önce diktği sırmalı kırmızı kaftan haniyse sandıkta eskiyip giyilmez olacak, rengi solup aka çalacaktı. Artık Ertuğrul Bey’in yüzüğü parmağından çıkıp Gülaçtı Kız’ın parmağına geçmeli, toy kurulup düğün yapılmalıydı.

Böyle olmalıydı diye, bunları tutup oğlan anasına düzü düz söyleyemezdi ya, işin yolu yordamı vardı. Bir kere de almıştı ya kız analığını, nasıl bundan kurtulacağını kendisi bile bilmiyordu. “Mesele nedir?” suali de Bey Ana’yı şaşırtmaya getirmiş gibiydi. İlk ağızda böyle bir soruyla karşılaşmayı hiç düşünmediği yüzünün solukluğundan, bakışlarının tereddüdünden, kaşlarının bir inip bir kalkmasından belliydi.

“Haydi be Taci Kadın, haydi be bacım, şunun şu kadarını anlamazdan gelme kurban olduğum, meseleyi benim kadar bilici değilsen, kız anası olman kaç a gele?”

“Ben yalnızca kız anası değil, oğlan anasıyım da Bey Ana, durup durup kız analığını başıma kakman neyin nesi ola? Arabın cahiliye zamanı gibi, kızlarımızı canlı toprağa gömücülerden değiliz hamdolsun. İslâm dini ile Oğuz töresi, kıza da, erkeğe de lâayk olduğu değeri verir.”

“Elbet verir hamdolsun, verir de demem o deme değil benim.”

“Ya neyse açık söyle ki, aklım çarpılmasın.”

Bey Ana biraz daha derinden, biraz daha yoklamak bak-

tı Gazi Ana'ya. Sözü anlamazdan gelmesini, saflık gösterisine girmesini kınadı içinden. Gazi Ana ki mertliğiyle, dike dik konuşmasıyla tanınırdı. Ona açık söylediği şeyi anlamaması mümkün müydü? Sahiden aklı çarpılmış mıydı? Kimbilir belki de böyle bir teklif beklemiyordu. Yoksa oğlunu kızına lâıyk bulmuyor muydu? Bey oğlu bey olan Ertuğru'la...

Dayanamadı, patladı en sonunda:

"Ertuğrulum, Gülaçtı Kızına sevdalı be Tacı Kadın. Karşında dilinin pelteleşmesi, nevrinin dönüp yüzünün ala banması bu yüzden. Niye bakalım az biraz büyüdükte çadırına uğramaz da hep dolanır? Niçin ki, bey kısmı işi ağırdan almak zorunda. Herhangi bir aşiret delikanlısı gibi hareketlerinde serbest olamamakta, yaşı ne olursa olsun mesuliyeti ağır basmakta, laf dolanır da kızın adı adımızla birlikte çıkar diye korkmakta oğlum, şimdi anladın mı bakalım?"

"Hah!" dedi Gazi Ana içinden, "Hah işte. Şöyle uzun etmeden niyetini orta yere koy da kız analığının tadına varalım."

Yüreğinin oralarda kabaran gülüşünü yemenisinin allı ucuyla örtüp yutkunduktan sonra, yalancıktan öksürdü. Gözlerindeki nemi Bey Ana farkederek korkusuyla kirpiklerini yarı kapalı tutup,

"Düşünmeye zaman lâzım" dedi. "Başgöz olma işi ha de-yince olacak işlerden midir? Oğlum var sorulacak, kızım var. Hele gün yürüsün, devran dönsün, kurban olduğum Rabbim, bakalım neler gösterir."

Bey Ana biraz daha bocaladı bu sözlere, biraz daha şaşırdı. Hemen "He" deyivereceğini umup da, dememesinin derdine gömüldü. Bir söz bulup söylemedi, cevap bulup veremedi, sual bulup sormadı. Öylece sessiz durdu nice zaman, yutkunarak durdu. Haylice uzadı sükü't. Yekpare ağaçtan tekerleklerin acı gıcirtısını, koyunların melemesini, köpeklerin havlamasını, atların kişnemesini ve Kayı yiğitlerinin kısa, kuru, sert çığlıklarını dinledi. Sükü'tun fazlaca uzaması sinirine dokundu bir-

den. Hızla başını dikti. Bey karısı olmaktan, bey anası olmaktan gelen bir alışkanlıkla sertleşti:

“Dinlendinse gidebilirsin” deyiverdi.

Gazi Ana da bunu beklemiyordu işte, şaşkınlığını içine atmaya dahi fırsat bulamadığından bakakaldı. Biraz daha ısrar edeceğini, oğlan analarının yaptığı gibi oğlunun meziyetlerini sayıp dökeceğini zannetmişti. Şimdi Bey Ana’yı sıradan kadınlarla karıştırmanın cezasını çekiyordu. Seslenemedi. Hatasını da dobra dobra itiraf edemediğinden kalktı. Arabanın siperine tutundu. Belki birşey daha söyler diye mahsustan eğleşti. Beklediği sözler gelmeyince, çaresiz aştı.

“Allah’a emanet ol Bey Ana” dedi resmî bir tavırla.

“Sen de” dedi Bey Ana.

Kağnıdan indi. Adımlarını sürüye sürüye yürüdü. İyi havalarda hiç sızlanmayan dizleri nedense sızlamaya başlamıştı.

“Ah, yaşlılık” diye kızdı kendi kendine, “Olmaz olası diz yeli, olmaz olası bel yeli! İşsiz, güçsüz takımını bulup yapışsanıza bana yapışacağınız!”

Aşiretin kadınlarına karıştı. Kızını buldu. Bir arkadaşıyla konuşa güreşe yürüyordu. Arada bir Ertuğrul Bey’den yana bakıp iç çekmesi sayılmazsa hiçbir anormallik yoktu. Lâkin heyheyleti tepmiş Gazi Ana’yı sinirlendirmek için bu kadarı bile kâfi idi. Meşe dalından kalın sopasını kaldırıp,

“Önüne baksana sen!” diye bağırdı, “Herkesler gibi yürü-sene! Hani ya bakalım sepetin? Sepetin hani ya dedim? Niçin sırtında değil bakalım? Nereelerde unuttun yine, bul dedim, sopa geliyor!”

Derdi demesine, ama fiske bile vurmazdı. Ne zamanın Gazi Anasını tanımaz olur muydu? Gülüşünü kesmeden ona döndü:

“Sepetim Ayça Kız’ın emanetinde anam” dedi, “Aklım da Allah’a emanet. Yine neye kızdığını Yaradan bilir ancak. Hadi söyle be anam, rahatlırsın.”

Gazi Ana sopayı indirdi. Yanındaki kıza ilk aklına gelen işi buyurup savdı.

“Bey Ana’ya kızdım!” dedi doğrudan doğruya.

“Aman! Niçin?”

Sualine yürek çarpıntısını da eklemiş, anasını biraz kat daha öfkelen-dirmişti.

“Kızmam lâzım geldiği için!” diye bağırdı. “Niçin kızacağıma da parmak kadar kızdan soracak değilim herhalde, senden soracak değilim Gülaçtı akılsızı. Niçinmiş. Bey kadını diye kabardığı için. O bey kadını ise, bende Gazi Ana’yım. Kız istemenin de yolu vardır, töresi vardır. Hah! Aşirete Bey Ana olmakla yedi düvele sultan olmadı ya, hah!”

Gülçatı Kız çarpılmışa döndü. Bey Ana, kendisini oğluna istemiş de, öz anası kara bir öfke hesabına verimkâr olmamıştı demek. Ne diyebilirdi ki? Anasıydı. Karnında gezmiş, ak sütünden emmişti. Babasızlığında, anadan başka baba da olmuştu kendisine. Birşey söyleyecek olsa, öyle bir incinme incinirdi ki, ak sütünü öyle bir haramlama haramlardı ki, Yahşi Hoca’nın demesiyle, cennete gitmesi şöyle dursun, bahçesine bile giremez de, öldüğüyle kalırdı.

“Sen iyisini bilirsin anam” dedi sadece.

Gazi Ana öfkeyle karışık hayal kırıldığını yudumlamaya yudumlaya kenara yürüdü. Hızlı attı adımlarını, dizlerindeki sızıyı çatırdata çatırdata gitti bir kenara oturdu.

“Ne bilmesi kızım!” diye kendi kendine hayıflandı. “Akılsızlığımdan başka bildiğim birşey yok. Akılsızın da en akılsızı benim. Bütün aşireti tellim tellim tarasalar benden akılsızını bulup çıkaramazlar. Ne bilmesi be kızım, ellerimle öyle bir iş ettim ki sana, âhirete kadar yanıp duracak ana yüreğim. Kız anasıymış da, kız anaları naz edermiş. Nazın batsın he mi Tacı delisi, nazın batsın senin!”

“Yoruldun mu ana?”

Lokman’ın sesini tanıyınca hızla kalktı.

“Ne yorulması hay!” diye bağırdı. “Senin gibi delikanlıları önüme katıp sürerim, hay!”

Hızla kalabalığa karıştı. İçi sızıyor, kendine kızıyor, ana yüreğini çaresizliğin öfkesi sarmaladıkça sarmalıyordu. Ama iş isten geçmişti artık. Bey Ana, eğer bildiği Bey ana ise, bu meseleyi bir daha açmayacaktı. Ya bilmediği Bey Ana ise... Bak, işte o zaman iş değişir, bir daha böyle bir kara öfkeye ve yersiz gurura kendini kaptırmaz, gönül hoşluğu içinde “He” deyiverdi: “Olur Bey Ana.”

O günleri görebilecek miydi?

Kendi derdinin dalgınlığında bir hayli yürüdükten sonra, genç yiğitlerin arasındaki kargaşa dikkatini çekti. Elini gözlerinin üstüne siperleyip baktı, ama birşey göremedi. Sadece gençler kümelenmiş, bağırıp çağırıyorlardı. Oysa gözleri keskinceydi. Yaşlılığı besbelli dizlerinden başlamış, lâkin henüz göz seviyesine çıkmamıştı. Keskinceydi keskince olmasına da yine birşey seçemiyordu istiflenen gençlerin dışında.

Arkasında bir nal sesi kopunca döndü. Önünü kesip Akça’yı durdurdu.

“Neler olmakta bakalım?” diye sordu. “Bir yaramazlık mı var sakın?”

“Değil Gazi Ana” dedi Akça, “Hamdolsun yaramazlık yok. Resul Tekin Kardaşla, Kavşut Ağam gözden döndüler de, gençler görüp duyduklarını dinlemeye birikmiş.”

“Ya öyle mi?” dedi isteksiz, “Git bari sen de, anlatacaklarını kaçıрма.”

Akça bir temenna ile atını mahmuzlayıp giderken Gazi Ana,

“Yiğidin iyisi Akça gibi olur,” diye söylendi. “Akça gibi yiğit de zor bulunur. Ertuğrul’dan iki, üç yaş büyüktür bildiğim kadar, lâkin bekârlıkta, çakılı gönlüne göre kız mı bulamaz, yok bulur da mı nazlanır? Neyse, ah, şu işe bak, nelerle uğraşır oldum. Hep de Bey Ana’nın...”

Sözün gerisini yuttu. Kabahatin onda değil, kendisinde olduğunu itiraf zorunda kaldı. Hakçası delişmenliği tutmuştu. Niçin bilmiyordu, ama tutmuştu işte.

“Lokman da kalabalık içindedir öyle ya,” dedi, “Lokmanım, hâlâ Ertuğrul’la güreş tutma fikrinde midir acaba? Söyleye söyleye dilimde tüy bitti ya, Lokman bu, kafasına bir düşünce girmeye görsün, çıkarıp atmak ne mümkün! Belki de bir yolunu bulup Ertuğrul’la... Yani Ertuğrul Bey ile tutuşur. Yok, cesaret edemez, Ertuğrul Bey, eskisi gibi değil çoktandır, eskisi gibi olmaması bizim fakirhaneye ayak atmamasından belli. Lokmanımla güreş tutmayı kendine yediremez. Alay edilir diye korkar, koca aşiret beyinin oğlu adı belirsiz biriyle güreşe tutuştu sözü dolandır diye... Aynı korkudan bize gelmeyi boşlayan, Lokman’la güreşe...”

Delikanlı kalabalığından tekbir sadaları yükselince düşüncelerini kesip tekrar o tarafa baktı. Ama bu sefer elini siper etmedi gözlerine, nasılsa bir faydası olmuyor, nasılsa istediğini göremiyordu. Zaten merak da etmiyordu eskisi gibi, bir yaramazlık olmadığını öğrenmişti ya, gerisi fazla mühim değildi.

Lâkin bu tekbir almalar neyin nesiydi acaba? Gündüz Bey bile meraklandığına göre, meraklanıp yanındakilerle birlikte atını kalabalığa sürdüğüne göre, varıp görmeliydi kendisi de. Önce Gündüz Bey’in temennasına temenna etmeliydi tabii, koskoca Beyi görmezden gelmenin âlemi yoktu. Kadınına karşı duyduğu kırgınlığı Beye bulaştırmamalıydı. Kırgınlığı da, hani, yerinde sayılmazdı hiç, kendi kendisine etmişti edeceğini, kime ne söyleyebilirdi? Kızacaksa kendi kendisine kızmalıydı. Zaten kızıyordu. Gündüz Bey fırtınaydı mübarek, selâmlı çakmasıyla kalabalığın kıyısında belirmesi bir olmuştu. Yiğit Gündüz Bey, ne at sürmeydi öyle, at üzerinde ne durmaydı öyle! Hay yiğit Gündüz Bey!

Aşiret Beyi kalabalığa ulaşır ulaşmaz bir dalgalanma oldu, gençler saygıyla açılıp Resul Tekin’le Kavşut ortada gözükün-

ce, onlara birşeyler söyledi. Gazi Ana, Gündüz Bey'i duymak için adımlarını açtı, fakat vaktinde yetişemedi. Söyleyeceğini söylemiş, atını tırısı geçirip tepeyi yarılamıştı. "Hay selvi gölgesi beyim," dedi ardından bakarak, "Hay yürek yağım."

Kalabalıktan çekti çıkardı oğlunu, yana aldı, Gazi Ana buyurmasıyla emretti:

"Ne dedi Gündüz Bey?"

"Ne desin anam, çıktı azıcık, ama öfkesiz çıktı. Biliyor musun, arkadaşlar en çok bu tarafını seviyor Gündüz Beyimin, öfkesizliğini seviyor. Mülayim yürekli, ama cenkte aslan."

Gazi Ana sözün dağılmasına içerledi:

"Ne dediğini sorduydum Lokman!"

"Kötü birşeyler değil anam, meraklanma. Resul Tekin başından geçenleri hikâye ederken Gündüz Beyim gelip, 'Olanları ilk evvelâ aşiret beyine anlatmak yok mudur?' dedi. 'Biz kulaktan dolma malumatla mı aşiret idare edip Mongola karşı duracağız?' dedi. Sonra da vurup tepeye, teey nerede şimdi, görmekte misin anam? Tepenin en tepesinde duruyor da aşirete bakıyor. Baktıkça hüzünlenip yüreği yarılıyordur. Neden dersem anam, Mongol çudaları yakınarda görülmüş, yakıp yıkıp Türkmen milletini önlerine katıp geliyorlarmış. Resul Tekin'in görüp söylediği bu. Gündüz Beyimin içerlemesi de zaten bunadır. Aşiret yiğitlerinin kalbine Mongol korkusu düşüp yılarlar diye, uluorta anlatılmasını hoş görmez. Bizde korku tuttuğu olup Mongoldan yılacak yüreksiz yok ya, bey kışmını bilirsin, tedbirin her çeşidini alıp, tetik kalmak ister."

"Ertuğrul da dinlemedi mi Resul Tekini?"

"Dinlemez mi?"

"Birşey dedi mi peki?"

"Dedi ki, ne deme!"

"Gevelemesene!" diye takazaya tuttu oğlunu, "Ağzından kılıç zoruyla mı laf alacağız, sopa zoruyla mı?"

Lokman gülerek boyun büktü:

“Ertuğrul kılıç kabzası tutup el ayası öperekten, ‘Eli kılıç tutan hiçbir Kayı yiğidi ölümden zerre pervası etmez bre!’ diye kükredi, ‘Biz Mongolun öne sıra kaçkına tutulacak hamur yüreklilerden değiliz, geleceği olanın göreceği de olur’ dedi. O zaman coşup tekbir almaya durduk ki, nereden duyduysa duydu, Gündüz Bey yetişti.”

“Beydir, vaktinde yetişmesini bilir, vaktinde yetişemedikten sonra beylik kaç dirheme gele hay oğul?”

“Dahasını deyivereyim mi Gazi Anam?”

“Dahası da var mı bunun?”

“Bunun değil de öbürünün, Deliboşuk Hıdır Ağamın iki aydır hiç gözükmemesi niye bakalım?”

“Dilinin altındakini nereden bileyim ben, Hıdır dediğin adı üstünde bir deli, ne zaman kaybolup ne zaman ortaya çıkacağını bilse bilse Hak Teâlâ bilir. Neredeymiş?”

“Mongola martalos çıkmış ya birkaç gün oldu döneli, yamanlıklar yapmış ki akıllara seza!”

Gazi Ana daha bir dikkatle kulak tuttu oğluna:

“Nasıl yamanlıktır bakalım, deyiver de merakım geçsin.”

Hıdır Ağam, Mongol içine dalıp, tafsilat vermediği yoldan yirmi Türkmen esirini kurtarmış ki, aralarında yıllarca Mongola kölelik edip dilimizi unutanlar bile var.”

“Deme!”

Gazi Ana tuhaflaşmıştı. En eski Mongol vurgununda olanları hatırlayıp kabuk tutan yarası kanamaya durmuştu. Hayal dünyasında mırıldandı:

“Afferin demeli koca yiğidime, afferinlerin de şiddetlenmesini demeli.”

“Demeli ya...”

Gazi Ana hayalinden sıyrılıp oğluna gülümsemeye çalıştı:

“Yurt tutup çadır kurduğumuzun akşamı bize çağır Hıdır’ı olanları bir de kendi ağzından dinleyelim. Koca Mongol çuvarlarının, noyanlarının arasına destursuz girip esirler kurtar-

mak her babayiğidin harcı değildir. Ancak böyle Hıdırım gibi deli yiğitlerin harcıdır. Hay anasından emdiği ak sütler helâl olsun yiğidime, dayesinden (sütana) emdikleri de helâl olsun.”

Bir elini Lokman’ın beline atıp kendine çekti. Mazi yine canlanmış, içini tuhaf bir övünme ihtiyacı sarmıştı.

“Yiğit Hıdır’ın dayesiyim ben, bilir misin oğlum? Rahmetli ağabeyin Ali kucaktaydı o yıl, bir yaşında var, yoktu. Kötü baskın yemiştik Mongoldan. Mongolun başıbozuğuna, çapaçuluna çatmıştık. Ansızın bastırmışlardı da, atlanıp, pusatlanıp karşı koyana kadar kıracakları kadar kırmışlardı bizi. Hıdır’ın anası da kırılanlar arasındaydı. Hıdır’ın kardaşına gebeydi garibim. Karnıdeşilmiş olarak bulduk. Yedi aylık yavrusu karından çekilip bir sırığa geçirilmiş, sırık da yanbaşına dikilmişti. Şükrolsun, Hıdırcık sağ ve salimdi. Onu bulduğumuzda başparmağını ağzına almış, emiyordu. Bey Ana bütün aşiretin sütanalarını çağırdı. Çocuğu tutup havaya kaldırdı ve hepimize birden sordu: ‘Bu şirin bebeğe kim daye olmak ister?’ Atıldım hemen: ‘Ben olmak isterim Bey Ana’ dedim.

“Benimle beraber birkaç yeni gelin de atılacak oldu, ama Bey Ana beni seçti. Hıdır’ın anasıyla kardaş gibi olduğumuzu biliyordu zaten. Bebeği alıp çadırıma götürdüm. Rahmetli ağabeyinden hiç ayırt etmedim. On yıl kadar geçti. Bir Mongol baskını daha yedik. Belki eski baskıncılardı, belki yenileriydi. Konak tutma hazırlığındaydık. Anlayacağın yine zamanı iyi seçmişlerdi. O baskın yaktı canımı, ağabeyini bizden koparıp aldı...”

Koca Gazi Ana’nın sesi titriyordu. Ağlamamak için olmalı, dudaklarını dişliyordu. Bir yandan da hayıflanmaktaydı. Esir Türkmen, Mongol elinden kurtarılıp getirilir de niye haber verilmeydi? Reva mıydı? Aşiretin Gazi Anasından saklamak reva mıydı?

“Anacığım!..”

Elini hızla kaldırıp Lokman’ın teselli mırıltısını bastırdı:

“Ağabeyini her anışında rahmetli dediğime bakma sen, ölü mü sağ mı, bilmiyorum, alıp gittiler onu da, belki sağdır, belki ölmüştür. Döner gelir diye bekledim yıllarca, gelmedi.”

Yanaklarından yaş süzölmeye başlamıştı. Lokman, anasını hayatında ilk defa mı, ikinci defa mı ne, bu kadar aciz, bu derece çaresiz görüyordu. Söze davranmaya kalktı ya, azarlanacağını düşünüp susmayı tercih etti. Zaten anası, bir iki silik hıçkırmadan sonra konuşmaya tekrar başlamıştı:

“Ağabeyinin sevgisini de Hıdır’a verdim. Derken sen dünyaya geldin. Senin dünyaya gelişin Hıdır Ağanı pek sevindirmedi. Çocukça aklıyla kıskandı belki de. Bir zaman katlanıp, bir zaman sonra dellendi. On iki yaşındayken gendine çadır açmaya kalktı. Olmazlandım, töre bu değildir diye gerildim önüne, dinlemeyince bey huzurunda hak aradım. Bunca emeğin, bunca analığın hakkı gelsin dedim. Bey kararıyla bir zaman daha yanımda kaldı. Fakat küskün, dargın, isteksiz.

“O şen oğlanın ağzını bıçakla açmaz oldu, dudakları gülmeyi unuttu. Ne ettimse eski haline döndüremedim. Benim asıl anası olmadığımı da öğrenmişti o aralık. Vurdu hepten deliliğe, olmadık işler yapmaya başladı. Baktım zorla güzellik kâr etmemekte, gösterdim kapıyı, ‘Bir daha da gelme, dayem var deme’ diyerekten savdım. O gün bugündür uzaktan bakmayla, bakıp iç çekmekle yetinir, araya adam koyup hatırımızı sorar bazen, ama sevgi bağının ani kopuşu yüreğimizin yarası oğul, affedemeyiz bir türlü; affın faziletini bile bile gönlümüze söz geçiremeyiz.

“Artık anladın Hıdır adı geçtiğinde niye tutuklaştığımı, niçin kızarıp bozarıp gözlerimi kaçırdığımı. Lâkin bu kadarı yeter. Uzaktan yanmanın da bir haddi vardır, yandığım kadarla, yaktığı kadarla kalayım. İlk konak yerinde davet et, gelmezlenirse, ‘Anam ak sütünü helâllığe çağırır’ de. Gelsin görelim sutoğlumuzu, hal hatır soralım. Bir de şey...”

Buruklaşan gözlerini elinin tersiyle silip bakışlarını uzak-

lara gömdü. Fısıltıya dönüşen sesiyle:

“Getirdiği esirler arasından şöyle kendi yaşlarında, şöyle sana benzer, gülünce yanakları gamzelenen, uzunca boylu, şahadet parmağı kıvrılmayan, sol elinin şahadet parmağını demekteyim. Bir yiğit varsa...”

Yutkundu kaldı. Gerisini bir türlü getiremedi. Yeniden ümit alevlerinin yüreğinde harelenmesiyle gözlerinin yaşı bile kurudu.

“Ağam mı?” dedi Lokman, “Sol elinin şahadet parmağı he mi? Ağamın... kıvrılmamakta?”

“Ya, kıvrılmamakta. Çünkü bir tayla oynasırken eline basmıştı tay, kırılmıştı şahadet parmağı, rahmetli babanın karametli merhemleri bile kâr etmedi. Çocuğun parmağı sakat kaldı.”

Lokman da ağlayacak haldeydi. İlk defa, ama ilk defa bu hikâyeyi duyuyor, bir ağabeyi olduğunu, belki ölü, belki sağ ama olduğunu öğreniyordu. Hıçkırmamak için yutkundu.

“Bakarım anam” dedi, “Aralarında ise mutlaka bulur getiririm, hiç merak etme, keşke şimdiye kadar söyleseydin.”

Gazi Ana cevap vermedi. Söylememesinin kendince sebepleri vardı. Şimdi durup bunları sayıp dökemezdi. Kinlenmesin kimseye, hınçlanmasın istemişti. Hele hele anasını terkedip gittiğinden Hıdır’a hınçlanmasın diye. Bir de ağabeyi olduğunu öğrenip boş ümitlerin ardına takılıp gitmesin diye. Açıkçası tek oğlunu kaybetmekten korkmuş, onsuz kalmaktan ürkmüştü.

Bir sefer, hayatına tek bir sefer, o da Hıdır’la bozuşup ileri geri konuşmaya başlayınca söylemeye karar vermiş, fakat Yahşi Hoca’nın işe koşulup Lokman’ı susturmasıyla vazgeçmişti. Şimdi neden anlattığını bilmiyordu. İçinden kopup gelen öyle bir hissin tesirinde konuşmuştu ki, rüyada gibiydi. Belki esirlerin bir kısmının aşirete getirilişine ümitlenmiş, belki sutoğlu Hıdır’ın kahramanlığı yüzünden övünme ihtiyacı duymuştu.

Yok, galiba hiçbiri değildi. Bey Ana ile yaptığı konuşma-
dan sonra arız olan miskinlik, düşüncelerini tepetaklak etmiş
olmalıydı. Hıdır ne yaparsa yapsın, Lokman'a geçmişi anlata-
mazdı. Sebep Bey Ana'ydı, başkası değildi.

Bey Ana'nın kağnisına baktı. Hayli ileride gidiyordu. Acaba
bir gün bu kız meselesini tekrar açar mıydı? Hiç sanmıyordu.
Çünkü o Bey Ana'ydı, bey analar reddedilmeye alışık olmazdı,
reddedildikleri kapıyı bir daha çalmazlardı. Niye aksilenmişti
sanki, niye naza çekmişti kendini?

"Hâlâ ne dikilmedesin yanibaşımda sen? Git akranlarına
karış hadi, git dedim!"

Lokman, anasının olur olmaz kızgınlığına çoktan alışmıştı.
Yamuk bir gülüşle yanından ayrıldı. Kayı Boyunun delikanlı
kalabalığına karıştı.

Gazi Ana kalabalığın ortasında bir kere daha yapayalnız
hissetti kendini.

Bu hissi içinden söküp atmak için kadınlara doğru bağırdı:

"Miskinler sizi! Gidi hazır yeyicileer! Davransanıza bre!"

Ne yapsa boştu. İçi bir türlü serinlemiyordu...

"Yiğidim sağ olmalıydı şimdi" diye düşündü. "O zaman
belki bütün bunlar olmazdı. Erkeğin hali başka. En zor anda
bile bir hal çaresi bulur. Ben kadın halimle ne yapacağım?"

Lülü Kadın'la yanyana Mongol çudalarıyla dövüşürken
bile bu derece bunaldığını hatırlamıyordu. "Netice olsa olsa
şehadet olur" diyerekten güle oynaya kılıç sallardı. Görenler
takter makamında, "Erkek gibi dövüştün Gazi Ana" derlerdi.
Erkeğin hali başkaydı işte, bambaşka. Aileye kol kanat gerer,
kadının üstündeki yükü çeker alırdı. Kendi erkeği, rahmetli,
pek öyle yırtıcı, pek öyle tuttuğunu koparıcı değildi ya, erkekti
ne de olsa, yiğitti ne de olsa, merhem karışırması bile yiğit-
ceydi, yara sarması da öyle.

Lokman'dan baba mesleğini esirgemekle iyi yapmamıştı
belki de. Lokman kılıç eri olmaya olmuştu da, sanki bir şeyi

noksan kalmış gibiydi. Onu bulup çıkaramıyordu Gazi Ana. Gücü, kuvveti yerindeydi, gösterişliydi de, fakat diğer Kayı yiğitlerinden farklıydı işte. Bu farkı bilmiyor, düşününce bulamıyor, yalnız hissediyordu. Ali sağ olsaydı, Lokman'a baba mesleğini yapma izni verecekti. Acaba sağ mıydı? Sol elinin şahadet parmağından şıp der tanırdı. Şahadet parmağı olmasa yine tanırdı. Ana olup da oğlunu tanımamak mümkün müydü? Kokusundan anlardı, duruşundan anlardı, bakışından, yürüyüşünden, gülüşünden...

"Hey sen!"

Gazi Ana seslenmese delikanlı yürüyüp gidiyordu. Sertliğe şefkat bulaşmış sese durdu. Gazi Ana'ya baktı.

"Ben mi?" dedi.

Gazi Ana'nın yüreği yerinden kopup delikanlının önüne düştü, delikanlı ana yüreğini bir adımda ezdi, ufaladı sanki. Ümit lâvı söndü.

"Bi... birine" diye kekeledi Gazi Ana, "Ben... benzettim de. Yeni gelenlerden misin?"

Delikanlı sert bir baş hareketleriyle,

"Yok Gazi Ana" dedi. "Ben Balaban'ım. Doğma, büyüme Kayı Hanlı Balaban, bilemedin mi?"

Söyleyince bildi, bilince de sinirlendi:

"Balabanlığın batsın, bilemem olur mu? Lülü Kadın'ın Balaban'ını nasıl bilemem? Hani şu yüreği çobanlıkta vuran deli!"

Delikanlıyı, bir an kaçırılan oğluna benzetmiş olmanın yanıklığı hayal sükûtuna atlayıp öfkeye dönüşmüştü. Sesini sertleştirdi:

"Çobanlıkmış! O işi mezardaki dedem de yapar. Sen delikanlı olaraktan kılıç belde yiğitlen de balabanlığını görelim. Aklın hâlâ çobanlıkta mı?"

Balaban, birden takazaya tutulmanın şaşkınlığından konuşmaya davrandı:

"Anam izin vermez ki."

“Anan iyi eder, oooh, senin gibisine izin verilmemeli, çünkü akılcığın karış karış havada; Lülü Kadın izin vermemekte haklı, akıllı kızdır anacığın. Kim bakalım bunca yiğit içinde bir çoban parçasına kız verir? Muradın ölünceye kadar bekâr kalmak mıdır? Söylesene uçuk akıllı?”

Delikanlı omuz silkti, utangaç bir tebessümle başını indirdi:

“Oldu mu ya Gazi Anam, Hak Teâlâ katında çobanla kılıç erinin farkı n’ola? İnsanlar amelleriyle ölçülmeyecekler midir? Maksat fisebilillah hizmetse, kılıç sallamayla olacağı gibi, koyun gütmeyle de olur.”

“Öyle mi bellersin? Ya şehit sevabını neylemeli?”

Delikanlı bu سوالin cevabını bulamayınca başka taraftan taarruza geçti:

“Evlenip ne olacak sanki? Akça Ağam hâlâ bekâr, Delibozuk Ağam da öyle. Neleri eksiktir? Üstelik Delibozuk Ağam yamanın yamanı! Ahî olacak, öyle diyor. Kafasına koydu ya, inan olsun ki olur Gazi Ana, belki ben de olurum ileride.”

“Ya çobanlık işi?”

“Ahî olabilsem çobanlığı boşlarım gitsin. Hele bir de Alperen olurum ki... Yaman iştir şu Alperenlik. Elde kılıç, dilde dua lazım. Duanla yıkamadığını kılıcınla yıkacaksın. Kılıcınla diriltemediğini duanla dirilteceksin!”

Öyle inanarak söylüyordu ki, dalıp gitmişti; hayalinde kimbilir hangi kaleleri yıkıyordu.

“Bunları birilerinden duymuşsun ya; senin akılsız kafandan bulup çıkarabileceğin sözlerle hiç benzemiyor.”

“Benzemez, çünkü Hıdır Ağamdan duydum. Duyunca da yüreğime serpilip çobanlığı unuttur gibi oldum.”

“Hıdır dediyse dediği gibidir.”

“Dediği gibi ya Gazi Ana, dediğinin de ötesinde. Sen yek başına git, Mongol putperestinin elindeki yirmi Türkmeni kurtar gel, olur iş mi? Yaptı işte.”

“Sen de mi duyduñ yoksa?”

Delikanlı kabardı:

“Duyulmaz mı hiç?”

Gazi Ana'nın gözleri tekrardan bulandı, içi yanıp kavrulmaya, köz tutup yalınlanmaya başladı. Delikanlının yanı sıra yürümeye koyulmuş, dizlerinin dermanı kesildiğinden durdu. Bir zaman aylarca yorulmuşçasına sık soluklandı. Ana yüreğinin çarpıntısını Balaban duysun da zayıflığına şaşsın istemiyordu. Heyecanını boğmaya çalışarak sordu:

“Şu gelen Türkmenleri gördün mü sen?”

“Görülmez mi?” diye gülümsedi. “Sarıldık sarmalaştık. Bir hayli oturup söyleştik. İçlerinde Kayı Hanlı olanlar da var. Mongol felâketmiş Gazi Ana, kötü anlattılar.”

Gazi Ana'nın aklı Mongolda filan değil, kaçırılan oğlundaydı. Sesi bütün gayretine rağmen boğuklaşmıştı:

“Ali isimli biri var mıydı aralarında?”

Balaban belli belirsiz gülümsedi:

“Ali mi, ne Ali'si Gazi Ana? Onca yıllık esaret hayatı Ali filan bırakır mı? Hepsinin isimlerini değiştirip Mongol isimleri takmışlar. Biraz büyükçe iken kaçırılanlar eski isimlerini hatırlıyor o kadar. Zaten fırsat da olmadı sormaya. Bir tanıdığını mı ararsın?”

Gazi Ana yürümeye davranıp,

“Tanıdık” dedi, “Evet ya, bir tanıdığını ararım. Sol elinin şahadet parmağı kıvrılmayan bir tanıdığını. Rastlamış olmayasın.”

“Bilmem ki, hiç farketmedim. Anababa günüydü zaten. Kimin nesiydi bu Ali dediğin?”

Bir zaman düşünüp kaldı. Söylese ne olacak ki? Lokman'a söylemişti de ne olmuştu? Besbelli boş yere ümit tülüne sarılmıştı.

Gelenlerin arasında Ali yoktu. Dayanamayıp ölmüştü ihtimal, nazik yapıydı. Ölesiye çalışmaya gelemezdi. Şimdi Hıdır'ın yaşında olacaktı yiğit oğlu. Bir çıkıp gelse, şu esirlerin

arasından süzülüp “Anacığım” diye kollarını açarak, çocukluğundaki gibi yanpiri adımlarla gelse... Şerefine toy kurar, ağca koyun kesip yahni yapar, kömeç külleyip üstüne tutmaç açardı. Bey Ana’yı davet eder miydi? Şimdilik pek kestiremiyordu. Belki davet de etse, inadı tutar gelmezdi. Ama Bey Ana inatçı değildi ki, nereden bulup uydururdu bunları? Nereden olacak, kızgınlığından. Bey Ana’ya kızgındı. Galiba da hep kızgın kalacaktı. Bey Analığına güvenip yarım yamalak kız istenir miydi?

Balaban hâlâ bir cevap bekliyordu. Gazi Ana’nın sessizliğe gömüldüğünü görünce, üstelemedi.

“Müsaadenle Gazi Ana” deyip adımlarını açtı.

Gazi Ana, akranlarına karışmak üzereyken farkettiler onu, yürüyüşü çoban yürüyüşü değildi. Yere yığıtçe basıyor, her adım atışta kılıcı baldırlarını dövüyordu.

Balabancık koca adam olduğuna göre, doğumundan bugüne hayli zaman geçmiş demektir. Oysa dün gibi hatırlıyordu. Bir yürüyüş sırasıydı yine. Gün akşama dönmüş, konma hazırladıkları başlamıştı. Henüz Gazi Ana olmamıştı, ama bir oğlan anası olmuştu. Kocasını bir köşeye çekilip yol boyu topladığı otlardan, çiçeklerden ilaç kaynatmaya koyulmuş, yine dünyayı unutmuştu. Çadır kurma işi de kadın ellerine kalmıştı.

Söylene söylene kazıkları çakıyor, arada bir kocasından yana bakıp kızgınlığını belli ediyordu. Üst üste iki çığlık yankılanınca kulak kabartmıştı. “Baksana bir yol, ne olmakta?” Kocasının umurundaydı sanki, sesini bile duymadığı muhakkaktı. İlaç işine bulaşınca hep böyle dünyayı unuttur, bütün dünyasını bir tutam bitkiye hapsedirdi. Doğrusu yaptığı merhemler de çok işe yarardı. Yarardı ya, kocasının silâh eri olmasını, silâh eri olup yığıtlenmesini isterdi.

Önceleri onu değiştirebileceğini zannetmiş, ısrarlarının netice vermediğini gördükten sonra hırçınlaşmıştı. Herkesin

kocası ok yontar, kiriş bükür, kılıç bilerken, bunun böyle mis-kince oturup ilâç kaynatmasına bir türlü alışamamıştı. Sonra vakitsiz ölüp gidince de kendini suçlamaya başlamıştı. “Dırdırımdan gitti çam gibi yığıdim, yerli yersiz takazaya tutmama dayanamayıp...” diye düşünmüştü sık sık.

Tepenin alt düzlüğünde karışık noktaların karınca sürüsü-nü andırır kaynaşmasını farkedince, “Bizim gibi” diye söylen-di, “Mongol belâsından göçe koyulmuş boy daha, şu Mongol belâsı ah! Yurt tutma derdi derler ya, bizimki kaçışın ötesi, es-ki yurdumuzda kalanlar mı haklıydı, Urum ilini tutanlar mı, yoksa biz mi haklıyız? Mongol at ılgar etmiş geliyor, andı var dünya yüzünde Türkmen yaşatmamaya. Niyeti kötü mü kötü, berbat mı berbat! Boynumuzu kılıcına uzatacak değiliz elbet, Harzemlinin yanında dövüşe gireceğiz. Harzem seti yıkılırsa, bu Mongol Rum diyarına da akar...”

Bir hayli gerilere daldığını düşünüp adımlarını hızlandırır-ken, düşüncelerinin başına döndü. Çılgılığın üçüncü kopuşuy-la birlikte, önünde Hıdır çocuk peydahlanmıştı. Yanakları al aldı, gözleri ise büyük bir iş görmenin ciddiyetiyle bakıyordu:

“Taci Anam, geliver kurban olayım! Lülü Ana ölüvermek-te. Ah Taci Anam, koş!”

Hemen anlamış ve “Bari erkek olsa” diyerek söylenerek koşmuştu. Lülü Kadın alelacele kurulduğundan ötesi berisi karmakarışık çadırın kıyısındaki pöstekiye uzatılmıştı. Alnı ter içindeydi. Çadırın içi dışı kadın doluydu.

“Kışt!” etti girer girmez “Dağılın, gözüm görmesin! Solu-ğunu kestiniz bre Lülü Kız’ın, açılın şöyle. Sen kal Nazife Ka-dın, sen de Ayça Kadın, bana yardım edeceksiniz. Hemen su ısıtıp getirin. Korkma Lülü, korkma görklü (güzel) bacım.”

Ebeliği annesinden öğrenmişti. Kaçtır yapıyordu, ama her seferinde derinden bir korku duyuyordu. Aynı korkuyu yine hissetmiş, bunu içinden söküp atmak için Lülü Kadın’ı teseli-liye davranmıştı:

“Geçer, korkma; nur topu gibi bir erkek evlât versin de Allah, toy kurup gözleme açalım, ağca koyun kesip yahni yapalım, hiç korkma.”

Zavalıcık, gülümsemeye çalışıp ellerini yakalamıştı:

“Sen yanımda iken korkar mıyım hiç Taci Bacım.”

Dün gibi hatırlıyordu, hatta bugün gibi. Aradan bunca zaman geçtiğine inanamıyordu. Balabancık koca Balaban olmuştu, o gün haber getiren Hıdır da öyle. Hepsı büyümüştü. Şu halde kendisi ihtiyarlıyordu. Yaşının çetelesini tutmamıştı. Ama şu gençlere baktıkça; bakıp bakıp elinde doğduklarını hatırladıkça, ihtiyarladığını anlıyordu. Hoş, genç de olsa, insan her an ölebilirdi. Yüreği yanık ölmek için evlâtlarının mürüvvetini görmeliydi. Hayır, evvelâ Kayı Boyunun Mongol çüdarından kurtulup kavi yurt tuttuğunu, şu çileli göçün, şu dertli göçün bir işe yaradığını görmeliydi.

“Yoruldun mu anam?”

Yorulmuştu, ama yol yürümekten değil, abur cubur düşünmekten.

“Sana mı kaldı sormak? Hem sen kimsin bakalım?”

Kızının sesini tanıyamamasını neye bağlamalıydı? Al yanaklı, zümrüt gözlü, tatlı sözlü, beylere lâyük gül kızının.

“Yok canımın içi, yorulmadım. Gazi Anan yorulmaz. Hiç gelir böyle yolculuklar. Sen kendine bak.”

“Bey Ana’nın kağnisında kalaydın keşke, inmeyeydin.”

Bey Ana’nın kağnisında mı? Derinden baktı, yoksa bu kız bir şeyler mi biliyordu? Avuç içi kadar aşirette gizli saklı kalmazdı ki, duymuştu belki de, bir münasebetsiz gidip kulağına fısıldayıvermişti, “Gazi Anan seni Bey Ana’nın bey oğluna vermezlendi” diyerek... Belki de bire bin katarak...

Daha derinden baktı. Badem gözlerinde azıcık endişeden ve alabildiğine sevgiden başka bir şey bulamayınca sevindi. Sırf yaşlılığını düşündüğünden söylemişti herhalde, meseleyi bildiğinden değil.

“Bey Anaların kağnısı Bey Analar içindir hay kızım” dedi yakınmak, “Bey Analar Gazi Anaları bir zaman sonra yanında istemez olur. İnsan her bir şeye baş sallayamaz ki; bey kısmı her buyruğuna, her isteğine baş sallanmasını ister oysa, sallanmayınca...”

Az daha söyleyecekken, birden sustu. Ağzını yoklamak isteyip istemediğini anlamak için bir kere daha yüzüne baktı. Şimdi zümrüt gözlerinde sadece koyu bir merak vardı, anasını böyle acı acı söyleten şeyi kestirmeye çalışıyordu. Merakını daha ötelere taşırmamak için, Gazi Ana alelacele sözü değiştirdi:

“Ben yürümeye alışkınım, yürürken aşiretin tembel kadınlarını yüreklendiririm. Gazi Analarının kağnıda Bey Ana yanında seyahat ettiğini gören kadınlar, hepten tembelliğe vururlar. Böyle düşündüğü için Bey Anadan müsaade isteyip ayrıldım.”

“Ama az önce dedin ki...”

“Bırak az öncesini!” diye çıkıştı. “Şimdi ne diyorsam ona bak. Hem gevezeliğin sırası hiç değil. Şu alt yolda kaynaşan aşiret kimlerden, belli mi?”

Kızının tatmin edemediğini biliyordu. Belki yine sormayı derinleştirdi. En iyisi fırsat vermeden bastırmaktı:

“Belli mi dendi kız? Uyuklamakta mısın?”

Otoriter sesi, kızının üstünde beklediği tesiri meydana getirmişti. Birden irkildi, gözlerini düzlüğe çevirdi:

“Şey, evet ana” dedi, “Akça Ağam gidip bakmış Oğuz’un Kınık boyundan imişler. Urum iline göç ederler.”

“Mongol belâsından kaçıp öyle mi?”

“Ya, öyle...”

“Şu Mongoldan hep kaçılacak mı böyle, kovalayanı çıkmayacak mı hiç? Şunca boyuz, şunca Oğuz milletiyiz ki, Cennetlik Alparslanım sayesinde yurt tutmuş, adam olmuşuz. Aha buranın ötesi Selçuklunun, yani Oğuz’un. Oğuz’un şu toprak-

ları sorarsan Harzem'in. Dini bizden, dili bizden, boyu sopu bizden. El tutup, kucaklaşıp Mongolu tepelemek pek mi zor sanki? Ne olacaksa bir an evvel olsa da kurtulsak..."

Gülaçtı Kız sesindeki yaralı hayreti kaynar su misali anasının üstüne boşalttı:

"Senin bugün neyin var anam; niye hep tersinden almak-tasın?"

"Çünkü tersim döndü ay kızım, bu gidişler beni candan bezdirdi. Bir yerlere konup evimin kadını olmayı özlemekteyim. Halimize bak bir, rezilliğin altına inmiş değil mi? Git de git, git de git! Gece olacak, sabah açacak, yağmur, kar, güneş, yaz, kış bahar... Git ha git! Bir yerlere konar gibi oluyoruz, çadırlar kurup etrafı pırıl pırıl temizliyoruz. Cehennem olsa şendendirip Cennete benzetiyoruz. Lakin ayına varmadan beyden emir çıkıyor: Yallah! Usandım yallah demekten ay kızım; ne demeye gelir bu bilir misin? Tekrar yola düşmek demeye gelir.

"Yeni yerler, yeni pislikler, yeni rezillikler demeye gelir. Sen gençsin, genç olan umursamaz, eğlence gibi gelir, ama ben yaşlandım, zoruma gidiyor konup kalkmalar. Evim diyebileceğim, deyip temizleyebileceğim bir yuvam yok, gidip söyleyeceğim Gündüz Bey'e, böyle iken böyle diyeceğim ay kızım, bize kalacak yurt bulsun tez elden, yerleşelim, tahammülüm kalmadı artık."

Kızının yüzüne bakınca korktu. Gözlerinde, anasını mahkûm etmişti. Haniyse "Nereye istersen git, bizi rahat bırak!" diyecekti. Demesinden ürktü. Sözlerini teville davrandı:

"Yani, bir an evvel yerleşip ev bark sahibi olsak, toprak edip biçsek fena mı olur? Hay aklıma değil mi? Sanki yurt var da, tutmamışız gibi söylerim. Söylediklerim şakaydı, Gazi Ananı bilmez gibi bakma, şakaydı dedim ya! Sen hiç şakadan anlamaz mısın ay kızım?"

"Böyle şaka..."

"Olmaz olsun mu diyecektin? Sahi ya, olmaz olsun! Zaten

beceremem şaka etmeyi. Yillardır emir vermeye alışmamdan herhalde, herhangi bir aşiret kadını gibi davranmam. Elimde mi sanki, ne yapayım? Mesuliyet yüklendim, Gazi Analık kolay değil. Lâkin sen benim ay kızsınsın, tek kızsınsın, badem gözlüm, tatlı sözlümsün. Seninle de azıcık şakalaşmazsam..."

Yine sustu. Nal seslerine kulak verdi. Atı oynastırıp sürmesinden yaklaşanı tahmin etmişti.

"Ertuğrul mu şu gelen?"

Dönüp bakmadan bilmesini kerametine verdi kızı, al al yanaklarını yaşmağıyla örtmeye davranırken,

"He ya" diye fısıldadı, "Ertuğrul Beyimiz gelir."

Nal sesleri hafiflemiş ve Gazi Ana'nın yanibaşında bitmişti. Ancak o zaman dönüp bakınca Ertuğrul Bey'le göz göze geldi. Ertuğrul Bey'in gözlerinin içi gülümsüyordu. Bir sıçrayışta attan inip, yuları peşi sıra at süren Oğul Tamış'a bey tavrı ile öylesine fırlattı ki,

"Afferin!" dedi Gazi Ana içinden, "Bey gülüşüne, bey gelişine afferin, ve dahi yaya bir kadınla at sırtında konuşulmaya-çağım bilmesine afferin. Ne de olsa bey oğlu beydir."

Sesini yükseltti:

"Safalar getirdin Ertuğrul."

"Safa bulduk Gazi Ana. Anamın mahsus selâmı var, ilk noktada çadırınızda misafir olmak ister. Gazi Anamın dile destan hurma pekmezinden şurubunu özledim der, destur diler."

Gazi Ana'nın yüreği birden şenlendi. Bu hayra alâmetti işte. Kız anasının ayağa çağrılıp kızının istendiği nerede görülmüştü? Hanesine gidilir, Allah ne verdiyse yenilir, soğuk şerbetler içilir, gözlemeler açılır ve "Allah'ın emri, Peygamber'in kavliyle" kız istenirdi. Öyle kağı üstünde verecek kızı yoktu. Herşey yolunca yordamınca olmalıydı. Bey Ana, Bey Analığını bir zaman unutup oğlan anası olmalıydı ki, o vakit Gazi Ana, kız analığını ele alıp, "Nasipse olur" demeliydi. Yüreği yaralanmamalı, aşağılandığını düşünmemeliydi.

İçinin asıl derdi şimdi çözülmüştü. Bey Ana'yı niçin suçlayıp durduğunu da şimdi anlamıştı. Kız anası olarak oğlan anası tarafından çağrılmayı ve kısa bir kağıt yolculuğunda bu ciddi işi konuşmayı kendine yedirememişti. Bey Ana'nın büyülenmesine bağlamıştı. Belki böyle bir niyeti yoktu, belki değil; bildiği, tanıdığı kadarıyla Bey Ana büyülenmezdi, kendini herhangi bir kadından üstün tutmazdı. Yine de yaptığı hataydı, ama hatasını anlamış, tamir yolunu tutmuştu. Ertuğrul Bey'e gülümsedi:

"Ne demek, şerefleniriz, çadırımız bereketlenir; buyursun, başımız üstünde yeri var."

Ertuğrul Bey, yalnız Gazi Ana'ya bakıyordu. Kıza sırtını dönmüştü. Kaçamak bir bakış atmaması terbiyesinin deliliydi. Bey oğlu olmasa da, böyle yiğide kız verilirdi. Çocukluğunu hatırladı. Oyunlara baş olmasından bir gün bey olacağı belliydi. O gün gelince beyliğe kurulup Kayı Hana yurt bulacaktı. Ebedî...

"Yurt tutacak mıyız Ertuğrul Bey?"

İlk defa bugün ona "Bey" diyordu. Hep "Ertuğrul" der, kendine daha yakın bulduğu günlerde ise "Ertuğrul" veya "Oğul Ertuğrul" derdi. Şimdi ise diyemiyordu. Şu bey duruşu mu engelliyordu? Susmasında da, konuşmasında bir başkalık sezmişti, sanki her haliyle "Bu aşiret benden sorulur" demek-teydi. Yuları Oğul Tamış'a fırlatırken bu tavrı iyiden iyiye ortaya çıkmıştı. Galiba ondan sonra Gazi Ana, "Bey" demeye karar vermişti.

"Allah'ın izniyle yurtların en namnlısını, en alımlısını tutacağız Gazi Ana, merakın olmasın. Bir de tuttuk mu çakılacağız, kök salacağız toprağa Gazi Ana, koparıp atamayacak hiç kimse, dünya birleşip üzerimize gelse, söküp çıkaramayacak topraklarımızdan. Bir kere yurdumuzu verdik, ne demeye geldiğini iyice anladık, bir daha canımızı verir, yurdumuzu vermeyiz.

“Değil Mongol soysuzu, şeytanın ordusu yüklense karşı duracağız! Bilirim, ‘Şu bir avuç yiğitle mi?’ diye sormaktasın içinden. Yahşi Hocam ne der bakalım, ‘İnanmış bir avuç insan, neye inanacağını bilemez ordulara bedeldir.’ Bizim, hepimizin Gazi Ana, sen de dâhil, hepimizin maksadı aynı. Önce Mongolu sertleyip, ardından Urum ilinde münasip bir yurt tutup, azıcık yerleşik olunca deryayı aşarak Konstantiniyye’nin göbeğine İslâm sancağını çıkmak.

“Yıllar önce Allah’ın sevgili kullarından biri, Kayı Hana gelip Cennetlik dedelerimden birine müjdeyi basmış, demiş ki: ‘Hay Kayı Beyi, gaflete gömülme zamanı değildir bu zaman, kurakta yağmur bekleme zamanı hiç değildir, aşireti alıp Urum illerine açılma zamanıdır kim rüyamda Konstantiniyye’nin fethinin senin sulbünden gelecek yiğitlere nasip olacağını gördüm.’ Ermiş kişi böyle dedikte Cennetlik dedemin yüreği kopmuş. Bir yandan da kuraklık derdi bastırınca ‘Yallah bismillah’ yolu almış ele.

“O gün bugündür Gazi Ana, atımızın dönebileceği kadar bir yer tutmaya dolanırız. Atımızın dönebileceği, ama ‘bizim’ diyebileceğimiz bir küçücük toprak parçası. Yalanlandık, yüzdük yüzdük kuyruğuna geldik. Sonrası güllük gülistanlıktır. Selâmını anama söylerim. Haydi, Allah’a emanet ol.”

“Söyle ya” dedi Gazi Ana, uykuda konuşur gibi, “Selâmımı anana söyle; ilk konakta beklerim, uğurola.”

Ertuğrul Bey, Oğul Tamış’ın uzattığı yuları aldı, atına atladı, gösterişe kaçmadan ağır ağır anasının kağnisına doğru sürdü.

“Beylerin en yamanı” diye mırıldandı Gazi Ana, “Kayı Beyi Ertuğrul, uğurola!”

Dördüncü bölüm

"Bütün bölgelerde kargaşalık hüküm sürüyordu. Zira halk kitleler hâlinde birbirleri üzerine atılıyor, binlerce insan birbirinin yolunu tikiyor, çekirgeler gibi yeryüzünü kaplıyor ve her taraf insan selinin dalgalarıyla doluyordu."

—MATHIEU

ÜÇ ATLININ, TOZU DUMANA katarak delice at tepiklemeyle Kayı Boyuna yaklaştığı haberini Akça koşturdu. Gündüz Bey'in öğle namazını edaya mescide gittiğini öğrenince, atını doğruca mescit olarak kullanılan koca çadırın önüne sürdü. Avluya taşan cemaat duaya çökmüştü. İçeri koşup koşmakta bir tereddüt geçirdi. Bir gözü yolda, bir gözü mescidin kapısında idi. Her öğle namazından sonra Kur'ân-ı Kerim'den bir cüz okuyan Sürmeli Hafız'ı, Gündüz Bey dinlemeye kalmazsa birazdan kapıda belirir, o zaman söyleyeceğini söylerdi. Ya çıkmazsa ne yapacaktı? O vakit cemaatin huzuru bozma pahasına mescide girer, kulağına fısıldayıverirdi. Çünkü gördüğü geliş pek hayırlı bir geliş benzemiyordu.

Adamların at çatlatmayı göze aldıkları belliydi. Daha ötesi, hayırlı haber ağır ağır gelir de, kötüsü gemi aızıya alırdı. Bu geliş gemi aızıya alma gelişi idi, yani haberin kötüsünün gelişi idi.

Cemaat ellerini yüzüne sürmüş, “Fatiha” çekip kalkanlar Akça’nın telâşına dönmüştü. Parıltısında sualler kaynaşan meraklı gözler üstündeydi. Savuşturup rahatlatmak için:

“Gelenler var da...” dedi.

Belki bununla yetinmeyip ayrıntıya meraklananlar çıkacaktı ama Gündüz Bey, mescidin kapısında belirmişti. Sarım sokmanlarını giymeye uğraşırken, Akça seğirtti. Elini göğsüne vurduktan sonra,

“Üç kişi üzerimize at ılgar etti Gündüz Beyim” dedi, “Deli gelişiyle gelirler.”

Gündüz Bey sokmanlarla uğraşmayı bırakıp Akça’ya baktı:

“Kimler olduğu belli mi?”

Akça, sualin altındaki sırrı cevaplandırdı:

“Mongol değil.”

“Ya?”

“Harzemli gibi, uzaktan uzağa pek bulup çıkaramadım, zaten dünyanın tozuna bulanmışlardı.”

Gündüz Bey bakındı, gözüne oğlu Sungur Tekin ilişkince,

“Atlan!” diye emretti, “Yanına iki kişi alıp git, karşıla bakalım. İyi niyet gelişi ise al getir...”

Sungur Tekin birkaç adımda babasının önüne çakıldı. Sağ eli göğsünde durdu:

“Kötü niyet gelişi ise?”

Gündüz Bey kısa bir duraklamadan sonra:

“Üç kişiyle olmaz bu” dedi, “Kayı Hanlunun ölüsünü bile kaldıramazlar, nerede kaldı üç kişi dirisini öldürsün? Hadi çabuk!”

Sungur Tekin fırlayıp gideceği yerde durup bakınıyordu. Kendince çok mühim bir işin babası tarafından ısmarlanması, onun için övünme vesilesiydi. Akranları iyice duysun da, baba-

sından sonra kimin bey olacağını anlasınlar istiyordu. Oysa umduğunun tersine bir meyil doğmuştu kalabalıkta, Gündüz Bey emreder de beklenir miydi? Sungur Tekin'in dışında kim olsa çoktan atlanmış, götüreceği arkadaşlarını çoktan seçmiş ve yola düşmüş olurdu. Bu bekleme de ne beklemesiydi böyle?

"Haydi dendi bre!"

Gündüz Bey'in ikinci emri kayalıktan kopmuş taş gibi yuvarlanıp şuuruna düşmeseydi, düşüp kabaran gururunu tuzla buz etmeseydi, kuruntusunun tadını daha bir hayli bekleyip iyice çıkaracaktı. Mecburen atını almaya koştu.

Koşarken de bağırıyordu:

"Kutluk, Korkud peşimden gelin!"

Yahşi Hoca, elinde tesbih, mescidin kapısında duruyor, gülümseyerek Sungur Tekin'le iki arkadaşının koşmasına bakıyor, kimbilir neler düşünüyordu. Onlar çadırların arkasında kaybolunca Gündüz Bey'e sordu:

"İçtima var mı?"

"Hazırda bulunmak evlâ" dedi Gündüz Bey, "Gelenler kim, niçin gelirler öğrenelim evvelâ, lâzım oldukça içtima çağrılacak, mescitten ayrılmazsanız iyi olur."

Bey çadırına yürüdü.

Çok geçmeden uzakta atlılar belirdi. Sungur Tekin en öndeydi, hızlı sürüyordu, hızlı sürüyordu ya atının üstünde fazla iğreti oturuyordu. Mescidin kapısında hâlâ tesbih yuvarlayan Yahşi Hoca başını iki yana sallayıp kınadı, gelenlerin kılığını iyice farketmek için elini kaşlarının üstüne siperledi, görmek istediğini görünce elini tekrar tesbihine götürdü:

"Haberci bunlar" dedi, "Bildığımız Harzem habercileri."

Bey çadırının önünde attan inmelerini, Sungur Tekin'in kurumlu kurumlu çadıra girmesini, sonra çıkıp üç Harzemlinin kılıçlarını, hançerlerini çıkarmalarını beklemesini ve içeri almasını seyretti. "Fazlaca gönlü büyük" diye söylendi, "Gösterişten fırsat bulup aşireti idare edemez."

Koca, meşveret davet edilene kadar öylece durdu. Sanki içine doğmuştu, gelenlerin Harzemli olduğunu anlar anlamaz, niçin geldiklerini de anlamıştı. Harzem Şahı, Moğol çudalarıyla vuruşmak için adam istiyordu.

Bey çadırına Bodur Hoca ile birlikte girdi. Gündüz Bey köşedeki yerine kurulmuş, Harzemlileri de karşısına oturtmuştu. Niyetini yüzünden okumak mümkün değildi. Sadece alındaki kırıksıklıklar artmış, yanakları biraz solmuştu. Bu da iyi haberler almadığını gösteriyordu. Selâmı Bodur Hoca verdi. Gündüz Bey'in iki yanına geçip bağdaş kurdular. Bir karavaşın (köle) sunduğu kuyu ayrıranını içip bütün geçmişleri rahmetledikten sonra, bir zaman havalardan konuştular. Havalara böyle giderse, bu yıl otlak sıkıntısı çekilmezdi. Ham toprağa atılan tohumlar bile bire bin verir de Kayı Hanlının yüzü gülerdi.

Konuşuyorlardı ya, kimsenin aklı konuşulanda değil, merakın düğümü bütününü konuşulacak olanlardaydı. Harzem Sultanı Kayı Hanlının halini hatırını sormak için adam salacak değildi ya, neye ihtiyaçları olduğunu öğrenmek için de adam salmazdı. Geriye kala kala ne kalıyordu? Harzem Şahının ihtiyaçları. Senelik öşrü bir tamam ödemiş bulunduklarına, toprak bastı kirasını da üstüne ekleyip gönderdiklerine göre, mesele vergi toplama meselesi değil, adam toplama meselesiydi. Zaten bunu beklemeyen yoktu. Moğolun kökü kazınmadan rahat etmeyi uman da yoktu.

Ak sakallı kocalar, meclisi iki eksikle toplanmıştı. Gündüz Bey önce eksikleri sordu. Vazifeyle gittiklerini biliyordu, ama sormak âdetti. Ancak ondan sonra, ahirete gitmiş ataların ruhuna üç İhlâs bir Fatiha okunur, ardından Sürmeli Hafız'ın Kur'an'ı dinlenir, Yahşi Hoca dua eder, böylece toplantı açılırdı.

Sürmeli Hafız süreyi pek kısa tuttu, Yahşi Hoca da duayı hemen kesti. Bugün herkesin acelesi vardı. En çok da Harzem-

liler sık sık bakışıyor, kıpır kıpır kıpraşıyorlardı. Gündüz Bey onlara dönüp,

“Şu işi bir daha anlatın” deyince, ortada oturan kırk el-li yaşlarında, kavruk yüzlü, kemer burunlu, zeki bakışlı Harzemli hemen söze başladı:

“Harzem Şahı Alâüddin Muhammed’in Kayı Han Beyi’ne ve yaşlı genç tekmiil yiğitlerine selâmı var. Çin’i Maçin’i ve Yedisu ülkelerini topraklarına katan kötü hakan Çingiz Mongolu Merkitleri de yendi. Kumandanlarından Cebe Noyan denir ifrit, Küçlük Han’ı bitirip Noymanları sürüdü, şimdi de Çingiz, topraklarımıza girmiş bulunmakta. Haşmetlü ve dirayetlü Harzem Şahı için Çingiz Mongolunu alt etmek elbette ki zor değildir. Ancak bu gayrette bütün Müslümanların çorbada tuz kabilinden emeklerinin bulunmasını arzu ettiğinden ve Müslümanları cihad sevabından mahrum etmek istemediğinden buyurmaktadır ki; her kabile, kavim, aşiret, oba avul, cenge katılmak üzere hazırlanıp, atları, pusatlarıyla emrolunan yerde toplana. Affedin, acelemiz, uğrayacak yerlerin çokluğundandır. Kaç kişi gönderebileceğinizi söyler misiniz?”

Gündüz Bey bir zaman daldı. Bu anın gelmesini kaç yıldır bekliyordu. Alp Sofi çadırına gelip daha doğrusu Molla Tacüddin Harzeminin çadırına gidip görüştüğü akşam vakti bekleyiş başlamıştı. Tam tamına beş yıl, beş yıldır geldi gelecek diye Moğolu beklemekten bızardı. Kayı Hanının arada bir yediği ufak tefek Moğol baskınları sayılmazsa, onlarla doğru dürüst savaşmamışlardı. Fakat o kadarı bile düşman hakkında bir fikir vermeye kâfiydi.

Harzem habercileri gibi düşmanı küçümsemek elinden gelmiyordu. Korkmaya korkmuyordu, ama tuttuğunu koparan zorlu bir düşmanla karşılaşacaklarını adı gibi biliyordu. Bazı aşiretler gibi Rum diyarına göç edebilir, başının çaresine bakabilirdi. Duyduğu kadarıyla Selçuklu, soydaşlarını iyi karşılıyor, Bizans hudutlarına yerleştirilip uçbeyliği dahi ve-

riyordu. Fakat bunu yapamazdı. Yıllardır barındığı, aşiretini barındırdığı toprakları korumak vicdan borcuydu. Bu borç kanla ödenecekse ödeyecekti, canla ödenecekse de ödeyecekti. Şimdiye kadar hiç kimse alın yazısından kaçıp kurtulamamıştı, şayet Kayı Hanın kaderi bu toprakları müdafaa ederken yok olmak ise yok olacaktı. Ama Kayı Han yaşayacaktı. Alp Sofi devlet müjdelemişti.

Gözler Gündüz Bey'in üstündeydi. O ise nerede bulunduğunu unutmuş, cevap beklendiği dahi aklından silinmişti. Hayalinde, baba mirası olan sır dolanıyordu. Babasına babası anlatmış, ona da babası nakletmişti. Vaktiyle Allah'ın sevgili ermişlerinden biri Kayı Hana gelip zamanın beyine "Hay Kayı Beyi, gaflete gömülme zamanı değildir bu zaman, kurakta yağmur bekleme zamanı hiç değildir, acununu alıp Urum illerine açılma zamanıdır kim rüyamda Konstantiniyye'nin fet-hinin senin sulbünden gelecek yiğitlere nasip olacağını gördüm" demişti. Müjde bir olsa "Rüyadır" deyip geçecekti ya, üçlemişti. Molla Tacüddin Harzemi ile Alp Sofi de buna yakın şeyler söylemişlerdi. İkisinin de boş insanlar olmadıkları muhakkaktı. Molla Tacüddin karanlıkta yazıyor, boş testi-yi dolduruyor, Alp Sofi ise anlık gaflette gözden kayboluyordu, ihtimal ki uçup...

"Ne buyrulur Kayı Beyi?"

Duysa cevap verecekti ya, duymadı. Geçmişine dalgındı, hafızasında Kayı Boyuna yol açıyordu. Müjdelendiğine göre Rum diyarına göçmek mukadderdi. Bunu hiçbir şey değiştiremezdi. Allah böyle takdir etmişse olacak, bu yolu değil Çingiz, dünya birleşse yine tıkayamayacaktı.

"Kayı Beyi, ne buyrulur?"

Bu sefer duydu. Boş gözlerine bir mânâ yerleşti.

"Meşveret edilecek" dedi, "Siz bir vakit dışarıda istirahat buyurun. Ağaların rahatı temin edilsin."

İki kişi öne geçip Harzemlileri çadırdan çıkarttı.

“Evet” dedi Gündüz Bey, “Ne buyrulur? İşte vaziyet, Mongol kuvvetli bir orduyla Harzem’e girdi. Harzem Sultanı, Mongol kervanını yağmalayan İnalçık Han’ı bağışlamakla hiç iyi etmediğini şimdi anlamıştır belki, lâkin ne fayda; uyuyan yılanın da kuyruğuna basmış bulunmuştur. Bu hengâmda hamdolsun hatırlandık. Zaten Kayı Han Boyu, ya cenk çıktığında hatırlanır veya öşür vakti geldiğinde. Neyse, Harzem toprağı toprağımız sayılır, ekmeğini yemiş, suyunu içmiş, otlaklarında sürülerimizi otlatmışız. İki yol vardır, ya kalıp Harzem Şahına yarduma gideriz veya vakit kaybetmeden Rum diyarının yolunu tutarız. İlki yiğitliktir, ikincisini ben bilemem, vicdanınızda hüküm verip beğendiğinizi seçin.”

Ve karar, davulların gümbürtüsünde ilân edildi:

“Duyduk duymadık demeyiin! Bu, cenk davuludur. Kö-tü Mongol istilâsını durdurmak için, Harzem Şahu haşmetlü Alâüddin Muhammed’in cenk buyruğı vardır. Gönüllüler atlanıp pusatlanıp Hocent’e yollanacaktır. Duyduk duymadık demeyiin! Bu karar meşveret kararıdır...”

Kayı Hanlılar öbek öbek toplanmış, davulun gümlemesiyle kabaran tellâlin sesini dinliyorlardı. Genç yiğitlerin gözleri ıslıl ıslıl yanıyordu. Kendilerini ispatlayacak fırsat doğduğu için sevinçliydi. Delibozuk Hıdır bir ağaca bağlayıp tımar ettiği atına bir şeyler fısıldıyordu. Atı kişneyince kaşağıyı bastırdı:

“Fazla sevinme” diye fısıldadı kulağına, “Bu zincirleme felâketin ilk halkası da olabilir.”

Bey Ana’yı Gazi Ana’nın çadırından çıkarken görünce, belli belirsiz gülümsedi, başını da iki yana salladı:

“Tam sırasıydı ya Ertuğrul’u başgöz etmenin!” diye söylendi. “Bir yandan cenk davulu vuruyor, bir yandan düğün davulu, tuhaflığın böylesine Delibozuk Hıdır dahi şaşar. Rahat dursana bre hayvan! Öyle kımıl kımıl edersen tüylerini nasıl tarar, nasıl parlatabilirim. Kımıldama dendi, tepik geliyor. Ertuğrul Beyimiz anlaşılan kardeşliğimizi alacak. Nicedir gön-

lû olduğunu bildik de bu zamana denk getirilmesini anlayamadık. Lâkin vaktiydi nemelâzım, sırasıydı; babasından sonra beyliğe kurulacaksa şimdiden tosuncuklarını kundaklamaya bakması yerinde.

“Varıp Gazi Anamın elini öpmem de iyi oldu. Allah’ın izniyle kurtardığımız yirmi Türkmen arasında Ali var mı diye sorması, ana yüreğinin acısını deşmemizden olmalı. Ali yok, olsa bilmez miyim, tanımaz mıyım? Barıştık ya yeniden şevklendim, gayri Ali’yi dahi bulur getiririm, yüce Rabbimin yardımıyla, bulur getiririm.”

Bey Ana yanından geçerken tımarı bırakıp elini göğsüne vurdu:

“Uğurola Bey Anam...”

Neşesi yüzünden okunuyordu, gülümsemekteydi. Delibozuk bile şaştı bu işe şaştı da sevinmişliğine verdi. Sıkça gülmeyen Bey Ana gülüyorsa, hakikaten sevinilecek bir işe rastlamış olmalıydı. Durdu. İki adım arkasından gelen hizmetkârlarına Hıdır’ı işaretleyip,

“Mongol içine girip yirmi Müslümanı kurtaran yiğit budur ha” dedi, “Kimdir diye sorup durduğun yiğit budur işte, boyundan posundan utanmaz Hıdır! Ay geçer, yıl geçer, Bey Anam ne vaziyette sormaz da, yol üstüne rastlaştıkta bir uğurola çeker.”

Delibozuk Hıdır utancından kıpkırmızı oldu, boynunu büküp,

“İşgüç Bey Anam” dedi, “Sağlığınıza da duacıyım ayrıca...”

“Duacıymış, gelip hatır sorma, evlenme izni isteme yok mu? Niyetin bekâr ölmekse, eh, karışılmaz.”

Daha beter utandı, başı biraz daha göğsüne indi, yüzünü ateş bastı:

“Cenk davulu vurur” dedi bahsi savuşturmak için.

“Vursun, ne zaman susmuş ki Kayı Han’da davul kısmı. Göç denir vururlar, cenk denir vururlar; toy denir vururlar; bir de düğün dernek davulu duysak da kulaklarımızın pası si-

linse ya. Haydi kız yürü, tuttum bir deliye laf anlatmaya kalktım. Sürü ile Mongol çudarının arasına karışmaktan korkmaz da, çoluk çocuğa karışmaktan korkar, böylesine laf neylesin. Artan vakitlerini at yeleli taramaylan öldüreceğine çocuklarını sırma saçlarını tarardın, daha mı kötü olurdu?”

Yürüdü gitti.

Delibozuk Hıdır, “Bey Anamın keyfi teey ağzına kadar çıkmış” diye düşündü, “Bizi başgöz etmeyi kafasına koymuş. Bu işi cenk paklar, kargaşada unuttur giderse kurtuluruz. Gündüz Bey’e gidip cenge gönüllü olduğumuzu söylemeli.”

Ak sakallı kocalar meclisi yeni dağılmıştı. Gündüz Bey sıkıntısını deflemek için çadırın önüne çıkmış soluklanıyordu. Delibozuk Hıdır’ı birdenbire karşısında görünce,

“Ne var?” diye sordu.

“Bir şey var diyemem Gündüz Beyim, lâkin cenk davulu vurmuştur. Cenk davulu vurduktaki ayaklarım beni dinlemez olur, bir de baktım karşıındayım. Emrin başım üzere Gündüz Beyim.”

“Nereye getirmektesin lafi?”

“Hiç, nereye getirelim, Mongol çudarını dağıtmaya adam lâzım değil mi?”

“Lâzım olduğu davulla duyuruldu.”

“Eh, biz de geldik.”

“Ha, anladım, sen gönüllüsün aklın sıra...”

“Allah’ın izniyle gönüllüyüz Gündüz Beyim, bildiğimiz kadarıyla da gönlümüzü kırıp salmazsın.”

“Bir seninle olacak iş mi hay Hıdır Oğlum, en azından bin kişi lâzım. Bin kişiden ne haber?”

“Ben başladım, gerisi gelir, Kayı’nın yiğitleri şimdiye kadar hangi cenkten perva etmişti ki, bundan etsin. Hah, bak şu genlere, Ertuğrul’un en başta yürümesine ne buyrulur?”

“Ertuğrul olmaz!” diye telaşlandı Gündüz Bey, “Hiç olmaz!”

“Helbet ki olmaz Beyim, damat urbalarıyla cenge girecek

değil ya, lâkin gel de bunu anlat anlatabilirsen.”

Gündüz Bey hayretle Hıdır’a bakıyordu:

“Bir şaşırdım ki, sorma gitsin Hıdır oğlum! Bildiğim Deli-bozuk fazla laf etmesini sevmezdi, ama birden dilin çözüldü, bunca gitmek istemenin bir sebebi var ya, hele dur, anlarız.”

Sormaya başlar da herşeyi öğrenir diye ödü koptuğundan bir adım geriledi.

“Niyetimiz üstümüze düşeni tam ve tekmil yapmaktan ibarettir Beyim. Sebep ise bir değil, çoktur; birincisi de yaşadığımız toprakların hakkını vermektir. Toprak, anadır değil mi Gündüz Beyim? Toprak, ana oldukta, toprak hakkı da ana hakkı gibi olmaz mı? Biz ana hakkını ödercesine toprak hakkını ödeme peşindeyiz hamdolsun.”

Ertuğrul’un peşindeki kalabalık gelip Gündüz Bey’in önüne yığılmıştı. Delibozuk Hıdır biraz daha geriledi, ama büsbütün uzaklaşmadı. Ertuğrul’un ne söyleyeceğini duymak, gerektiğinde bir tarafı tutmak istiyordu. Ertuğrul önce babasını selâmladı, ardından peşindeki kalabalığı işaretledi:

“Cenge hazırız!”

Yüzü alabildiğine ciddi, gözlerinin içi pırıl pırıldı. Sesinde heyecanın kııntısı dahi yoktu. Bugün Ertuğrul, Delibozuk Hıdır’ın bildiği, tanıdığı Ertuğrul değildi. Doğrudan doğruya bir aşiret beyi idi, aşiret beyi gibi konuşmuştu. Kısa, fakat keskin. Ama sesinde huşunet yerine teslimiyet vardı. Karşısındakinin hem babası, hem de aşiret beyi olduğunu unutmadan konuşmuştu.

“Yaman Ertuğrul Beyim” diye mırıldandı Hıdır, “Biz ezelden hazırız.”

Kimseye sezdirmemeye çalışarak Ertuğrul’un arkasındaki kalabalığa karıştı. Can Ali ile Balaban’ın ortasına düşmüştü. İkisi de bakıp bakıp gülümsüyorlardı.

“Hoş gelmişsin Hıdır Ağam” diye fısıldadı Balaban, “Artık bizden misin?”

“Hadi oradan! Dünkü sıbyanlarla işim n'ola? Aranıza karışmam merakımdan dolayıdır.”

“Yani Mongolla tutuşmaya gelmiyor musun?”

“Hay çoban yürekli! Mongolla tutuşmaya sizinle mi gidilir? Cenkte sizi mi kollamalı, düşmanı mı?”

Balaban, adam yerine konmamanın burukluğuyla bozulmuştu. Şaka mı, gerçek mi, söylediğini iyice anlamak için gözlerinin içine baktı. Delibozuk Hıdır'ın gözbebekleri gülüyordu. Rahatladı:

“Er meydanı yaşı başa bakmaz Hıdır Ağam, bilek demir, yürek çelik, kılıç pek oldukta ‘Bu oğlancık kaç yaşında?’ diye soran olmaz, anlatabildim mi?”

“He ya, şimdi susarsan Gündüz Beyimin cevabını da duyarız.”

Balaban sustu. Herkes sustu. Gündüz Bey ayağa kalkmış, ellerini arkasına bağlayıp kalabalığı süzüyordu. Kalabalık çoğalmıştı. Çadırların arasından çıkan üçlü beşli grupların katılmasıyla, şöyle böyle beş yüzü aşmıştı. Bir işaretiyle toptan ölme koşmaya hazırdılar. Bir teki bile tereddüt edip beklemezdi. Bunu biliyordu.

Daha başka şeyler de biliyordu: Aşiret beyi olarak dört yana adam salmış, Mongol hakkında lâzım gelen her türlü bilgiyi toplamıştı. Savaşı alevlendiren küçücük bir kıvılcımdı. Birkaç sene önce Otrar'a gelen bir Mongol ticaret kervanı, Otrar Valisi İnalçık Hayr Han'ın tamahını kabartmış, bu zengin kervana konmak için kervancıların casus olduklarını ileri sürmüş, bütün mallarına el koyduktan sonra onları öldürmüştü. Bunun üzerine Cengiz Han, Harzem Şahı Alâüddin Muhammed'den özür dilemesini ve İnalçık Hayr Han'ı teslim etmesini istemişti.

Moğol elçisi, Alâüddin Muhammed'le tartışmış, tartışma sırasında Kıpçak beylerinden biri, Harzem Şahı Muhammed'in huzurunda, Moğol elçisini hançerleyip öldürmüştü. Cengiz

Han, Otrar Valisinin kendisine teslim edileceğini ve özür dile-
neceğini beklerken, elçisinin de hançerlendiğini duyunca çılgına dönüp Harzem Şahından intikam almaya yemin etmişti. Büyük Oğlu Cuci Han'ın küçük müfrezesine yüklenmişti. Moğol birliği akşama kadar dayanmış, o gece karanlıktan faydalanıp kaçmıştı. Harzem Şahı Alâüddin Muhammed şaşırıp kalmıştı. Nasıl bu kadar hızlı ve sessiz hareket ettiklerini anlayamamıştı.

Artık Moğollardan hep kaçıyor, karşılaşmamak için bahneler icat ediyordu. Bazı Kıpçak hanları tarafından da destekleniyordu. Oğlu Celâlüddin ile Türkmen beylerinden Temür Melik ise, Harzem Şahına Moğolları yenebileceklerini söylüyor, kaçmanın çare olmadığına Harzem Şahını inandırmaya çalışıyordu. Fakat içine büyük bir korku düşmüştü. Cuci Han'ın komutasındaki küçük Moğol birliğinin nasıl savaştığını, sonra birdenbire ortadan nasıl kaybolduğunu unutamıyor, her hatırlayışta, "Bunlar şeytanın çocuklarıdır, böyle bir ordu ile cenk edilmez" diyordu.

Şimdi Moğollar Otrar üstüne geliyordu. Kalabalıktilar, haberi getiren adamı, "kum taneleri kadar kalabalık" olduklarını söylemişti. Cengiz Han, önce Otrar'ı alıp Moğol kervanını soyup kervancıları öldüren İnalçık Hayr Han'dan intikam sevdiğini daydı. Ondan sonraki hedefi ise belliydi: Herhalde Hocas'te, sonra Buhara'ya saldırır, ardından Semerkand'ı vurur, derken bütün Harzem ülkesini... Alp Sofi'nin bir zamanlar söylediği gibi, bütün Harzem ülkesini yağmalar, yakıp yıkardı. Bunun önüne geçilirse de bırakıp gitmek olmazdı. Kendilerini yıllardır barındıran toprakları müdafaa mecburiyetinde idiler. Ya Celâlüddin'i, yahut Temür Melik'i bulup yanlarında dövüşmeliydiler.

Temür Melik'i birkaç sene önce tanımış, hayran olmuştu. Bir insan bu kadar yiğit, bu kadar usta, bu kadar bilgin olabiliirdi ancak. Mertliğine ve tok sözlülüğüne ise hiç diyecek yok-

tu. Harzem Sultanına bile düşündüklerini açıkça söylemekten çekinmezdi. Galiba bu yüzden Sir Derya (Seyhun) Irmağı'nın ortasında bulunan küçük Hocent kalesine kumandan gönderilmiş, böylece Harzem Şahı, hoşlanmadığı doğruları da kendisine söyleyen Temür Melik'den kurtulmuştu.

Moğollar mutlaka oraya da saldırırlardı. Ne zaman, kestirmek mümkün değildi ama saldıracakları muhakkaktı. Temür Melik gibi güçlü bir kumandanı yaşatmak istemeyeceklerdi. Çünkü o tek başına bir orduya bedeldi. Hocent'e gidip Temür Melik'e katılmalıydılar. Kayı Han yiğitleri, Temür Melik'ten çok şey öğrenebilirlerdi. Ayrıca Sungur Tekin'i de üç bin silahıyla Harzem Şahına gönderirdi. Kendisi aşirette kalır, muhtemel saldırıları def ederdi.

Herhalde Dünder, Ertuğrul'la birlikte gitmek isteyecekti. Gündoğdu da mutlaka Sungur Tekin'le giderdi. Tuhaftı ama Dünder'la Ertuğrul neyse, Sungur Tekin'le Gündoğdu o idi. Kardeşler, ikişerli iki gruba ayrılmışlardı. Gündüz Bey bu gerçeği kendi kendine bile itiraftan korkuyordu. Bir gün aralarına yersiz bir ayrılık kılıcı girmesi ihtimalini hatırladıkça üperiyordu, fakat aralarındaki sessiz çekişmeyi de görmezden gelemiyordu. "Bir yolunu bulup kaynaştırmak" dedi içinden, "Yoksa bu işin sonu iyiye varmaz, aşiret bizden sonra çözülürse, ümitlerim suya düşer."

Aşiretin kuvvet kazanması için Harzem'in galip gelmesi lâzımdı. Yine de bu çok uzak bir ihtimaldi. Vaktiyle Harzem Şahı direnseydi belki başarılı olurdu, artık vakit çok geçti. Moğol çılgın bir sel gibi bentleri yıka yıka çağlıyordu. Bir gün buralara da gelmeden karşı çıkılması lazımdı. Gerçi çapulcu kısmı çoktan sökün etmişti, ama düzenli kısmı henüz arkadaydı. Oğullarını karşı çıkaracaktı. Harzem'e yardım edecekti.

Hepsi bir yana, Bey Ana'ya durumu nasıl izah edecekti? Bey Ana az önce müjde koşturmuştu. Meşveret dağılır dağılmaz gelmiş, Gazi Ana'dan kızını istediğini, verimkâr olduğunu

söylemişti. Nasıl da, gözleri ıslıl ıslıl yanıyordu sevinçten, nasıl da çocuklaşıyordu. Şimdi gidip Ertuğrul'u Hocent'e ölümün ortasına göndereceğini söylese kimbilir nasıl yıkılırdı. Fakat bunu Ertuğrul istiyordu. Hayır diyememişti. Alp Sofi'nin sözleri düşmüştü aklına, Molla Tacüddin Harzemi'nin sesi yankılanmıştı kulaklarında, babasının vasiyetini hatırlamıştı. Hepsi aynı noktada birleşiyor, Ertuğrul'a devlet yolunu açıyorlardı. Bu hesapça Ertuğrul iyi yetişmeliydi, iyi yetişmek için de Temür Melik'i tanımalıydı, kararını verdi. Sabırla konuşmasını bekleyen Ertuğrul'a gülümsedi:

"Kabul ettim Ertuğrul Bey" dedi, "Fakat bu kalabalığı dağıt, kimlerle gideceğine ben karar vereceğim."

Delibozuk Hıdır için için sevindi, Akça da öyle. Bereket versin, Gündüz Bey'in aklı başındaydı. Ertuğrul'a kalsa bütün çocukluk arkadaşlarını peşine takar, düğüne gider gibi güle oynaya cenge gitmeye kalkardı. İkisi de biliyordu ki, cenk düğün değildi. Bir can pazarıydı. Bu can pazarından çıkmanın yolu da tecrübe, ustalık ve soğukkanlılıktan geçerdı. Yeni yetmeler Mongol çudalarının birkaç yüz kişilik çapaçullarına karşı aşireti kahramanca müdafaa edebilirlerdi, ama uzunca sürecek bir muhasaraya yahut meydan savaşına kolay dayanamazlar, canı tezlikleri yüzünden olmadık işlere sıvanıp kendi hayatlarıyla birlikte başkalarının da hayatını tehlikeye atarlardı.

Gündüz Bey doğrusu sağlam karar vermişti. Bir hayli düşünmüştü, ama sonunda en doğru yolu bulmuştu. Sağolsundu Gündüz Bey... Şimdi Ertuğrul'a tıpış tıpış dönüp gitmek kalıyordu. Bey oğlu ise bunu yapar, babasının kesin tavrına karşı tavır koymaya kalkmazdı.

Akça bunları düşünürken, Ertuğrul'un kalabalığa döndüğünü gördü. Dağılmalarını söyleyen sesine sevindi: "Bey olacak Ertuğrul, hele bu vartayı savuşturalım, mutlaka başımıza bey olacak" diye mırıldandı.

Düğünden bir hafta sonra bin Kayı yiğidi atlanıp yola çıktı. Başlarında Ertuğrul Bey vardı. Babası, çocukluk arkadaşlarından sadece on tanesini almasına müsaade etmiş, diğerlerini kendisi bizzat seçmişti. Bunlar çeşitli cenklerde kendilerini ispatlamış tecrübeli yiğitlerdi. Ahi Mehmet Akça, Ahi Hasan, Yahşi Hoca ve Delibozuk Hıdır da Ertuğrul'la gidiyordu. Hareketten az önce Gündüz Bey tarafından çağrılıp başbaşa görüşmüşlerdi.

Gündüz Bey, Ertuğrul'un henüz çocuk olduğunu, fakat böyle bir tecrübeye de ihtiyacı bulunduğunu söylemiş, korumalarına havale etmişti. Onlar ise icap ettiğinde Ertuğrul için hayatlarını fedadan çekinmeyeceklerine dair ant içmişlerdi. Artık Gündüz Bey'in içi rahattı. Bunlar ne yapar yapar, Ertuğrul'u geri getirirlerdi. Akça'ya muşamba içinde bir mektup uzatıp bunu, Hocent Kalesi kumandanı Temür Melike vermesini söyledi. Hepsini teker teker kucakladı. Helâllik verdi, helâllik aldı. Kös vurup Kayı kartalı meydanına getirilip Ertuğrul'un eline verilince çadırdan çıktılar.

Kayı kartalı uzun bir sıırğa çakılmıştı. Sabah güneşinde genişleyen gölgesi bin yiğidin başında gölgeleniyordu. Gülaçtı Kız çadırın kapısından Ertuğrul'a bakıp bakıp gülümsüyor, ağlamamak için gülmeye çalıştığı anlaşılmasın diye kalabalığa sokulmuyordu. Sonunda dayanamadı. Ertuğrul, kartalı dikip, "Haydaaaa!"yı çekince hıçkırarak çadıra kaçtı. Yastığı bağrına bastırdı ve hıçkırıklarını bıraktı.

"Haydaaaaa!"

Yürüyüşe geçen atlar şaha kalkmakta sabırsızlanıyor, gemilerin tazyikinden kurtulmak için hırçın hırçın kişniyorlardı. Üçerli üç sıranın ortasında Ertuğrul vardı. Bir yanını Akça, bir yanını Yahşi Hoca tutmuştu. İkisi de bir at başı gerisinde gitmeye dikkat ediyorlardı. Bunu, Ertuğrul'a beyliğini iyice hissettirmek için yapıyorlardı. Dünder Bey ise diğer grubun başındaydı. İki yanında Samsa ile Şeyh Murat vardı. Ertuğrul,

sadece bir defa çadırından yana baktı. Kapıda görmek istediğini göremeyince, hemen başını çevirdi.

Babasıyla anasının önünde atını yavaşlattı, sağ elini göğsüne yapıştırıp selâm vaziyeti aldı, Gündüz Bey de aynı hareketi yaptı, Bey Ana sevgi ile endişenin karmakarışıklığında göz kırpmadan oğluna bakıyor, neden diğerleri dururken onun gönderildiğini hâlâ anlayamıyordu. Hıçkırmamak için dudaklarını ısırırdı. Yine dayanamayınca başını Gündüz Bey'in omuzuna yasladı:

"Allah yardımcın ve koruyucun olsun yürek yağım, uğurda" diye mırıldandı.

En son atlı da geçtikten sonra Gündüz Bey, elini göğsünden çekti. Katı bey duruşu, yumuşak baba duruşuna döndü, bir baba olarak oğlunu düşündü. Kalbinin iki parçası meçhule gidiyordu: Biri Ertuğrul, biri Dünder; Sungur Tekin'le Gündoğdu yanında kalmıştı ama gidenlerin yeri ayırırdı. Zaten hepsinin, kalbindeki yerleri ayırırdı, birinin boşluğunu diğeri dolduramıyordu. İnşallah sağlıklı gider, sağlıklı dönerler, inşallah müjdeli haberler getirirlerdi. Lâkin Alp Sofi'nin anlatıkları vardı: Harzem yenilecekti. Harzem yenileceğine göre, bu gidiş bomboş bir gidiş demektir. Bile bile ateşe atılmak... "Hayır, üstümüze düşeni yapmak demektir, o ateş bile olsa atılmak demektir, biz Kayı Hanlıyız."

Mola sırasıydı. Cebrî yürüyüş ne atlarda, ne insanlarda hâl bırakmıştı. Birkaç gün dinlendikten sonra yeniden yolu tutacak, görenlere "Böyle delice at sürse sürse Türkmen sürer" dedirtircesine acele edeceklerdi. Herşey bitmeden Hocent'e ulaşmak istiyorlardı. Fakat bin kişinin üç kişi gibi at sürmesi imkânsızdı. Ertuğrul ne kadar acele ederse etsin, kafilé belli bir süratin üstüne çıkamıyordu. Bazen insanlar rahatsızlanıyor, bazen atlardan biri tökezliyor, bazen de namaz ve yemek için mecburen duruluyor ve zaman akıp gidiyordu.

Ovaya inen kumlu yolda ağır ağır at süren yaşlı biri herke-

sin dikkatini çekti. Başında koca bilgin kavuğu, ayaklarında kırmızı sahtiyandan edikler, sırtında keçi kılından uçuk siyah bir aba vardı. Hiç acele etmiyordu. Atını kendi haline bırakmış da sanki kendisi uykuya dalmıştı. Hayli yaklaştığında bu tahminin pek de yersiz olmadığı farkettiler. Dizginleri gevşetmişti, başı göğsüne düşmüş, gözleri de kapanmıştı. Ya uyuyor veya düşünüyordu. Başındaki koca kavuğa bakılırsa herhalde düşünüyordu.

Oğul Tamış, atın dizginine yapışınca başını kaldırdı. Ak karışık sakalının üstünden gülümsedi.

“Sonunda geldik demek” diye söylendi.

“Nereye?” diye sordu Oğul Tamış.

“Ertuğrul Beyli değil misiniz yoksa, acep atım yanlış yol mu tuttu?”

Oğul Tamış'ın olan aklı da uçmuştu. Diğerlerini haline güldürme pahasına bakındı. Kimsenin güldüğü yoktu, demek onlar da şaşkıncıydılar. Şu halde aklından geçeni sorabilirdi:

“Atını kendi haline bırakıp mı bizi buldun?”

“Niye şaşarsın, ilham denen sır yalnızca insanlara vergi değil ki. Hele söyle Ertuğrul Beyli misin?”

“Belî, Ertuğrul Beyliyiz, sen kimsin?”

“Alp Sofi desem düşünür kalırsın, çünkü alelade bir seyyah dervişiyim, bilinmişliğim, duyulmuşluğum, tanınmışlığım yoktur. Allah'ın mülkünü görüp azametini idrak yolunda kaderimi adımlarım. Bazen hayırsever biri çıkıp şu at gibisini bağışlayıp ayaklarımı dinlendirir. Lâkin ata arpa lâzım, kendi karnını dahi zor doyuran bir derviş için arpa bulmak altın bulmaktan beter. Neyse, beni Ertuğrul Bey'e götürür müsün?”

“Aklım karıştı, şimdi Alp Sofi olduğunu söylemekteyin, öyle ya, ben bu ismi bir yerlerden hatırlıyorum, yalnız ismi değil, bu yüzü de bir yerlerden hatırlıyorum.”

Düşündü kaldı, fakat karşısındakini nereden hatırladığını bulup çıkaramadı, çıkaramayınca omuz silkip,

“Arkam sıra gel” dedi, “Ertuğrul Bey’e götüreyim.”

O sıra Ertuğrul Bey, çadırında sohbetteydi. Oğul Tamış girip bir seyyah dervişin kendisini görmek istediğini bildirince canı sıkılır gibi oldu, fakat adını duyunca yerinden sıçradı:

“Hemen içeri al!” dedi Oğul Tamış’a, “Bekletmek ziyandır!”

Bu acelenin hikmetini kestiremeyen Oğul Tamış, söylenecek çadırdan çıktı. Alp Sofi’ye,

“Ertuğrul’un aklıyla yüreğini hoplatmadan belli ki, tanışıklığınız var. Buyur içeri.”

Kapı önünde çizmelerini çıkardı. Oğul Tamış’ın peşi sıra çadıra girdi. Kök boyayla rengârenk boyanmış Türkmen kilimini incitmekten korkar gibi ayaklarının ucuna basarak yürüdü, selâm verdi. Doğrudan Ertuğrul’a dönüp,

“Seni tanımakta hiç güçlük çekmedik Ertuğrul Bey” diye konuştu, “Kumandanlığın mübareklensin.”

Ertuğrul Bey’in yüzü sevinç aydınlığındaydı.

“Çadırımıza hikmet ve bereket getirdin Alp Sofi, otur rahatına bak. İlk gelişinde gördüğün çocuklar büyümüş çoktan, koskoca adam olmuşlar, araya çok zaman girdi.”

“Zaman akıp giden bir kıymet, kıymetini bilene yâr bilme-yene bâr olur. Büyüklük yaştıysa, görürüm, herkes büyümüş. Esasta ise sadelik, iyilik, doğruluk, adalet olmayan yerde büyüklük de olmaz. Küçüklerin hayranlığını kazanacak kadar büyük olabilenlere ne mutlu. Bize de ne mutlu ki, bu irfan meclisine kabul edildik.”

Bağdaş kurup oturdu. Otururken dudakları kımıl kımıldı, fakat sesi çıkmıyordu, iç âlemiyle hesaba tutuşmuş, dünyasını ölçmeye geçmişti. Neden sonra konuşmaya tekrar başladı:

“Yine gezdim, gördüm ve geldim. Şu gözlerimin şahit olduğunu anlatacak kelimeler bulmakta acze düşerim. Otrar’ın düşüşüne şahit oldum, köylerin, kalelerin cayır cayır yanışına. Olup bitenler karşısında dehşetle irkilip kıt aklımı Allah’ıma

emanet ederek yola koyuldum. Harzem kavruluyor yiğitler. Mongol, set tutmaz İrgiz Irmağı gibi çağlıyor. Köpük köpüğe, deltasından taşmış, dünyayı sel tutmuş.”

Ertuğrul dayanamayıp sordu:

“Peki ya Hocent?”

Dalgın dalgın gülümsedi.

“Hocent, büyük bir kahramanlık destanı yazdı. Ah Temür Melik! Yamanın yamanı bir yiğit ki, avuçlarına dünyayı koyup ‘Dünya sultanı oldun’ dediğiniz gün avucundan fırlatır da, ‘Bana bu nimet çoktur, bir kılıçla bir at neyime yetmez?’ deyiverir. Hocent’i canıyla, kanıyla korudu. Fakat Timuçin’in büyük oğlu Cuci şeytanca yollar buldu. Kendine köle yaptığı Çinli bilginleri korkutup Hocent’e yol düşünmeye zorladı. Bilginler günlerce düşünerek Sir Derya Irmağı’nın en dar yerini taşlarla doldurmaya karar verdiler. Cuci civardan topladığı Harzemlileri bacaklarından zincirledi, koca taşlar taşıttı.

“Yorgunluktan ölenleri taş niyetine ırmağa attırdı, cesetlerden bir set yapıp Hocent’e yol açtı. O zaman Temür Melik gemilerle uzaklaşmayı denedi. Neden dersen, adama en çok muhtaç bulunduğu sırada Kıpçak Hanları yine ihanet ettiler. Cuci Han’a adam salıp, teslim olacaklarını, kapıları gizlice açacaklarını söylediler. Temür Melik ihanetle sarılıp başka çare kalmadığını anlayınca gemilerle akıntıya atıldı. Gemilerin yelkenlerini manda gönünden yaptığından alevli oklar tesirsiz kaldı. Fakat Cuci Han’ın Çinli bilginleri başka bir çare düşündüler, ırmağın ağzına zincir gerdiler.

“Kahraman Temür Melik bu çareyi de kırdı. Kurtuluşa az bir zaman kala Mongol gemileri yetişti. Irmağın ağzını gemilerle tuttular. Temür Melik bir avuç adamıyla pervasızca karaya çıkıp kendisinden kat kat üstün düşmanla cenge tutuştu. Allah’ıma şükürler olsun ki, ellerinden kurtuldu. Bu yana at koparır. Mongollar hâlâ peşinde. İslâm dünyasını böyle bir

kahramandan mahrum bırakmak için ellerinden gelen herşeyi yapacaklar. Bana sorarsan yiğit Ertuğrul Beyim... Ama bana soran kim, sen bey oğlu beysin.”

Ertuğrul Bey nefes almayı bile unutmuş, Alp Sofi'nin anlatıklarının dalmıştı. Yakınmasını duyunca atıldı:

“Söyle ya Allah'ın sevgili kulu, bize yol göster.”

Alp Sofi belli belirsiz gülümsedi:

“Yol işi kolay, çünkü yolun iyisi, kötüsünden daha rahat bulunur. Hazırlıklı olunsun derim, bilemediniz bir gün batımından sonra Temür ve adamları burada olur. Çok yorgundurlar. Mongollar da kalabalıktır. Cenge tutuşurlarsa canlarını kurtaramazlar. Gerçi vade yetmedikte ölüm gelmez ama gaybı bilen Allah olduğundan kul kısmına esbaba tevessül yaraşır. Hamdolsun, kadın ve çocuklar yok içinizde, er takımsınız, çadırlar toplanıp Mongola karşı çıkılsın. Görebildiğim kadar bine yakınsınız, Cuci Hanı alt edebilirsiniz.

“Siz zinde, onlar ise yorgun, üstelik siz Müslüman onlar putperest, siz Allah adını yüceltmek için dövüşürsünüz, onlar Timuçin'i memnun etmek için. Bu kadar imtiyaz yetmez ise, istikbali düşünün. Harzem çökerse bütün İslâm âlemi çöküntünün altında kalır. Diyeceğimi dedim, atıma biraz arpa verdiniz mi yolu tutarım. Gayrisi kendi bileceğiniz iştir.”

Hemen gitmesine engel olmak için acele ile bir soru daha sordu Ertuğrul:

“Otrar gibi bir muhkem kale nasıl düşer?”

Alp Sofi acı acı baktı Ertuğrul'a:

“İhanetin yıkamayacağı kale yoktur Bey oğlu” dedi, “Otrar'ı da, Hocent'i de Timuçin'in küçük atlara binmiş savaşçıları değil, ihanet bitirdi. Fakat hainler de cezasını buldu. Timuçin'in kini onları da yaktı kavurdu. Öyle bir vahşetti ki, babalara oğulları canlı canlı gömdürüldü, oğullara babaları oklattırıldı, bebekleri hedef dikip üstüne mızrak talimi yaptılar, ulu mabetlerimize atla girip kadınlara raks ettirdiler, din âlimlerinin

kavuklarını çıkarttırıp alaya aldılar. Ama asıl yüreği yakan bunların hiçbiri değil.”

“Daha beteri ne olabilir ki ey derviş? Bir insanın yüreğini bin parça etmeye yeter şeyler sıraladın...”

“Öyle, lâkin asıl düşündürücü taraf, bazı Müslüman hanların, hatta unvanı taşıyanların Çingiz safına geçip akılları sıra inançlarına ve dindaşlarına hizmet ettiklerini iddia etmeleri; aklıma geldikçe bin parçaya bölünmüş yüreğim, on kere bin parça daha olup kanı içime akıyor.”

Akça dayanamayıp fırladı:

“Bu ne felakettir, nasıl yaparlar?!”

“Orasına aklım erse söylemeden geçmem ya, aklım ermiyor. Bir ikisiyle konuştum. Ne derler bilir misiniz? Bıraksalar Çingiz daha büyük zulümler yapacakmış, yanında bulunmakla bu zulümlerin önüne geçiyor ve böylece dinlerine hizmet ediyorlarmış.”

“Camileri rakshaneye çevirip, kütüphaneleri yakıp, nehirleri kan kızılına boyamanın da ötesinde bir zulüm var mı ki, engel olacaklarını zannediyorlar?”

“Düşünene göre düşünceler değişir Ertuğrul Bey. Onlar hizmet ettiklerini düşünüp vicdanlarını rahatlatmak zorundadırlar. Yoksa uykuları kaçardı.”

“Kendilerini aldatıyorlar.”

“Yalnız kendilerini aldatsalar, neyse derim; başkalarını da aldatıyorlar. Bazı saf Müslümanlar, Çingiz’in yanında bulunan dindaşlarına kanıp her türlü mukaddesin korunacağını düşünüp hatalı bir kararla muharebesiz teslim oluyor. Otrar’ın düşmesinde bunun rolü çok büyük oldu. Sağlam kuleleri ihanet yıktı, derken buna saflığı da eklemeliydim. Bana destur derim, yola düşme vaktidir. Allah’a emanet olunuz, belki bir gün yine karşılaşırız.”

“Kalsaydın” dedi Ertuğrul, “Biraz daha anlatırdın.”

“Anlatacak başka ne kaldı? Gördüklerimin, duyduklarımın

tamamını söyledim, son sözüm şu: Temür Melik'i yalnız bırakmayın, o sizi Celâlüddin'e götürecektir."

"Biraz daha dinlensen, uzun yoldan gelirsin."

"Dinlendim. Beni yoran bildiklerimdi, şimdi hafiflendim, çünkü bütün bildiklerimi lâyıf olan kişilere anlattım, icap edeni yapmak size kalmış."

Yine Türkmen kilimini incitmekten korkar gibi ayaklarının ucuna basarak dışarı çıktı.

Atının terini kurutmuşlar ve yenilemişlerdi. Dizginini tuttu:

"Yolcu yolunda gerek" diye fısıldadı.

Kumlu yolda gözden kayboldu.

Ertuğrul Bey adamlarına hazır olmalarını emretti. Konak yerinin dört yanına gözcüler yerleştirdi.

Gözcülerden biri, ertesi öğleüstü, güneş gök kubbenin ortasında tutuşurken, çığlık çığlığa konak yerine koptu:

"Geliyorlar! Geliyorlaaar!"

Ertuğrul Bey çadırdan dışarı uğradı: "Atımı getirin!" diye bağırdı.

Oğul Tamış'ın koşturduğu ata bindi. Kılıcını çekip, "Atlara!" diye naralandı.

Sabahtan beri atlar, sırtlarında eğerle bekletiliyordu.

Haberli olduklarından hazırlıklıydılar. Emri alır almaz atlara binip saf tuttular. Ve Ertuğrul'un son emriyle yayından boşalan ok gibi ileri fırladılar.

Tepeyi tutunca ilerideki düzlükte korkunç bir kovalamacaya şahit oldular. Az sayıda atlı bir grubun peşinde bir hayli Moğol vardı. İki taraf da delişmence at paralıyordu. Aradaki mesafe her an biraz daha kapanmaktaydı. Ya cenge tutuşmayı göze alacaklar veya teslim olacaklardı. Ertuğrul Bey her şeyi tamı tamına görmek için bir zaman bekledi. Kaçanlar birden dönüp kovalayanlara can havliyle atılınca,

"Medet ya Resulallah!" diye bağırdı.

Göz çakmadan ovada olanlara bakan Yahşi Hoca'ya döndü:

"Tebdir nedir?"

Yahşi Hoca hafifçe başını eğip, "Helbet ki hücumdur" deyince, Delibozuk Hıdır'la Akça'ya baktı:

"Ya size göre?"

"Ben beklemek ziyandır derim."

"Ben de öyle."

Hepsine birden sordu bu sefer:

"Aynı fikirde misiniz?"

"Helbet" dediler, "Din kardaşlarımızı, kan kardaşlarımızı kötü Mongola ezdirmek gūnahtır."

"Öyleyse arkamdan gelin!"

Bin atlı, rüzgâr gibi ovada esti. Herşey bir toz bulutunun ardından silindi. Moğolların "Lu... lu... lu!" çağlıkları, Türkmenlerin "Allah Allah" zikrine karıştı, kılıç şakırtılarıyla şenlenip, at kişnemeleri ve feryatlara bulandı, bir zaman uğuldayıp durdu. Sonra toz bulutu tortop olup geldiği yöne yuvarlandı.

Moğollar zafere kılpayı kalmışken tosladıkları taze kuvvet yüzünden sersemleyip toparlanamadan bir hayli telef olduktan sonra, nihayet tutunamayacaklarını anlamış ve bir emirle yüzgeri etmişlerdi. Ertuğrul Bey, yaralıların kaldırılmasını, şehitlerin gömülmesini emretti. Hemen ardından Temür Melik'i sordu. Gösterilen adam otuz otuzbeş yaşlarında, uzun boylu, şaşılacak kadar geniş omuzlu biriydi. Yüzü tozdan ve kandan kararmıştı. Yalnız gözleri parlıyordu. Ama öyle bir parlıyordu ki, insan baktıkça, gökyüzünün güneşi gözlerine girmiş sanıyordu. Yaklaşınca atından indi. Selâm verdi.

"Kayı Han boyundan Ertuğrul'um" diye tanıttı kendini, "Gündüz Bey oğlu Ertuğrul, gazan mübarek olsun yiğit kardaşım."

Temür Melik yere kök atmış gibi kımultısızdı. Kendini Ertuğrul diye tanıtan gence bakıyordu. On sekizinde, belki yirmisindeydi. Fakat kılıç kullanmasını görmüş, hele de atına hâ-

kim oluş biçimine şaşmıştı. Ertuğrul çifte kılıçla dövüşüyor, kalkan kullanmıyordu. Atının dizginlerini ise hep dişlerinin arasında tutuyordu. Dövüşürken yıllarını cenklerde geçirmiş bir yiğidi andırıyordu ve yüz yüze gelindiğinde ancak farkedilen körpeliği insanı şaşırtıyordu.

Bir zaman bakiştılar...

Ertuğrul, Temür Melik'i, Temür Melik Ertuğrul'u süzdü.

Sonra adımları küçük bir merkezde buluştu. "Mü'minler kardeşir" hükmünde açılan kollar ter içinde, kan içinde gövdelere dostça, kardeşçe sarıldı.

"Kayı Han boyunu biliriz" diye konuştu Temür Melik, "Sizin gibi yiğitleri yetiştiren Türkmen aşiretini bilmesek hayıflanırdık. Gündüz Bey'le de eski tanışız. Günlerdir arkamızdan kovalayan Mongol çudalarına sayenizde iyi bir ders verdik. Cuci Han otursun da saçını başım yolsun artık. Sağolun, tam zamanında canımıza yettiniz."

"Alp Sofi sayesinde" dedi Ertuğrul. "Vaktinde haber koşturmasaydı, belki bizi de gafil avlardı."

Temür Melik yüzünün toz karasında gülümsedi:

"Alp Sofi yamandır, ne zaman nereden çıkıp geleceği bilinmez, ama tam vaktinde gelir."

Tepelere doğru el salladı:

"Sağol Alp Sofi..."

Sonra dönüp elini Ertuğrul'un omuzuna bastırdı:

"Sen de sağol yiğit kardaşım."

Beşinci bölüm

*“Mongollar Bağdat’ı ve Bağdat civarını istila
idiüp kendilerinden beklenen fenalıklar ortaya
çıktıktan sonra, Selçuklu kalıntıları kendi yerlerinden
Rum memleketlerine göçmüşlerdi. Ermeniyye şehirlerinden,
Ahlat şehri çevresinde deve, koyun, uşak ve hizmetkâr sahibi bir
kavim var idi. Soyu yirmi birinci göbekte Nuh’un oğlu Yafes’in
çocuklarından Oğuz Han’a ulaşırdı.
Bu da Selçuklularla birlikte göçmeye razı oldu.
Asıl yerlerini ve yurtlarını bırakarak, Engürü yakınında
Karacadağ’a vardı ve oraya kondı. Sonra buradan kavmiyle
birlikte başka yerlere göçti. Orada vefat idiüp gömüldü.”*

—TEVKİİ MEHMED PAŞA

TOPAL NOTARAS’IN HANI, Caber’e üç fersah uzaklıktaki
dört yol ağzına hırpani bir azametle kurulmuştu.

Uzaktan bir harabeyi andırıyordu, ama içi bey konaklarını
aratmayacak kadar iyi döşenmişti. Büyük eyvanı, dört Selçuklu
kilimi köşe bucak sarmıştı. Duvar diplerine, yüzü kuş
ve çiçek desenleriyle süslü minderler serpiştirilmişti. Mindere

alışık olmayan Sen Jan senyörleri ve Bizans tacirleri için de ocak başına peykler konmuştu. Koca ocak kış boyu gürül gürül yanar, yaz boyu ise sanki serinlik serperdi. Nedense Topal Notaras'ın hanı, kışın sıcak, yazın serin olurdu. Kavurucu sıcaklarla dondurucu soğuklar, hanın kalın duvarlarını aşamazdı. Bu özelliği yüzünden de yolcular tarafından tercih edilirdi.

Ama asıl tercih ediliş sebebi başkaydı. Civarda olup bitenleri öğrenmek isteyenler için, Topal Notaras'ın hanı bir haber merkeziydi. Notaras, hancılıkla yetinmez, ondan bundan ayıkladığı haberleri ihtiyacı olanın kulağına aktarır, kesesine fazladan birkaç altın koyardı.

Hanın dış görünüşüne önem vermemesi, etrafta kaynaşan çapulcuların iştahını kabartmamak içindi. Yoksa hanı yeniden inşa etmeye dahi yetecek kadar dünyalığı vardı. Fakat bunu belli etmekten ölesiye korkar, kimi görse parasızlıktan yakınırdı.

Genellikle müşterisi boldu ya, nedense birkaç haftadır işler kesat gidiyordu. Hana kimse uğramıyordu. Bu da Notaras'ın canını fena halde sıkıyor, her gün, çırağı Tatyos'u, hanın avlusundaki boylu kavağa çıkarıp, gelen var mı diye baktırıyordu.

Bugün de gelen giden yoktu. Notaras'ın sabrı taşmıştı. Siniri tepesine oturmuştu. Bir varili andıran koca göbeğini yuvarlaya yuvarlaya avluda dolanıyor, mütemediyen de söyleni-yordu:

"Lanet olsun! Lanet olsun! Ne zamandır sinek avlıyoruz. Zengin kervanlar, Sen Jan senyörleri şöyle dursun, nicedir dilenci dahi uğramadı. Yoksa Dağ Keşişini memnun edemedi mi gönderdik geçen ay? Bu yüzden mi efsunladı han? Dünkü zelzele de o yüzden olmasın! Lanet! Devamlı keseden yiye yiye yakında dilenmek zorunda kalmazsam şaşarım! Hey Taytos dedim, Ermeni kırması, kulağına sıcak kurşun akası soysuz! Nereye savuştun yine?"

Kart, kalın bir ses cınladı:

“Buradayım usta!”

“Seslenir kerata, sadece seslenir. Hangi cehennemdeysen kop gel be!”

“Ahırdayım usta.”

Taytos çıkageldi. Sırtıyordu. Her halinden azarlanmaya alışık olduğu belliydi. Islak ellerini, kirden rengi yitmiş önlüğüne kurulumaya çabalarken başını indirmişti:

“Yıkaniyordum usta.”

Topal Notaras, yamağını tepeden tırnağa kadar süzdü:

“Hele de şuna hele, söylerken hiç utanır mı? Bey oğlu mu-sun, Sen Jan senyörü mü, yoksa Bizans asilzadesi mi? Neyine yıkanmak? Yılda bir kere suya değmen yetmiyor mu? A... a... dostlar! Bu rezil beni delirtecek, olanca aklımı da alacak başımdan. Şahlar gibi her gün yıkanır, her gün yıkanır. Başını da mı ıslattın yoksa? Çıkar bakalım başlığını...”

Tatyos bir hamlede başlığını çıkardı. Saçları vicık vicıktı. Alnına doğru inceden su damlaları serpilmeye başlamıştı.

“Ört çabuk!” diye bağırdı Notaras. “Hay akılsız! Hay kurbağa soylu! Kaç kere söylendi sana başını ıslatmayacaksın diye. Zaten öldün kaldın şeysin. Üfürseler uçacak gibisin. Başını ıslatırsan ne olur bakalım? Hastalanırsın denmedi mi sana, söz dinlemek yok mu ha, usta sözüne kulak tutmak yok mu?”

Konuşurken kulağına yapışmıştı. Acıtmadan çekiyor, fakat Tatyos yalancıkta inliyordu. Bu kendi aralarında kararlaştırılan bir oyundan ibaretti. Notaras her kızdığında Tatyos’un kulağına yapışır yahut ensesini şaplaqlar, kıyamadığından hızlı vurmazdı. Tatyos ise acımış gibi inleyip ustasının üstünlüğünü kabul etmiş görünürdü. Arada bir de “Kulak koptu usta!” veya “Ensem çöktü usta!” demesi, Notaras’ı daha beter keyiflendirirdi.

Çocuğa kıyamaması, vaktiyle bir Ermeniye kaçan kızından yadigâr kalmasındandı. Bunu çocuk da biliyor, fakat Notaras gibi bilmezden gelip dedesine “usta” diyordu. Notaras bazen

torununu kucaklamak istiyor ama hemen kendini tutuyordu. Kızına hâlâ kinliydi. Babasını yüzüstü bırakıp ilk önüne çıkan birine kaçtığını unutamamıştı. Unuturdu belki, şöyle zengince bir koca bulup onunla Cehenneme gitseydi. Fakat kızı ne yapmıştı, bir çulsuzun ardına takılmıştı, üstelik de bir Ermeninin...

Bunları düşünürken dalmıştı. Dalınca Tatyos'un kulağını şakacıktan çektiğini unutup iyice asılmaya başlamıştı. Canı yanan Tatyos ise şakacıktan iniltilerini bağırtıya döndürmüştü:

"Öldüm usta, kurban olayım ki öldüm!"

Neden sonra Notaras'ın aklı başında döndü, çocuğun kulağını bırakıp ensesine tokadı yapıştırdı:

"Ölesi rezil! Yol gözle dendi sana öyle değil mi? Çık ağaca, gelen giden var mı araştırdı dendi. Sen ne yapıyorsun, oynas-maktasın. Buyruğu tutmayan yamağa ne yapmak lâzım? Helbet ki şaplağı indirmek lâzım. Savuş işine akılsız köçek, yoksa ense köküne şaplak gelir. Hem de öylemesine gelir ki, ense kökün yangın yerine döner de, acısı yüreğini tutuşturur. Daha durur, fırla dendi ağacın tepesine bre!"

Canı sıkındı. Çünkü müşteri gelmiyordu. Çevresinde yarenlik edebileceği tek kişi yoktu, şu kötü Tatyos'un dışında. İnsan şunun bununla yarenlik etmezse gün nasıl geçerdi? Daha da önemlisi olup bitenleri nasıl duyar, nasıl öğrenirdi? Oysa her gün yeni haberler almaya, alıp satarak kese doldurmaya alıştı. Bunu herkes bilirdi.

Çevredeki gelişmeler hakkında haber toplamak isteyen, Notaras'ın hanına gelirdi. Peki ama kaç gündür neden kimse-ler uğramıyordu? Milletin merakı geçmişti galiba, dünya gül-lük gülistan olmuştu, herkes birbiriyle dosttu; evet mutlaka böyleydi, yoksa gelir haber sorarlardı. Ne zamandır Salgur Noyan bile etrafta gözükmediğine göre, dünya gerçekten gül-lük gülistan olmalıydı.

Eski günleri nasıl da özlüyordu, “Hey gidi günler hey!” Moğol noyanları Rum eline göç eden Türkmenlerden laf açar, arada bir steplerdeki savaşı konuşurlar, çapaçullarından söz ederlerdi. Pontus tacirleri Bizanslılarla yarenliğe oturur, Selçuk cengâverleri Konya sarayını hikâye eder, Harzem kaçakları daha uzağa gitmenin yolunu sorarlardı. Notaras bütün konuşulanları kendine has usullerle dinler, fiskosları bile kaçırmaz, sonra bunları zihninde istifler, ayıklar, hangi bilginin kime lâzım olacağını kestirip zorlu bir pazarlıktan sonra sardı. Yolcu uğramayınca haber de çıkmıyordu, haber çıkmayınca altuncıklar gelmiyordu ve Notaras sinirlendikçe sinirleniyordu.

Bakındı. Tatyos ağaca çıkmıştı. Sırtaraktan etrafı gözliyordu.

“Çocuk hey!” diye bağırdı ağacın tepesine doğru, Notaras; “Tatyos dedim, deli! Seslenmek yok mu, geleni gideni söylemek yok mu ha?”

Tatyos’un kalın sesi yoldan ötelere koptu:

“Müjdem i isterim usta!”

Topal Notaras’ın yüreği hopladı:

“Deyiversene akılsız Ermeni.”

“Üç atlı bu tarafa geliyor.”

“Kimler olduğunu da söyleyiver ki, hadi!”

“Bilebilsem söylerim usta; dur hele, dur sen; azıcık daha yaklaşsınlar da... Tamam usta görüyorum!”

Notaras ellerini ovuşturuyor, ağacın etrafında fır dönüyordu:

“Söylesene rezil!”

“Biri Mongol çudarı usta, ikisi Sen Jan senyörü, birinin zırhında koca bir haç parlıyor. Sen Janlı olduğunu buradan bildim, iyi mi usta?”

“İyi dendi ya eşşek Tatyos! Diğeri?”

“Diğerinin haçı yok usta, Mongola benzer tarafı da yok, ol-

sa olsa Sen Jan senyörünün at uşağıdır derim. Yaşadık usta, yaşadık!”

“Neden yaşamışsınız deli?”

“Şundan ki ustacığım, at uşaklı ve de muhafızlı senyörlerin akçesi bolca olur.”

“Hele şuna” derken keyifli keyifli güldü Notaras, “Yaşayana da bakın a komşular. Şunun ölüsüyle dirisi arasında fark görebilen beri gelsin.”

Sesi sevinçten kısılmıştı. Günlerin pasını dökebilecekti nihayet. Haber kaynakları sökün etmişti. Altuncıklar geliyordu. Fakat bir terslik mi vardı ne, bir Mongol çudarının Sen Janlılarla işi neydi? Yoksa akılsız Ermeni yanılıyor muydu?

Bu sırrı zihninde çözmeye çalışa çalışa kayabaşına yürüdü. Buradan üç yol ağzı görünüyor, sadece biri keskin bir dönemecin ardında kayboluyordu. Tatyos haklıydı. Caber yolundan gelenler vardı. Atlarını rahvan sürmelerine bakılırsa, ne bir şeyden kaçıyor, ne bir şey kovalıyor, ne de mideleri açlıktan kazanıyordu. Belki de hanın uzaktan harabeyi andırmasına aldanmışlar, istediklerini bulamayacaklarını düşünüp at koşturmaya boş vermişlerdi.

“Aklınıza sizin kötü ayaklar” diye geçirdi içinden, hancı; “Benim hanın üstüne han yoktur bu civarda, dış görünüşü haraptır, ama içi Bizans saraylarının güzelliğindedir. Hele beri gelin de bir görün...”

Çarçabuk ağaçtan inip yanına seğirten Tatyos’un ense köküne bir şaplak daha oturttu:

“Doğrusun Ermeni soyu, bu sefer turnayı iki kaşının ortasından çaktın ve gelenleri vaktinde farkettil. Kimmiş bakalım, bir Mongol çudar ile bir Sen Jan senyörü ve dahi senyörün at uşağı. Bu Sen Janlı kısmı at uşaksız gezmez bilir misin zirdeli Tatyos? Neden dersen, yakıştıramaz kendilerine, ille biri çizmelerini çekecek, ille biri ateşini yakıp yemeğini pişirecek, ille biri atına bakacak ve dahi üstünü giydirecek. İyi de, bu geliş

nasıl geliştir böyle? İskillendim anlayacağın, kötü iskillendim. Niye iskillendim bakalım? Niye ki, Mongol çudarı ile Sen Jan-lı el ele vermişler ve yan yana at sürmeye koyulmuşlarsa işin içinde bir iş ara, kârlı çıkarsın. Şimdi bu işin içinde de bir işler var ki, bulup çıkarabilene aşkolsun olsun Tatyos yamağı, anladın mı? Selçuk cengâverleri bu habere kaç altın toslar dersin?”

“En azından” dedi Tatyos, “Çok altın toslar.”

Hancı, çocuğun verdiği cevabı duymadı. Yol boyuna dalmıştı. Düşünüyordu. Moğol milleti ile Sen Jan milleti bir araya geldikte, haberin âlâsı çıkardı, ama acaba ne maksatta yan yana gelmişlerdi? İşin hası bunu bulmaktı. Vardı işin içinde ince işler. Bunu adı gibi biliyordu. Öğrenecekti. Öğrenir öğrenmez de bilgisini satacaktı. Selçuklular bununla mutlaka ilgilenirlerdi. Fakat aksi gibi etrafta Selçukludan eser yoktu. Türkmen göçerleri de ilgilenirlerdi belki, lâkin uzun zamandan beri hana uğramamışlardı.

“Mumları yakacak mısın usta?” diye sordu Tatyos, durduk yerde, “Renkli mum vadetmiştin ya, onları diyorum. Yakacak mısın?”

Tatyos’un incecik, çelimsiz vücuduyla çatışan kart, yamrıyumru sesine döndü:

“Ne dedin bakalım Tatyos?”

“Aziz Hristos Efendimize mum adamıştın ya usta, dün, ‘Müşteri gönder ey Aziz Hristos Efendimiz, gönder ki sana koskoca dört tane renkli mum yakayım’ demiştin; işe yaradı, bak işte geliyorlar.”

Mumları hatırlattığı için Tatyos’a, içinden kızdı, ama sezdirmedi. Gözlerini havaya dikerek, ellerini göğsüne kavuşturdu:

“Teşekkürler Aziz Hristos Efendimiz” diye mırıldandı, “Müşteri gönderdiğiniz için teşekkürler. Ama...”

Yan gözle Tatyos’a baktı, Tatyos’un bakışlarını üstünde görmeyince, ellerini göğsünden çözdü:

“Unutun!” diye sürdürdü mırıltısını, “Şu Allah’ın dağında nereden kilise bulur da mum yakarım? Unutun gitsin. Sizin muma ne ihtiyacınız var ki zaten. Yıldızların ışığı yeter.”

Tatyos’un sırtığına çarpılınca, gözlerini evirip devirdi: “Sırtıktan ağzına şaplak yemeden savuş!” diye tersledi, “Yolcular haniyse avluya girmekte de sen hâlâ bel bel bakmaktasın. Nasıl yamaklık bu bre, ne aptalca bir hancılık bu? Savuş dedim!”

Tatyos’un arkasından kendisi de avluya girdi. Hanın kapısında beklemeye başladı. Az sonra üç atlı önündeydi.

Ufak tefek olanı atından kaşla göz arasında atlayıp Notaras’a bir temenna çaktı ve avaz avaz bağırmaya başladı.

“Saygıdeğer efendim Sen Jan senyörü Şövalye Piyer Marininos Nataliadis ve saygıdeğer Moğol Noyanı Yabgu, bir de ben-deniz senyör Piyer Morinos Nataliadis’in at uşağı Boris, bir süre handa kalmaya karar vermiş bulunuyoruz.”

Laf kalabalığında hancının kafası büsbütün karışmış, sevincinin üstüne dökülen upuzun isimlerin hiçbirini aklında tutamamıştı. Zaten hancıya isim değil, kemerlerdeki keseler lâzımdı. Sen Jan şövalyelerinin keseleri de oldum olası şişkin dururdu. Fakat insan azmanı Moğolu gözü tutmamıştı.

Çok süslü yeşil çuhadan pelerinini gümüş çivili zırhının üstüne özenle sarmış Sen Janlı ve onun kadar olmasa bile ona yakın giyinmiş at uşağının yanında, Moğolun kılığı sersefil-di. Kör gözünü muska biçiminde siyah bir bantla kapatmıştı. Bu kadar zengin görünümlü Sen Jan şövalyesi ile sefillik akıtan kör bir Moğol yan yana gelir de, işin içinde işler olmaz mıydı? Kurcalamayı sonraya bırakacaktı hancı. Her bir şeyin sırası vardı. Bir kere sırayı şaşırırsa başına kimbilir neler gelirdi. Birazdan küp küp şarap devirip sormasa bile konuşmaya başlardı nasıl olsa. Dilleri bir açılma açılırdı ki, üste altın versen susmazlardı.

Büyük bir sevinç içinde yolcuları selâmladı. Ellerini ovuştura ovuştura temenna ederek,

“Şeref verdiniz” dedi. “Bana, yamağıma ve hanıma büyük şerefler bahsettiniz. Hoş geldiniz.”

Kapı aralığında sırtan Taryos’a çıktı:

“Yapışsana deli Tatyos, çeksene atları ahıra! Bir güzel yemleyip sula. İyi bakım yapmazsan kulaklarını kökünden keserim bilesin.”

Konuşurken Sen Jan senyörünün kıpırtısız suratına bakıyordu. Yamağına çıkışmasından memnun olacağını zannetmişti. Yüzünde memnuniyet göremeyince içerledi. “Atına iyi bakılmasını söylüyorum ya, herif umursamıyor bile; bu durumda taş olsa duygulanır da azıcık gülümser insana. Ağzı da pek sıkıya benziyor. Dili çözülse çözülse ancak dördüncü kadehte çözülür. Sabır lazım.”

Sesini yükseltti:

“İçeri buyurmaz mısınız efendim, ağzınıza lâıyk yemekler pişiririm. Ne isterseniz var, et, şarap, yatak...”

Sen Jan senyörü bir sıçrayışta attan indi. Topal Notaras, adamın hareket ettiğini görünce öyle şaşırdı ki, bakakaldı. Zırhının içinde heykel duruşuna alışmıştı. Doğrusu seri hareket ediyordu. Yaman bir şövalye olduğu belliydi. İlk gördüğü zaman, “Zırh bu adamın yalnız vücudunu değil, ruhunu da sarmış” diye düşünmüştü ya, pek öyle görünmüyordu. Seri adımlar atmışından da belliydi bu, adam gibi yürüyordu işte. Kenara çekildi:

“Bu... buyursunlar” diye kekeleydi, “Efendimiz, içeri buyurun.”

Sen Jan senyörü, uşağına Lâtince bir şeyler söyledi. Bunun üzerine uşak az önceki yumuşaklığı ve nezaketi bir yana bırakıp birden sertleşti. Hancıya emreder gibi sordu:

“Bizden önce hana gelenler oldu mu, efendim soruyor?”

Hancı biraz ürkmekle birlikte renk vermedi:

“Birini mi bekliyordunuz?” diye sordu.

“Evet” dedi senyörün at uşağı, “Salgur Noyan’la burada buluşacağız.”

Hancı bıyıkaltı güldü, beklediğinden de kolay konuşuyorlardı:

“Rahatınıza bakın dostlarım, Salgur Noyan gelince size haber veririm.”

Salgur Noyan’ı tanırdı, hem de çok iyi tanırdı. Her tarakta bezi olan berbat herifin biriydi. O da hana geleceğine göre, han şenlenecek demekti. Eh, hanın şenlenmesi demek, hancının birkaç san duka altını daha kazanması demekti. Biraz keyfi yerine geldi. Göz ucuyla müşterilerine baktı tekrar. Doğrusu ağızlarında bakla ıslanmıyordu. Daha adımlarını atar atmaz, şakımaya başlamışlardı. İçince kimbilir nasıl bülbül kesileceklerdi. Bu at uşağında iş vardı. Sarhoş olmadan saf saf konuşmasına bakılırsa, gerçekten iş vardı. Sarhoş olunca görmeliydi onu. Yedi ceddini saymaya başlar da, bir türlü susmazsa şaşmayacaktı.

“Sen Jan tarikatından bir şövalyeyi ağırlamaktan büyük şeref duyuyorum” dedi yerlere kadar eğilerek, “Dediğim gibi şimdilik rahatınıza bakın. Gelen olursa derhal haber ulaştırırım.”

“Lâtince bilir misin?” diye sordu uşak.

At uşağının damdan düşer gibi gelen sorusunu zihninde evirdi, çevirdi, altından ne çıkacağını kestiremediğinden açık bir karşılık vermedi:

“Eh...” demekle yetindi.

“Nedir eh, bilmek mi, bilmemek mi?” diye üsteledi uşak.

Hancı Notaras, at uşağının efendilik taslamasına kızdı. Ayrica tepeden bakması da sinirlerini bozuyordu. Alt tarafı bir at uşağı değil de sanki yılların efendisiydi. Adam sınıfından pozlar takınıp olur olmaz şeyler sorması, kendisini adam yerine koymamasının deliliydi besbelli. Ama kızgınlığını içine gömüp yumuşak başlı, saf hancı rolünü oynaması lâzımdı. Çıkarları bunu gerektiriyordu.

Kızıp bağırmaya başlarsa ya çeker giderler, ya da söyleye-

cekleri varsa da gerisingeri yutarlardı. Dahası, Sen Jan şövalyelerinin sağ soluk pek belli olmazdı. Bir damarına dokunursa altıncıkları kaçırmayla kalmaz, üstüne kuşca canı bile giderdi de, kanını arayan soran bile çıkmazdı. Kim soracaktı ki kanını, şu torunu olacak yamrıyumru Tatyos mu?

Yumuşadı:

“Eh demek cevaptır dostum” diye konuştu. “Lâtinceyi bilmemek olur mu manasınadır. Lâtince bizim dilimiz, üstüne az biraz Mongolca ile azıcık Oğuzcayı da ekle, sonra biraz da Ermenice kat, olsun bitsin.”

“Öyleyse efendimin sorularına doğrudan cevap verebilirsin.”

“Helbet, sordu da cevapsız mı bıraktık, buyursun.”

At uşağı efendisine baktı. Efendisinin burun kıvrıldığını görünce tekrar hancıya döndü:

“Şimdilik sorusu yok, olunca çağırılırsın.”

“İyi madem, içeri geçelim, buyrun.”

Önlerine düştü. Yer gösterdi.

“Rahatınıza bakın.”

Moğolun hiç konuşmaması, hiç yüzüne bakmaması neden-di? Ya şövalyenin zırh yutmuş gibi kasılması? Sen Jan şövalyelerinin kibirli olduklarını öteden beri bilirdi, ama bu kadarı da fazlaydı hani. Adam sanki Bizans imparatoru veya Selçuklu sultanıydı. Sanki peşinde bir sefil Moğolla bir at uşağı yoktu da koca koca ordular vardı, hem de atıyla, pusatıyla. Sefil bir Moğolun zengin bir Sen Jan şövalyesiyle nasıl bir işi olabiliyordu acaba? Ya Salgur Noyan niye geliyordu hana? Anlaşılan handa buluşmaya sözleşmişlerdi. Birlikte bir şeyler karıştıracaklardı. Korkusunu alabilir de aldığını satabilirse, eh, handa müşterisiz beklediği günlerin masrafını denkleştirdi sayılırdı. Belki üstüne yeni altınlar da koyardı.

Adamlara baktı. Moğol Yabgu sereserpe minderlere yayılmıştı. Sen Jan şövalyesi ise peykeye çöküp ayaklarını uzatmış-

tı. Uşağı çizmelerini çekiyordu. Çizmeler çıkınca eyvanı öyle bir çürük kokusu sardı ki, hancı bu ayağın belki bir senedir su yüzü görmediğine yemin edebilirdi. Midesi bulanıyordu. Bir an önce kaçmak için,

“Emriniz?” diye sordu, “Yiyip içmeye ne emredersiniz?”

O zamana kadar hiç konuşmayan Moğol Yabgu, şövalye-den önce atıldı:

“Kurt çorbası” diye homurdandı.

“Olmaz” diye itirazı bastı at uşağı, “Domuz yahnisi yiyeceğiz. Efendim, domuz yahnisine bayılır. O olmadıkça yemek yemiş saymaz kendini. Sofraya yahni gelmeli hancı, hem de sıcacık olmalı.”

“Çattık” diye düşünerek iç çekti Notaras: “Aranızda bir karar verseniz” diye konuştu sonra, “Bizde kurt çorbası bulunmaz zaten, domuz eti de öyle. Selçukiler buralara geldi geledi domuz eti satmamı yasakladılar. Müslümanlar yemez de...”

Sen Janlı bir şeyler geveledi ağzının içinde. At uşağı ne dediğini anlamış gibi başını salladı. Hancıya,

“Efendim yahni istiyor” dedi, “Ama domuz etli olması şart değil, koyun etli de olabilir, hatta inek etli bile olabilir. Bu konuda sana bir kolaylık yapalım dedik.”

Yabgu dirseğinin üstünde doğruldu:

“Kurt çorbası kalsın” dedi, “Yahni de kalsın, bunların dışında ne varsa onu yerim, ama çabuk ol.”

Hancı, eyvanı hınca hınç dolduran ayak kokusundan bir an önce kurtulmak için mutfaka koştu. İçeri girer girmez de söylenmeye başladı:

“Aziz Hristos’tan müşteri istedik ya başımıza belâ gönderdi. Kurt çorbası da ne demek oluyor? Böylesine köpek kesip pişirmeli ki, akli başına otursun. Tatyoooo! Hay eşsek oğlum, nerelerdesin?”

Tatyos’un yassı yüzü mutfak kapısında belirdi:

“Atları yemleyip suladım usta.”

“Şimdi de sahiplerini yemleyip sulamamız lâzım geliyor. Ayak sürçmesene Ermeni kırmacı, çabuk olsana! Patates doğra Tatyos, hem de parmak kesmeye filan boş verip acele et. Mongol çudalarına patates çorbası fazla bile gelir. Sonra da piriñ ayıklamaya koyul.”

“Hemen usta...”

“Olur şey değil! Yemek konusunda bile anlaşılamayan Mongolla Sen Janlının nasıl bir dalaverede ortaklaştığını kestirebilen aşkolsun. Kurt çorbası da ne demeye gelir oğlum Tatyos; Mongol çudalarının kurt çorbası yediğini bilir miydin? Gerçi Mongoldur bu, her naneyi yer de üstüne su bilem içmez.

Karışık kuruşuk nesnedir Mongol kısmı. Oğuzlarla az buçuk göbek bağları var dense de kulak tutma akılsız Tatyos, tutarsan kulağın koptu belle. Selçuklu nerede, Mongol nerede, aralarında dağlar kadar fark var ki, o dağların tepesini aşmak ne mümkün. Selçuklu insafı elden bırakmayan insandır, Mongol ise insafın adını bile duymamış olmalı. Neyse, sen işine bak. Yine kanattın ha parmağını, kökünden kesip kurtulamadın gitti şu çıkıntılardan. Hay ahmakların kralı, hay rezil! Bıçağın ağzı patatesten durmalı değil mi? Ne yapıp edip ille ki parmağına kaydırmadan duramazsın öyle ya, duramazsın; çünkü patates niyetine parmak doğramadığın zamanı hiç bilmem, görmemişim ve dahi duymamışım. Dur, kanını patateslere bulaştırma! Yok, bulaştır gitsin bre, kurt çorbası isteyen kör Mongol için insan kanının ne önemi var? Bulaştır gitsin kerata.”

* * *

Sıcağa rağmen kara pelerinine sıkıca sarınmış, pelerinin kapüşonunu da kaşlarına doğru çekmişti. Kapüşonun ön tarafında gümüş bir haç parıldıyordu. Kara pelerinin uzun etekleri toprağı süpürüyordu. İnadi tutan merkebinin yürütmeye çabalarken, pelerin ayaklarına dolaştığı için az daha düşecek-

ti. Kötü kötü küfretti. Küfür ağızdan çıkar çıkmaz da telâşla bakındı. İyi ki Meryem'in oğullarından kimseler yoktu. İnadi kırılmayan merkebin başında sopa kırmanın tam sırasıydı.

“Yürüsene pis hayvan!”

Elindeki bastonun topuz kısmını kafasına çaldı. Bir kere daha bakındı. Hele bu hareketinin görülmesini hiç istemiyordu. Şöhretine gölge düşerdi. Herkes Dağ Keşişinin hayvanları çok sevdiğine inanırdı. Hatta bütün hayvanların dilini anlayıp konuştuğu rivayet edilirdi. O da bu rivayetten alabildiğine faydalanır, civarda birisinin bulunduğunu sezerse, onu farketmemiş gibi yapıp kuşlarla, daha olmazsa merkebiyle konuşur gibi yapardı.

Hakkındaki rivayetler bundan ibaret değildi. İnsanların ruhuna giren şeytanları kovduğu, hastalıkları iyi ettiği, her gece Hristiyan azizleriyle sohbet ederdi oturdugu da dillere destandı. Saf Hristiyanları kandırmak için bütün bunları kendisi uydurmuş, fakat zamanla o kadar dallanıp budaklanarak yayılmıştı ki, haniyse kendisi de inanmaya başlamıştı. Rolünü iyice benimsemişti. Bazen aylarca gözükmmez, sonra birdenbire ortaya çıkar, ya Aziz Hristos'la dünya turuna çıktığını veya insanların geleceği hakkında Hazret-i İsa ile uzun bir görüşme yaptığını iddia ederdi.

Elli beş yaşlarında, orta boylu, güçlü kuvvetli bir adamdı. Aslında bir Cizvit papazıydı ama bunu bilen hemen hemen yoktu. Hatta mezhebi de bilinmezdi. Sorulduğunda, müphem bir tavırla gülümser, mavi gözlerini semaya çevirip, “Hepimiz İsa Efendimizin evlâtlarıyız” derdi.

Dağ Keşişi adıyla şöhret tutmuştu. Sırtına bağlı kılıfında uyuyan şemşiri (kılıç) kara pelerini örttüğünden, silâh taşıdığı belli olmazdı. Silâha ihtiyacı olmadığını, çünkü kendisine ok ve kılıç işlemediğini söylerdi. Nasıl geçindiği ise büsbütün sırdı. Saf yürekli Hristiyanlara göre, böylelerinin nasıl geçindiği sorulmazdı. Azizlerle bile konuşabilen bir keşiş, yemeğe muh-

taç olacak değildi ya, istediği an önünde krallara lâyük sofralar kurulurdu. Ancak Topal Notaras hiçbir zaman bu görüşü paylaşmıyordu. Çünkü Dağ Keşişi her gelişinde yemek ister, sofraya ne koysa silip süpürür de üstelik “Bir serçe kuşu kadar yedik” diye geçirirdi.

Dağ Keşişini ilk farkedenden hancı yamağı Tatyos, haç çıkardı.

“Yine geliyor” diye mırıldandı. “Ey İsa Efendimiz, ey Mer-yem Anamız, lütfen bizi koruyunuz!”

Nedense keşişten ürkerdi. İnsanın yüreğine işleyen bakışları onu her zaman rahatsız eder, gözlerinden kaçacak yer arardı. Topal Notaras ise, keşişi sevmemekle birlikte, bunu kendi kendine bile itiraftan korkar, kulağına gider de hanının üstüne şimşekler yağdırır diye korkardı. Hanının üstüne şimşekler yağdırması neyse ne, ama Katalon eşkiyasını başına musallat edebilirdi. Bir gelirlerse ne var ne yok alır götürürler, en küçük bahanelerle insanın kellesini bile alırlardı. Bu yüzden Dağ Keşişinin bir dediğini iki etmemeye çalışırdı.

Tatyos’un kaim sesi mutfağı velveleye verince ürktü.

“Geliyooooo ustaaaaa!”

Yahniyi tatmak için ağzına götürdüğü kaşık dudaklarının kıyısında kalakaldı:

“Gırtlığı sıkılmış kedi gibi ne miyavlıyorsun bre delilerin yüzkarası, kim geliyor bakalım?”

“O geliyor usta, Dağ Keşişi, eşiğiyle birlikte geliyor yine... Bedavadan yiyip içecek...”

Notaras, dudaklarının kıyısında unuttuğu kaşığı hızla çekip Tatyos’un başına indirdi:

“Kapa çenen! Kapatmazsan kan pıhtılarıyla kapatırım allımallah. Geliyorsa hoş geldi, safa geldi. Keşiş demek ne demek bakalım? Hanımıza bet bereket demek. Ooh, gelsin, gelirse ayağının uğuruyla gelir, kimbilir gaipten nice haberler getiriyordur. Dur bre, soyu sopu ateşlere yanası, koca Dağ Keşişini birlikte karşılamamak olur mu? Yürü dendi...”

Birbiri arkasından gelen birbirine zıt emirler Tatyos'un kafasını iyice karıştırmıştı. Kapı aralığında öylece dinliyor, gitmesi mi, yoksa kalması mı gerektiğini düşünüyordu.

"Yürüsene şapşal!"

Hancının arkası sıra avluya çıktı. Notaras, topal bacağın-
dan ve paytak şişmanlığından beklenmedik bir hızla bahçe
duvarını geçmiş, yanında Tatyos'u bulamayınca da bas bas ba-
ğırmaya başlamıştı:

"Koş dendi rezil, koş keşişin eşeğini tut dendi eşsek, yuvar-
lan dendi! Neredesin Tatyos köpeğiii?!"

Yaklaşmasını bekleyip bir tekme salladı. Tatyos, ustasının
tekmesinden kurtulmak için yokuş aşağı koştu. İstemeye iste-
meye keşişin elini öptü. Eşeğin yularına yapıştı:

"Ben ahıra çekerim peder."

Keşiş, esrarengiz bir tavırla Tatyos'u süzüyordu. Tatyos ise
başını hep yerde tutuyor, papazın gözleriyle karşılaşmaktan
korktuğundan yüzüne bakamıyordu.

"Görmeyeli iyice büyümüşsün Tatyos, sen büyüyünce için-
deki şeytanlar da büyümüştür. Babana çekersen ileride kor-
kunc bir baş belası olacağından şüphem yok."

Tatyos geriledi. Keşişi sevmemesinin sebeplerinden biri de
buydu. Ne zaman karşılaşsalar kötü adam olacağından bahse-
derdi. Bir de içindeki şeytanlardan. Keşişe göre Tatyos'un için-
deki şeytanlar her geçen gün biraz daha büyüyor, bu yüzden
Tatyos'un bedeni gelişemiyordu. Çünkü ağzından aşağı inen
bütün nevale, içindeki şeytanların karnını doyuruyordu.

Bir ara, "Şeytanları besleyip büyötmektense yemem daha
iyi" diye düşünüp, dört gün ağzına hiç bir şey koymamıştı.
Bereket Notaras bunu farketmiş de Tatyos'u ölümün eşiğin-
den geri çevirmişti. Dağ Keşişinden korkuyordu, ama ona hak
vermemek elinden gelmiyordu. Yedikleri kendi midesine git-
seydi, yaşlıları gibi bir vücudu olurdu onun da, oysa sıska bir
şeydi. On altısına bastığı halde dokuz yaşında gösteriyordu.

Üstelik yamrı kafası da fazlaca büyüktü. Herkesin ruhundaki şeytanları kovabildiği söylenen Dağ Keşişine yalvarsa, acaba kendi ruhundaki şeytanları da kovar mıydı? Bir yıl önceki gelişinde annesiyle babasının hikâyesini anlatmış, hancının, dedesi olduğunu da söylemişti:

“Seni bulduğumda anan ölmüş, baban gitmişti. Yapayalnızdın. Seni ecelin kollarına bırakmaya gönlüm elvermedi. Büyüyünce nasıl bir baş belası olacağını bile bile alıp dedene getirdim” demişti. O günden beri hancının, dedesi olduğunu biliyordu. Notaras’ın da hikâyeyi bildiğine emindi. Buna rağmen aralarında dede-torun ilişkisi yoktu. Daha çok usta-çırak ilişkisi vardı. Belki bir gün, biraz daha büyüdüğünde, Notaras ile karşılıklı oturup bunları konuşurlardı. Ya da hiçbir zaman bu cesareti gösteremezdi. Vücut yapısından gelen karmaşık duygular bazı çıkışlarını önlüyor, ayrıca görüntüsündeki garipliğin sevilmesini engellediğini de düşünüyordu. Yamrı yumru bir vücut yerine bir delikanlı vücuduna sahip olsaydı, Notaras’ın sevgisini kazanabilirdi belki. Belki o zaman dede-torun olabilirlerdi.

Göz ucuyla keşişi yokladı. Gerçekten haklı mıydı acaba? Söyledikleri doğru muydu? Gerçekten de içindeki şeytanlar mı büyümesini engelliyordu? Böyle ise Dağ Keşişi içindeki şeytanları kovabilir miydi? Öyle ya, şeytanın nerede olduğunu bildiğine göre, nasıl kovulacağını da bilirdi. Bu defa soracaktı. Bu sefer yalvaracaktı:

“Aziz peder” diye seslendi.

“Evet Tatyos, ne diyorduk bakalım, ruhundaki şeytanlar daha da büyüdü diyorduk. Hem de semirdi, Tatyos. Onları vaktinde attık attık, atamadık mı bittin say. Adın Kötü Tatyos, İt Tatyos diye tellâl olur. Doğduğuna yanarsın ki, ölesiye yanarsın. Selçuklunun cengâverleri çöker ensene, verirler sırtına ucu kurşunlu ve de çatalı manda gönünden kırbacı, veriştirirler. Bilirsin eşkıya kısmına, it kopuk milletine aman zaman

tanımaz bunlar. O vakit görürsün ruhu şeytanlı olmak ne demektir. Böyle güdücük kalman da cabası zaten.”

Tatyos boynunu büküp iyice ufalandı:

“Ben de onu söyleyecektim peder, kötü olmak istemiyorum, güdük kalmak da istemiyorum, içimdeki şeytanlardan kurtar beni...”

Keşiş belli belirsiz gülümserken, boynunda ışıldayan gümüş haçı okşadı:

“İstemekle olsaydı Tatyos, ohoo, kim ne istemez oğlum. Sabır lâzım, her işin bir zamanı vardır, bilir misin? Belki zamanı geldiğinde ruhuna girmiş şeytanların icabına bakabiliriz.”

Total Notaras, yokuşun başında sabırsızlanıyordu. Tatyos, yukarı bakar gibi olunca eliyle “gel” işareti yaptı. Ama Tatyos, ustasını görmüyordu. Keşişin söylediklerine dalgındı.

“Gerçekten ruhumu kurtaracak mısınız aziz peder?”

Keşiş gözlerinin bütün maviliğiyle gökyüzüne baktı. Değneğini de havaya dikti. Eliyle Tatyos’a “sus” işareti verdikten sonra, bir zaman gökyüzünü dinledi.

Tatyos, sevinçle korku karışığı bir saygı içinde susuyordu. Galiba keşişin azizlerle konuştuğu sadece bir söylentiden ibaret değildi. İşte, dudakları kımlıdıyor, yüzü çeşitli şekiller alıyor, bazen memnunlukla açılırken, bazen kederle buruşuyordu. Bir elini de kulağının arkasına atmış, besbelli gaipten gelen sesleri daha iyi duyabilmek için bunu yapmıştı. Hiç şüphesi yoktu artık, derdine derman bulsa bulsa, şu Dağ Keşişi bulurdu. Sesini duyunca dikkat kesildi:

“Bildirdiler Tatyos, Aziz Hristos Efendimiz müjdeyi bastır-
dı, şeytanlardan kurtulabilirsin, bana inan!”

Tatyos can havliyle şaşkınlığını yenip atıldı:

“İnanıyorum ama nasıl kurtulacağımı bilmiyorum.”

Tatyos’u gözlerinin maviliğine gömdü, gülümsedi:

“Sen bilmiyorsan, bilene güven, bana...”

“Ne yapmam lâzım efendim, söyleyiniz lütfen, ne yapmam lâzım?”

Onu sevmediğini bile unutmuş, bütün ümidini ona bağlamıştı. Büyülenmiş gibiydi. Şunu yap dese hemen yapacaktı, yeter ki şeytanların esaretinden kurtulsun.

“Aman efendim, aziz peder aman! Ruhumu şeytanlardan temizleyin, ömür boyu köleniz olayım.”

“Her istediğimi yapacak mısın?”

Hayır demek elinden gelmiyordu:

“Evet, her istediğinizi...”

Sırlı bir gülümseme keşişin dudaklarında gölgelendi:

“İyi Tatyos, çok iyi, şimdilik eşeğimi ahıra çek, yeter. Handeda kimlerin bulunduğunu da söyle.”

“Üç yabancı var aziz peder, az önce geldiler. İsmi kalabalık bir Sen Jan şövalyesi, şövalyenin at uşağı, bir de Mongol çudarı. Ustam pek sevmedi onları, sevmedi ya, günlerdir hanımız boş olduğundan, gelişlerine sevindi sayılır. Şimdi...”

“Dur bakalım, dur! Şu adı kalabalık Sen Janlı, ince uzun ve zırlı, Mongol çudarının da bir gözü bantlı mı?”

“İyi bildiniz, ince, uzun ve zırlı. Mongolun bir gözü bantlı.”

Çok bilmiş tavırda elini salladı:

“Tamam Tatyos, eşeğimi ahıra çek ve ona çok iyi bak. Günü gelince ruhunu esir eden şeytanları tepeleyeceğim, meraklanma.”

Tatyos’un peşinden yürüdü. Dünyanın bütün günahlarını yüklenmiş de taşıyamıyormuş gibi ohlaya ıhlaya yokuşu çıktı. Topal Notarasa’ı elini öptürdükten sonra, toprağa çöktü:

“Bil bakalım, nereden gelmekteyiz?” diye sordu.

Notaras düşünür gibi yaptı. Aslında hiç bir şey düşünmüyordu. Her gelişinde keşiş aynı soruyu sorar, hancı da hep aynı cevabı verirdi. İkisi de bile bile bu oyunu sürdürürlerdi.

“Ulu efendim isterse, dünyanın öteki ucuna gider gelir.”

“Aferin Notaras, dünyanın öteki ucundan gelmekte olduğumuzu biliverdiniz. Teey Çin’den geliriz. Sind elinden geçerken korkunç bir fırtınaya tutulduk. Ebemkuşağı başımızın önünde durup bizi korumasaydı, yüzlerce kişiyle birlikte korkunç fırtınanın girdabına sürüklenip helak olurduk da ağlayanımız dahi bulunmazdı.”

Nedense her gelişinde bu fırtına masalını anlatırdı. Bazen ebemkuşağı onu korur, bazen güneşin anası sıcak elini bulutlara değdirip fırtınanın hızını keserdi. Notaras da inanıp inanmadığını düşünmeden hayretlenirdi:

“İsa Efendimiz korusun!”

“Ya Notaras, işte böyle dostum. Ebemkuşağı şemsiye olmasaydı fukara keşişin bitmişti. Bu kadar mı diyeceksin, koca dünya seyahatinde bu kadarla kurtulmak ne mümkün, dahası var: Hind deryasında bindiğimiz gemiyi denizin yedi göbeğinde dolanan korkunç balık canavarı yuttu. Öylesine büyüktü ki, Yunus Peygamberi karnında taşıyan yunus balığı, bunun yanında yeni doğmuş yavru gibi kalır. Kolay mı belledin koskoca gemiyi direği, yelkeni, sereniyle bile yutmayı?”

Notaras öylesine ürktü ki, elinde olmadan feryadı bastı:

“Aman aziz peder!”

“Senin gibi herkes amanlandı, amanlandı ya, yedi başlı ejderha yılanında aman var, bizim balık canavarında aman yok. Birden her taraf kararmaz mı, oysa az öncesi günlük güneşlikti. Anladık ki, balık canavarının midesindeyiz. Midesi derya gibi mübareğin, eni boyu var bir Abiskün denizinin yarısı kadar. Bu işe ne dersin Notaras?”

“Vay derim aziz peder!”

Keşiş, eşiğin inadını kırmaya çalışan Tatyos’a dudak kenarıyla gülümsedikten sonra devam etti:

“Yolcular da aynen senin gibi, vay aziz peder dediler. Göster dediler hünerini, göster ki peder dediler, tam vaktindir, kurtar da bizi, azizlerden olduğuna inanalım.”

Notaras, yolcuları ağız dolusu ayıpladı:

“O kerteye gelene kadar inanmamışlar ha köpoğulları!”

Keşiş, elini kaldırıp hancıyı susturdu:

“Kötü deme Notaras, kötü söz şeytanındır. Adına insanoğlu demişler, insanoğlunun bazı cinsi iki ayaklı şeytan demektir, görmeyince inanmaz. Musa Peygamber, az biraz insanoğlunun yanından ayrılıp Tur Dağı’na çıktıkta, arkasında neler olmuştu bakalım?”

Notaras meraklıydı ya, keşişe biraz da korkusundan soruyordu:

“Aman kurban keşişim, ne olmuştu, deyiver.”

“Kavmi, altınları eritip bir buzağı heykeli yaparaktan, oracıkta din değiştirip puta tapmaya başlamamışlar mıydı hay akılsız total? Daha evvelinden anlatmamış mıyım bunları sana?”

Kendisine total denmesine içerlerdi. Elinden gelse keşişe de söylemeyecekti ya, elinden gelmiyordu. Kafasını kızdırırsa Kaf Dağı’nın tepesindeki yedi başlı yılan ejderhasını çıkarıp...

“Kuşça aklımda tutamamışım işte” diye boyun büktü, “Bir daha anlatıver kurban olduğum.”

“Dedim bile altın buzağıya tapmaya başlamışlar diye. Bugün aklın fırlak senin; hele de bakalım, akılcığın nerelerde yuvarlanır?”

Başkasının ağzından sır almakla övünen Notaras, şu Cizvit papazına dayanamıyor, sorularını cevapsız bırakamıyor, en kötüsü yalan söyleyemiyordu.

“Handa bir Sen Janlı, at uşağı ve Mongol çudarı var. İçeride başkalarını bekliyorlar.”

“Sen de bir iş çıkar mı diye meraklanmakta olduğundan, sözlerim bir kulağından girip bir kulağından çıkıyor, öyle mi?”

“Öyle kurban keşişim, malûm oldu. Balık canavarına gelsek mi?”

Biraz merak etmiyor değildi, ama daha çok merak etmiş

görüntüyordu. Bir masalı dinleyen çocuktan farksızdı.

“Gelelim bakalım” dedi keşiş, “Biz yüreği pak keşişlerin niyeti halis olur. Niyet tuttum ve dahi emrettim balık canavarına: ‘Arsız canavar hay!’ dedim. ‘Bizi yavru balık belleme, bugüne bugün içinde elli yolcusu ve Hind cevizi yüküyle koca bir gemiyiz, salıver gitsin, bakalım’ dedim.”

Balık canavarının karnından konuşur gibi, sesi boğuk geliyordu. Daha fenası, bazı kelimeleri söylerken dudakları hiç kıpırdamıyordu. Notaras’ın emin olduğu birşey vardı ki, bu ses, insan sesi değildi. Cizvit papazının alışılmış sesi hiç değildi. “Essahtan balık canavarının karnından mı konuşuyor kurban olduğum?” diye düşünmekten kendini alamadı. Papazın balığın karnından değil de kendi karnından konuşmak gibi bir mahareti olduğunu bilemezdi. Şimdiye kadar da hiç görmemişti. Bu boğuk sesi hiç duymamıştı. Ermişlere büsbütün karıştığına hükmetti. Korktu. Korkunca da ilgisi arttı.

“Sonra?” diye sordu.

Hancının ilgilenir görünmekten vazgeçip gerçekten ilgilenmeye başlaması Dağ Keşişini gülümsetti:

“Sonrası balık, emrin karşısında direnemedi, başüstüneyi çekip kustu. Denizin üstünü lök gibi katran kapladı. Mübarek bizi kusmak için içinde ne var ne yok çıkarmıştı. Can havliyle öylesine üfördü ki zavalıcık, dünyayı zelzele tuttu.”

“Dün öğleüstü müydü?” diye atıldı, Notaras.

Hancının yüz ifadesinden dün öğleüstü birşeyler olduğunu kestiren Cizvit papazı, başını salladı:

“Ya, tam tamına öğleüstüydü.”

Notaras bitkindi, koyu bir korkudan sonraki bitkinliğe gömülüydü. Cizvit papazının bir günde şu kadar aylık yolu alıp gelişine şaşacağına, dün öğleüstü olanları yaşıyordu. Önce ocaktaki kazanın yalpasına işkillenmiş, fakat Tatyos’un salladığını sanmıştı. “Kötü Tatyos, sallama!” diye çıkmıştı. Fakat Tatyos mutfakta değildi. Ayrıca kendisi de sallanmaya başlamıştı.

Can havliyle “Amanın zorlu zelzele olmakta!” diye bağırmasıyla dışarı fırlamıştı. Meğer ki balık canavarının üfürmesi idi.

“Hay kurban olduğum keşişim! Hind deryasında üfürdüğü balık canavarının soluğu Caber civarını zelzeleye boğuyorsa, vay halimize! Vay ki bu keşiş başkaca keşiştir. Bir yaman keşiştir ki, keşiş olmak bu kadardır. Şimdiye kadarını bilememiş, kötü şeytana uyup alaya bile almışız. Amanın, bari bundan sonra kusur etmemeye bak akılsız Notaras! Keşiş bir daha kızarsa zelzele tutuğu olup hanımla birlikte, dünya başına çöktü belle...”

Keşişin ellerine uzandı, öptü.

“Fakirhanemize şeref bahsettiniz ulu efendim, buyurmaz mısınız?”

Cizvit papazı hiç nazlanmadan kalktı. İçin için gülüyor, en sonunda Notaras’ı da inandırdığını düşünüp memnun oluyordu.

“Buyuralım” dedi, “Lâkin yol yorgunuyuz. Fırtına ve dahi balık canavarı vurgunuyuz. Şöyle iyi bir oda uydurabilir, karınımızı da doyurabilirsek, eh, kötü ruhların hadlerine mi düşmüş bu semte uğrasınlar. Topunu sürer, geldikleri yere göndeririz, İsa Efendimizin yardımıyla...”

“Sayenizde efendim” diye kekeleydi Notaras, “Sayenizde huzur içindeyiz. Zelzele bile zarar vermedi yıkık hanımıza, savuştu gitti. Çünkü mutfak sallanmaya durdukta aklımıza düş-tün, ‘Medet Dağ Keşişim!’ diye ünledik, sallantı geçti.”

“Geçer elbet, biz nereden çağırılırsak duyar ve sevdiklerimiz imdadına hemen koşarız. Zelzelenin az biraz sürmesi balık canavarıyla meşgul bulunuşumuz yüzünden, yoksa şıp, keserdik.”

Hancı içeridekileri unutmuştu çoktan. Moğolun kötü sırtığına çarpılınca yanpirilendi. Hele de mutfaktan gelen yanık kokusuna kahrlandı. Besbelli kazanın dibi tutmuştu. Bu he-

sapça Sen Jan senyörünün yahnisi berbat olmuş demekti. Bir beğenmezse tencereyi kafasına giydirirdi. “Eyvahlar olsun!”

Korktu ya, keşişin emin duruşunu görünce rahatlar gibi oldu. O yanında bulunduğu sıralar, kötülüğe kimsenin gücü yetmezdi. Zelzeleye, balık canavarına ve fırtınaya hükmeden koskoca bir aziz, bir Sen Jan şövalyesiyle Mongolu sindiremez olur muydu?

Merdivenlere doğruldu. Cizvit papazını odasına çıkardı. Eyvana döndüğünde yabancı biriyle daha karşılaştı. Yabgu’nun son cümlesini de iyice duydu:

“Salgur Noyan az sonra burada olur, hep birlikte Tepir Bey’e gideriz.”

Hancıyı farkedince lafı değiştirdi. Sesinin bütün hancıyla sordu:

“Nerede kaldı etmeğimiz?”

“Geliyor” dedi hancı, mutfağa girdi.

Yahni kararmıştı. Mutfak sis basmıştı. Kazanın içine su koydu. Tahta kaşıkla karıştırırken, “Bir yahni daha yapacak değilim ya” diye mırıldandı, “Zıkkımın pekini yesinler.”

Yabgu’dan duyduklarını düşündü. Salgur Noyan’ı duymuşluğu vardı, ama Tepir Bey adını ilk defa duyuyordu. Diyar-ı Rum’a göç eden Türkmen aşiretlerinden birinin beyi olduğunu kestirmek için kâhin olmaya gerek yoktu. İyi ama bir Türkmen beyinin Mongol çudalarıyla ne alışverişi olabilirdi?

İşin içinden çıkamadı. Bugün burada zıtlar bir araya geliyordu nedense, bir tuhaf işler dönüyordu. Sen Jan şövalyesi ile Mongol çudarı, ardından Tepir Bey denen adamın elçisi mi, martalosı mu neyse, daha gelecekler de cabası. Dağ Keşişini unutmamak lâzımdı. Bunlarla bir alışverişi olamazdı herhalde, kendi halinde bir keşişin kötü işlere kalkışacağını düşünemezdi. Hoş, düşünememesi keşişten korkması yüzündendi, gaipten ses alan biri, aklından geçenleri okuyamaz olur muydu? Okursa, “Vay, benim için kötülük düşünümaktesin ha!”

sertlenmesiyle bir kötülük etmeye kalkmaz mıydı?

Şu dün öğleüstü zelzelesi gibi hanı kökünden sallayıp yıkmaz mıydı? Keşiş kısmı ezelden tuhaftı ya, Dağ Keşişi hepten tuhaftı. Söylediklerinin binde birine gücü yetiyorsa, binde biri dahi tehlikeliydi. Ne yapıp yapıp iyi geçinmeliydi keşişle. Başkaları kızsas belki bir tokat çarpar, kızgınlığını geçirirdi ama bu keşiş, şeytana çarptırır da, insan ömrü billah çarpık kalırdı. O işi nasıl yapmıştı acaba, dudağını kımıldatmadan nasıl konuşmuştu? Bunu görene kadar fazla ciddiye almadığı için pişmandı. Yiyecek içtikten ve bir hayli handa kaldıktan sonra tek dirhem ödmeden çekip gitmesi asabını bozardı eskiden. Artık seslenmeyecekti. İsteddiği kadar yesin, istediği kadar kalsın, yeter ki, üstüne belâ yağdırmasındı...

“Atlılar geliyor ustaaa!”

Tatyos’un kalın sesi kapı aralığında çırpınmaya durunca, hancı gözlerini tavana kaldırdı:

“Teşekkürler Aziz Hristos Efendimiz, teşekkürler Dağ Keşişi” diye mırıldandı. “Topal Notaras’ın rızkına tıkanan tıpayı çıkardığınız için teşekkürler.”

Sadece azizlerden birşeyler isterken, kendisine “topal” derdi. Bunu da azizleri haline acındırmak için yapardı. Ama her seferinde o sevmediği kelimeyi söylerken yüzü buruşur, alını kırış kırış olurdu.

İri gövdesiyle kapıyı tuttu. Yol boyunda hana doğru yuvarlanan tostoparlak toz bulutuna sevgiyle baktı.

“Hele gelin, hele gelin altuncıklar” diye fısıldadı.

Moğol çudalarının homurtusu hayalini ortasından kırmasaydı, daha uzun zaman eşiğe çakılıp toz bulutunu gözleriyle sevecekti.

“Nerede kaldı etmek kısmı?” diye homurdanmıştı Moğol.

Notaras istemeye istemeye tekrar mutfağa yöneldi:

“Birazdan hazırır” dedi girerken.

Arkasından Moğolun sesi yetiştirdi:

“Gelenler kim, görebildin mi?”

Notaras birden sinirlendi. Oysa pek sinirlenmezdi. Galiba işin içinden çıkamadığına bozuktur. Neler döndüğünü kestirememenin hincına bulanmıştı. Tersledi Moğolu:

“Göremedim. İstiyorsan kalk kendin bak, bana da haber verirsin.”

Moğol çudarı birden minderleri yana fırlatıp hızla kalktı. Hırıldak sesiyle,

“Dağıtırım şeytan dölüüü!” diye uzattı, “Hanını başına yıkarım senin, sorduğumda doğru cevap vermezsen bitiririm...”

Hancının gırtlığına sarılmak için bir atak yaptı, fakat Sen Jan senyörünün kesin işaretiyle kapıya doğru yön değiştirdi. Yol boyuna baktı. Atlılar iyice yaklaşmışlardı. Moğol olmadıkları belliydi, Bizanslı olmadıkları da. Öfkelenildi. Yere tükürdü.

Türkmen bunlar, şeytan götüresiii!”

Sen Jan senyörü rahatsızlıkla kımıldadı. Sarı, sivri sakalını avuçlayarak bir süre düşündü.

“Heyecan yok” dedi kesin bir dille, “Rahat dur Tepegöz delisi!”

Yabgu tekrar minderlere uzandı. Kılıcını öne aldı. İlk hamlede çekebilecek pozisyona getirdikten sonra:

“Bu gelenler var ya, Mongol önünde kayayı düz eyleyip kaçan Türkmenlerden” diye konuştu, “Kötü bozduk her yerde. Hele Harzem’i bütün dağıttık. Türkmen obalarını yaktık, yıktık. Yakındır Selçukluyu da kıstırmamız. Ondan sonra gel keyfim gel devridir. Bizim devrimizdir yani. Dilediğin kadar çapul yapmak serbest, vurgun vurmak serbest, kervan basmak, karı dağa kaldırmak serbest; anlayacağın şövalyem, her bir şey serbest olacak yakında.”

“Ya bu Türkmenler?” diye sordu Sen Jan senyörü, “Midemi bulandırıyorlar. Göçücü mü, konucu mu bunlar, belli değil.”

“Hiç meraklanma, göçseler de konsalar da farketmez. Hem

Mongol orduları buralara gelmişken, hadlerine mi düşmüş konsunlar?”

“Belli olmaz. Türkmenler pek cesurdur derler.”

Kısık bir kahkaha bıraktı Yabgu:

“Sen Mongol milletini tanımadığından Türkmene cesur dersin. Hele de Mongol aktavlarını bilmediğinden... Kavak boylu olur Mongol aktavları. Edeni, soranı yoktur. Çocukken evlerinden alınıp büyütülürler. Sırf savaş öğretilir. Adam öldürmenin bin türlü belletilir kendilerine. Mongolun dışında herkese düşman gözüyle bakarlar, herkesi düşman gözüyle görürler. Soğuk nedir, sıcak nasıldır bilmezler. Vücutlarının pek az yerini örten çapaçullarla gezerler kış ve yaz. Hem de bu ocağın temelini Çingiz atamız atmıştır. Gözlerini budaktan sakınmazlar. Böylelerine kötü Türkmen dayanabilir mi, şövalye? Ardına bakmadan kaçmanın yüz bin çeşit yolunu aramaz mı? Hay ne demektesin sen?”

Şövalye ilgisizce esnedi:

“Peşlerinden koşturmaktan bıktım usandım” dedi, “Ama değişiyor doğrusu. Rum ve Ermeni beylerinin ihtiyacı olan insan gücünü fazlasıyla karşılıyorlar. İyi de kâr ettiriyorlar.”

Moğolun tek gözü sevinçten seğirmeye başladı, dudaklarını sonuna kadar yayarak güldü:

“Bak, bunu iyi söyledin şövalye, akıl diye buna derim ben. Türkmen yüreksizdir, ama bileğine kuvvetlidir. Ver sırtına kılıbacı, sür işe, gık demez, çalışır. Karnını doyurdun mu yeter. Urum beylerine şimdiye kadar götürdüğümüz Türkmenlerden iyi kazandık öyle değil mi? Kendi hesabıma şikâyetim yok. Ama Türkmen sürülerine de el atsak fena olmaz gibime gelir.

“Semiz olur Türkmen sürüsü. Neden dersen, Türkmen kısı mı gezgindir. En iyi otlaklara salar sürüyü. Çünkü Türkmenin yiyeceği, giyeceği, yatacağı sürüden gelir. Etini, sütünü, yağını yer, yününü giyer, postunu döşek edip yatarlar. Türkmen kısı

mı sürüden istifadeyi becerir. Fakat aklın fazlasını arama, bulamazsın. Bir kere akıllı olsalar buralara gelirler miydi? Dört taraftan sarılı toprakta nasıl barınacaklar? Etraf Urum beylerinin, Ermeni beylerinin adamlarıyla kaynıyor. Az ileride Bizans tekfurları var. Öyle bir çullanma çullanırlar ki Türkmen üstüne, kalan canlarını da alır, olanca akıllarını da uçurturlar. Daha olmadı, biz ne güne durmaktayız? Mongol çudaları, aktavları varız ya, Türkmeni hepten bitiririz. Anlayacağın, canları kötü yanacak, gelip geleceklerine bin kere pişman olacaklar.”

“Öyle mi diyorsun?” diye sordu şövalye, alaycı bir tavırla. Tastamam!” diye atıldı Moğol, “Aynen böyle olacak.”

“Ama ben Türkmen hakkında, hele de Türkmenin Kayı Han Boyu hakkında başkaca şeyler duymuşum.”

Şüpheyle şövalyeye baktı:

“Ne gibi?”

“Seninkiler bir aralık bilmem nerede Harzemlinin küçük bir ordusunu sıkıştırmışlar da...”

“Ooooh!” diye sözünü kesti şövalyenin, “Ellerine sağlık benimkilerin, Harzemin çoğu Türkmen değil mi, güzel bir Mongol köteği yemişlerdir.”

“Bir kısım Kıpçak beylerinin ihaneti yüzünden dediğinin olmasına ramak kalmış, seninkiler Harzem’i bitirmek kertesinde iken, Türkmenin Kayı Boyu ‘Yettim ha!’ diye ünleyerek cenge dalmış. Mongol neye uğradığını şaşırarak, balta yemiş odun gibi ikiye, üçe bölünüp kaçmaya davranmış. Bu söylene ne ne buyrulur bakalım?”

Tepegöz Yabgu hışımla şövalyeye döndü:

“Yalandır!” diye bağırdı, “Türkmen yalanıdır, inanma! Türkmen kısmı yapamadığını yapmış gibi göstermekte pek mahirdir. Kendini tepeleme övmeye de baygındır. Yalandır şövalye, işit de inanma. Hadlerine mi düştü Mongolu perişan edip kaçırırsınlar? Şu kadar ki, az buçuk zayıat verdirdi-

ler. Harzemşahi Celalüddin'in bir müddet başarı kazanması da Türkmen yüzünden. Kıpçaklarla kalsa, babasından beter ederdik."

"Kolay zafer kazanmaya alışkınsınız, öyle ya?"

Elini sinirli sinirli sallarken cevap yetiştirdi:

"Yok, ne demeye gelir? Zaferin en zorlularını kazandık kaç yıldır. Kıra kıra bitirdik Türkmen kısmını. Şimdi Harzem top-raklarında leş kuları dolanır, bunu Mongol yaptı. Çingiz ata-mız yaptı; vakitsiz ölmeyeydi bütün Müslümanları bitirirdi. Şimdi Türkmen bizden kaçıyor. Kaçar da kurtulur mu? Kurtu-lamaz, çünkü bizimkiler peşlerinde, Harzem'den Türkmenin kökünü nasıl kazıdıysak, Anadolu'dan da öyle kazıyacağız."

"Türkmen, Selçuklu ile birleşirse bunu zor yaparsınız."

"Birleşse de yaparız. Selçuklu dediğin de ne, yarım yama-laklar kalabalığı. Mongol dünyadan perva etmez. Yıkar, yakar, bitirir. İnan bana bitirir Mongol, serttir."

Şövalye dudaklarının kenarıyla güldü:

"Sertti de, Cuci Han'ın ordusu Temür Melik'in birkaç yüz kişisine karşı niye dayanamadı bakalım, Temür Melik nasıl kurtardı canını, sonra nasıl yüklendi Mongola? Nasıl dersen, Kayı Beyinin oğlu Erdumrul mudur, Ertuğrul mudur, yetişt-i canına. Bu Erdumrul öyle bir afetmiş ki, gören gördüğünü an-latamaz olur, dili tutulur da aval aval bakınmakla yetinirmiş. Nasılmış?"

Moğol bıkkınlıkla gülmeye davrandı:

"Amana geldim şövalye, nasıl sözler bunlar? Seni tanıma-sam Türkmenden taraf derim. Bütün bunlar eski masal, uydur söyle masalı bunlar. Ben derim ki..."

Hancı, sofra kurma bahanesiyle sokulunca, sustu. İşinin bitmesini bekledi. Fakat sözü Sen Jan senyörüne kaptırdı:

"Dur ki sözümü bitireyim. Üstelik sevineceğin yerdeyim. Hep haberin kötüsü verilmez ya, iyisi de verilir. Kayı Boyu şöyle bir turlamış Anadolu'yu. Bir zaman Ahlat'ta kalmış, yurt

tutar gibi olmuş. Derken, Erzen [Erzurum] tarikiyle Engürü [Ankara] civarına göçmüşler.”

Tepegöz Yabgu sıkıntılı sıkıntılı güldü:

“Bunun iyi tarafı neresi anlayamadım, Türkmen kısmı bir yerde duramaz ki, dolanır ha dolanır.”

“Dolandı ha dolandı, derken Kayı Beyi Gündüz Alp, bilmem niye yüzgeri etti. Galiba Mongola kan kusturan Celalüddin’in Hind ilinden döndüğünü öğrenip, ‘Hayda bizimki gelmiştir, Mongolu kırmaya koşmak lâzım, Celalüddin’in eline kılıç olmak lâzım!’ diyerekten yürümüş. Ama ömrü vefa etmeyerek, galiba bir ırmakta boğulmuş.”

Yabgu’nun yüzü aydınlandı, ilk defa keyfince “Ooh” çekti, “Emelleri kursaklarında kalmıştır bir güzel.”

“Sevinmekte acele ettin Tepegöz dostum, şimdiki zamanda Gündüz Bey’in dört oğlundan hangisi beyliğe kurulacak bakalım?”

Yabgu, aldırılmaz bir el işareti yaptı:

“Ne fark eder?”

“Öyle bir eder ki, şaşar kalırsın. Erdumrul (Ertuğrul) adlısı bey olursa Mongolu bitirir demekteler.”

Yabgu sofradaki çorba tasına uzanmışken, elini çekti, gülüşü dudaklarının kenarında donmuş, sırtığı bulanmıştı:

“Haddine mi?” diye hırçınlandı, “Haddine mi düşmüş Mongolu bitirmek? Sürer güderiz tekmi!”

Şövalye keyfinden soluyor, Yabgu’yu kızdırmaktan galiba zevk alıyordu.

“Bitirir dedimse söz benim sözüm değil, görenlerin, bilenlerin ve Erdumrul’u iyi tanıyanların yalancısıyım.”

Yabgu yitik bir ümitte sordu:

“Ya diğer kardeşleri?”

“Onlar mı? Yiğitçe imişler, ama kulak tutma. Yaman olanı Erdumrul’dur. Harzem Türkmenlerinden Temür Melik hünlerinde olduğu söylenir. Zaten Temür Melik’in yanında bir za-

man kalıp yiğitliğini bilemiş, hünerlerini bir tamam kapmış. Temür Melik'i bilir miydin?"

Moğolun yüreğindeki ürperti yüzüne çıkıp yüzünü sararttı.

"Ya" dedi yarım ağız, "Ama anlatıldığı kadar değildir, fazlaca büyütülmüş."

Tek gözü aval avaldı. Şövalyenin suratında bir hainlik arıyor, alaycılıktan başka birşey bulamayınca da kahrılanıyordu. Acaba bütün bunları nereden duymuştu? Kim fısıldamıştı kulağına? Kaçamağı denedi:

"Niyetin benimle eğlenmekse şövalye, eh, eğlendiğin kadarı yeter. Haniyse çorbam soğuyor."

Şövalye kaskatı bir tavırla Yabgu'nun tek gözüne doğru parmağını salladı:

"Niye bozuldun kötü kötü? Mongolun yenilmesine mi yandın, yoksa başkaca hesapların mı alt üst oldu? Lâkin telaş etme, hele Salgur Noyan gelsin, Düğer Beyi Tepirle birleşelim, Kayı'nın soluğunu keseriz. Şimdi bey seçme derdindeler. En zayıf anlarını yaşamaktalar senin anlayacağın. Bizim papazın hileleri, Salgur Noyan Mongolunun gizli gücü, Tepir Bey'in kini ve altınlarıyla birleşti mi, Kayı Hanı bitirir."

Başka tek söz etmeden yahnisini kaşıklamaya koyuldu. Boris'in canına minnetti. Gerçi efendisinin sofrasına alınmıyordu. Yine de bir kenarda yemeğini yiyebilmek için, önce efendisinin yemeğe başlamasını bekliyordu. Bunu unutup yahniye dalacak olsa, en az on kırbaç şaklardı sırtında, efendisi affetmek nedir bilmezdi.

"Hepsinin canı cehennem!" diye düşündü, "Açlıktan öldüm be."

Yabgu çorbasına arada bir kaşık daldırıyor, sezdirmemeye çalışarak şövalyeyi süzüyor, kafasından geçenleri kestirmeye çalışıyordu. Fakat düşüncelerini yüzünden okuyabilecek kadar tanımiyordu onu. Üç ay kadar önce karşılaşmışlardı. Yab-

gu, Moğol ordusunun kaçaklarındandı. Etrafına topladığı birkaç çapulcu ile pazar yerlerinde el çabukluğuna getirdiklerini heybeler, bazen de yol kesip soygun yapardı.

Yine bir el çabukluğu işinde iken bileğine şövalyenin pençesi yapışmıştı. Tek gözünü fırlaklaştırıp çapulcularını aramıştı fakat her biri bir tezgâh başında aynı işin peşindeydi. Kendisiyle ilgilenen yoktu. Şövalyenin ise yanında tepeden turnağa silâhlı ve zırlı altı adamı vardı. Bunlar meğer şövalyenin değil, Salgur Noyan'ın adamlarıymış, sonradan öğrendi. O zaman bilse de işe yaramazdı zaten. Müthiş korkmuştu ve o korkuyla eli kılıcına gitmişti. "Rahat dur Mongol delisi!" diye fısıldamıştı şövalye, "İşlediğin suçun cezasına buralarda kelle uçurulur. Kellen omuzlarının üstünde kalsın istiyorsan benimle geleceksin."

"Ya adamlarım?" diye yalanmıştı.

"Boş ver adamlarını, onlar başka çapulcularla karınlarını doyururlar, sen bana lâzımsın. Hoş kafana akıl koyamam, ama kesene çil çil altınlar koyabilirim."

Yabgu altın sözünü de duyunca boynunu bükmüştü. Birlikte kaleden ayrılmışlardı. Salgur Noyan'ın birkaç plânını eksiksiz uygulayıp birkaç Türkmen aşiretinden delikanlılar kaçırmış, sürü sürü koyun ve keçi götürüp Rum beylerine satmışlardı. Doğrusu iyi de para kazanmışlardı. Kuşağındaki kesede altınlar şangırdıyordu şimdi. Üç ayda, bir ömür boyu kazanamadığı kadar kazanmıştı. Şu halde mesele yoktu. Varsın şövalye canı istediği gibi alay etsindi, varsın dilediğini söylesindi. Kesesini dolduruyordu ya, karnını da, zaman zaman çorbayla bile olsa, doyuruyordu ya, yeterliydi.

Dirseğiyle kuşağındaki keseyi yokladı. Sırttı, memnun memnun başını salladı. Yakında kesesine taze altıncıklar girecekti. Bugünlerde en büyük işin ardındaydılar. Topal Notaras'ın hanına keyif çatmak için inmemişlerdi. Dağ Keşişi boşuna onca yolu tepip gelmemişti. Hele Salgur Noyan da gelsindi

bakalım, talimatını versindi hele, gerisi kolaydı. Düğer Beyi Tepir, intikam lafları arasında kıvrım kıvrım kıvrınarak bekliyordu. Közü yüreğine iyi düşürmüştü, biraz daha beklesindi.

Şövalyeye bir daha baktı. Yahnisini bitirmek üzereydi. Kendi çorbası ise iyice soğumuştı.

“Hancı!” diye gürledi, “Götür şu sade suya çaldığın patatesi, soğuk çorba içildiği nerde görülmüştür soyu kesilesi, götür dedim!”

Notaras duymazdan geldi. Yol boyunda yuvarlanan toz bulutuna gülümsüyor, pek hoşlanmasa bile, Dağ Keşişinin hana uğur getirdiğini düşünüyordu. Yol boyunda sadece üç atlı farkedilince biraz canı sıkılır gibi olmuştu, ama hemen hanın bomboş olduğunu hatırlayıp, gözlerini tavana dikerek, “Bu kadarına yine şükür” diye mırıldanmıştı.

Yabgu’nun hırıltıları artınca, istemeye istemeye döndü:

“Ne diyorsun?”

“Çorbayı tazele” dedi Yabgu, “Etini de bolca koy. Bunca Türkmen sürüsü civarda dolanırken, eti dirhemle koyman akılsızlığından ve beceriksizliğinden olmalı.”

Notaras, laf alabilme ümidiyle çakırlaştı:

“Yerimde olsan Türkmen sürülerini çeker alır mıydın ki?” diye sordu.

Moğol, “Helbet” diyecekken, şövalyenin sert öksürüğüyle sustu. Tek gözünü kinleyip Notaras’a çevirdi:

“Ne lâzım gelirdi?”

“Bilmem” derken, omuz silkti Notaras: “Türkmen kısmı sürüsüne düşkünce olur. Hırsızın da elini keserler.”

Kıs kıs gülerек mutfağa girdi.

* * *

Can Ali ile Balaban, Akça yiğidin üç at boyu gerisinden rahvan gidiyorlardı. Balaban, Akça yiğidin at üstünde duruşuna dalgındı. Her görüşünde, “Yaman binici Akça Ağam” diye dü-

şünür, bir gün kendisinin de böyle ata bineceğini hayal ederdi.

Akçadan pek pek iki yaş küçüktü. Fakat köselğinde tom-bullaşan yüzü onu ancak on yedi, on sekiz yaşlarında gösteriyordu. Gerçek yaşını ise bilmiyordu. Küçüklüğünde merak edip anasına her sorduğunda, anası, gözlerini süzerek ufka çevirir, ellerini hınçla beline koyup, "Merv'e konduğumuz senenin ertesi başında yahut sonunda dünyaya geldin, var gerisini sen hesapla" derdi. "Başında mı, sonunda mı ana?" diye ısrar etmeye kalksa, bütün hışmını üstüne boşaltırdı: "Akılsız, atasız, topraksız! Ben nereden bileyim ha, nereden bileyim? Çingiz Mongolu bizde akıl mı bıraktı ha, akıl mı bıraktı da sorup durmaktasın avanak?!"

Daha fazla üsteleyemezdi. Üstelemenin sonunda okkalı bir şaplağın acısından korkardı. Anası yiğit kadını doğrusu, Gazi Ana kadar olmasa bile, yine yiğit sayılırdı. Babasının şehit düştüğü baskında palayı kapıp Moğol delilerinin üstüne yürümesi, hâlâ dillere destan olarak anlatılırdı. Görenler anlatmayla bitiremiyorlardı: "Dersen Lülü Kadın, kadın halinden çıkmış da bir bölük yiğitlenmeyle savlet eyler; dersen bir babanın intikamına değil, bir kocanın intikamına değil, bütün babaların, bütün kocaların ve dul kadınların, yetim kalan çocukların intikamına koşar."

Bazen anasına sorduğu olurdu:

"Yol nerede bitesi anam?"

"Bilinmez ki oğlum, ömür biter yol bitmez denmiştir."

"Ama bir yerlerde son bulmalı değil midir?"

"Herhalde bulur. Lâkin bunu bilse bilse bey bilir."

"Acaba diyorum, beyimizin varmak istediği bir yer mi var?"

"Vardır helbet. Bey kısmı aşiretini boş yola sürmez. Mutlaka bildiği olmalı."

Sözün burasında başını kucağına dayar, hasretini dökerdi:

"O zaman anam, kerpiçten bir ev kurarız kendimize, bir iki de sığır malı ediniriz, ben aşiretin çobanlığına kurulum."

Kavalımı aldım mı elime, evelallah Musa Emmiye çırak gire-
rim.”

“Hele höst dedim, çobanlık mobanlık yok! Kaval maval
da yok! Babanın kılıcı yiğitlenmeni bekler. Babana karşılık üç
Mongol çudarı tepeleyemezsen, adam mı derim sana, sütü-
mü helâl mi ederim? Gözlerimin önünde çam gibi yiğidimi
devirdiler. Yetmez gibi yerimi, yurdumu çaldılar. Duymakta
mısın, hay balabanlığın batsın! Anana kulak tutmakta mısın?
Bire karşı üç dedim, hem de en azından üç, yoksa beş devir-
sen, on devirsen, yüz devirsen olmaz demem. Çobanlığı unut,
hiç aklına getirme...”

“Çobanlık peygamber mesleği imiş ama; Bodur Hocam
söyledi.”

“Eh cenk işi de öyle değil mi? Canı çok çektiyse Bodur Ho-
can kurulsun çobanlığa, anan senin yiğitlenmeni bekler, yiğit-
çe işler tutmanı bekler. Hele de büyü, şöyle yürük atın sırtına
gömül, babanın palasını, yok pala olmaz, şemşirini kuşan da
hele... Nasıl gidiyor bakalım kılıç dersleri?”

“İyicedir. Akça Ağama kalsa Tutuş’tan öndeyim. Yüreklen-
dirmek için söyler bana kalırsa. Tutuş yamandır aslında, pek
yamandır. Onun gibisi zor bulunur anam. Ben bu işi kıvıra-
mayacağım anlayacağın. Neden dersen...”

“Demedim, orada dur! Hiç bir vakit demem, çünkü ‘Kılıç
bana göre değil’ cevabı vermenden korkarım. Kılıç sana göre-
dir oğul, tam sana göredir. Ben oğlumun neye yatkın olduğu-
nu bilmem mi? Sen kılıca yatkınsın. Babana çektiğin besbelli.
Rahmetlim bir vuruşta...”

Sözün gerisini dinlemez, ekseriya kaçardı. Bir kıyıya çeki-
lip çobanlık hayalleri kurardı. Kır havası, koyunlar, kuzular,
inceden melemeler, bazı bazı kurt homurtusu, göç yoluna ser-
pilir yanık türküler; ah ne güzeldi şu çobanlık işi, ne güzel...”

“Kötü daldın selvi boylu...”

Can Ali’nin alaycı sesiydi. Hayalleri yarılip bölününce kız-

gın kızgın Can Ali'ye baktı. Anası gibi "selvi boylu" demesine kızmıştı. Ah şu, çocuk yerine konmak yok muydu, canını fena sıkıyordu. Hep köseliği yüzünden. Yoksa yaş olarak Can Ali'nin yaşındaydı. Ama o bıyık burarken, kendisi tüysüzlüğünü avuçluyordu. Belki de çobanlığa hevesi bu yüzdendi. "Kılıç eri bıyık burmalı" diye düşündüğündendi belki.

Duymamış gibi yapıp tekrar gözlerini Akça'ya çevirdi. Akça başkaydı, bambaşka. Köseliğine takılıp çocuk yerine koymazdı bir kere, akran muamelesi eder, üstelik her göze çıkışında yanına alırdı. Doğmaca yiğitti Akça, doğmaca biniciydi. Atının eyerinde kasım kasım değil, yumuşacık oturuyordu. Adeta atıyla bütünleşmişti. Arkadan görünüşü bile yamandı. Eski sahtiyan çizmelerini hafiften atın karnına dokundurmuş, dizginleri bir biçimde tutuşu, zaman zaman bir elini yumruk yapıp kalçasına koyusu, hep ustalığının alametleriydi. Binicilikten az buçuk anlayan herkes, Akça'yı at üstünde görür görmez "Tü tü Maşallah"ı yapıştırırdı. Olacaksa onun gibi olmalıydı, onun gibi usta binici, usta silâhşor olabileceğine aklı yatsa, çocukluğundan kalma çobanlık arzusunu gemleyebilirdi.

Elini yumruk yapıp beline attı, dizginleri Akça yiğit gibi tutmayı denedi, atı alışık olmadığından öyle bir silkelendi ki, az daha muvazenesi bozulup kapaklanıyordu. Can Ali ne yapmak istediğini çoktan fark etmiş, kıs kıs gülmeye kurulmuştu. Göz göze gelince:

"Her yiğidin bir yoğurt yiyişi var denmiştir Balaban kardeş" dedi, "Boşuna cedelleşmedesin. Atın bile canını sıktın baksana, zavallı kızgınlıktan silkelenmeye başladı. Bırak Akça Ağam gibi binmeyi de, kendin gibi binmeye bak."

Balaban suçüstü yakalanmanın kızgınlığı içinde Can Ali'ye çıkıştı:

"Benimle eğleşeceğine kendinle uğraşsana cansız. Ata binmiyor, sırık gibi çakılıyorsun. Gören olsa kazık yuttuğunu zanneder de hâlâ nasıl yaşadığına şaşar."

Can Ali kıkır kıkır güldü:

“Varsın öyle zannetsinler, başkasını taklitte görülmekten iyidir.”

Can Ali ne de olsa Yahşi Hoca’dan ders okumuştı. Bu karcık okumuşluğuna bile laf yetiştirmeye çene isterdi. Derişliğı bir ele alırsa, gayri susturmanın imkânı kalmazdı. Bir sürü misalle, büyüklerden menkıbelerle, peygamberlerden kıssalarla lafi öylemesine uzatır, taş öylemesine bir gediğine kordu ki, insanın ağzı bir karış açık kalır da, bu cahilliğıyle nasıl yaşayabildiğine şaşırırdı.

Can Ali’nin bilgeliğine canı yangın Balaban, sözü değıştirme gayretiyle,

“Beni bırak da, işi alttan üstten kurcalamaya bak Can Deriş” dedi. “Şu işler neyin nesidir ki, Ahi candaşına derviş oluşun bir şeye benzesin. Daha ne kadar dolanacağız bakalım, sürüsünü kaybetmiş çoban gibi?”

Can Ali hiç naz etmeden söze girdi:

“Hiç bir yol yoktur ki, sonu gelmesin denmiştir fukara Balabancık. Bu, her yolun mutlaka bir sonu var demeye gelir. Ve dahi Allah’a giden yol, gökteki yıldızların sayısı kadar denmiştir. Şimdi biz bir kere yolu tutmuş bulunduk, tekrar temelleşene kadar bir zaman geçer. Eh, biz de sırtüstü yatıp o zamanın gelmesini beklemede değıliz hamdolsun.”

“Ya ne yapmadayız?”

“Bilmez gibi sorar. Celâlüddin Sultana yardım etmedik mi? Orduları bozulup Hind eline göçtükte Mongolla yek başımıza burun buruna kalıp ezilmemek için. Niyetimiz halistir ki, bu bir kaçış olmamıştır, bu bir arayışın gelişidir. Harzem’de çöken İslâm devletini diriltmeye kuvvet yetiremeyeceğimize göre de akılcıca bir geliştir. Niçin dersen, Selçuklunun hududunu tutmak için. Dini dinimizden, soyu soyumuzdan Selçuklunun. Fakat göçün fazlaca uzadığını söylemekte yerden göğe hakkı var. Çoğumuz bu göç esnasında dünyaya geldik.

Hâlâ yoldayız. Yine de yüzdük yüzdük kuyruğa geldik sayılır. Bana öyle gelmekte ki Balaban kösesi, yolun sonu gözüktü. Sarp yollara vurduk ya, sonunun gözüktüğü bundan da bellidir.”

“Nasıl bellidir az okumuş, böylesine belli olmak mı denir?”

“He ya, belli olmak böylesine denir tamı tamına. Görmemiş olan görsün, bilmemiş olan bilsin ve dahi duymamış olan da duysun; Ahi Derviş’in sözü kulağına girip otursun Balaban kösesi, bu Can Ali de pek kurumlu, az okumuşluğuna bakmaz, boyundan büyük laflar eder deme, çünkü kendimiz uydurmada değiliz. Yol sarpa vurdu mu sona yaklaştı sayılır. Çünkü erenlerden biri “Yolun kestirmesi sarpa olanıdır” demiştir. Bu hesapça yolun sarpa sarması demek, yolculuğun sona yaklaşması demektir. Kara kabuklu kitap kavlince de bu böyledir. Çobanlık tutkunluğun bunu anlamaya elvermezse o başka, boşa soluk tüketmedeyim.”

“Yahşi Hoca’nın önüne diz mi çökmeli?”

“He ya, ne sandıydın? Dizler nasır tutasıya çökmeli ki, adam olunmalı. Ayaktaysak Yahşi Hocam gibilerinin yüzü suyu hürmetine ayaktayız. Ayakta kalacaksak yine onların yüzü suyu hürmetine ayakta kalacağız. Lâkin Sungur Tekin’le Gündoğdu düşündürmekte beni, fena halde düşündürmekte. Gündüz Beyimin zamansız uçmağa varması (ölmesi) aşireti bölerse kötü hallerle hallendik say.”

“Öyle, Ertuğrul Beyim yaman, yaman olmaya; velâkin ötekiler de bey oğlu; pay isterlerse, baba mirasıdır bölüşüle derlerse, aşiret biter. Aşiret bitince herşey biter. Vaktiyle verilmiş Karacadağ bile elden çıktı çıkar.”

Balaban sızım sızım sızlandı:

“Yine aklımlı darı heybesine çevirdin, bir karıştırma karıştırdın ki, işin neresinden girip neresinden çıkacağımı şaşırdım. Kıyamet kopsa ben Ertuğrul Beyimden ayrılmam. Akça Ağamdan da ayrılmam.”

“Ya Akça Ağam, Sungur Tekin Bey’i tutar da Ertuğrul Bey’e sırt dönerse ne yaparsın?”

Balaban kalakaldı. Bunu hiç düşünmemişti.

“Akça Ağam, Ertuğrul Beyimi hiçbir vakit bırakmaz” dedi, bağırarak.

Çaresizlikten sesini yükseltmişti. Adının söylendiğini Akça yiğit de duymuş, gemleri çekerek arkadaşlarına dönmüştü. Gülümsüyordu:

“Lafa kötü yumuldunuz ha canlar, biz de yorulduk, atlar da yoruldu. Şu yokuş yukarı gidişin de sonu gelmez gibi. Lâkin az daha gayret. Yokuşun tepesinde bir han olacak. Şöyle kıyısına çöker; yorgunluk çıkarırız. Haydi bakalım, sürün.”

Sesinde baba şefkati vardı. Bir kıvrılıp gidiyordu. Gülümsemesine de sevginin yumağı dolanmıştı. Balaban: “Bir tanedir Akça Ağam” diye düşündü. “Kâfirin yaman korkusu, Müslümanın yaman sevgisi Akça Ağam bir tanedir. Hiç bir vakit Ertuğrul Beyimi bırakıp Sungur Tekin Beyimin yahut Gündoğdu Beyimin arkasından gitmez. Zaten onlar da gitmezler. Ertuğrul Kardaşlarını niçin bıraksınlar? Can Ali az okumuşluğuyla aldanıyor besbelli. Kayı Hanlı bölünmeyecek inşallah. Yiğit Akça Ağam, koluna kol, yoluna yol olayım, ayrılmak da ne demeye gelir?”

* * *

Yokuşun bitiminde Topal Notaras’ın hanı bütün hırpaniliğiyle düzlüğü tutmuştu. Tatyos, uzaktan yuvarlana yuvarlana gelen toz bulutundan üç Türkmenin çıktığını görünce içeri seslendi:

“Hey ustaaa, geldileer!”

Akça yiğit tuhaf tuhaf baktı Tatyos’a. Bir süre çocuk mudur, adam mıdır kestirmeye çalıştı. Sesi adam sesiydi, fakat kendisi çocuktu. Karavaş kölesiyse döve döve küçültmüşlerdi ihtimal, gâvur kısmının Karavaş kölesine aman vermediğini duymuşluğu vardı. Bu düşünceyle acıdı Tatyos’a, gülümsedi:

Bildiği Lâtince kelimeleri güçlkle bir araya getirip bozuk bir cümle çıkardı:

“Var bizim dinlenmek burada, rahatsız etmemek kimseyi”

Tatyos, sözlerine el işaretlerini de ekleyip,

“İçeri buyurun” dedi, “Ustam size etmek çıkarır.”

Çocuğu duymamış gibi bakıyorlardı. Atlarından inmişlerdi ama yuları Tatyos’a uzatmamışlardı. En yakınında Balaban duruyordu. Yuları almaya uzanınca, Balaban, hızla çekti:

“Geri dur bre, tepik gelir!” diye hırçınlaştı, “Bu çocuğun derdi atıma bir haller etmek galiba Akça Ağam, ben kimselere atımı teslim etmem, söyle geri dursun.”

“Ben de” diyerek perçinledi Can Ali, “Töre kavlince at, avrat ve silâh namustur. Gâvur milletine de güven olmaz. Çekil dendi bre bücür!”

Tatyos şaşkın bakındıktan sonra çaresizlikle Akça’ya döndü:

“Atlarınızı ahıra çekeyim” dedi, “Ahırımız rahattır, onları arpalar, dilerseniz tımar ederim. Arkadaşlarınıza söyleyin de dizgini versinler.”

Akça söylenenlerin birazını anlamış, gerisini de tahmin etmişti:

“Onlar dizgin vermek zor” dedi bildiğince, “Burada oturmak biz, yorgun olmak, sonra gitmek.”

Tatyos içeri koştu. Mutfğa doğruldu:

“Usta be, bir şey söyleyeceğim, ama kızmaca yok.”

Topal Notaras, ocağa vurduğu çorba kazanını karıştırıyor, bir yandan da kötü kötü söyleniyordu. Neler döndüğünü hâlâ kestirememişti. Sen Jan şövalyesine şarap bile içirememişti. Hatta at uşağını yoklaması da boşa çıkmıştı.

“Zaten kızacağım kadar kızdım eşşek Tatyos!” diye çıkıştı, “Ayaklığın yetmez de, he mi, yetmez de kızmamaya söz alıp öyle konuşacaksın. Hoşuma gitmeyecek bir kelâm edersin de, sinirime soğan doğrarsın da, ben seni bitirmez olur muyum,

köpoğlusu. Un ufak etmez olur muyum hiç. Konuşsana bre!”

Son cümlede sesini alabildiğine yükselttikten başka, kepçeyi de kaldırıp Tatyos’un burnuna doğru sallamıştı. Tatyos korkuyla gerilemişken, şakaya alıp güldü:

“Gelenler var ya usta, gelenler, şu Türkmenler..”

“He, neydi bakalım?”

“Şuydu ki benim usta babam, içeri girmeye yanaşmazlar. Atlarını dahi vermezler.”

“Neydi dedim, lafı evirme...”

Kepçeyi tekrar burnuna doğru salladı.

“Evirmesi, ustam, hanın dışına uzanıp yorgunluk gideriyorlar. Atlarının yuları da ellerinde.”

Tatyos’un kart, kaim sesi bütün eyvanı doldurmuştu. Sen Jan şövalyesi ile Moğol, herşeyi bir tamam duyduktan sonra gülüştüler.

“Dedimdi” diye konuştu Yabgu, “Bunlar var ya, Türkmenlerdir. Atlarını bırakmamaları Türkmenliklerinden. Yol yordam bilmemelerinden işte, anlarsın. Yurtlarından sürdük çıkardık, âleme serseri ettik bıraktık, o gün bu gündür dolanır dururlar.”

“Arada bir de durup vururlar” derken, bıyıkaltı güldü şövalye. “Bunlara adlarıyla şanlarıyla Kayı Hanlı dendiğini bilir misin?”

“Bildimse ne lâzım gelir?”

“Yakına konmuşlar ve göze adam çıkarmışlardır. Bunların payına da kötü han düşmüş. Yerin yabancı ürkek olur. Atlarını bırakmamak onlar hesabına akıllılıktır.”

Yabgu bozum bozumdu. Tek gözünün griliğinde kinin en-vai çeşidi oynuyor, elini kılıcının kabzasından alamıyor, kabzayı mıncıklayıp duruyordu. Neden sonra omuz silkti:

“İstedığımız zaman Kayı Türkmenini de bitirmeyi biliriz.”

Şövalye sivri sakalını çekiştirip bıyık burdu:

“Hiç durman bitirin de görelim. Bitirin, çünkü biraz yerleşik olurlarsa sizi bitirirler.”

Bu söz Yabgu'nun sırtında kırbaç gibi şakladı. Tedbiri filan unutup öfke ipini kıvırdı, kıvırdı ve şövalyenin üstüne fırlattı:

"Bunlar ha! Kötü Türkmen kısmı öyle mi? Bizi ha, Mongolu? Hem de Mongolun aktavını, çударını, yavuzunu ha? Gökçe Ata'ya yüz sürmüşünü Mongolun, Türkmen bitirecek de..."

Sinirden geldiği belli kahkaha nöbetini zor savuşturup devam etti:

"Biz hepten ölsek de yerlere serilsek, kötü Türkmen cesetlerimizden korkar, bir gömülsek kötü Türkmen mezarımızdan ürker, binlercesinin içine keçe külahımızı atsak kaçacak delik ararlar. Türkmenmiş de, Erdumrulmuş da, pöh. Kim korkar kötü Türkmenin Kayı Hanlı boyundan, pöh!"

Akça, Moğolu duymuştu. "Kötü Türkmen" demesine de içerlemişti. Yerinden kopmasıyla bir tekmede kapıyı açıp içeri dalması bir oldu. Moğol, kapının hızlı açılışına dönünce, Akça'yı gördü. "Türkmen" dedi içinden, "Hiç de uzaktan göründüğü gibi değil."

Uzaktan yuvarlanan toz bulutunun içinde her biri bir nokta kadar görünmüştü. Yabgu keyiflenip "Bir tutamlık canlarını hop deyip alıversem ne lazım gelir?" diye düşünmüştü. Şimdi bambaşkaydı ama, bu Türkmen başkaca bir Türkmendi. Kendisinden çok gençti bir kere, duruşuna bakılırsa da ataktı. Hantal vücutla atak vücudu bir bakışta ayırt ederdi Yabgu. Evet, şu vücut atak yiğit vücuduydu. "Şeytan götüresiii..." Şu yüz, korkusuz insan yüzüydü. "Albız alasin..." Ya gözleri? İşte onu bilemezdi.

Oldu olası insanların gözüne bakmaktan korkardı. Çünkü kendisi bakarsa, kendi gözlerine de bakılırdı. Buna ise hiç tahammülü yoktu. Gerçi Türkmen okuna kurban giden gözü'nün çirkin boşluğu görülmesin diye üstüne muska biçiminde siyah bir bant çekmiş, bantın iki ucundaki iplerden birini sağ kulağının altından geçirip, tepsi tıraşlı başından aşırıldığı diğer

uçla ense kökünde düğümlemiş, böylece göz çukurunun iğrençliğinden tiksintiyle buruşan yüzler görmekten biraz olsun kurtulmuştu, yine de gözlerine bakılmasını istemezdi. Bu yüzden kendisi kimsenin gözüne bakmazdı. Nereden de aklına takılmıştı bu? Türkmenin gözünden ona neydi ki, belâ arıyorsa bulmuş sayılırdı.

“Kimdir o kötü Türkmen, kimdir?”

Akça kızgınlığın lâvında kelimeleri sıralayamadığından, iyice dağıtmıştı. Fakat kelimelerin sırasını düşünecek halde değildi. Uzun boyuyla kapıyı bir tamam tıkamış, eli kılıcında meydan okumaya başlamıştı:

“Türkmen kötü, kim kötü Mongol, yoksa Sen Jan, kim der kötü?”

Hancı mutfak kapısında, Tatyos onun ardındaydı. Biraz şaşkınlık, biraz merak ve alabildiğine korkuyla bakıyordu. Notaras'ın dudakları kıpır kıpırdı. Bu sefer sözünü tutacağına yeminler ederek, bu kavgayı yatıştırırlarsa, koca bir tavuk kesmeyi adıyordu. Fakat azizlerin onu dinleyeceklerini de pek zannetmiyordu. Şimdiye kadar o kadar çok kandırmış, sözünden o kadar sık dönmüştü ki, azizlerin gözleri açılmış olabilirdi. O takdirde yanmış demektir. Kötü bir kavga çıkacak, hanın altı üstüne gelecekti.

“Etmeyin beyzadeler” diye yalvardı.

Şövalye Piyer Morinos Nataliadis, çöktüğü peykede uzun boyunu ikiye katlamış, dikkat kesilmişti. Bir yandan at uşağının kulağına fısıldadıklarını dinlerken, sırtına batan şeyin ne olduğunu düşünüyordu. Galiba zırhıydı. Batması da ikiye katlanmasından olacaktı. Bunu akıl edince oturuş tarzını değiştirdi. Yana kaykıldı ve sağ dirseğinin üstüne yarım yamalak uzandı.

“Kısa kes ahmak soytarı!” diye çıkıştı uşağına, “Sözü evire çevire nereye getirmek istemektesin?”

“Şuraya ki aziz efendim, Türkmen kısmı tekin değildir. He-

rifin iki arkadaşı dışarıda. Hiçbir şey olmamış gibi seraserpe oturuşlarına bakıp aldanmamalı. Vakti geldiğinde bir Katalon oku gibi fırlayacaklardır.”

“Yani kavgaya mâni olmalı diyorsun.”

“Efendime malûm oldu.”

At uşağının sesindeki ince alayı farkedince kızdı:

“Sus, aptal!”

Moğola döndü:

“Yeter Yabgu, otur yerine!”

Yabgu derin bir soluk aldı. Şövalyenin müdahalesi, yüreğinde yer eden korkuları dağıtmıştı. Anlaşılan dövüşmesine izin vermeyecekti. Şu halde horozlanıp Moğolların itibarını kurtarmakta bir mahzur yoktu.

“Bırak ki işini bitireyim” diye kısıldı. “Böyle ulu orta tekeleşmenin hesabını sorayım Türkmenden.”

Moğolun bütün söylediklerini Akça anlayamamıştı. Yine de iyi şeyler söylemediğinin farkındaydı. Hem hangi Moğol, Türkmen için iyi söylerdi? Kötü sözlerini kılıç zoruyla yuttur-mahydı, ama vaktiyle Gündüz Bey’in söylediklerini aklından çıkaramıyordu. “İşin aslını faslını öğrenmeden kılıca davranmak yok” derdi canı rahmetli. “Neden diye soracak olursanız, iki sebepten böyledir; birincisi, tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır denmiştir. Bu hesapça evvelâ işe sözle başlamalı. İkincisi, kılıçla alınacak neticeden dönüş yoktur. Sebebini soracak olursanız, ölen ölür, diriltmek Allah’a mahsustur. Kılıcın hatası hiçbir şeyle telafi edilmez.” Bey sözüne kulak tutmak lâzımdı, velev ki bey ölmüş bile olsa.

“Ne olmuşu vardır Türkmenin?” diye sordu.

Bu cümleyi “Türkmen sana ne yaptı?” sorusu niyetine kurmuştu ya, pek tutturamadığı Moğolun yüzündeki şaşkın ifadedden belliydi. Kelimeleri zihninde istiflemeye çabalarken, merdiven başında bir öksürük duydu. Göz atınca keşişi gördü. Kapüşonunun altında kaybolan başının esrarlı duruşu,

Akça'yı gülümsetti, ama Notaras'ı fena halde ürküttü. İstavroz çıkarırken inledi:

"Ulu keşiş, bizi koru!"

Sonra ağzından çıkan söze kızdı. Bu keşişten yardım istemek, büyük azizleri imdada çağırmaktan çok daha pahalıydı. Azizler nihayet adakla yetinir, hiç bir zaman adağı almaya gelmezlerdi. Bu yüzden hiçbir kaybı olmazdı. Hoş, yardım edip etmedikleri de pek anlaşılmazdı ya, o başka. Ama Dağ Keşişi yardım etmeden bile alır, etse daha ötesini alırdı. Yardım istediğine bin pişman olup eliyle ağzını kapatmıştı ya, keşiş herhalde duymuş olacaktı ki, tuhaf bir gülümsemeyle yüzüne baktıktan sonra, ağır ağır basamakları inip, her basamağa değ-neğiyle tak tak vurup, eyvanın ortasına yürümüştü.

"Durun beyzadeler, kavga da neyin nesidir, durun hele!"

Sesi, kavga eden iki çocuğu ayırmaya gelen bir büyüğün sesiydi. Sanki ayıplıyordu:

"Beyzadeler, bu haliniz yakışmakta mıdır size? İyi adam olup dostluk kurmak varken, dalaşmak neyin nesidir? Bakın bana, hepinizi nasıl da seviyorum. Çünkü ben din adamıyım. Bütün dinler, insanları sevmeyi emreder."

Birden Yabgu'yu kucakladı.

"Aklını başına topla Mongol cılıdağı!" diye fısıldadı kulağına. "Öteki gözünün gitmesine kılpayı kaldı."

Yabgu, elini kılıcına yaklaştırmışken, kulağının arkasını kaşına bahanesiyle elini kaldırdı. Keşişin tavsiyesini tutar gibi,

"Peki" diyerek çekildi.

Keşiş, kollarını Yabgu'nun boynundan çözüp Akça'ya yaklaştı. Sevgi gösterisi gözlerindeki kurnazca ifadeyi gizleyemiyordu. Niyeti Kayı Han içinde bir dost bulmaktı. Yabancılar karşı daima temkinli olduklarını bildiğinden, düpedüz gidip "Ben size dost geldim" diyemezdi. Arada bir vasıta olmalıydı. İşte şimdi vasıtasına yaklaşıyor, yaklaşıırken de Türkmenlerin çok saf olduğunu düşünüyordu.

Fakat o yaklaştıkça, Akça geriledi. Simsiyah pelerinin içinde yağmur bulutlarına sarınmış gibi duran kurnaz bakışlı keşiş, Akça'yı ürkütmüştü. Şimdiye kadar gördüğü papazlara benzetememişti. Bunda bir tuhaflik var gibiydi. Kolları sanki kucaklamaya açılmamış da, boğmaya açılmıştı.

"Tü Bismillah" dedi içinden, "Geri dur bre!"

Handan dışarı çıktı. Arkadaşlarına,

"Kalkın gidiyoruz" dedi.

Keşiş de arkası sıra handan çıkmıştı. Kolları hâlâ açıktı. Akça'nın arkadaşlarıyla konuşmasını fırsat bilip boynuna atıldı. Güçlü kollarıyla çepeçevre sardı.

"Biz dostuz" dedi, "İyi dostuz, öyle değil mi?"

Akça, keşişin boynuna sarılmasıyla çarpıtmadığına şaşmış gibiydi. Sadece keskin bir ter kokusu duyuyor, genzi yanıyordu. Nefes almamaya çalışarak,

"Evet, ya" diye karşılık verdi.

Keşiş bu kadarla bırakmaya niyetli görünmüyordu. Üstelendi:

"Arkadaş mıyız?"

"Ya evet..."

Akça'nın boynundaki kollarını çözdü. Ne olduğunu kestirmeye çalışan Balaban'la Can Ali'yi işaretledi:

"Bunlar da dost mu?"

Dilini iyi konuşması Akça'yı memnun etmiş, korkularını biraz olsun dağıtmıştı. Hızlı hızlı başını salladı:

"Evet, dost."

"Ben kim miyim? Hani Horasan dervişleri vardır ya sizde, hakkı ve hakikati anlatırlar. Ben onlara benzerim. Bana herkes Dağ Keşişi der. Sizi sevdim, aşiretiniz Kayı Hanlı mı?"

Akça yığıtlendi:

"Evet ya, Kayı Hanlı" derken sesinde belirli övünme izleri vardı.

Keşiş, Akça'nın kulağına eğildi:

“İçerideki Mongolun kusuruna bakma, biraz delicedir. Ne zamandır tedavisiyle uğraşıyorum.”

Akça hürmetle sordu:

“Hekim misin?”

Keşiş güldü:

“He ya, ne sandın?”

“Hiç, din adamı zannettimdi.”

“Ha o mu?”

“Yal”

“Hem din adamıyım, hem de hekim. Bizde ikisi arasında hiç fark yoktur. Akıl hastalarını tedavi ederim, delileri. Akıl hastalığı ne demek bakalım? İnsanın ruhuna şeytan girmesi demek değil mi?”

Akça omuzlarını silktilti:

“Bilmem, şeytan günah işletir. Akıl hastaları günahkâr mı?”

“Uuuu... Hem de ne günahkâr! Yıka yıka bitmez, temizle temizle çıkmaz. Bütün yüreklerini günahın türlü türlü sarımsı, zorlu nefes edip kurtarmadıkça kıvrırır da öylece can teslim eder. Görmedin mi içerideki Mongolu? Ne yaptığını bilmez zavallı. Ne konuştuğunu da bilmez. Onu tedavi ediyorum. Ruhunu saran şeytana kurşun döküp kovmaya çalışıyorum. Başka hastalıkları iyi etmesini de bilirim. Humma, taun, kötü çibanlar...”

Konuşurken kendi kendisini tebrik ediyordu. Yiğidin safliğına da için için gülüyordu. İyi ki hekimliği hatırlatmıştı. Türkmen kısmının hekimlere ne kadar değer verdiğini bilirdi. Hekim olup olmadığını sorarken, Kayı yiğidinin sesine sinen hürmet ifadesi de gözünden kaçmamıştı.

“Her bir hastalığa iyi gelen iksirlerim vardır” diye devam etti. Hastanız olduğunda bir haber salın, yeter.”

Akça, gülümsemeyi denedi, becerdi de.

“Hastamız var” dedi, “Bizim sayacı ustası Ahi Melek has-

ta. Dumrul Dede'nin ilaçları kâr etmedi. Bir haftadır kıvranır durur zavalcılık."

Önüne baktı:

"Kusura kalman, yabancılara alışkın değiliz de pek, tuhaf gelir. Hekim olduğunu bilseydim uzaklık tutmazdım."

"Ne kusuru yahu" diye sözünü kesti keşiş, "Biz dostuz, dostlar arasında kusur musur olur mu? Birlikte gidip hastaya bakarız. Beyniz iyice mi?"

Akça yaman bir acıya buruklandı, iç çekip öüne baktı:

"Beyimiz Allah katına vardı" dedi, "Tanır mıydın?"

Keşiş üzgünce baktı. Kayı Hanlıyı kafeslemişti:

Tanınmaz mı? Kayı Beyi gibi cesur, hem de akıllı, hem de merhametli, hem de gözünü budaktan sakınmaz yiğit tanınmaz da kim tanınır. Dillere destan olup söylenmekteydi ki, böylesi görülmemiş. Ölümü büyük kayıp olmuştur. Lâkin ölenle ölünmez derler. Yerine kim geçti?"

"Daha belli değil. Aşiret uluları toplanıp meşveret kurup karar verecekler. Herhal ki Ertuğrul seçilir. Bilir misin Ertuğrul'u?"

Keşif keyfince güldü:

"Bilinir helbet. Hiç bilinmemesi olur mu?"

İki öksürük arası düşünüp devam etti:

"Ya! Hiç olur mu? Nereye gitmekte bakalım bizim aslan Kayı Hanlı?"

Balaban kuşkuyla keşişe baktı. Gözlerini kırpıştıra kırpıştıra baktı. Can Ali rahatsızlıkla kımıldadı. Lâkin Akça'ya açıktan bir şey söyleyemediler. İkisi de keşişi sevmemişti. Sevmemişti ya, niçin diye soracak olsalar doğru düzgün bir cevap veremezlerdi. Ama böyle duygular lafa gelmezdi. Akça'nın bunu sezmemesini kınadılar.

Akça, yaban elde bir dost bulmanın sevinciyle saflığın da ötesine geçip kurulmuştu. Şu keşiş söylediği kadar maharetli bir hekimse, aşirete davet etmeliydi. Nicedir hekimsizlikten

kırılıyorlardı. Dumrul Dede bütün hastalara, yaralıları yetiştirmiyordu. İhtiyarlamıştı da, eskisi kadar koşturamıyordu. Aşiret, keşişin hekimliğinden istifade edebilirdi. Bunları düşünüp sualini memnuniyetle cevaplandırdı:

“Ömrü ve saltanatı zeval bulmayası Sultanımız Alâüddin Keykübad Efendimiz bizi iyi karşıladı. Yer gösterdi. Biraz konduk, sonra geri döndük. Fakat yol bitesi değil, sanki yürüdükçe uzuyor. Gayri göç rezillik oldu hepimize, bıkkınlık geldi. ‘Senin olmayan toprağa basmak hüner değil’ derdi canı rahmetli Gündüz Beyimiz. Hüner senin gibi yurt bulup konmaktır. Göç yüzünden çocuklarımız doğru dürüst okuyamıyor. Bir kök tutsak var ya, her bir şey düzelir. Kendi topraklarımıza bir bassak var ya, öyle bir düzelme düzelir ki, şaşar kalırsın. Çadırların küçüklüğünde, bazı cumaları dışarıda kılmak zorunda kalıyoruz. Yerleşik olsaydık, ah, bir yerleşik olsaydık, kerpiçten kocaman bir cami inşa ederdik, her cuma namazında bir tamam toplanır, ağzından bal akıtan Yahşi Hocamızı dinlerdik.”

Keşiş yarım yamalak bir ilgiyle sordu: “Yahşi Hoca mı?”

“Helbet duymuşluğun vardır, o da cennetlik olası beyimiz kadar meşhurdur. Hem ahiret işlerinden anlar, hem dünya işlerinden. Nefesine de kuvvetlidir. Aha, diyelim ki şu Mongol delisini aldık, Yahşi Hocama götürdük. ‘Yahşi Hocam, zırdeliye nefes et, meded’ dedik. Üç nefeste Mongolun içindeki ecini taifesini çıkarıp hiç görmemişe döndürür. ‘Hüneryi hep hep bu kadar mı?’ diyeceksin, değil. Yahşi Hocam bu kadarla kalır mı? Değme cengâverden iyi ata binip benden âlâ kılıç sallar, mızrak savurur. Ahi candaşı Yahşi Hocam aynı zamanda yaman akıllıdır. Dur dediği yerde durmak iktiza eder. ‘Az daha ileri varsak ne olur bakalım?’ dedin mi, bittin. Mutlaka bir belâya toslarsın da, yine kurtulsan kurtulsan Yahşi Hocamın himmetiyle kurtulursun.”

Göğsünü kabarttı:

“Bugüne bugün Yahşi Hocadan ders okumuşluğumuz vardır.”

Sözün burasında Can Ali dayanamadı:

“Benim daha çok vardır” diye atıldı, “Bu yüzden Yahşi Hocamın ‘Söz gümüşse de sükût altındır, siz siz olun sözün uzunlu ile saçın uzunundan sakının’ der. Niçin sakınmalı bakalım Akça yiğidim? Çünkü Yahşi Hoca kavlince, belânın büyüğü bu ikisinden gelir. Bir kere uzun odun gibi uzun sözün doğru düzgünü zor bulunur. Söz uzadıkça sır kısmı açılıp saçılır da insanı boyunca belâlara gömer. Saçı uzundan murat ise kadının akılsızdır. Akılsız kadın yiğidi yiğitliğinden eder. Terken Hatun’u duymadıysa benden duymuş olun. Harzem Sultanı olan oğlu Alâüddin Muhammed’i Kıpçakların tortusu yapıp, Çingiz Mongolu öniünden kaçıraraktan Abiskün Deryası içindeki ıssız adada ölüme yatırdı. Benden bu kadar. Yahşi Hocamdan duyduğumu naklettim. Ne eksik söyledim, ne fazla. Artık gitsek derim, yolcu yolunda gerektir.”

Dağ Keşişine veda edip atlarına bindiler.

Altıncı bölüm

"Ertuğrul eyitti:

*‘Uğrumuz cenge uğradı, erlik oldur kim mağluba
yardım idevüz. İslâm leşkeri bozulmakta iken geri dönmek
maslahata mutabık düşmez. Hızır gibi bun deminde
biçarelere meded yitşüp dest-gır olavuz.’”*

—BAYATLI HASAN (CAM-I CEM-ÂYÎN)

TEPİR BEY, BAŞINDAN hiç çıkarmadığı tuğulgasını sağ elinin baş ve şehadet parmaklarını büküp açarak tınlatırken, celallendi. Haylidir vaziyetlerini değiştirmeden karşısında oturan üç kişiye bir daha baktı. Ortadakinin yüzü cin gibiydi. Taze traşlı koca kafası parıl parıl parlıyordu. Çenesinin hemen altından başlayan yara izi, yağlı katmerleri çirkince büzüp gömleğinde kayboluyordu. Şişmanlığına bakınca insan hantal bir şey zannederdi, ama hiç de öyle değildi. Yeri geldiğinde bir çekirge kadar çevik olabiliyordu. Saçını uzatmama-ya, başına da bir şey örtmemeye andı vardı. Tepir Bey, bunun hikâyesini Yabgu adlı bir Moğoldan duymuştu.

Günahı anlatanın başına, güya ki bu cin yüzlü, dazlak başlı şişman Moğol, vakitlerin bir vaktinde civanca yiğit imiş. Moğol oluşuna bakmadan bir Yörük kızına gönül bağlamış. Gel gelelim, kızın gönlü belki peri padişahının oğlunda, belki de sırma saçlı, altın gözlü bey oğlunda, belki de hiç birinde değil, kendinde.

“Olur ya” demiş Yabgu, “Gönül bu, huma kuşlu şahlar şahına kapılmaz da, Yörük dağının mor tepesindeki çulsuz çobana kapılır.” Velhasıl şu dazlak başlı, sarı yüzlü Salgur Noyan’a, kızın gönlü tutmamış. Tutmamış ya, Salgur Noyan, öyle kolay vazgeçicilerden değil. Varmış kızın katına: “Dinin dinim, aşiretin aşiretim olur, Mongolluktan da Salgur Noyanlıktan da vazgeçerim, senden vazgeçemem” demiş.

Kız vaveylayı basaraktan kaçmış. O zamanların zamanında Salgur’un başı şimdiki gibi dımdızlak değil; Moğol noyanlarının âdeti üzerine başı sadece önden tıraşlı, ama arkadan koca bir örgüsü var ki, belini dövmekte; ne çare kıvrımlı saç örgüsü dahi kâr etmemiş, kız savuşmaya durmuş. “En büyük samanlara andolsun ki seni bırakmam!” diye böğürerek düşmüş ardına. Salgur Noyan atlı, kız yaya, lâkin kız yaman koşucu, koşucu ki Yörük atları yetişemez. Yine de Salgur Noyan’ın Moğol kırması küçük Asya atı, kızı kıstırmış kayalıkta. Davranmış “Ya karım olursun, ya da ölürsün!” diyerekten.

Yörük kızı sıyırmış belinden hançeri, bastırmış “Yaklaşma kıyarım!” tehdidini. Noyan duraklamış önce, ardından düşünmüş ki, “Yörük kızı aklınca tehdit savurup savuşmayı kurar, fırsat bu fırsattır.” Yakalamaya hazırlanmış ki, yeri göğü birbirine katan bir Hazret-i Ali narası duyup kaskatı kalıvermiş. Şaşkınlıktan küçük dili genzinde bakınıırken, bir atlının tozu dumana katıp yaklaştığını görmüş. Az sonra yüz yüze gelmişler. Derken göz göze ve ardından kılıç kılıca.

Salgur Noyan kılıç ustası, velâkin karşısındaki de çetinceviz. Bakınca gencecik toy bir delikanlı, fakat kılıç kullanma-

sına diyecek yok. Salgur terler, Salgur bocalarmış. Delikanlı da yüklendikçe yüklenir, bir yandan da kıza, “Korkma baci” dermiş, “Bu Mongol kâfirini haklar haklamaz, seni obana götürür, teslim eylerim.”

Yörük kızının Salgur Noyan’a bir türlü akmayan gönlü, şahhan bakışlı, civan boylu, katı yaylı, aca tozlu, sırmalı erkek derisinden kürklü ve börklü Kayı yiğidine akmış. Tokiş (düello, dövüş) uzadıkça, bir kıyıya ilişip delikanlının zaferi için bildiği bütün duaları etmeye başlamış. Duanın sonunda başını çevirip baktığında, hey ki ne görsün! Moğolun çene altına, Kayı yiğidi nasıl bir mahir kılıç çalmışsa, göğüs kafesine kadar yarmamış mı? Şükür secdesine kapanmış.

Moğol kaçıp kız şükür secdesinden kalkmış ki, Kayı yiğidi kılıcının ucundaki kanı silmekte ve sevimlice de gülümsemekte. Birden onun, masum Yörük kızlarını bin türlü belâdan koruması için Cenab-ı Hakk’ın yeryüzüne gönderdiği insan suretinde meleklerden belleyip, “Hay kurban yiğit, ocağına düştüm, beni koru!” demesiyle, delikanlının sorması bir olmuş:

“Aşiretin yakında mı?”

“He” demiş Yörük kızı, “Hemence şu ovaya konmuşuz. Anamın zoruyla böğürtlen toplamaya çıkmışım ki, o kötü Mongol beni izleyip... Bereket sen yetiştin de canımla bile namusumu kurtardın.”

“Sen namusunu kendin de kurtarırdın ya, bunun için galiba canından geçmeye kararlıydın. Hançeri kendi ciğerine saplamayı kuracağına, kötü Mongolun yürek yağı budur diyerekten saplamayı akıl etmedin mi hay Yörük kızı?”

“Ettim” demiş Yörük kızı, “Beni öyle kolay kolayına candan geçici mi belledin? Elimdeki hançeri alırdı belkim, o zaman...”

“Ne yapardın bakalım?” diye sormuş Kayılı yiğit. Genç Yörük kızı urbasından iki tarafı keskin, ipince, sipsivri ikinci bir hançer çıkarıp güneşte parlataraktan,

“Aha bunu kullanacaktım, ne belledin?” demiş, “Biz bugüne bugün Yörük beyinin kızıyız. Ya sen hangi boyun beyisin?”

“Delikanlının gülüşü genişlemiş:

“Henüz Kayı Beyinin küçük oğlu Ertuğrul’uz, Allahıma şükür, bey olmamıza daha vakit var, ömrü uzun olası Gündüz Alp Bey babamızı Mevlâ başımızdan ayırmasın. Takıl peşime de babana gidelim.”

Yürüyüp gitmişler. Ama Salgur Noyan avından kolay vaz-geçeceklerden değil ki, yaralı haliyle kaçır gibi yapıp kayaların arkasına yatarak bir yandan yaralı gerdanının kanını durdur-maya çalışırken, bir yandan da diş çaka çaka bütün konuşu-lanları dinlemiş. Hepsini anlayamamış ya, anladığı kadarı kendine yetmiş. Anladıkları arasında kızı elinden koparan de-likanlının Kayı Beyi Gündüz Alp’in oğlu Ertuğrul olduğu da varmış. Zaten de bu kadarı ona yetmiş. Zaman geçmiş, lâkin Salgur Noyan’ın kini zamanla geçeceğine çoğalmış. Çoğaldık-ça da andını tazelemiş: “Ertuğrul denen Türkmenden intika-mımı alıncaya kadar başıma ne başlık değecek, ne de saçım uzayacak..”

Düğer Beyi Teper’in uzunca kaçan göz hapsi, Salgur No-yan’ı rahatsız etmişti. İlk defa kımuldadı. Sıkıntıyla gözlerini kırptırdı. Başının dızlaklığını sıvazladı.

Nihayet dayanamadı, sordu:

“Mesele nedir, bizi niye çağırdın Düğer Beyi?”

Tepir Bey incelemesini bitirmiş, Salgur Noyan’ın içinin hâlâ kinle dolu olduğunu görüp rahatlamıştı. Bakalım nam saldığı kadar yaman mıydı? Hele hele Kayı boyunu karıştı-rabilecek derecede maharet sahibi miydi? Suali dayanamayıp sormuştu ya, yüzünde alaycı bir ifade vardı. Vereceği işi bilir gibiydi. Biliyorsa söylendiğinden daha yaman demekti. Ken-disine Salgur Noyan’ı anlatan Yabgu, üstüne basa basa, “Her yerde gözü, kulağı var ha!” demişti. “Bir ata iki adam öldürecek kadar da mal tamahıdır ha! İş ver, güven, yalnız bir gün

kılıcını boynuna geçirmeyeceğinden asla emin olma. Daima çok verenin yanındadır. Lâkin iş üstünde iken çalıştığı kapıya ihanet etmez, bu cihetten dürüstçedir.”

Yüz kişisi filan varmış. Elli kadarı göz kırpmadan adam boğazlayan katillerden, elli kadarı ise, çeşitli kavimlerden meydana gelirmiş. İşine göre adam kullanır, mutlak surette neticeye ulaşmış. Böyleyse eğer, yandı gitti Ertuğrul Bey. Ağabeylerinin yüreğine öyle bir ateş düşürecek ki, Abiskün Denizi’nin bütün suyunu üstüne boca etseler sönmez.

“Hele bakalım” dedi Tepir Bey, “Lafı dolandırmak niyetinde değilim Salgur Noyan. Namin dillerde boş yere dolaşmaz herhal, diyeceğim şu ki, Kayı Aşireti...”

Şurup içme bahanesiyle sözlerine ara verdi. Şurup tasını ağzına götürürken de Salgur Noyan’ın yüzüne baktı. Ürktü bakar bakmaz. Gözleri irileşip kanlanmış, ağzı kinle büzülmüş, çenesini göğsüne doğru çektiğinden gerdanı daha da katmerleşip çirkin yara izi büsbütün meydana çıkmıştı. Gözlerini aşağılara kaydırınca yumruklarının sıkılıp açıldığını gördü. Daha da rahatladı. Kayı Hanı duydukta kininin bilenmesi işini kolaylaştıracaktı. Onu çağırarakla doğrusu büyük akıllılık etmişti. Bu işi halletse etse Salgur Noyan hallederdi.

“Şu Kayı Han Boyu” diye devam etti sözlerine, “Kayı Han Boyu beni rahatsız ediyor. Görülecek bir hesabımız da var aramızda. Gündüz Bey ölmeğe hesabımız kapanmadı. Neden dersen, hesabımız oğlu ile, Ertuğrul ile.”

“Erdumrul” diye homurdandı Moğol.

“Her ne ise, kimimiz Tuğrul diyoruz, kimimiz Dumrul, amma aynı herifi kastediyoruz. İsterdim ki Gündüz Bey’in postuna büyük oğlan olaraktan Sungur Tekin otursun. Lâkin Ertuğrul tıfılı küçük kardeş olmasına bakmadan beyliğe kurulmak için nice dolaplar döndürür. Arkasına birkaç kendini bilmezi takıp ağabeyine meydan okur. Duyduğum, bildiğim kadarıyla Gündüz Bey’in büyük oğulları Sungur ile Gündoğ-

du eski topraklara dönme taraflısıdır. ‘Varalım vatanımıza, hiçbir şey yapamazsak atalarımızın yurdunda ölürüz’ demektedirler.

“Bana sorarsan da yerden göğe haklıdırılar. Bu zamanın zamanında Kayı Boyu, Diyar-ı Rum’a gidip ne edecek? Kayıplara karışır da ağlayanı bile kalmaz. Ben komşularımın iyiliğini düşünürüm. İsterim ki, Kayı Han boyunun başında akıllı ve de yiğit bir bey bulunsun. Böyle Ertuğrul gibi akıllı bir karış yukarıda tıfillar, Dünder gibi bebeler, gendi başlarını belâlara salmakla kalmazlar, etraflarına da bulaşırlar. Ertuğrul’un ağa-beylerinden ve dahi Kayı Boyundan sana ne diyeceksin, öyle ya...”

“Demem” diye homurdandı Salgur Noyan, “Ben bu cins sualler sormam. İşin arkasında ne olursa olsun meraklanmam. Yalnızca işi öğrenir, aklıma yatarsa yaparım. Karşılığını alır, savuşurum. Aklıma yatmazsa dobra dobra söyler, yine savuşurum. Kimseye de tek kelime etmem.”

“Çok iyi, bak buna memnun oldum” derken sırtı Düğer Beyi, “Lâkin ben yine de birazını anlatmak isterim. Açıkçası Kayı Han Boyuna, Sungur Tekin bey olmalıdır. Kendime Ertuğrul gibi dik başlı komşu istemem. Sungur Tekin beyliğe yanık, lâkin Ertuğrul’un taraftarları fazla sanıp seslenemez. Gücüne güç yetirememekten korktuğu için baş çıkaramaz. ‘Beylik benim hakkım’ diyerek ortaya yürüse, yaşlılar töreye bağlıdır. Türkmen töresine göre beyin beşesi [büyük oğlu] bey olur. Ertuğrul’un etrafında sadece gençler var. Şayet ihtiyarlar bir tarafa çekerse, gençler öbür tarafa çeker ve...”

“Kayı Han Aşireti dediğin ikiye, belki de üçe bölünür” diye sözünü kesti Salgur Noyan, “Bölününce gücü tükenir, soluğu kesilir, ya kendiliğinden canını teslim eder yahut bir vuruşta işi bitirilir. Ganimeti de ele geçer, bildim mi?”

Tepir Bey derinden derine Salgur Noyan’a baktı. Bu kirli tebessümü, sanki herbir şeyi apaçık bildiğinin deliliydi yahut

aklından geçenleri bir tamam okuduğunun...

"Hayır, hayır!" diye atıldı telâşla, "Bizim malda mülkte gözümüz olsa, dünyanın malını yığar da üstüne çökerdik. Hâl-buki doğru dürüst birkaç sürümüz bile yok, oysa Kayı Hanın sürüleri bol, yedikleri önlerinde, yemedikleri arkalarında; bir zenginlendiler ki sorma gitsin. Neyse, mevzua dönelim.

"Şimdi, beylik Sungur Tekin'in hakkı. Hakkı ya, Ertuğrul gençliğine ve dahi gençlerine güvenip beyliği gasp etme davasında. Güya ki babası onu vasiyet etmiş, yalan! Yalanın çatal-kuyrukusu hem de. Vakıa Gündüz Bey sağlığında bazı işleri Ertuğrul'a ısmarladı, hatta bazı bazı komutanlık da ettirdi. Fakat bey olup da oğluna komutanlık ettirmeyen mi var? Maksat alışmasıdır, belki büyük kardeşleri ölür mölür de kazara beylik ona kalır tedbirinden ötürüdür. İnsan bu kadarını anlamayıp vasiyeti olduğunu nasıl iddiaya kalkar, anlamam. Ertuğrul kalkıyor; duyduğum, bildiğim şu ki, beyliğe kurulma niyetinde; Sungur Tekin'e Kayı Aşireti beyliğini yâr etmeyecek.

"Sungur Tekin pısırlıklık etmese de kardeşinin önüne kaya gibi bir dikilse, mesele kalmaz. Eminim geleneklere bağlı ihtiyarlar Sungur Tekin'in beyliğini desteklerler. Hele birkaçına bu işin böyle olması lazım geldiği telkin edilirse, Ertuğrul'un babadan vasiyetli olmadığı söylentisi çıkarılırsa hele. Bildiğim kadarıyla Oğuz dilini çok iyi konuşan adamların da varmış, doğru mu?"

"Doğru, duyduklarının eksiği var, fazlası yoktur. Adamlarım öyle tumturaklı konuşurlar ve karşılındakine öyle tesir ederler ki, yanlarında Horasan ermişleri kekeme kalır. Bu tarafı hiç merak etme. İhtiyarların ve dahi Sungur Tekin'le Gündoğdu'nun ağzından girer, burnundan çıkarlar."

"Bundan eminim. Gerçi ihtiyarları kandırmayı biraz denedim. Adamlar gönderdim. Yahut Kayı içinden adamlar buldum."

Sırttı:

“Bir elin beş parmağı dahi birbirine benzemezken, bir aşiretin bütün insanları benzeşebilir mi? Hırlısı hırsızı, doğrusu eğrisi, haini sadığı olur elbet. Ama itiraf edeyim, haini en az olan boy hangisidir dersen, yine de Kayı Boyudur derim. Onca gayrete rağmen bula bula on it kopuk bulabildim koca Kayı Han’da. Onlar da tam Kayılı sayılmaz, oradan buradan aralarına karışmışlar. Bir çalışma yaptığımı söylemek istiyorum. Gündüz Bey öldü öleli bu işin arkasındayım. İntikamımı mutlaka alacağım!”

Son cümle ağzından çıktıktan sonra, pişman olup avucunu dudaklarına bastırdı ya, iki dudak arasından çıkan sözleri geri getirecek hiç bir kuvvet yoktu. Olan olmuş, intikam peşinde olduğunu ağzından kaçırmıştı. İntikam duygusunun sebebini de söylese miydi acaba? Hayır! Söylemeyecekti. Varsın ne isterse onu düşünsündü.

Bir Moğola hesap vermek zorunda değildi. Zaten Kayı Boyunun zenginliğini kıskandığını söylemişti. Gayriye kala kala Gündüz Bey’e karşı duyduğu derin kin kalıyordu ki, söylese, Moğol Noyanın buna kahkahalarla güleceğinden emindi. Belki de tutar, bu kadarcık şeye kin bağlamanın doğru olduğunu bile söylemeye yeltenirdi. Nereden bilebilirdi bu kini yıllar yılı taşıdığını, kendisi için de ifade ettiğini...

Gündüz Bey’le bir geçmişi vardı ki, hatırladıkça yüzü buruşur, içip içip sızmak gelirdi içinden. Bir vakitler, delikanlılık çağında, iki aşiretin gözü önünde ciride tutuşmuşlardı. Bir bayram günüydü, ama aradan o kadar zaman geçmişti ki, Ramazan Bayramı mı, Kurban Bayramı mı olduğunu hatırlamıyordu. Kıpışmışlardı. Lâkin kısa zamanda yıkılmıştı. Gündüz Bey’e yenilmişti. Bu yüzden babasından iyi bir takaza yemişti. O günden sonra nerede Gündüz Bey’le karşılaşsa, nerede Kayı aşiretine mensup birini görse, intikam hissi köpürür, ciritte attan aşağı yuvarlandığı günün rezilliğini, o günün tazeliğinde, tekrar yaşardı. Gündüz Bey’in ölümü yüreğini soğutacağı yerde, iştahını kabartmıştı. Fırsat bu fırsattı.

Gündüz Bey'in oğullarını birbirine düşürebilir de Kayı Han aşiretini bölebilirse, hem ganimetin bir kısmına konacak, hem de gecikerek de olsa intikam andını yerine getirmiş olacaktı. Ondan sonra iş Gündüz Bey'in mezarına gidip 'Hey Gündüz! İntikamım geç oldu, güç oldu, ama sonunda aldım, kemiklerin sızım sızım sızılıyor mu bakalım?' diye sormaya kalırdı. O an hayatının en zevkli anı olacaktı. Gözlerini yumdu, intikam anının zevk deryasına daldı, bütün herşeyi unuttu:

"Hey Gündüz!" diye mırıldandı. "İntikamım geç oldu, güç oldu, ama sonunda aldım, kemiklerin sızım sızım sızılıyor mu bakalım?"

Gözlerini açınca Salgur Noyan'ın alaycı bakışlarına toslayıp kızardı. Bu adamın karşısında kendini küçülmüş görmesi neyin nesiydi acaba? Bedeninin haşmetinden mi, gözlerinin çelik parlıtısından mı, gerdanının katmerini dişsiz ağzı gibi büzen kılıç yarasından mı, yoksa aklından geçenleri okuduğu düşüncesinden mi? Kestiremiyordu.

Adamda bir tuhaflık vardı ki, koca Düğer Beyine söyleyeceğini şaşırtıyor da, söylemek istemediğini söyletiyordu. Son mırılıtısını da duymuşsa, ondan saklayacak hiç bir şeyi kalmamıştı. Gözlerinin alaycılığından, duyduğu anlaşılıyordu. Yoksa kendisine bu hissi vermek için mahsustan mı öyle bakıyordu? En iyisi herşeyi açık açık söylemekti. Böylece kafasından geçenleri okuduğu inancıyla rahatsız olmaktan da kurtulurdu.

"Senin anlayacağın Salgur Noyan, Kayı Hanın ölü beyi Gündüz Alp'le bir geçmişimiz var. Teey çocukluğumuzdan beri birbirimizi sevmeyiz. Bir ay kadar önce öldü ya, yüreğimizin kini dipdiri durur. Hâlâ uykularımız kaçır. Sen intikam hissi nedir belirsin, değil mi?"

Bilmez olur muydu hiç? Bilirdi, hem de şu Düğer Beyinden iyi bilirdi. Çünkü kendisi de bir intikamın arkasındaydı. İntikamının düğümü de Ertuğrul'du. Ertuğrul devrilmeden intikamı alınmış saymayacaktı.

“İntikam hissi bir kızgın demirdir. Her hatırlayıŖta insanın yürek yağına değıp cızırdadır.”

Tepir Bey, memnun memnun güldü:

“İyi dedin, tamı tamına tarif ettin hissettiklerimi. Ŗimdi ben her hatırlayıŖta cızırdayan yüreğıme merhem aramaktayım.”

“Merhemi buldun belle Düğer Beyi, yalnız bu hengâmda Ertuğrul’u kendime istiyorum, tamam mı?”

Düşünmeye gerek görmeden cevap verdi:

“Senin olsun, canın ne çekiyorsa yap.”

“Öyleyse anlaŖtık.”

Salgur Noyan gerdanını çekiŖtirip bir zaman gözlerini kırpıŖtırdı. Sonra birden doğruldu. Sağ elini yumruk yaparak göğsüne vurdu:

“AnlaŖtık Tepir Bey. Bana birkaç hafta yeter. Öyle yaman bir kargaŖa çıkaracağım ki, sen bile ŖaŖıracaksın.”

“Birkaç hafta mı, sadece birkaç hafta ha! Mümkünü yok! Birkaç haftada aŖireti bile tanıyamazsın. Adamların aŖiret içinde en az birkaç ay kalmalı, en az, anladın mı?”

Salgur Noyan diŖlerinin arasında tısladı:

“Sen onun orasına karıŖma, bana da emir vermeye kalkıŖma! Birkaç hafta dedimse bildiğim olduğı için dedim. Ak-lın uçmasın diye birazını anlatıvereyim istersen: Sungur Tekin vesvese tutkunudur, kendi gölgesinden ürker. Geceyarısı kamalı biri çadırına girip canına kasdetmiş gibi yapsa, sonra yakalansa, güya kim ecel korkusundan dile gelip ‘Beni tutan Ertuğrul’dur’ dese ne olur bakalım?”

“Ne olsun? Tabii Ertuğrul inkâr eder.”

“Edecek, lâkin zoraki onu tutanların içine dal-lı budaklı bir Ŗüphe olsun girmeyecek mi?”

“Girer girmesine...”

“Ya Sungur Tekin, Ertuğrul’un bey olmak uğruna canına kasdettiğini için için düşünmeyecek mi?”

“Düşünür düşünmesine...”

“Sonra bir gün yahut bunun ertesi günü bir başkası Gündoğdu’yu uçurumdan atmaya kalkışsa, aşiret iyiden iyiye telâşlanmayacak mı?”

“Dur, yavaş, Salgur Noyan, aklım karıştı. Yoksa bu fedai de yakalanıp, kendisini tutanın, Ertuğrul olduğunu mu söyleyecek?”

“İyi bildin, tastamam öyle olacak.”

“Ya korkudan bülbül kesilip işin içinde bizim bulunduğu-muzu anlatırsa?”

Derin bir endişeyle bu suali sormuştu. Kayı aşireti o zaman gelir, canına okurdu. Aşiretini darmadağın ederler, beyliği de elinden alırlardı.

“Telaşın boşuna” diye teskine çalıştı Moğol. “Bir kere işin içinde senin de bulunduğunu bu fedailer hiçbir zaman bilmeyecekler; ikincisi, besbelli beni sana anlatan yanlış anlatmış, iyi tanısaydın fedailerimden bir tekinin dahi benim öğrettiklerimin dışında söz etmeyeceklerini bilirdin. Afyonsuz hayat onlar için zaten ölümdür. Hayatlarına değer vermezler, afyonsuz yaşamaktansa ölmeyi yeğ tutarlar. Afyonu da yalnız benden alabileceklerini bilirler. Neyse, sen o taraflara kafa yorma, gönlünü ferah tut. Köşende otur, canın çekerse uyu, istersen avlan; benden iyi haberler bekle.”

“Birkaç hafta içinde ha?”

“Belki birkaç hafta da sürmez de birkaç güne sığırır. Gönlünü ferah tut dedik ya...”

O da bunu yapmaya çalışıyordu, ama kolay mıydı gönlünü ferah tutması? Koskoca Kayı boyunu karşısına alıyordu. Ertuğrul gibi biri şu yaptıklarından bir tekini öğrenecek olsa... Oho-o, gelir, kimse ardına takılmasa bile yek başına gelir de, hançeri gırtlığına basıp, “Be hey sefil! Türkmenin Türkmene kini olsa dahi araya Mongol çударını koymaz, yiğitçesine gelir, intikamını kendi alır” diyerekten salâvatsız boynunu koparırdı.

Sungur Tekin'den çekinmiyordu. Gündoğdu'dan da çekinmiyordu. Dünder ise daha küçük sayılırdı. Ama şu Ertuğrul yok muydu, babasına bile rahmet okutacağa benzerdi. Ne yapıp yapıp Kayı Han Beyi olmasını önlemeliydi. Fakat bu Moğol neden bu kadar kendinden emindi? Sanki herşeyi halletmiş de neticeyi bildirirmiş gibi rahattı. Besbelli böyle işlere alışkındı. Umursamıyordu. Zaten kendi canını değil, adamlarının canlarını tehlikeye atıyordu. Rahatlığı buradan gelme miydi? Yok, hayır, icap ederse kendi canını da ortaya koymakta tereddüt edecek birine benzemiyordu. Yabgu, eksik bile anlatmıştı. Bu Moğol yamanın yamanıydı. Kayı boyunun hakkından gelse gelse bu gelirdi.

"Martaloslarım, Kayı Aşiretinin çok yakında göçe kalkacağını bildirdiler. Elini çabuk tutmalısın Salgur Noyan."

"Birkaç hafta içinde halledeceğim. Daha başka söz ister misin?"

Birkaç hafta içinde ha? İnanılması ne kadar güçtü. Moğolun iki yanında oturan fedailerine baktı. Balmumu kadar sarı suratları kıpırtısızdı. Geldiklerinden beri tek laf etmemişlerdi. Laf etmemeleri bir yana, kıpırdamamışlardı bile; ne gözlerinde, ne yüzlerinde bir değişiklik olmamıştı. Salgur Noyan bir işaret etse, koca palalarını sıyrıp üstüne atılacaklarından emindi.

"Sana güvenim sonsuzdur" dedi, "Hadi bunu kutlayalım."

Dışarı seslendi:

"Şarap gelsin!"

Salgur Noyan el tersiyle teklifi itti:

"Herşeyin sırası vardır Düğer Beyi, önce işimizi halledeyim, sonra hem içer, hem konuşuruz."

Tepir Bey nedense daha beter tedirgin oldu. Bu adamı çağırmakla, hele hele boş bulunup sırrını açmakla iyi etmediğini düşündü. Adam, dediğini yapar da karşısına gelirse, verdiğiyle yetinmeyecek, kimbilir başka neler isteyecekti. Belki de Ka-

yıdan elde edeceği ganimetin yarısını isterdi. Şimdi pazarlığa otursa mıydı acaba? Moğol buna çok kızardı herhalde. Onu kendisine tavsiye eden, pazarlığı hiç sevmediğini, işi bitirince gelip isteği neyse söylediğini ve mutlak surette aldığını söylemişti. Bu durumda pazarlık edemezdi. Ama ya ödeyemeyeceği kadar yüklü bir fiyat isterse?

Onu gördüğünden beri içini buruklatan korkuyu daha derinden duydu. Herşeyden vazgeçmenin doğru olacağını ilk defa düşündü. Yoklamaya karar verdi:

“Zaman çok az öyle değil mi Salgur Noyan? Birkaç haftaya bunca zorlu bir iş sığmaz. Geç davrandık. Belki başka sefere...”

“Yeterli zaman var!” diye sözünü kesti Moğol, “Bana yeter de artar bile. Sen haberi bekle. İş istediğin gibi hallolacak.”

Fedailerine bir baş işareti verdikten sonra, kapıya yöneldi. Kapıda bir an durup Tepir Bey’e baktı. Dudaklarında tehdit mi, yoksa garanti mi belli olmayan bir gülümseyişle yüzüne baktı:

“Haberi bekle” dedi, sadece. Çıktı gitti.

Tepir Bey rahat bir soluk aldı. Günlerce susuz kalmış gibi şarap tasına saldırdı. Adamın kendine güveni ve soğukkanlılığı ürkütücüydü. Doğrusu Tepir Bey de ürkmüştü. Bu zor işin üstesinden bir hamlede gelebileceğine bir türlü inanmak istemiyor, fakat kendinden emin tavrını hatırlayınca yamanlığını anlıyor ve kızırıyordu.

İçinde kızgınlıkla korku kol kola girmişti. Yarın, öbür gün karşısına dikilip, “İş tamamdır. İstedikinden âlâ oldu, ver bakalım hissemi!” derse, ne cevap verecekti? Hele de olmadık şeyler istemeye kalkışırsa, ne yapacaktı? Delinin biri olduğu ilk bakışta anlaşılıyordu. Kudretli, kuvvetli ve zeki bir deli ile karşı karşıya kalmak kadar büyük bir tehlike düşünülemezdi.

Evet, kuşkusuz Salgur Noyan denen Moğol delisi kudretli ve kuvvetliydi. O nispette de tehlikeliydi. Sanki ne diye ona açılmış, ne diye uzun laflar etmişti? Kendi işini kendi görseydi

ya. Kolaydı sanki. Denemek şöyle dursun, düşünmekten bile korkmuştu. İşin ucunda Kayı Han aşiretiyle kapışmak vardı çünkü, asıl göze alamadığı buydu. Duyulur da Kayı yiğitleri canına okumaya gelirler diye ödü kopmuştu. Sanki şimdi aynı şey olmayacak mıydı? Üstelik bela ikileşmişti. Bir yandan Kayılar, bir yanda şu Moğolun delileri yüklenirse, şeytana külahını ters giydirmekle övündüğü kurnazlığı dahi işe yaramaz, yılan tutkunu gibi kaskatı kalırdı.

Düşündüğü şeyler gırtlığını kurutunca şarap tasını tekrar avuçladı. Bütün dertlerden kurtulmak, vücuduyla birlikte beynini de uyuşturmasına bağlıydı. Hiçbir şey düşünemez, hatırlayamaz hale gelmeliydi ki, ancak o zaman bir parça rahatlardı.

“Daha şarap gelsin!” diye homurdandı.

Körkütük olup sızana kadar içti.

* * *

Gecenin karanlığına titrek bir çılgık saplandı:

“Yetişilin, Sungur Tekin’e kasedtiller!”

Çılgının ikinci kopuşuna herkes fırladı. Çadırlar bir anda boşaldı. Kim ne kapabildiyse kapıp, Sungur Tekin’in çadırına doğru delice bir koşu tutturdular.

İlk gelenlerin arasında Ertuğrul da vardı. Topuklarını döven gecelik entarisinin içinde boyu olduğundan uzun görünüyordu. Yalın kılıçtı. Takkesine sığmayan saçları ensesine dağılmıştı. İsyankâr birkaç perçem alnında kavisleniyordu. Dalgalanan kalabalığın önünde çadıra girdi.

“Ne var, ne oluyor?”

Sungur Tekin yer döşəğinin üzerinde duruyordu. Kılıcı elinde idi. Oldukça sakindi:

“Canımıza kastedildi” dedi yarımamız, “Uyurken boğazlanmak istendik.”

Ertuğrul’un gözleri çadırı köşe bucak taradı: “Nerede o cani?”

Sungur Tekin kılıcının ucuyla kapı aralığını gösterdi: “Zora geldikte kaçtı. Ama yaraladım. Fazla uzağa gidemez.”

Ertuğrul henüz çadıra giren Akça’ya hışımlla bağırdı:

“Canımıza kast olunur da aşiretimizin yiğitleri uyku mahrumu dolanırlar. Bre Akça, bey oğulları böyle mi korunur?”

Akça yutkundü. Ertuğrul’un sıkıntısını anlıyordu. Cevap verme vakti değildi. Cevaba davranmadı bile. Başını indirip sustu.

“Atlan!” diye emretti Ertuğrul, “Yanına istediğin kadar adam al, meşaleler yak, o katili bulup getir Akça, bulup getir ki neler döndüğünü anlayalım. Bugün ağamıza kast eden, yarın bize de kasteder. Ağam yaralamış onu, fazla uzaklaşamaz. Yallah, göreyim!”

Akça, emri ikiletmeden atıldı.

“On kişi atlansın!” diye bağırdı, “İz sürülecek.”

Çoktan bir meşale yakıp etrafta iz aramaya koyulan Deli-bozuk Hıdır’a sordu:

“Bir şeyler var mı?”

“Var” dedi Hıdır, “Ayak izi var. Hem de apaçık. Onu yakalarız. Tabii yakında arkadaşları yoksa. Atlanıp savuşmamışlarsa...”

Atlarını sürdüler...

Ertuğrul çadıra döndü. Dımışık Hoca ile Urhan, Sungur Tekin’i aralarına oturtmuş konuşup gülüşüyorlardı. Ertuğrul girince sustular. Doğrusu Sungur Tekin Ağasının hali ölüm-den dönmüş bir bey oğlunun haline benzemiyordu. Dımışık Hoca ile Urhan’ın kahkahaları da can tehlikesi atlatmış birini teselli için atılmıyordu herhalde. Ortada bir gariplik vardı.

Bir kenara ilişti:

“Şahsi düşmanın filan var mı Sungur Tekin Ağam?” diye sordu.

“Yok, hiç yok” diye cevap verdi Sungur Tekin.

“Peki. Uyumadan önce neler yaptın, kimlerle beraberdin?”

Sungur Tekin Dımışik Hoca'ya baktı. Dımışik Hoca belli belirsiz başını sallayınca Urhan'a baktı, ancak ondan da bir baş işareti aldıktan sonra konuşmaya başladı:

"Burada idik. Urhan Bey ile Dımışik Hoca, bir de ben. Gecenin geç vaktine kadar sohbet ettik..."

Gizli bakışmalar Ertuğrul'un hoşuna gitmemişti.

"Eeey, sonra?" diye sordu.

"Konuklarım gittikten bir müddet sonra, ben de çadırıma çekildim. Bizim küçük oğlan hasta olduğundan fazlaca ağlıyordu. Uyuyamadım. Tekrar buraya döndüm. Bir zaman oyalandım. Misafir yatırmada kullandığım şu döşeği ellerimle serip yattım. Bir kere uykum kaçmıştı ya, bir türlü uyuyamıyordum. Döşegin içinde dönüp duruyordum. Derken bir tı-kırtı duydum. Gözlerimi araladığımda bir gölge farkettim. Hatunum zannedip seslendim. Cevap alamayınca bir daha seslendim. Yine cevap yoktu. Başucuma koyduğum kılıcımı kaptığım gibi 'Hayt brel' çektim. Gölge kaçmaya davrandığında, kılıcımı üstüne savurdum. Beklemediği bu darbeden kaçamadı. Herifi yaraladım."

"Emin misin?"

"O karanlıkta hiçbir şeyden emin olunmaz Ertuğrul, cahilliğine sorma. Ama dur bakalım: Sanki senin adını çığırdı."

"Adımı mı söyledi, nasıl yani?"

"Kılıcı çalıp yaraladığımda 'Ah Ertuğrul, yaktın beni!' gibisinden bir inilti saldı. Ben de bir mana veremedim. Sen ne dersin buna Urhan Bey."

Urhan, gözlerinde yapmacık bir öfke, dudaklarında sinsi bir tebessümle Ertuğrul'a bakıyor, kaşlarını kaldırıp indirerek düşünür gibi yapıyordu.

"Yakalanırsa öğreniriz" dedi nihayet, "Anlarız 'Ah Ertuğrul yaktın beni' demesindeki hikmeti."

Ertuğrul, Urhan'ın sözlerinden çok, gözlerinden ve tavırlarından rahatsız olmuştu. Zaten bu adamı sevmezdi. Geldi-

ği günden beri yabansamış, aşirete alınmasına karşı çıkmıştı, ama Gündüz Bey rahmetlisi, ağabeylerinin ısrarlı arzusuna uymuştu: “Mongol baskınında aşireti tarumar olmuş bir kardeşimize kucak açmazsak indallahda me’s’ul oluruz.”

Rahmetli babası kararını açıklayınca, Ertuğrul’a boyun büküp, “Nasıl isterseniz öyle olsun” demekten başka çare kalmamıştı. Fakat sevmeye de zorlayamazlardı ya, sevmiyordu işte. Uğursuzun biriydi. Kayı Han’a katıldığından beri işler ters gidiyordu.

Urhan’ı daha yakından tanımaya karar verip Sungur Tekin’e sordu:

“Boyundan posundan tanıdık mıydı, değil miydi çıkartmadın öyle ya?”

“Karanlıktı dedim ya, nereden çıkartayım?”

“Allah vere yakalasalar.”

“Yakalarlar, yakalarlar merak etme. Akça’nın elinden uçan belki kurtulur, amma kaçan kurtulmaz.”

İçinde yine bir tedirginlik duydu Ertuğrul. Anlattıklarından fazlasını biliyorlar gibi geliyordu. Sanki bir şeyler paylaşıyor, bazı bildiklerini kendilerine saklıyorlardı.

“Yok canım, Sungur Tekin ağamdır netice, benden ne gizlisi olsun!..”

Suikastçıyı takibe çıkanlar, gece ile gündüzün ayrıştığı alacalanmada döndüler. Adamı yakalamışlardı.

“Meşalelerin ışığında yarasına baktım” diye anlatıyordu Akça, Yahşi Hoca’ya, “Bakar bakmaz da şaştım bu işe, yaraya benzemez bir yara ki, gül iğnesi çiziği desem anlarsın.”

“Yok canım, çalıların arasında bulmuşsunuz ya, demek yarası ağır.”

“Sağ omuzbaşı biraz çizilmiş Yahşi Hocam, bir parça kan bulaşmış cepkenine, hepsi bu. Ama adam inler, adam yerlere yıkılır. Herif çok tabansız olmalı ki, diken çiziği yaraya korkup ölmeye yatsın. Lâkin bir herif hem kendi aşiretinde bey

oğlunu tepeleyecek kadar cesur, hem de bir diken çizdiği için ölmeye yatacak kadar korkak olamaz. Vardır Yahşi Hocam bu işin içinde bir iş.”

“İşkillendiğin besbelli Ak çocuk.”

“İşkillenilmez mi Hocam, işkillendim ki nasıl hem de. Derim ki, biraz görüşelim şununla. Şöyle kalabalıktan alargaları nıp az görüşelim derim.”

Yahşi Hoca kalktı. Akça’nın önünden yürüdü. Gerçeği öğrenebilme ümidiyle sabahlamış meraklı kalabalığın uzağına karşılıklı çömeldiler.

“Diyeceğin gizli neydi bakalım Akça yiğit?”

“Senden saklayacak değilim Yahşi Hocam. Dönüşte Deli-bozuk Hıdır Kardaşla da söyleşip hayretlendik. Bu yaralama işi midemize oturdu. Deminden arzettim Hocam. Bu nasıl yadır ki, küçük bir çizik, ölüme yatırıyor? Sonrası, adam sanki mahsustan iz bıraktı. Hıdır Kardaşıma göre, mahsustan. Peşinden gidip yakalayalım diye. Bir türlü sebebini anlayamam.”

“Emin misiniz?” diye sordu Yahşi Hoca.

Sesinde endişe ile hayret vardı.

“Evet, Hıdır ve ben eminiz. Yanımızdaki toy yiğitlerden ikisinin dahi dikkatini çekti. Sorup durdular. İş bu kadar ayan beyan.”

Çadırdan bağrışmalar yükselince merakla kalkıp o tarafa doğruldular. Kapıda az daha Ertuğrul’la çarpışıyorlardı. Öfkeliydi. Toprağın böğrünü delmek ister gibi adım atışından belli ki, öfkeliydi. Yüzgeri edip arkasına takıldılar. Yan yolda, Yahşi Hoca, merakının yularını çözdü:

“Anlatmayacak mısın Ertuğrul Bey?”

Koca çadıra girene kadar inatla sustu yine de. Tek kelime olsun etmedi.

Sadece arada bir öfkeli öfkeli kükrüyor, Yahşi Hoca ile Akça bütün dikkatleriyle kulak kabarttıkları halde, bir şey duymıyorlardı.

Başköşenin sağındaki mindere çöktü. Başköşe minderi babasının. Ne sağlığında, ne öldükten sonra ondan başka hiç kimse oturmamıştı. Ancak bey seçilen oturabilirdi. Töre böyle diyordu.

“Ağamızın canına biz kasdetmişiz!” diye patladı birden.

Yahşi Hoca duyduğuna inanmadığından Akça’ya baktı. Akça köşesine iyiden iyi büzüldü, sanki eriyip kayboldu.

“Biz kasdetmişiz ya!” diye devam etti Ertuğrul, “Herif böyle diyor. Kendisini parayla tutmuşum. Tutmuşum da ağamın canını almaya göndermişim. Onun demesi neyse, ya ağamın inanır görünmesi, şüpheyle belenen gözlerini gözlerime çevirmesi? Olacak şey değil. Ama oldu işte. Suçlandım. Dımışık’la Urhan durmadan göz çekip sırtarıktan ve de başlarını durmadan sallayarak ‘Küçükte suç, büyükte bağış lâzım’ gibisinden benim adıma ağama yalvarıp güya beni bağışlatmak istemelerinden bıktım. Böylesi görülmemiştir Hocam, yaman bir kumpasın tam orta yerindeyiz!”

Yahşi Hoca, Akça’ya bir daha baktıktan sonra, Ertuğrul’a döndü:

“İşin içindeki işler biraz da olsa bellidir Ertuğrul Bey” dedi.

“Nasıl bellidir Yahşi Hoca, yoksa sen de mi?”

“Hâşâ!” çekerekten sözünü kesti Ertuğrul’un, Yahşi Hoca.

“Hâşâ, biz senin faziletinden bir an olsun şüpheye düşmeyiz. Zaten bunun bir kumpas olduğunu biliyoruz.”

“Biliyor musunuz, nasıl?”

“Akça ile az önce konuştuk. Adamın yarası hafif olduğu halde ağır yaralı gibi hareket ediyor. Çalılarının ardına yatıp iniyor. İnlemeden dursa, bizimkiler görmeden gidecekler, böylece paçayı kurtaracak. Amma bunu istemiyor.

Ardı sıra iz bıraktığı yetmez gibi, sindiği çalı siperinin arkasında da iniyor. Yarası gül dikenini çizdiği kadarsa onca acı verir mi? Vermez. Acısı ağrısı olmayan insan durup dururken inlerse ne demeye gelir peki?”

“Yakalanma isteği olmasın?”

“İyi bildin, yakalanma isteği. Suikastçının kendisiyle konuşmadım ama Akça’nın demesine bakılırsa, Deliboşuk Hıdır kardamız, adamın yol boyunca mahsus iz bıraktığını söyler. Gelsinler beni bulsunlar diye. ‘Böyle bir cinayete kalkışacak kişinin tecrübeli olması lâzım. Değil tecrübeli bir Cavlakının, çünkü çocuğun bile bu izleri bırakması mümkün değil’ demekte.”

Ertuğrul düşünceli görünüyordu. Öfkesi biraz olsun dinmişti. Şimdi yüz hatlarına endişe ve düşünce hâkimdi.

“Adam Cavlakilerdendi” diye konuştu, “Bunların bir çekimlik haşhaşa dünyayı yakabileceklerini duymuştum. Korkmuş gibiydi, acı çeker gibiydi ama bu tavırlarında bir sunilik sezmiştim. Yine de kafamda cevap bulamadığım bir soru dönüp duruyor. Ağamı öldürtmek istediğimi, bunun için kendisini tuttuğumu niye söyler bu adam? Benimle ne alıp veremediği var?”

“Aklıma bir şeyler geliyor ya, inşallah yanılıyorum” dedi Yahşi Hoca, düşünceli. Aklından geçenlerin kendisine acı verdiği sesinden belli oluyordu.

“Ne gibi?” diye sordu, Ertuğrul.

“Benimkisi sadece tahmin. İşin doğrusunu istiyorsak herifi konuşturmak lâzım.”

Sürmeli Hafız’ın sabah ezanı, ağaran günü selâmlarken, Sungur Tekin’in çadırının önüne birikmiş kalabalık söylene söylene dağılmaya başladı.

“Şimdi namaza gidelim” dedi Yahşi Hoca, “Sonrası Allah Kerim.”

Yan yana camiye yollandılar.

Sungur Tekin’in çadırına döndüklerinde, onları kötü bir sürpriz bekliyordu. Saldırgan ölmüştü.

“Nasıl?” diye çıkışırçasına sordu Ertuğrul, “O yaracıkta insan ölür mü?”

“Ne bileyim” diyerek omuz silktili Sungur Tekin, “Ölmüş işte. Ölüm vakti geldikte yarayı yarasızlığı sorarmış gibi... Ecel geldi besbelli.”

“Hem de tam vaktinde...”

“Ne demek istiyorsun?”

Kızdı Ertuğrul, bağırılmaya başladı:

“Ne demesi var mı Sungur Tekin Ağam, ifadenizle beni itham altına soktunuz, ithamdan kurtulmak için herifi yakalat-tık, size ısmarlayıp namaza gittik. Dönüşümüzde öldüğünü söylersin.”

Sungur Tekin sakindi, bağdaş kurduğu yerden doğrulup Ertuğrul’a yaklaştı, ellerini omuzlarına koydu:

“Baka küçük kardaş” dedi, “Herif yaralanınca senin adını bağırdı, ben de bunu söyledim; duyduğumu söylemek suç mudur?”

Yahşi Hoca girdi araya:

“Ceset nerede şimdi?”

“Yan çadırdı” diye cevap verdi Sungur Tekin, “Oraya ka-patmıştınız ya.”

“Başına nöbetçi de dikmiştik” dedi Ertuğrul.

“Nöbetçiyi uyurken bulduk.”

“Mümkünü yoktur.”

“Bana öyle söylendi. Bey oğlu olaraktan herhalde tek tek kapı nöbetlerini kontrol edecek değilim.”

Tartışma sertleşmeye doğru gidiyordu. Yahşi Hoca tekrar araya girdi:

“Gel şöyle” dedi Ertuğrul’u çekiştirerek, “Gidelim.”

Sungur Tekin’in çadırından çıktılar.

“Ne yapacağız hocam?” diye sordu Ertuğrul, “Bu ne iştir?”

“Bu iş, ayoğul, tahminlerimi aşan bir iştir. Bir şeyler bekliyordum ama bu kadarını beklemiyordum. Dumrul Dedeyi çağirt buraya, hemen.”

Ertuğrul, gençlerden birini Dumrul Dedeye gönderdi.

Alıp geldiler. Ölüyü Dumrul Dede'ye gösterdiler. Daha görür görmez, "Zehirlenmiş" dedi. "Sabah ezanı kertesinde yarasını tımar etmiştim; hiçbir şeyi yoktu."

Mosmor yüzü kaskatı, sonuna kadar açık gözleri donuktu. Donuk bakışları yürek ürpertiyordu. Zehirlendiğini anlamak için Dumrul Dede gibi doktor olmaya gerek yoktu.

Dumrul Dede'yi uğurlar uğurlamaz, Ertuğrul patladı:

"Neler oluyor Yahşi Hocam, bütün bunlar neyin haberi-dir?"

Yahşi Hoca çömeldi:

"Sıkı durma haberidir ayoğul" dedi, "Herşey yeni başlıyor."

* * *

Tepir Bey bir öğle vakti uyandırılıp, Salgur Noyan'la adamlarının dışarıda bekledikleri söylendiğinde, afalladı. Bir zaman şaşkın şaşkın bakındı. Söylenenleri anlamaya çalıştı. Fakat kafası bomboştu. Ağzının içi yangın yeri ydi. Sanki saatlerce ısır-gan otu çiğnemişti. Midesi de yalım yalım yanıyor, geçirdik-çe, odayı pis bir şarap kokusu kaplıyordu. Dün gece yine geç vakitlere kadar içmişti. Şimdi yataktaydı ya, buraya ne zaman gelip nasıl yattığını hatırlamıyordu. Ayakucunda dikilen iki karavaşa yavan yamuk sordu:

"Ne oldu?"

"Salgur Noyan'la adamları geldi beyim."

Salgur Noyan ismi, önceleri bir şey ifade etmezken, yavaş yavaş şuuruna işledi, kafasını karartan sis perdesi aralandı, ne zaman nasıl yattığını kestiremediği döşekten fırladı.

"Çabuk giydirin!"

Zaten giyinikti. Yatırmadan önce soymaya çalışmışlar, fa-kat sızmış halinde bile kimbilir nasıl bir endişenin şuurlaltına sinmiş zorlu tepkisiyle kıvrım kıvrım kıvrandığından soya-mamışlar, elbiseleriyle döşeğe uzatmaktan başka çare bulama-mışlardı.

“Kahretsin!” diye hınçlandı. “Sağlam bir üstlük başlık getirin.”

Fil derisinden beter buruşmuş üstlüğüünü sıyrıp attı. Karavaşın getirdiğini giymek üzereyken, yüreğine saplanan kötü bakışlara toslayıp kalakaldı. Salgur Noyan kapıda durmuş, kin dolu bir tebessümle yüzüne bakıyordu. Gözleri karşılaştığında, tombul yüzünde tuhaf duran bıçak sırtı incesi dudaklarını kımlıdattı:

“Çok bekledik Düğer Beyi.”

Sesinde gerçekten bir tehdit havası mı vardı, yoksa Tepir Bey’e mi öyle gelmişti? Kafasını toparlayamadığından öyle gelmiş olabilirdi. Ya bakışları? Düpedüz karşısındakini aşağılayıcı gözlerle bakıyordu. Çirkin bir kaplumbağaya, yok yok, bir fareye, belki daha iğrenç bir hayvana bakar gibi bakıyordu. Gök mavisi gözlerinde öylesine çelikleşmiş parıltılar oynasıyordu ki, Tepir Bey, gözleri buluşur buluşmaz başını çevirmek zorunda kaldı.

“Şu beceriksiz köleler yüzünden” dedi özür dilercesine, “Beni bir türlü giydiremediler.”

Moğolun ne yüzünde, ne gözlerinde bir değişiklik oldu:

“Burada mı konuşalım, yoksa evvanda mı? Acelem var Düğer Beyi, adamlarım bekliyor.”

“Adamlarım” derken sesini yükseltip, dudaklarını büzüp, gerdanındaki katmerleri arttıracak biçimde çenesini göğsüne çekmesi yalnızca bir tesadüf müydü, yoksa bunun altında bir tehdit mi gizliydi? Herhalde tesadüftü, çünkü ortada tehdidi gerektirecek bir sebep yoktu. Halledeceğine dair söz verdiği işi de halledemediğinden emindi. Herhalde yapamayacağını söylemeye gelmişti.

Kayı Han içine fitne sokmak öyle kolay mıdır? Kolay olsa kendi başına yapacağını yapar, pis Moğolu işe hiç karıştırmazdı. Almış mıydı boyunun ölçüsünü, kendine bu kadar güvenmenin havasını, almış mıydı şimdi? Ama dur! Üstüne aldığı işi

halledemeyen adam, böyle küstahça ve destursuz yatak yerine girebilir miydi? Bu deli kendini ne sanıyordu, bey mi? Bugüne bugün o ne idüğü belirsiz bir Moğol çudarı, haydi noyanı olsun, kendisi koskoca Düğer Beyi idi. Birden başını kaldırdı:

“Eyvanda görüşelim” dedi.

Moğolun sessizce çıkıp gitmesine sevindi. Korkuları biraz dağılır gibi oldu.

“Kaç adamla geldi şu Mongol noyanı?” diye sordu hâlâ kendisini giydirmeye uğraşan kölelere, “İki kişiyle mi?”

Kölelerden yaşlıcası iki avucunu açarak gösterdi:

“Beş ondan çokça adamla geldi beyim, hepsi de atlı ve pusatlı, Kayı Türkmenine benzer iki yiğitle, derviş kılıklı iki de molla cabası. Aşiret üstüne doludizgin koparlarken, şüphelenip sizi uyandırmaya çalıştık, lâkin...”

“Sussana be!” diye çıkıştı Tepir Bey.

Sarhoş olduğu zamanlar ne kadar zor uyandığını biliyordu.

Kapana kısmış tilki bakışıyla bakındı. Çok tedirgindi. Elli kişilik bir kuvvetle basit bir ziyaret yapıldığı nerede görül-müştü? İki Kayı yiğidi ile iki derviş kılıklı molla neyin nesi-ydi peki? Beylik kuşu kafesten uçmaya mı durmuştu şimdi? Bir Moğol delisiyle anlaşma yapmanın sonu bu olurdu elbet. Üç dirheme öz babasını asmayı göze alan gözü dönmüş ser-serilerle işe koyulmanın hayra çıkmayacağını bilmesi lâzım-dı.

Belki de Kayı Hanın Ertuğrul’u daha fazlasını vermiş, adamlarını da yanına katıp üzerine göndermişti. Bu geliş Düğer boyunu basma geliyordu. Üstelik de Düğer Beyini hazırlık-sız yakalamaya gelmişti.

Belki şu an her taraf sarılmış, belki çadırlar ateşe verilmişti bile. Bir Moğol çudarından veya noyanından da bu beklenirdi ancak. Bu belâyı tavsiye eden soysuzu şimdi eline geçirecekti ki... Bir eline geçirse yapacağını bilirdi. Şu Yabgu denen soy-suzu, şu Moğol kırmasını, ah, bir eline geçirse... Ama kaba-

hat kendisininindi. Türkmenin Moğolla uyduğu nerede görül-
müştü?

Yabgu'nun sözlerine kanmayacaktı. Neticede o da bir Moğol değil miydi? "İt itin etini yemez" sözünü koca kitaplara boşuna mı yazmışlardı? Her türlü pis işin içinde yüzdüğünü bile bile Yabgu'ya aldanmıştı. Belki de bu iki Moğol, el birliğiyle... Öyle ya, el birliğiyle Düğer Boyunun canına okuyup, mallarını yağmalayıp kadın kız kısmını esir alıp, adamlarını bir tamam kılıçladıktan sonra, ver elini Moğol diyarı diyerekten steplere yol tutarlardı. Belki de Kayı boyu ile anlaşarak, "Düşmanın seni basmadan sen düşmanını bas" kaidesince...

Başı dönmeye başladı. Sendeledi. Düşme yalpasına tutulmuşken, iki köle, iki yanından tutup zorla ayaklandırıdılar.

"Hastalandınız mı beyim?" diye soran köleye korku endişe afallaması kanlı gözlerini çiviledi:

"Çabuk hançerlerimi dedim. Hançerlerimi getirin!"

Köle koştu, az sonra da bir hançerle döndü.

"Buyur beyim, hançeriniz..."

Kölenin tek hançer getirmesine daha beter kızdı:

"Aşâğılık köle, seni kırbaçla geberteceğim, ya da bu hançerle."

Kölenin elinden aldığı hançeri savurdu, fakat aldıramadı. Yaşlı köle tam vaktinde ne yapmak istediğini gözlerinden okumuş ve kendini iki adım geri atmıştı.

Kudurmuşçasına bağırıyordu:

"Hepsini getirin, bütün hançerlerimi, aşâğılık köleleri!"

İkisi birden koştu. Üç tane daha getirdiler. Hançerlerden ikisini üstlüğüünün içinden kuşağına soktu. Birini çizmesi-ne sakladı. Sonuncusunu ise kolunu aşağı indirdiğinde sapı avucuna gelecek şekilde, üstlüğüünün geniş koluna yerleştirdi. Şemşirini de dıştan beline bağladıktan sonra, eğer başkasına gelmişlerse, bütün bunların hiçbir işe yaramayacağını düşünmeyip akıl edebildi. Zırlansa mıydı acaba? Manda gönünden

sağlam birkaç zırhı vardı. Fakat zırh ne kadar sağlam olursa olsun, kılıç daima kendine yol bulurdu. Salgur Noyan'ı da fazla bekletmişti. Tekrar gelirse... Yok, gelmezdi. Belki de bütün bunlar kuruntuydu. Günlerdir aralıksız içmekten gelme kötü sarhoşluğun karamsarlığıydı.

Birden uyandırılmaya alışık olmadığından aklı karışmış, herşeyi tersinden görmeye başlamıştı. Hançerlere ihtiyacı olacağını sanmıyordu, ama ne olur ne olmazdı, onlarla biraz daha rahattı.

Eyvana çıkma cesaretini kendinde bulunca yürüdü. İlk adımları müteredditti. Moğolun sarı suratı, çelik parıltılı kısık gözleri kafasını büsbütün karıştırdı. Kaçıp gitme hissini zor yenip diğerlerine baktı. İki Kayı yiğidinin sadece birer hançerleri vardı, derviş kılıklı mollalar ise silâhsızdı. Yalnızca Moğolun belindeki koca enli pala kınında duruyordu. Gözü kayınca kuruyan dudaklarını yaladı, yutkundu.

"Etmek çıkaralım mı?" dedi, "Aç mısınız?"

Bir minder çekip bağdaş kurdu. Otururken parçası sıyrılmış, çizmesine sakladığı hançerin sapı görünmüştü. Alelacele üstlüğünün eteğiyle örttü. Salgur Noyan'la göz göze gelmemeye çalışarak,

"Buyurun" dedi, "Rahatınıza bakın."

Salgur Noyan, oturmamakta ısrarlı gibiydi. Kolları göğsünde, ayakta dikiliyor, gözlerini de Tepir Bey'in üstünden bir an olsun ayırmıyordu. Bıyığının ince uçları dalgalı bir kavisle katmerli çenesine doğru sarkmıştı. Ağzını oynatırken, bıyıkları ürperiyordu:

"Aç değiliz, üstelik acelemiz de var. Şu yanındakiler dostlarımdır."

"Kayılar ve dervişler mi?" diye sordu hayretle.

"Hiç biri Kayı Boyundan değil bunların. Kayı yiğidi kılığında iki dostla, derviş kılığında iki Cavlakı. Ortak düşünce-mizin gerçekleşmesi için hayli uğraşılar. Ama sonunda her-

şey istediğimiz gibi oldu. Sungur Tekin'le Gündoğdu, zaten öteden beri atalarının yurduna dönmekte ısrarlıydılar. Şu anda aşiretin ekserisi onlar gibi düşünür. Kendi usullerince yakında bir meşveret kuracaklar, hem yeni beylerini seçecekler, hem de bundan sonrasını kararlaştıracaklar."

"Ya kalmaya karar verirlerse?"

"Vermezler merakın olmasın. Gerisingeri atalarının yurduna dönecekler. Senin isteğin de bu değil miydi?"

Sustu. O susunca her tarafa derin bir sessizlik çöktü. Buğulanan ve buğusunda insanı efsunlayıp soluğunu kesen garip bir sessizlik...

Tepir Bey rahatsızlıkla kımıldadı. Salgur Noyan sözünü tutmuştu. Şu derviş kılıklı Cavlakiler ve şu Kayı yiğidi kılıklı afyonkeşler gibi kaç kişi kullanmıştı, Allah bilir. Ama başardığını söylüyordu.

Şu Cavlakiler derviş kılığı içinde rahatsız görünüyorlardı. Bunlar, bildiği kadarıyla elbise giymeye alışık değillerdi. Yarı üryan dolaşıp, sakal ve bıyıklarını traş edip, kafalarına boy-nuzlu bir başlık geçirip, keçi postuna bürünüp, omuzlarında çevgan, önlerinde bir tablhone (musiki takımı) bağlayıp, namazı, orucu ve sair ibadetleri boşlayıp herkesi kendilerine güldürmeyi, herkesin maskarası olmayı sevap sayıp, İbahiye mezhebine sapmakla Sünnî Müslümanların nefretini çekip, üç dirheme babalarını bile boğazlama yolunda işretin, adiliğin, sefahatin her türlüüne kapı açmış, medrese disiplininden firar ile her türlü günahı mübah telakki eden afyon mecnunu din kaçınlarıydı.

Putperestliği terkedip sözde Müslüman olan bazı Moğol çuadarlarına ibadet zor geldiğinden, onlara Cavlakilik bir sığınak olmuştu. Gece gündüz afyon çekip keyif çatmak, afyon uyuşukluğunda her türlü rezilliği vazife saymak kanunlarıydı. Afyon kılığına düştüklerinde kendilerini yerden yere atar, kudurmuş it gibi salyalar akıtıp nara basarlardı. O sıralar bir

çekimlik afyon verenin gönlünü hoş etmek için dünyayı ateşe vermekte tereddüt etmezlerdi. Besbelli ki Salgur noyan, Cavlakîlerin bu zayıflığından faydalanıp gönlünün çektiğini yaptıırıyordu. Bunların arasında bazen öyleleri çıkardı ki, karşılarında değme bilginler lal kesilirdi.

Söylediklerine muhataplarını inandırmakta çok usta Cavlakîlerin bulunduğunu duymuştu. Duyma ne demeye gelirdi sanki, aha, gözleriyle de görüyordu ki, bunları Horasan derişinden ayırt etmek öyle kolay değildi. Duruşları bile ermiş duruşuydu, Salgur Noyan oturmadığı için herhalde, onlar da oturmamışlardı. Yaman olmalıydılar. İki haftada koca Kayı Aşiretini fitlemeyi becermek yamanlık isterdi. Salgur Noyan, bu Cavlakî berduşlarını üstüne salar mıydı acaba?

Sükûtun ortasında düşüncelere dalan Tepir Bey'e tepeden bakan Salgur Noyan'ın bıçak ağzı incesi dudaklarında dolaşan sinsi tebessüm, karşıındakini ahmak yerine koyduğunun deliliydi. Zavallı, bütün bunların nasıl bu kadar kısa bir zamanda olup bittiğini düşünmekten, aklını uçurma raddesindeydi. Oysa aylar alan sinsi bir faaliyetin son düğümü atılmıştı.

Salgur Noyan, bir zamanlar Ertuğrul Bey'e tepelenmenin, bu arada sevdiği kızı elinden kaçırmanın yakıcı alevini söndürmeye, intikam hissini dindirmeye yıllarını vermişti. Moğol ordusundan bunun için kaçmış, her din ve ırktan çapulcuları başına bunun için toplamıştı. Bunlarla birkaç kere Kayı Hanlıyı basmıştı ama her seferinde kötek üstüne kötek yiyip kaçmak zorunda kalmıştı.

Hiçbir zaman Kayı Hanlıyı tepeleyebilecek sayıda adam toplayamayacağını anlayınca, daha uzun vadeli bir plân hazırlayıp adım adım tatbika karar vermişti. Çeşitli kurnazlıklarla Kayı Hanı bölüp güçsüz bırakacak, Kayı Hana düşman bazı aşiret beylerinin de yardımını sağlayarak en olmadık zamanda aşireti vuracaktı.

Şu düşünüp duran Düğer Beyi Tepir'in Kayı Hana dış çak-

tuğunu öğrendiği gün, şüphesiz en talihli günlerinden birini yaşıyordu. Yabgu'yu ona göndermiş, laf arasında kendinden bahsettirmiş, gücünü mübalağalı şekilde anlattırıp Tepir Bey'i inandırmıştı. Bir gün Topal Notaras'ın hanında Yabgu ve Sen Jan şövalyesi ile buluşup plânı bir kere daha gözden geçirmişlerdi. Ne kaldırırlarsa paylaşacaklardı. Tepir Bey'e ihtiyaçları kalmadığı an, onu bir ganimet sayacaklardı.

Gündüz Bey zamanında bir yolunu bulup Kayı içine soktuğu Dımışık ve Urhan, aşiretin her adımını haber veriyorlardı. Dağ Keşişinin Akça adlı Kayılıyla dost olması ise işlerini daha da kolaylaştırmıştı. Kayı Han içinde kurduğu ekip tıkr tıkr çalışıyordu. Bu arada Gündüz Bey'in ölümüyle aşirette başlayan dalgalanma ve kararsızlık da işini kolaylaştırıyordu.

Saf yürekli Kayı Hanlılar, Gündüz Bey'in ölüm yangınında, aşirete gelip gidenlerle pek meşgul olmuyorlardı. Tepir Bey'in bunlardan hiç haberi yoktu. O bütün işin iki haftaya sığıdığını zannedip şaşadursun, Salgur Noyan, Düğer Boyunu emrine aldığını düşünüp keyifleniyordu. İlk münasip fırsatta Tepir Bey'in adamlarını da peşine takıp Ertuğrul takımını basacak, ardından Sungur Tekin takımına yüklenip yıllar boyu taşıdığı acının intikamını en korkunç şekilde alacaktı.

Ne zamandır bugünü bekliyordu. İntikamının anlı şanlı olması lâzımdı. Bunun için Ertuğrul'u canlı istiyordu. Karşısına getirilince ona neler yapacağını en ince teferruatına kadar düşünmüştü. Evvelâ belden yukarısını soyacaktı. Keskin hancılarının ucuyla, boynunun altından başlayıp karnına kadar, derisinin üstünde iki parmak arayla çizikler çekecek, ardından çizgiler arasında kalan deriyi ağır ağır yüzecek, iki parmak eninde deriler karnından ayaklarına doğru salkım saçak dökülünce kahkahalar atıp kırbacı basacaktı. Onu yürüme-ye zorlayacaktı. Ertuğrul her adım atışta kendi derisine basıp kendi kendinin derisini biraz daha yüzecek ve müthiş acılar içinde kıvranırken merhem niyetine yarasına biber sürüp oo-

oh! Kıvrana kıvrana ölmesini seyrederken, karşısına geçip, katmerli gerdanında büzülü kılıç yarasını gösterip: “Nah buna karşılık! Sevdigimi elimden almama karşılık! Ve beni âleme rezil etmene karşılık!” diyecekti.

Ertuğrul bu kadarla ölmezdi herhalde. Aman ölmesindi; ölmesindi ki diğer düşüncelerini de üstüne tatbik etsindi. Böylece insanın acıya karşı dayanıklılığını da ölçmüş olacağından, bu işi merak eden Çinli bilginlere büyük bir yardımda bulunacaktı. Oooh!

Şu Cavlakiler de çok işe yaramışlardı. Varsın Tepir Bey, onların Kayı Han Boyunu ilk defa ziyaret ettiklerini düşünsün, varsın öyle bilsindi; öyle bilmesi daha da iyiydi, Salgur Noyan’ın kuvvet ve kudretine, böylece daha derin bir hayranlık duyar, hayranlığı nispetinde de korkusu artar, her istediğini itirazsız yapmaya başlardı.

Şimdilik Tepir Bey’e bu kadar düşünme payı yeterdi. Sessizlik fazlaca uzamıştı. Daha fazla uzaması, aklını başına toplamasına yol açabilirdi. Sessizliği severdi aslında, lâkin asude sessizliği severdi, bu asude bir sessizlik değil, insanın içini bütün karartan, duygularını fokurdatan bir sükûttu. Sükûtu bozmalydı:

“Düğer Beyinin kararı nedir?”

Karar verdiği filan yoktu ki, düşünemiyordu. Sükûtun başında biraz düşünmüştü gerçi, beyni boşalmıştı. O andan beri hiçbir şey düşünmüyor, sadece düşünür gibi yapıyordu. Toparlanmaya çalıştı. Salgur Noyan’ın sorması hayra mı âlâmet sayılırdı? Elbette hayra, yoksa sormaz, bildiğini yapardı. Sorduğuna göre ona değer veriyordu. Verecekti tabii, koskoca Düğer Beyiydi. Salgur Noyan’ın sayesinde, cirit oyununda düştüğü gülünçlüğü intikamını alabilecekti.

O gün nasıl alay etmişlerdi kendisiyle, babası nasıl azarlamış, “Sen aşiret beyi değil, aşiretin çobanı bile olamazsın!” diye nasıl bağırmişti. Yerin dibine geçmediğine şaşkındı. Ama

şimdi geçmişi yaşamanın değil, intikam zevkini tatmanın vaktiydi. Bu anın birgün gelmesi halinde sevinçten zıplayacağını düşünürken, şimdiki durgunluğuna mana veremiyordu. Tereddüdü nedendi? Yıllardır bunu beklememiş miydi? Bir yandan intikamını alırken, diğer yandan Kayı Han Boyunun zenginliklerine kuş gibi konacaktı.

Eline geçen bütün nevaleyi şu Mongol noyanı ister miydi acaba? İstese de vermezdi zaten. O alt tarafı başıboş bir çapaçul, kendisi koskoca beydi. Gerekirse, Kayı Han aşiretini ezdiği gibi, yani ezmeyi düşündüğü gibi, Salgur Noyan'ı da ezerdi. Onun yüz adamına karşılık kendisinin dört yüz adamı vardı. Dört yüz kişi her zaman yüz kişiyi haklayabilirdi. Hele bir oyunbozanlık etsin de görsündü bakalım.

Başını kaldırdı. Moğolun gözlerine yakalanmamak için Cavlakilerden birine bakarak:

“Çok iyi” dedi, “Kayı Han Boyunu ezmekten başka bir şey düşünmüyorum. Hele bir bölünsünler de ne yapacağımıza birlikte karar veririz. Seni nasıl bulurum Salgur Noyan?”

“Lüzum ettiğinde ben seni bulurum” diye homurdandı, Moğol.

Adamlarına bir baş işareti yaptı. Dışarı çıktılar. Onlar çıkınca Tepir Bey geniş bir soluk aldı.

Yedinci bölüm

*"Çün Ertuğrul'a gice karındaşı Dünder mutabaat idiüp
dört yüz mikdarı ev ol serdarı kendülere salar itdiler.
Varub Pasin Ovası'nda Sürmeli-çukuri dimekle maruf
mekamde yerleşüp bir müddet ikâmet ihtiyar itdiler."*

—İBNİ KEMAL

GÜNEŞİN PARILTILI GÖZÜ üzerlerindeydi. Akça, tepeciğin üstüne bağdaş kurmuş, sırtını kayalara yaslamıştı. Önünde halkalanan dostlarına değil de, düzlükteki çadırlara bakıyordu. Çergiler renkli güller gibi açmıştı. Fakat eski ahenkten eser yoktu. Çocuklar şen çığlıklarla koşuşturmuyor, tekerleme söylemiyorlardı. Çobanlar delikli kaval ile hoplamıyorlardı. Kayı Han Boyu yitik bir sessizliğe gömülmüş, âdeta mateme kurulmuştu. Gündüz Bey'in ölümüne yanıktılar hâlâ ve yanmakta haklıydılar. Gündüz Alp gibi bir beyi yitirmek kolay mıydı?

"Kolay mı bre?" dedi kendi kendine, "Baba dersen baba olur, ata dersen ata olur, kâh bacı, kâh ana olurdu bre! Böyle-

sini kaybetmek kolay olur mu?”

Şimdi bomboş duran koca çadıra bakınca, Akça’yı iyice efkâr bastı, acı bir yürek çarpıntısında iç çekti:

“Hay gidi koca Gündüz Beyim hay! Böyle aniden gidici mi olmalıydın, yetim mi komalıydın Kayı Hanlıy? Hay gidi Gündüz Beyim hay!”

Yahşi Hoca’yı yeni yeni duymaya başlamıştı:

“Bakın ihvanlar” diyordu, “Ölenin ardından ölünmezi denmiştir. İki Cihan Güneşi Efendimiz, Hak Teâlâ katına vardıkta, mübarek Sahabîler pek mahzun oldu. Kimi ağladı, kimi dövündü, kimi de ondan sonra bir dünya düşünemediğinden saçını başını yolmaya oturdu. İşte o sırada adına kurban olduğum Hazret-i Ebû Bekir Radiyallahü anh, vardı kalabalığın ortasına, ünledi kim, ‘Ağlaman!’ Oysa mübareğin de iki gözü iki çeşme, lâkin gözyaşlarının çoğunu içine akıtmayı bilmekte, daha da ötesi Müslüman milletin geleceğini düşünmekte, bu sebeple ‘Ağlaman!’ dedi. ‘Kim ki Muhammed Aleyhisselâma tapıyordu ise, bilsin, o fâni idi, her fâni ölür; kim ki Allahü Teâlâ’ya tapıyorsa bilsin ki, O bakidir, ölümsüzdür, kudreti sonsuzdur.’ Kurban olduğumun Hazret-i Ebû Bekir’i böyle söyledikte, ashab hak verip, Ebû Bekir Efendimizin etrafında cem olup, İslâmın ‘İttihad ediniz, birleşiniz, Allah’ın ipine sarılınız’ hükmüne tâbi oldular ve kazandılar.

“Bize gelince ihvanlar, örneğimiz Hazret-i Peygamber Aleyhisselâm ve dahi onun ashabıdır. Gündüz Beyimize Cenab-ı Mevla gani gani rahmet eylesin. Artık Gündüz Beyimiz yok, o yok ya oğulları var. Düşerler önümüze, yürürler. Düşeriz arkalarına, yürürüz. Dinimize, töremize uygun her işlerinde yardımcı oluruz. Yeri gelir yol gösterirler, yeri gelir yol gösteririz. Hâlâ ne düşünmedesin be hey Akça, hilafım var mı?”

Akça, bulutlu gözlerini çadırların arasından kopardı, aldı. Yahşi Hoca’yı dinlemişti dinlemesine, dinlemişti ama... İşin bir “ama”sı vardı ki, Gündüz Bey öldü öleli kafasında dönüp

duruyor da, beynini aleve sokup yakıyordu. Söylemeden edemedi:

“Kimin peşinden yürünecek Yahşi Hocam? Ertuğrul’un mu, Dünder’in mı, vakıa Dünder daha çocuk sayılır. O çocuk sayılır, ama Gündoğdu var, Sungur Tekin var. Dördü birleşip ‘Hey Kayı Han Aşireti, dördümüz birlik olup şu tarafa gidiyoruz, kırgınlıklarınızı, küskünlüklerinizi Cennetmekân pederimiz Gündüz Bey’i yutan toprağa gömüp gönül hoşluğuyla peşimize takılın!’ deseler, aşiret göz çakmadan peşlerine düşer de, ‘Hanginiz bey oldunuz a beyimizin oğulları?’ diye sormayı dahi aklına getirmez.

“Lâkin bu değnek dört çataldır, hay aklı ermişlere ululanmış görklü [güzel] hocam, Gündüz Beyim dört çatallı bir değnek koyup ahiret âlemine göç etmiştir. Her bir çatal bir ayrı yana dikilirse halimiz nice olur dersin? Yanmaz mıyız balaban çırası gibi? Dün gece Ertuğrul’la Dünder’in sohbetinde idim. Dünder bildiğimiz çocuk değil, büyümüş de farkına varamamışız. Bir irice laflar etti ki, şaştım kaldım. Demem o deme ki, Dünder da, Ertuğrul da göçten bıkkın. Ertuğrul ne demekte, bilir misiniz canlar? ‘Konmalı’ demekte. ‘Bu göç can komadı bizde’ demekte. ‘Yerleşip yurt tutmazsak yok olur gideriz de, cihan üstünde namımız, nişanımız kalmaz. Bunca zahmet hebaen mensura gider’ diye korkmakta.

“Dahasını bilir misiniz?’ demekte ki, ‘Bu Mongol belâsı buralara bile eriştiğine göre, yerimiz Selçuklunun yanındır. Celâlüddin Harzemşah kahpece hançerlendi diye işimiz bitmemiştir. Oralarda bir İslâm devleti yıkıldıysa Diyar-ı Rum’da [Anadolu] bir başka İslâm devleti vardır, vazifemiz, Harzem’i korumaya çalıştığımız gibi, Selçukluyu da korumaktır. Mongol öyle bir kargaşa çıkaracaktır ki, Harzem’de çıkardığı kargaşa bunun yanında çocukların mendil oyunu gibi kalır. Bu kargaşada pek duran ayakta kalır, aman bulur, duramayan yıkılır gider, bir daha da belini doğrultamaz’ demekte Ertuğrul Bey.

Bundan ne çıkar demeyin, şu çıkar canlar, ihvanlar: Ertuğrul'un niyeti babasının yürüdüğü yolun sonunu bulup konmaktır. Dünder'i dersiniz, o da aynı görüşte ittifakta. Ertuğrul'un elini öpüp, 'Beni de kendin kadar kendinden say' demesi gözlerimi yaktı. İçimden ellerine sarılıp yaşça küçük-tür demeden öpesim geldi. Bu kızgın güneş de yakar mübarek, içimin yalımında hiç kalır ya, neyse. Dünder'in bu hali bir iyice haldir canlar, Dünder'inki iyice haldir ya, Gündoğdu ile Sungur Tekin'in hali nola?"

"Hiçbir şey yapamaz!" diye atıldı Balaban.

Dayanamamış, azarlanmayı göze alıp lafa kalkışmıştı. Aşirette hiç kimsenin Sungur Alp'in peşinden gideceğini zan etmiyordu. Gündoğdu'nun peşinden gideceğini de. Herkes Ertuğrul'u pek severdi. Dahası Ertuğrul, babadan vasiyetliydi. Canı rahmetli Gündüz Alp, "Ertuğrulumu bey belleyin, bana itaat ettiğiniz gibi ona da itaat edin, o sizi selâmete çıkaracaktır" demişti. Gündüz Alp'in vasiyetini kim çiğneyebilirdi? Zaten Ertuğrul, babası öldüğünden beri aşiret işlerine bakıyor, beyliğe vekâlet ediyordu.

Akça ile Yahşi Hoca'nın göz azarına tutulunca, destursuz bağa girdiğini fark edip baş düşürdü. Herkesi haline güldürecek kadar inlemeli bir sesle,

"Destur var mı?" diye sordu.

Öylesine zavallı görünüyordu ki, Yahşi Hoca haline acıdı:

"Verdik gitti" dedi gülümsemeli, "Lafın arkası gelsin."

"Yahşi Hocam, kurban olduğum Yahşi Hocam, neyi söyleşmekteyiz burada? Vakit öğleyi tutmakta, öğle namazından sonra meşveret kurulup Ertuğrul, bey ilân olunacak. Gündoğdu Beyimle, Sungur Alp Beyim elbet boyun bükecekler de küçük kardestir demeden babalarının vasiyeti istikametinde 'Başüstüne' çekecekler; çekmezlerse kendileri bilirler. Yek başlarına ne halleri varsa görsünler bakalım. İkilik çıkarmaya güçleri yetmez."

Sözü Akça aldı:

“Gücü kuvveti düşünen mi olur böyle zamanda Balaban çocuk? Beylik işi has görünüşlüdür, yürek çırpındırır da insana ne edip edeceğini şaşırttırır. Beşer şaşar denmiştir. Yahşi Hocamın kara kaplısında yeri vardır, yoktur bilemem; lâkin büyüklerimizden böyle duymuşuz. Büyük kardeşlik davasına düşüp töredir diyerekten baba vasiyetini kulak ardı etmeye kalkarlarsa, biz ne güne dururuz? O zaman cümlemize iş düşmez mi? Yoksa iş düştükte kulak tutmaz mıyız?”

“Dündar’ın ‘Ben, sen demektir’ sözü essahsa...”

“Ne demekte olduğunu iştir misin Balabancık, hâlâ bu şüphe neyin nesidir? Dün gece yemin içildi yemin, hem de yeminin en zorlusu. Kur’an-ı Kerim’e el basılıp ahdedildi. Yüreğimi temrenlerin [okun sivri ucu] en sivrisi dağlasın hilafım varsa; Dündar’la Ertuğrul, kitaba el bastılar birlikte. Hayat boyu birbirlerinden ayrılmamaya sözleştiler. Yemin içip tutmamak kimin haddine? İnsan çarpılmaylan kalmaz da Cehennemde cayır cayır yanar. Hah, birinden biri dinden, imandan çıkmayı göze alıp çarpılmayı da umursamayacak olursa, bakın, ona bir sözüm yok. Benim tasam Sungur Tekin Bey’le, Gündoğdu Bey’den yana. Bana göre o düzmece suikasttan beri, Ertuğrul’a yakın gelmezler. Dahası, neyin nesi olduğu meçhul bazı derişlerle filan görüşürler. Ben işkillendim, Ertuğrul’a da söyledim, lâkin dinletemedim ki, ‘Ağalarım, istedikleriyle görüşürler’ diye kestirdi.

“Bana sorarsanız, bir hayli zamandır iş içinde işler dönmekte, aşiret her geçen gün biraz daha tuhaflaşmakta. Bazı ihtiyarlar verdiğim selâmı almaz oldu, bazıları kinayeli sözler atar oldu; bulup çıkaramam ve dahi kimselerin günahını alamam, ama bir şeyler dönmekte. Beynimi yiyip bitiren de bu ya zaten, ne olduğunu kestiremiyorum.”

“Fitne alev tutarsa, alevlendirenleri de yakar.”

“İyi söylersin Yahşi Hocam, velâkin fitneleyenler ilk anda

bunu akıllarına getiremezler, başlarına çakıldığında ise vakit geçmiş olur. Ben endişedeyim...”

“Yani” dedi Deliboşuk Hıdır, “Sungur Tekin’le Gündoğdu Beyler, Ertuğrul’u bey bilip arkasına düşmezler diyorsun?”

Akça seslenmedi. Ertuğrul’un arkasına düşüp düşmeyeceklerini nereden bilebilirlerdi? Bilemeyince nasıl cevap bulup verebilirdi? Bütün ümidi meşveretten iyi haberler çıkmasıydı. İnşallah aklüselim galip gelir de aşiret bölünmeden yola devam kararı alırdı. Bir şeyler bekliyordu. Sanki bir ermiş gelecek, meşverete nefes edecek, Sungur Tekin’le Gündoğdu’yu, Ertuğrul’un etrafında birleştirecekti.

Ermiş gelir miydi sahiden, gelip büyük çadıra girer miydi? “Hay Gündüz Beyim hay!” Ölümüne vakitsiz diyecekti ya, vakitsiz değildi. Yaşı sekseni dolanmış, doksana dayanmıştı. Haniyse çocuklarının torunlarını görecekti. Şu tepe yukarı yuvarlanan çocuk da kimdi böyle? Amma acelesi vardı.

“Acelesi varsa niye durdu? Hah, ezan okunuyor. Sürmeli Hafız’ın öğle ezanı, bir de yanık ki...”

“Allahü ekber, Allahü ekber...”

Sürmeli Hafız’ın öğle ezanı gerçekten de bir başka hazindi. Sanki eski topraklara veda çekiyordu. Sürmeli Hafız da bunun farkındaydı. Yerinden, yurdundan olmanın bütün acısını, bütün ızdırabını ezana dökmüştü.

“Hayyâlel felah” derken, hıçkırmamak için kendini zorladı. Hıçkırığını bastırdı, fakat sesinin titrekliliğini engelleyemedi. Gündüz Bey gözlerinin önünden gitmiyor, arada büyük çadıra bakmadan edemiyordu. Büyük çadırın hali gözüne pek hazin görünüyordu. Sahibini kaybetmenin melali büyük çadırı çepeçevre sarmıştı. Sanki hazin gerçeği biliyor gibi mateme kurulmuştu.

Ezanı bitirince kuyu başına gitti. Bir kova su çekti. Az sonra Kul Hasan gelir, abdest suyu isterdi. Yıllardır kılınan öğle namazlarından biri daha kılınacaktı. Nasıl başlayıp nasıl biti-

receğini ezbere biliyordu. İlk evvelâ Kul Hasan gelecek, mescit çadırının avlusundaki sayebanda bir zaman durup dinlendikten sonra, tek bir kere öksürecek, hemen ardından da soracaktı: “Abdest suyum hazır mı Sürmeli Hafız?”

Fakat şu gelen Kul Hasan değil, Ertuğrul’du. Birden şaşırdı. Neden gün tersinden başlıyordu böyle?

“Hoşgeldin Ertuğrul Beyim. Abdeste su ister misin?”

Ertuğrul geldi, yanına çömeldi:

“Sağol Sürmeli Hafız Emmi, abdest lüzum etmez. Biz hâlâ yatsı namazı abdestindeyiz. Gecedен pöstekiye çömelip, yüce Rabbimize hayırlı bir yurt ihsan etmesi için yalvarma zoruna göz çıkmadık. O ne ezandı öyle Sürmeli Hafız; duyunca bir tuhaflaştık ki, sorma gitsin. Hepten salaya benzetmişsin. Öyle bir salaya benzetmişsin ki, bütün aşiret öldü de, bunu kurda, kuşa, ağaca, taşla ilân etmek sana düştü. Fena yaktın yüreğimi, çok fena yaktın.”

Bir zaman susup beklediler. Bir zaman iç dünyalarının acısına yandılar. Sükût öğle güneşi altında uzadıkça uzadı. Bir horoz öttü, bir başka horoz ona eşlik etti, iki köpek havlanmasına bir kişneme karıştı. Neden sonra Sürmeli Hafız,

“Şu göçler Ertuğrul Beyim” diye söze başladı, “Bildim bileli uzar gider. Bazen hiç yerleşik olduk mu diye kendi kendime sual açarım da doğru düzgün cevap bulup veremem. Galiba olmadık. Ora senin bura benim, dolandık durduk. İlk öğrendiğim kelime galiba göç kelimesiydi.”

“Memnun görünmüyorsun.”

Sürmeli Hafız yutkundu, yutkunmasaydı belki de hıçkırdı. “Hayyâle felah” derken bastıran soluk kesici karabasani yeniden gırtlığının boğumlarında hissetti. Bir daha yutkundu. Güneşin altında yıkanan çadırlara baktı:

“Yaşlanıyor muyum ne Ertuğrul Beyim, yurt tutup yerleşmeyi özler oldum.”

Tekrar tekrar yutkundu:

“Bununla birlikte burada kalakalmanın ölüm fermanımızı imzalama manasına geldiğini de gayet iyi bilirim. Mongol bir bastırırsa üstümüze, bizi bitirir. Boğazımıza öyle bir sarılma sarılır ki, Harzem'e ettiğinin bin beterini etmeden koyup gitmez. Yine de bir yerde bir zaman kaldıkta alışıyorum. Kalkıp gidesim gelmiyor. Bunlar yaşlılığın bedeli işte Ertuğrul Beyim, genç olsam ardıma bile bakmazdım. Daima ileriye gözler, ileriye yürürdüm. Tıpkı senin yapmak istediğini yapardım anlayacağın. Şimdi başka, yaşlandım sayılır. Eski vatanı da nasıl özlüyorum bilemezsin, burnumda tütüyor, gözümde tütüyor, gönlümde...”

Bir öksürük duyunca sustu. Mutlaka Kul Hasan'dı. Sayebanda uzayıp giden gölgesi görülüyordu.

“Buyur Kul Hasan, abdest suyun hazır. Lâkin bugün geciktin.”

Bir öksürük daha duyunca ve hele Kul Hasan'dan geldiğini anlayınca şaşkın şaşkın bakakaldı. Kul Hasan'ı iyi tanırdı. Alıştığı şey öksürük bile olsa vazgeçmek istemeyen biriydi. Yıllardır sayebanda durur ve tek bir kere öksürürdü. Gıcık tutsa ne yapar eder, gırtlaklarını gıdıklayan öksürüğü geri çevirirdi. Yahut alelacele sayebandan ayrılır, başka tarafta öksürürdü. Bir tuhaflık vardı bugünkü günde, bir acayıplık ki, Ertuğrul erken geliyor, Kul Hasan âdetini bozup iki kere öksürüyordu. Bir şeyler vardı bugünkü günde.

“Geçmiş ola Kul Hasan, üşütme mi?”

“Üşütmedik” diye cevap verdi Kul Hasan, “Hamdolsun sağ ve sağlamız. Ve dahi eski topraklara, atalarımızın yurduna dönüçüyoruz. Kılıcı keskin olan önümüze gerilsin de durdurmaya kalksın bakalım. Hani nerede abdest suyumuz?”

Sürmeli Hafız tutuldu. Hiçbir cevap veremedi. İkinci öksürükten boşuna işkillenmemişti demek, bir tuhaflık vardı Kul Hasan'da, vardı evet. Ertuğrul'a baktı. O da tuhaftı, Kul Hasan'a bakacağı yerde gözlerini topraktan alamıyordu.

“Bu senin demen ne demeye gelir şimdi Kul Hasan? Atalarımızın yurdunu biz dahi özlemedeyiz, velâkin durup dururken kılıç lafları etmeyiz. Gecikmen de, ikinci öksürmen de buydu demek...”

Kul Hasan abdeste çömelirken,

“Öksürüğümüz o sayılır, lâkin gecikmemizin sebebi başkadır. Namaza gelip gelmeme tereddüdüne bulaştım. ‘Hay Kul Hasan!’ dedim gendime, ‘Bu senin Hafız essahtan eski topraklara gelici değilse macera heveskârıdır, bir macera heveskârının arkasında namaza durulmaz’ dedim. Sonracığıma böyle bir akılsızlık etmeyeceğine inandığımdan kalktım geldim yine. Daha ötesi meşverette konuşulur. Benden bu kadar.”

Akça, hâlâ tepe yukarı yuvarlanır gibi gelen çocuğa bakıyordu. Tombul yürüyüşüne gülümsüyordu. Çocuğu seyrettikçe kafasındaki karmaşa çözülüyor, daha net düşünebiliyordu.

“Ne de sevimli şey” dedi içinden, “Tombulcacık maskara, niye gelir ki? İyi haber getiriyor olmasın. Şöyle bir haber meselâ: ‘Yetişin ağalarım, yiğitlerim yetişin! Sungur Tekin’le Gündoğdu Beylerim kitap üzere yemin içip Ertuğrul Beyimi bırakmamaya ant ettiler. Yetişin toy kuruluyor’ demeli.”

“Ağabeyleri, Ertuğrul’un arkasına düşerler mi?” diye sormuştu Yahşi Hoca. Cevap gelmeyince sesini yükseltip suali ikiledi:

“Düşerler mi dedim Akça, uyuyor musun? Cevap ver bakalım, Akçalığınla bastır cevabı, görelim; görelim ki yüreğimiz soğusun azıcık.”

Yahşi Hoca’yı sanki duymamıştı Akça, hayatında ilktir onu duymamıştı. Yoksa her zaman can kulağıyla dinler, yalnız yaşça büyük oluşunu değil, bilgeliğini de sayardı. Fakat verebileceği, verip de yürek soğutabileceği bir cevabı yoktu. Olmayınca ne diyebilirdi? Bir sürü endişe döküp onları da tedirgin etmeyle eline ne geçerci?

“Şu çocuk niye gelmekte?” diye sordu birden, “belki de bizi çağırıyor Ertuğrul Beyimiz.”

“Ertuğrul Beyimiz” derken sesini amma yükseltmişti. Yüreğinden kopup gelen temenni şavkını çakmış da yakmıştı kelimeleri. Farkına varınca tekrarladi: “Beyimiz Ertuğrul...”

Yahşi Hoca birden unuttu sorusunu, kalktı, o kalkınca halka çözüldü, on iki kişinin ortasında kalıverdiler.

“Beyimiz dedin bre Akça çocuk! Beyimiz demeylen...”

“Bakarsın oluvermiştir Yahşi Hocam, Allah’ın kudreti sonsuz, yapıverir kurban olduğum. Şimdi bil bakalım bu çocuk niye gelmekte? Dinleyin, bakın! Söyleyin ihvanlar, şu boru niçin ötmekte? Koca ihtiyarların toplan borusu değil mi bu? Söyleyin haydi, ne demeye gelir şimdi boru öttürmek?”

“Ne demeye gelsin? Aklı yüce kocaları toplama borusudur bu, meşveret kuruluyor demektir. Meşveret kurulunca da Yahşi Hoca’ya durmak olmaz. Zaten bu güneş cübbemi yarıp kemiklerime işler de cayır cayır yakar. Ben gidiyorum canlar, dua edin de haberin iyisi çıksın meşveretten, kararın iyisiyle...”

Çocuk da tepeye varmıştı. Tombulcacık yanaklarında ter boncuk boncuktu. Soluğu, besbelli yüreğine sığmıyordu. Buna rağmen o kadar tatlı, cana yakın, meraklı gülümsüyordu ki, Akça’nın içi gitti. Şakacıktan yanağını sıkıp çıkıştı:

“El öpmeye yok mudur senin törende ha, niye kaykılmadasın çadır direği gibi?”

“Aceleden” dedi çocuk, soluyarak, “Beylerin meşvereti var da, Yahşi Hocamı isterler. Gazi Anam dedi ki: ‘Yahşi Hocam illâ gelsin, gelmezse gendi bilir’ dedi.”

Yahşi Hoca’yı buldu gözleriyle. Gitmeye davranmışken, çocuğun çıkagelmesiyle bir hoş olup ayak sürçmüştü. Verdi, öptürdü elini.

“Biraz daha büyü, ahi candaşı ol aramıza” diye takıldı çocuğa, “Ahi candaşı olmaya ne lâzım bil bakalım?”

“İmanın kavisi lâzım Yahşi Hocam.”

“Bildin. Başkaca ne lâzım bil bakalım?”

“Zenaatın iyisi lâzım Yahşi Hocam.”

“Afferin, onu da bildin. Daha ne lâzım bil bakalım?”

“Hak yola baş komak lâzım Yahşi Hocam.”

“Afferinlerin en yamanı sana, daha başka?”

“Mangal kadar yürek lâzım Yahşi Hocam, şemşir gibi bilek lâzım Yahşi Hocam; dahası bir ustaya çırac girip ahi baba katında peştemal kuşanmak lâzım Yahşi Hocam.”

Yahşi Hoca bütün övgü ve takdir kelimelerini bitirmiş gibi sustu. Bu kadarını doğrusu beklemiyordu. Laf olsun gibisinden sormuştu. Aldığı cevaplara iyice şaşırmıştı. Parmak kadar çocuk, bunları bilsin, sormaylan cevap vermesi bir olsun; bir acayip iş ki, geleceğin parlaklığına delil.

“Adın ne bakalım senin?”

“Ak Timur derler Yahşi Hocam. Aman Yahşi Hocam, es-sahtan beni de ahi yapar mısın?”

“Hele hele” derken güldü Yahşi Hoca, “Vakti geldikte elbet yapılır. Ama öğrendiklerini unutmadan ve dahi bir bildiğine bin katman şartıyla...”

Bakındı:

“Bizi lafa tuttun hay çok bilmiş” diye çıkıştı sonra, “Geciktirdin, eyvah ki geciktirdin meşveret meclisine. Öp bakalım ağalarının da ellerini bir bir. Sonda da düş önüme. Yol boyu zorlu imtihana tutup canını çıkarayım ki gör...”

“Canım dinime feda Yahşi Hocam, Kayı Hanluya ve dahi Ertuğrul Beyime. Aman Yahşi Hocam, es-sahtan mı ahi yapacaksın beni?”

Yahşi Hoca bir daha şaşırdı. Bu sefer iyice süzdü çocuğu. Çok çok on, on bir yaşındaydı. Belki de daha küçük. Bedence gelişmişliği galiba, yaşını olduğundan büyük gösteriyordu. Büyük de olsa ne biçim sözlerdi bu sözler? Kendiliğinden söylenecek sözler miydi? Yok, mutlak bir öğretmeni, belleteni vardı. Dizinin dibine çömeliş ders aldığını bile görmemişti ya.

Belki Bodur Hoca'dan, belki de Kumral Hoca'dan okuyordu. Kumral Hoca'dan ders okuyorsa, söylediklerine şaşmamalıydı.

Kumral Hoca demişlerdi adına, yirmisinde doksan yaşın bilgeliğini kazanan adam; bir çocuğa yirmi yaşın bilgisini veremez olur muydu?

"Hadi yürü" dedi elini tutup çekerek, "Kimden ders aldığını söyle önce. İmtihanın ilk sualı budur."

"Kumral Hoca'dan" dedi çocuk, duraksamadan.

"Bildiydim. Ondan uzun akıllısıdır, belli."

El ele tepeden düze inmeye başladılar.

"Uğurola Yahşi Hocam" diye el salladı Akça, "Ak Timur'un önüne diz çöküp derse kurulmazsan şaştım gitti."

Yahşi Hoca duydu Akça'nın söylediklerini:

"Her zaman böyle geveze değildir" dedi çocuğa, "Bazen ağzını bıçak açmaz dedikleri cinsten sükût kesilir ama gamlanınca çenesi bir çözülür ki, böyle dur durak bilmez. Sen yürümene bak."

Yahşi Hoca ile Ak Timur bir kayanın ardında gözden silindiklerinde, Akça ciddileşti. Kaygılı bakışlarını çadırların arasında dolaştırdı tekrar. Bir zaman baktıktan sonra arkadaşlarına döndü:

"Gelin dua edelim ihvanlar, yiğitler, dua edelim. Avulumuz, obamız, ata ocağımız bölünmesin diye, paralanmasın, lokma lokma olmasın diye dua edelim."

Yahşi Hoca onları ne görüyor, ne duyuyordu. Fakat bütün arzularını yüreğinde hissediyordu. Hissedip için için "âmin" çekiyordu. Allah vere de aşiret parçalanmasa, Allah vere de her biri bir yana çekmese, meşveret meclisinden geriye dönüş kararı çıkmasa. Gerisi yoktu bu işin.

Gündüz Bey'e de anlatmaya çalışmıştı vaktiyle:

"Geri dönmeyelim Gündüz Beyim, hep ileri gidelim. Gerimiz malûm, Mongol çudarı pusu kurmuş, otlaklar kurumuş, Harzemlinin kökü sallanmakta; Alâüddin Muhammed ,Abis-

kün Denizi'nin ortasındaki sürgün adasında ölmüş, Harzem'in başına geçen Celâüddin Mengüberti zaman zaman Mongolu bozup yanık yüreğimizin merhemi oldu ya, sonradan tutunamayıp Hind illerine gitti, vakıa ordu topladığı rivayeti dolaşır, lakin bir rivayete uyup koskoca Kayı Han boyunu rivayetin arkasına takmak caiz midir? Kısacası Gündüz Beyim, geldiğimiz topraklarda putperest Mongolun borusu öter ve dahi başıboşluk kol gezer, öyle yerlere dönüp de ne bekleyeceğiz? Varalım ilerilere, ilerimiz belki meçhul ama her meçhul aynı zamanda yeni bir ümittir. Varalım Gündüz Beyim, daha ilerilere, dönmeyelim..."

Anlatmaya çalışmıştı ama dinletememişti ki:

"Harzem'e can borcumuz vardır. Yahşi Hocam, iyi dersin hoş dersin de, Celâlüddin'in essahtan döndüğüne niçin inanmak istemezsin? Biz keyfimize mi döneriz? Mongol azgınlını Harzem hududunda tutamazsak Rum ili de tutuşur, yanar; gittiğimiz her yere gelirler, Harzemi yıkmaktan pervasızlaşıp gelirler, kendilerine daha beter güvenip gelirler. Hiç durdurulamaz o vakit; iyisi mi, Harzem Şahı Celâlüddin asker toplayıp Hind ilinden vatanına dönüp Mongola cephe almışken yardımına gidelim. Belki sadra şifa, derde deva oluruz. Bu da bir ümittir Yahşi Hoca.

"Dahasını deyivereyim ki sana, usandım gayri, yıllardır git de git, git de git; başı sonu belirsiz bir göç ki, arkamızda mezar taşlarından iz bırakmadayız. Bizden sonra bu yollardan geçecek olanlar mezar taşlarını gördükçe 'Hah, bir vakitler burarlardan Kayı Hanlı geçti' diyecekler, belki de kaçtığımızı düşünüp kem söz edecekler.

"Ne bitmez göçmüş bu Yahşi Hocam, ne tükenmez gidişmiş böyle. Dünyanın bir ucundan yola çık, bin meşakkatle vuruşa dövüşe Ceyhun'u geç, Merv'de yer tut, Mahan'da sürü otlat, derken Hocent yakınlarında Temür Melik'in imdadına koş, Celâlüddin'le buluş, Mongola bulaş, nice mamur şehir-

lerin dumanını seyredip kahrol, Celâlüddin'in bir kaçak gibi yurdundan çıkmak zorunda kaldığına yan, 'Bir İslâm devleti çöktü, umulur ki Çingiz Mongolu Selçuklu'ya da dünyayı mezar etmeye koşar, bari Selçuklunun bileğine kuvvet verelim' diye düşünüp Rum ilinin yolunu tut, sultandan izin iste, al izni Ahlat'a yerleş, bu zaman içinde bazı aşiret beylerinin yan çizmeleriyle aşiretin gide gide ufaldığına şahit olup kahrol, sonra Celâlüddin'in kuvvetlenip döndüğünü öğren.

"Mongolu bittiği yerde biçmeyi kurup dönüş yoluna baş koyuşumuzun kısa hikâyesi budur Yahşi Hocam. Belki de ömrümüzün son ışıklarını toplamaya döneriz."

Dediği çıkmış, dönüş yolunun Kızılсарay mevkiinde Gündüz Bey, ebediyete göçmüştü. "Allah rahmet eylesi Gündüz Beyim." Çadıra baktı. Kapının iki yanına ikişerden dört mızrak dikilmişti. Üçünde ikişer tuğ, birinde ise üç tuğ vardı. Yahşi Hoca dalgın dalgın mırıldandı:

"Üç tuğlusu Ertuğrul'un, babadan vasiyetli olduğu için bir fazla tuğ hakkı, Cennetmekân Gündüz Beyimin iradesini temsil eder."

Çadırın tepesindeki şahin kuşu tasviri uçup gidecek de bir daha dönmeyecek gibi canlıydı. Kanatlarını sonsuza açmıştı sanki, sonsuzu kucaklamıştı. Gagasının kıvrık haşmeti, gözlerindeki haşin ifadeyi tamamliyordu. Bu Kayı Han Aşiretinin simgesiydi. İlk defa kimin kullandığını Yahşi Hoca bile bilmiyordu.

"Bilse bilse Bodur Hoca karındaşımız bilir, nasıl akıl edip de sormadım şunca zaman?"

Ayak sürçüyordu. Kötü bir haberi geciktirmek ister gibi bir hali vardı. Duruşundan da, bakışlarından da, yok yere oylanışından da belliydi bu. O kadar belliydi ki, unutup gittiği Ak Timur çocuğun elini bile bırakmamıştı. Çocuk elini kurtarmak için çekince bir tuhaf baktı yüzüne, gülmeyeyle ağlama arasında baktı.

“Burada mıydın?” diye sordu birden.

“He ya, buradayım. Elimi bırakmazsan kıyamete kadar burada kalacağım mübarek hocam. Sal ki oyuna varayım, arkadaşlarım beni bekler.”

Eliyle gösterdiği tarafta çocuklar oyun kurmuştu. El ele tutuşmuş, ortalarına oturttukları bir çocuğun etrafında fır dönüyor, bir yandan da Kayılıların meşhur tekerlemesini söylüyorlardı:

“Eveleme, develeme,
Yağı (düşman) kaçır, kovalama,
Çergi çember,
Kılıç, mızrak,
Vatan uzak,
Gitsek, gitsek?
Yola çıksak,
Yol tükense,
Göle varsak,
Çöle gitsek,
Çöl yarılrsa,
Yağmur yağsa,
Bereket olsa,
Kayı Han, Kayı Han,
Yolunu bulsa,
Yürüse, yürüse,
İlini bulsa,
İlimiz Herat,
Kişnese kırat,
Yağlıkçı yağlığı,
Birine fırlat!”

Mendili tutan çocuk, gözüne kestirdiği birine mendili fırlattı. Çocuk mendili kaptığı gibi herkes çömeldi. Mendil elden ele dolaşmaya başladı.

“Hay gidi hay!” dedi içinden Yahşi Hoca, “Değişen pek bir-

şey yok. Bu oyunu ne çok oynardık. Mendil elden ele gezecek. Biri kimseye belli etmemeye çalışarak mendili saklayacak. Ama yanındakine verir gibi yapacak. O yanındakine, o da yanındakine. Sonra el ele tutuşup dönmeye başlayacaklar yeniden. Oyun uzayıp gidecek. Çocuklar yemeği bile unutacaklar da anacıklarının kimbilir kaçınıcı defa ünlemesini bekleyecekler. Hay gidi hay!”

Ak Timur’un elini bıraktı. Çocukların arasına sevinçle karışmasını seyretti. İç çekti seyrederken. Nasıl da gıpta ediyordu onlara. Çocukluklarını nasıl da kısıkanıyordu. Koskoca Yahşi Hoca, aşirette herkesin hürmet ettiği adam, şuncağız çocukları kısıkanıyordu şimdi. Ne dertsiz, ne tasasız şeylerdi bunlar. Ne de güzel tekerleme söylüyorlardı. “Yürüse, yürüse, ilini bulsa...” Ah bir bulsa ilini, bir bulsa ne güzel olurdu, bir güzel olurdu, bir güzel ki, eh! “İlimiz Herat...” Değil! Herat’tan çıkalı ohoo! Yüzyıllar kadar uzun yıllar oldu da, çocukların haberi yok. Eski tekerleme ne de olsa. Eski de madem, niye bakalım “İlini bulsa” denmiş?

Çadırdan gürültüler gelince, düşüncelerine gem vurdu. Birden öğle namazını kılmadığını hatırlayıp döndü. Mescit çadırında namazını kıldı. Duayı tek cümlede bitirdi: “Büyük Allahım, Kayı Han aşiretine devlet yolunu aç...”

Tekrar meşveret çadırının önüne geldi. Hâlâ gürültü vardı. Çekişe çekişe pazarlığa kurulmuş, bezirgânlar gibi bağıryorlardı. Benzetmesi kendisinin de hoşuna gitmedi. Kafasını karamsar düşüncelerden kurtarmak için, “İyi olacak” diye geçirdi içinden, “Herşey dahi iyi olacak Allahımın yardımıyla.”

Yine de ayaklarında bir tereddüt vardı. Tereddüt ayaklarına boğum boğum dolanmış gibiydi. Ayaklarının üstünde yürümüyor da, onları ardı sıra sürüklüyordu sanki. Yaklaştı, yaklaştı. Kapı aralığına asılmış alacalı Türkmen kilimini ağır ağır kaldırdı. Çadıra girdi. Başlar şöyle bir döndü ondan yana, kimi kısa baktı, kimi uzun; kimi kızgın baktı, kimi memnun;

hiçbirine aldırmadı. Selâmını verip köşesine yürüdü. Az önce çocukların ağzından duyduğu tekerlemeyi kafasından bir türlü atamıyordu: “Yolunu bulsa, yürüse yürüse, ilini bulsa...”

Hayret sağanağı boşaldı gözlerinden. Meşveret çadırında, daha önce görmeye alışmadığı yeni çehreler vardı. Dırmışık Hoca ile Urhan yan yana gelmişlerdi. İki taraflarında ikişerden dört yabancı daha oturuyordu. Bunlar ne demeye meşverete alınmıştı ki? Ne demeye çağırılmıştı bunlar? Daha yeni sayılırlardı. Kayı Han’a katıldıkları yıl bile olmamışken meşverete çağrılmaları, üstelik böylesine önemli bir konuda oy sahibi yapılmaları doğru muydu? Kayının töresini, tarzını nereden bilebilirlerdi? Bir münasip vakit bulup sormaya karar vererek gözlerini Sungur Tekin’e çevirdi. Geç kaldığından, konuşmaların bir kısmını kaçırmıştı. Fikir belirtmek istiyorsa, bundan sonrasını can kulağıyla dinlemeliydi.

“Parmak hesabına ne buyrulur?” diye soruyordu Sungur Tekin, “Eski topraklara dönmek isteyenler parmak kaldıracak, Urum diyarına gitmek isteyenler kaldırmayacak. Ekseriyet hangi taraftaysa, o kazanacak. Kabul mü?”

“Kabul” diye bağırdı Gündoğdu Bey.

Fakat Ertuğrul Bey araya girdi:

“Parmak hesabına kimsenin bir diyeceği yoktur. Lazım ol-
dukta o hesaba da oturulur. Velâkin burada verilecek karar,
geleceğimizle ilgilidir. Bu bakımdan çok önemlidir. Parmak
hesabına oturmadan önce ittifak çarelerini, birlik beraberlik
yollarını bir tamam aramalıyız. İttifak olursa ne âlâ, olmazsa
parmak hesabına döneriz.”

“Biz atalarımızın topraklarına dönme taraftarıyız” diye
atıldı Sungur Tekin, “Bizimle bile gelenin başımız üstünde ye-
ri var.”

Başta Urhan, Dırmışık ve yenilerden ikisi arka arkaya Sun-
gur Tekin’i tasdik ettiler:

“Evet, doğru söyler...”

“Dönmek evladır...”

“Dönmeli, gerisingeri dönmeli...”

“Buralarda yok olup gitmektense...”

“Yavaş” dedi Ertuğrul Bey, “Tek tek konuşalım, meşveretin adabını ihlâl etmeyelim. Meşverette bir ağızdan konuşmak töre değildir.”

Sungur Tekin'e döndü:

“Ağam niçin ister atalarımızın toprağına dönülmesini, açıklarsa memnun oluruz.”

Sungur Tekin sıkıntıyla Urhan'a baktı. Urhan “Konuş” dedi gözleriyle. Sungur Tekin çabuk çabuk konuşmaya başladı:

“Göç canımıza oturdu. Baskınlarla yıprandık, ufaldık. Horasan'dan elli şu kadar bin kişiyle çıktık ama bugünlere on bin kadar kaldıksa oturup şükredeceğiz. Daha fazla göçe takatimiz yetmez. Burada açıkça herşeyi konuşalım. Mongoldan kaçıyoruz. Peki niye? Kayı Hanlı olaraktan korkak mıyız? Ben hayır diyorum çünkü korkmuyorum. Korkan gelmesin. Korkmayanlar yola çıkalım.

“Eski topraklarımıza dönelim, yerleşelim. Bire bin veren topraklarımız, vermez oldukta göçe kalkmıştık. Atalarımızdan böyle duyduk, böyle belledik. Ama aradan şunca yıl geçti. Yağmurlar yağmıştır, topraklarımız bereketlenmiştir. Daha niçin elin eşiğine yüz sürüp bir avuç yurt edinelim? Geri döneriz. Bire bin veren topraklarımızı eker, biçeriz. Ne koyunlarımız otlaksız, ne biz ekmeksiz kalırız. Bilinmedik yerlere gitmektense, gendi topraklarımıza dönmek evladır.

“İlle de yurdumuz olsun, toprağıımız olsun diyorsak işte yol. Gendi öz yurdumuza, atalarımızın yurduna dönelim. Ertuğrul Kardaşımız ille derya diye tutturur. Deryaya açılma arzusu da neyin nesi? Besbelli deryayı bilmez. Derya suyu tuzludur. Ne içilebilir, ne de ekin sulamaya gelir. Hatta derya suyu yemiş toprakta ot bile bitmez. Hayvanlarımız açlıktan kırılır.

“Peki, başkaca ne işe yarar bu derya? Selçuk Sultanına el-

çi koşup bozkırlarda toprak dilenmek niye? Başiboş Mongol cııldıgı gibi dolanıp durmak ne demek? Göç Türkmenin kanındadır belki ama artık yetti, kanımız dondu. Şu bitmez tükenmez göçe bir son verip atalarımızın yurduna yerleşme vaktidir. Yaşlıları, bebeleri, kadınları düşünmek zorundayız. Beyliğe soyunduğun için herkesten çok senin düşünmen lâzım Ertuğrul Kardaşım. Lâkin gendinden gayrisini bir yol düşündüğün yok.

“Gençsin, sağlığın da yerindedir hamdolsun; önüne Kaf Dağı çıksa üstünden aşar, Cehennem ateşi yolunu kesse etrafını dolaşır, Sırat Köprüsünü geçer, yine göçe devam edersin. Biz bu macerayı burada noktalamaya karar verdik Ertuğrul Bey, atalarımızın yurduna dönüyoruz. İsteyen arkamızdan gelir, istemeyen nereye isterse oraya gider, serbesttir. Diyeceklerim bu kadar.”

Ağabeyi susunca, Ertuğrul bakındı. Bazıları memnun, bazıları mahzundu. Urhan gözleriyle kahkahalar atıyor, bakışlarıyla Sungur Tekin’i kutluyordu. Sert çıkmamak için kendini tutmaya çalışarak:

“Büyük ağabeyimsin” diye konuştu, “Sözüne söz çıkarmamı vaziyetin nezaketine ver, yoksa sana baba hürmeti duyururum. Lâkin söylediklerin içimi dağlar, yüreğimi ağzıma getirir. Mongol kapımızda, hangi akıl ile buyur çekelim yahut hangi akıl ile gidip kendimizi kucağına atalım? Atalarımızın toprağına dönelim demektesin, bunca yıl, bunca iş sonra ata toprağı mı kaldı? Harzem’de taş taş üstünde bırakmayan kötü Mongol bize ata toprağımızı bırakır mı?

“Her tarafın nasıl karman çorman olduğunu görmez misin? Bizim yerimiz, Müslüman olarkten, Oğuz olarkten, Müslüman Oğuzun yanıdır. O da şimdi Diyar-ı Rum’dadır. Adına Selçuklu derler. Onlarla el birliği, gönül birliği edersek belki kötü Mongol selini durdurabiliriz. Eften püften sebeplerle parçalanırsak, Mongol selinde boğulur gideriz. Demem

o deme ki, şu sıra Anadolu içlerine girip Selçuklu ile el birliği edip putpereste set olmak lâzım. Selçuk Sultanı bize yurdu-
nu açmışken, eski topraklarımız diye tutturmanın manası var
mı?”

“Selçukluya kuvvet olduk diyelim, ya Selçuklu kaybeder-
se?”

Sualin Bodur Hoca’dan gelmesi, nedense herkesi şaşırttı. Bodur Hoca’nın soru sormasına kimse şaşırmayacaktı ya, su-
ali Ertuğrul’un fikrine karşı çıkma havasındaydı. Oysa Bodur Hoca, Ertuğrul’u evlâdı bilirdi. Okutmuş, öğretmişti. Şimdiye kadar da hemen her işte arkasını tutmuştu. Tutup Yahşi Hoca’ya, “Ertuğrul’un beyliğini ilk kim destekleyecek?” diye sor-
salar, kendisinden önce Bodur Hoca’nın ismini verirdi. Ama artık emin değildi. Gözleri şaşkınca açılmış, Bodur Hoca’ya dikilmişti. “Sen de mi?” diyordu gözleriyle, “Sen de mi Bodur Hocam?”

Bütün gözlerin kendisine dönmesi, Bodur Hoca’yı rahatsız etmiş benziyordu. Bağdaş kuruşunu değiştirip diz üstü geldi. Bir iki öksürdü:

“Mongol, Ertuğrul’un tabiriyle korkunç bir sel” diye devam etti konuşmasına, “Yakıp yıkmaya, can almaya, baş alma-
ya, kan dökmeye deli; hem de çokluk. Vaktizamanında Har-
zem’le Selçuklu elbirliği etselerdi, bir de Halifenin desteğini alsalardı, belki Mongolu yenerlerdi. Lâkin talih, Mongolun üzerlerine geldiği bir zamanda aralarına kılıç soktular, birbir-
lerini vurmaya başladılar. Harzem ile Selçukî cenge tutuştu. Çelik iradesiyle coşkun imanını Mongola karşı kullanan ve yer yer Mongol putunu yıkan Celâlüddin Mengübürti Sultan, Selçukîye mağlûp düştü.

“Neden dersenez, gönülsüz muharebe etti. Mongollarla cenk ederken içinde duyduğu gaza şevkini Selçukîler karşın-
da duymadı. Askeri, Mongol karşısında coştığı gibi coşmadı. Bunun da sebebini sorarsanız, her iki tarafın da ‘Allah Allah’

diyerek cenk edişlerinde arayın derim. Ne halse olan oldu, biz kendi derdimize yanalım. Yanarken de sualimize cevap arayalım: Selçukî mağlûp olursa ne eder, ne yaparız?”

Gözlerini Ertuğrul’un gözlerinden ayırmadan konuşmuştu. Hâlâ da Ertuğrul’un gözlerine bakıyordu. Ertuğrul, Bodur Hoca’dan gelen sorunun şaşkınlığını üstünden atmış, Bodur Hoca’nın samimiyetine sığınıp cevabı hazırlamıştı:

“Bodur Hocamdan aldığım ders, kul kısmının sadece sebeplere müracaat etmesi gerektiği yolunda. Elbette kaderin hükmüne karşı çıkılamaz. Ben Bodur Hocamın talebesi olaraktan, hocama, verdiği dersi hatırlatmak mecburiyetindeyim. Bodur Hocam, biz istesek de istemesek de kader hükmünü verecektir. Selçuklu’nun koluna kuvvet olma arzumuz, devlet olma arzumuzla birleşmiştir. Sebebe tevessül babındadır.

“Kulca tedbirdir. Selçuklu yenilirse bir kapı kapanmış olur ama ben hocamdan öğrendiğime göre, bir kapıyı kapayan Mevlâ, isterse bin kapıyı açabilir. Bu yolda ümitsizlik yoktur. Alnımızda devlet yazılıysa, bunu Mongol bile değiştiremez, yok olmamız yazılıysa bunu da Selçuk Sultanı değiştiremez. Müslüman olaraktan bize düşen Müslümana, Oğuz olaraktan bize düşen Oğuz’a yardımdır. Bu sebeple yola devamın hakkımızda hayırlı olacağı inancını taşıyorum.

“Sungur Tekin Ağam, denizlere açılma isteğimi alaya alır. Deniz suyu ekin sulamaya elverişli değilmiş, içilemezmiş, deniz suyunun değdiği toprakta ot bile bitmezmiş. Bunu Kayı Han’ın bebeleri de bilir. Bilmedikleri, denizlere yüz tutmadan yerleşik düzene geçmenin mümkün olmadığı gerçeğidir. Derya suyu soluk borusu gibidir yiğitler; aşiretler, boylar, acunlar oradan soluklanır. Gelin birlik olalım, güneşin battığı yerde yeni topraklarımızı arayalım. Orada bereket vardır, orada devlet vardır, orada Peygamber Efendimizin müjdesi vardır. Gün dola harman ola. Belki günün birinde Konstantiniyye’yi

fetheder de mutlu asker oluruz. Belki o uğurda ölüp şehitliğe ulaşırız. Konup göçmek bize dahi güç gelir, lâkin başka çare kalmayınca...”

“Çare vardır!” diyerek sözünü kesti, Gündoğdu Bey, “Eski topraklarımızın suyu mu çıktı? Niye dönmeyelim? Çarenin iyisi atalarımızın yurduna dönüştür. Ne güzel birlik beraberlik içindeyiz. Eski topraklarımıza gidişte hepimiz sana itaat ederiz kardaşım Ertuğrul, itaatimizi kırma, başımıza baş ol. O takdirde en küçüğümüz olduğunu unutup seni kendimize başbuğ, aşiretimize bey yaparız. İlle derya ve denize açılalım diye tutturma. Bu inadın bizi böler. Bunun da vebali senin boynunda kalır. Kıyamete kadar hem yanar, hem yakarsın. Biz ağaların olarak kararımızı vermişiz; bundan sonra tek bir defa göçeceğiz, o da atalarımızın yurduna gitmek için. Gidip konacağız. Ne Harzem’e vergi vereceğiz, ne Selçukî’ye köle olacağız. Düşman gelirse, topraklarımızda düşmanca karşılayacağız, dost gelirse dostça ağırlayacağız. Sungur Tekin ağamın dediği gibi, işi parmak hesabına dökelim, olsun bitsin. Uzatmaya ne ihtiyaç var? Nasılsa kararınız verilmiştir.”

Ertuğrul, göz ucuyla Yahşi Hoca’yı yokladı, derin düşüncelere dalmıştı. Bodur Hoca’ya baktı, kızgın kızgın söyleniyordu. Fakat kendisine mi, yoksa ağabeyinin sözlerine mi kızdığını kestiremedi. Cevaba davranması lâzımdı. Bunu biliyor ama içinden konuşmak gelmiyordu. Hele ağabeyinin son sözlerinden sonra. “Kararımızı verdik” demişti. Mademki kararlarını vermişlerdi, ne konuşacaktı? Galiba durumu kurtarmak, kendilerini haklı göstermek için bu toplantıyı yapmışlardı.

Eskiden toplantılar böyle yapılmazdı. Her toplantı törelere uygun olurdu. Toplantı öncesinde kimse kimseyi etkilemeye çalışmaz, gruplaşmalar meydana gelmezdi. Kim ne düşünüyorsa toplantıda açıkça söylerdi. Herkesin fikri saygı görürdü. Görüşler çatışır, en uygunu seçilip karara dönüştürülürdü. Anlaşılan bu meşveret başka türlü bir meşveretti. Herşey

önceden kararlaştırılmış bir danışıklı dövüştü. Kendisinden onay bekliyorlardı. Sadece onay. Bu durumda konuşmanın, dil dökmenin, akıl yolunu, mantık yolunu işaretlemenin bir anlamı kalmıyordu.

Tekrar Yahşi Hoca'ya baktı. Bu sefer onun gözlerini üstünde buldu. Göz kapaklarıyla "Konuş" işareti yapıyordu. Bir bildiği olmalıydı. Herhalde söylenmesi gerekli herşeyin, Ertuğrul tarafından, bu tarihî toplantıda söylenmesini arzuluyordu. Ümitlendi. Belki kopuk noktaları birleştirmek hâlâ mümkündü. Belki büyük bir yanlıştan dönülebilirdi.

Bu ümitle söze girdi:

"Ağalarım, bu sözleriniz nasıl sözler? Sanki kocalar meşveretine danışmak için değil de kararınızı kabul ettirmek için geldiniz. Böyle düşünmek istemiyorum lâkin konuşmalarınızdan, hal ve tavırlarınızdan başka bir mana da çıkaramıyorum. Hep eski topraklara dönme kararınızdan bahsediyorsunuz. Böyle bir karara varmış iseniz meşveretin ne gereği var, niçin toplandık, niye konuşuyoruz?"

"Çünkü meşveret sünnettir."

Fısıltılar bıçak gibi kesildi. Gözler bir kere daha Bodur Hoca'ya döndü.

"Evet" diye devam etti, Bodur Hoca; "Dediğim gibi meşveret sünnettir. Hem de töredir. Peygamber Efendimiz de, kadim törelerimiz de meşveret etmemizi buyuruyor. Adına kurban olduğum Resulullah Efendimiz, yapacağı her işi, eğer o konuda vahiy gelmemişse, ashabına danışır, onlarla meşveret ederdi. Ve dahi çoğunluğun kararına tâbi olurdu. Meşveretten çıkan karar gendi kararının tersi de olsa uyardı. Binaenaleyh biz de sünnet üzere toplandık, meşverete oturduk. Şunu bunu peşin hükümlü olmakla ithama lüzum yok. Şimdi ortada iki taraf var: Bir taraf atalarımızın yurduna dönelim, selâmetimiz oradadır diyor; diğer taraf ise Rum ellerine gidip, deryaya açılardan devlet olacağını iddia ediyor. Bu durumda yol çatal-

laşmıştır. Öyle ya tarafların hangisine uyulacaktır? Anlamak için parmak hesabına müracaat edeceğiz. Ekseriyet hangisini isterse azınlık ona tabi olacak. Sözlerimde hilaf var mı Yahşi Kardaş?”

Bütün başlar aynı anda Yahşi Hoca'ya döndü. Düşünce-
li görünüyordu. Bodur Hoca'nın sorusunu duyup duymadı-
ğı, daha ötesi, Bodur Hoca'yı dinleyip dinlemediği belirsizdi.
Kendisi burada, kafası kimbilir nerelerde idi. Hayal ötesini ya-
şıyordu. Hayali, dev bir şahinin kanatlarına takılmıştı. O ka-
natların gölgesi yeni bir dünyayı kucaklıyordu. Yemyeşil ova-
lar, şırl şırl akan ırmaklar, köpük köpüğe kabilen denizler,
bulutları okşayan ağaçlar, azametle yükselen dağlar, meralarda
otlayan sürüler, kaynaşan mutlu insanlar ve Konstantiniyye'yi
açan kılıçlar; hepsi dev şahin kuşunun kanatlarının gölgesin-
de sereserpe yatıyordu. Hayalinde bir güneş doğuyor, yıldız-
lar birer birer kayboluyordu. Bodur Hoca'nın sesini belli be-
lirsiz duydu. Sanki çok uzaklardan, şu arka arkaya kaybolan
yıldızlardan geliyordu. “Hilafım var mı Yahşi Kardaş?” suali
ise hepten yitikti. Güneşe boyun eğen bir uçuk yıldızla birlikte
silinmiş, gitmişti.

Başını kaldırdı. Üstüne çevrilmiş yüzlere gülümsedi:

“Meşveret hakkında söylediklerinin hilafı yok, lâkin doğ-
ruları yanlışlara yol açmakta kullanmak, hataların en büyü-
ğüdür.”

“Bu ne demeye gelir şimdi Yahşi Kardaş?”

“Şu demeye gelir ki Bodur Hocam, Anadolu'ya gelişin dö-
nüşü yoktur. Dönüş yolunu Mongol kılıcı tıkamıştır. Mongol
milleti atalarımızın topraklarına bir güzel konmuştur. Düşün-
sene, burada Selçukîlerle yapmayı göze alamadığımız işi, ora-
da tek başımıza mı yapacağız? Yani Mongola meydan okuyup,
Mongolu yere çalıp, atalarımızın toprağına tekrar sahip çıka-
cağız, öyle mi? Bir olur işi söylemeniz de tutup baş sallasam,
gönül hoşluğu içinde doğru söylersiz desem; lâkin deminden

beri konuşulanlar, bana öyle geliyor ki, verilmiş gizli bir kararın ağız birliğiyle savunmasıdır; bir de o kararı onaylatma çabası. Dönüp Mongola köle mi olalım diye neden sormazsınız? Dünder'ı azarlar, Ertuğrul Bey'i utandırmaya yeltenirsiniz, lâkin ilk defa bu meşverette gördüğümüz yeni çehrelere niçin sesiniz çıkmaz? Cumhurun reyi makbul, amenna, ya rey verenin ehil olması icap etmez mi?"

Parmağını önce Dımışık Hoca'ya, arkasından Urhan'a dikti:

"Şu yeni çehrelerin ehil olup olmadığı nereden bellidir, kendilerini ne ile ispatlamışlar? Madem herşey açıkça konuşulacak dendi, konuşalım: Şu derviş kılıklı Dımışık Kardaşın aşiretimize katıldığı ne kadar oldu, ya şu Urhan Kardaşın meşverette işi nedir? Kısa bir zaman önce on adamıyla gelip aşiretinin Mongollar tarafından basıldığını, herkeslerin kılıçtan geçirildiğini, geriye kala kala bu kadar kaldıklarını, bize katılmak istediklerini söyledi; şimdiye kadar böyle hadiselerle çokça şahit olup çokça katılma gördüğümüzden buyur ettik, fakat hangi birimiz Urhan'ın hakkında, söylediklerinden fazlasını biliyoruz? Urhan'ın Kayı Han'a kabulü bile bir büyük iş iken, tuttuk en mahrem meselelerimizi görüştüğümüz meşverete aldık.

"Aldık dedimse, bu işten yeni haberdar olmalıyım. Ben buyur etmedim. Yanlış anlaşılmasın, Urhan'ın yahut Dımışık Kardaşın şahsına bir sözümüz yok, sözümüz onları meşverete dâhil edenlere. Diyeceğim, bu meşveretin töresi bozuldu, şimdiye kadar meşveretimize yeni birilerinin girmesi gerekince enine boyuna konuşulur, kişinin kendini ispatlayıp ispatlamadığı, yaşının ve bilgisinin elverip elvermediği tartışılır, ondan sonra müşterek bir karar verilirdi. Bu törenin ne sakıncası, ne gibi mahzurları görüldü de, hiç konuşulmadan, danışılmadan bir emrivaki yapıldı?

"Parmak hesabı, parmak hesabı diye yırtınmalar, sakın ki

şu yeni parmaklara duyulan güvenden gelme olmasın? Görebildiğim kadarıyla aşiretimize şöyle böyle altı ay içinde katılanlardan yedisi toplantımızda bulunuyor. Biz on bir kişiydik, iki elin parmaklarından bir fazla, hep böyle olduk, ölenlerin yerine yenilerini aldık, alırken de hep dikkatli hareket ettik. Bu işe en ehil olanlar arasından en iyilerini seçmeye çalıştık. Belki bu yüzden kararlarımızda hep ittifak hâsıl oldu. Fakat şimdi vaziyet bambaşkadır. Aramıza danışksız katılanlarla, ettik iki elin parmaklarının iki katından üç eksik, buna neden ihtiyaç duyuldu? Bodur Hoca, şu yeni katılmaları önceden bildiğini sakın söyleme...”

Bodur Hoca başını iki yana sallayıp,

“Bilmiyordum” dedi.

“İyi, bunu duyduğuma sevindim. Öyleyse teklif ediyorum, aramıza yeni katılanlar çadırı terketsin, eskiden olduğu gibi biz bize görüşelim, biz bize karar verelim; buna ne buyrulur?”

Ertuğrul’un yüreği serinlerken, Sungur Tekin’le Gündoğdu, aynı anda yerlerinden fırlayıp, aynı şekilde bağurdılar:

“Olmaz!”

Yahşi Hoca onların büyük telâşına acı bir gülümsemeyle karşılık verdi:

“Beyimin oğulları çokça heyecanlı görünür, niçin olmaya-
cağını da söyleseler rahatlayacağız.”

“Çünkü” diye önüne bakarak konuştu Sungur Tekin, “Şey için olmaz; onlar bizim arkadaşlarımız, dostlarımızdır. Gündoğdu ile benim yani... Dımışık Hoca derin bir âlimdir. Bilge kişidir. Urhan Bey dersiniz bize bizden yakın dosttur. Geldi geleli, her işimize koşmuştur. Adamları bizimkilerden daha iyi çalışmıştır. Her biri boyumuza, soyumuza sadık olduğunu ispatlamıştır. Buna binaen toplantımıza buyur ettik. Meşveretimize aldık. Onlardan biri dışarı çıkarılırsa biz dahi çıkarız.”

“Demek böyle” dedi Yahşi Hoca, çevresine bakmadan, “Beyimizin oğullarının meşveretten çekilmelerini elbette iste-

meyiz. Madem ki kalmalarını arzulanıyor, kalsınlar. Lâkin oy kullanmasınlar. Makul müdür Bodur Hoca?”

Bodur Hoca'nın cevap vermesine kalmadan Gündoğdu atıldı:

“Mümkünü yok, kabul edemeyiz. Kendilerine oy kullanacaklarına dair sözümüz var. Biz bey oğluyuz, verdiğimiz sözü tutarız.”

“Öyle” diye acele ile perçinledi Sungur Tekin, “Bey oğlu olarak verdiğimiz sözü ne çiğner, ne çiğnetiriz.”

“Peki, ama ortada bir sebep yokken neden böyle bir söz verilmiş?” diye sordu Ertuğrul.

“Böylesi münasip bulunduğu için” diye cevap verdi Sungur Tekin, “Meşverete katılan oy kullanır, töre budur. Onlara bu hak verilmezse biz dahi oy hakkımızı kullanmayız, bildiğimizi yapmakta da kendimizi serbest sayarız.”

Yahşi Hoca dayanamadı:

“Ne biliyorsunuz ki beyimin oğlu?” diye sordu sert bir tavırla.

“Çok şey” derken ayağa kalktı Sungur Tekin, “Caniler kiralanıp canımıza kast olunmuştur. En yakınlarımızın bu işe kalkıştığı yolunda rivayetler ayyuka çıkmıştır.”

Kimi kastettiği beliydi. Zaten gözlerini kardeşi Ertuğrul'a dikmişti. Ertuğrul'un buna karşı tepkisi sert oldu. O da ayağa fırladı:

“Neee!” diye bağırды, “Ben mi canına kast ettirmişim?”

“Rivayet odur.”

“Peki, bu rivayeti çıkaranların kim olduğu malûm değil mi? Senin ve Gündoğdu Kardaşın dost dediğiniz Urhan Bey, Dımışık Hoca ve adamları yaymadı mı bu alçakça iftirayı?”

“Asıl iftira şimdi senin yaptığındır.”

“Cana kast eden densizin gözlerinin önünde zehirlendiği de yalan mı peki?”

“Ecel yettikte kul kısmı ölür.”

Ertuğrul çaresizlik içinde kalabalığa baktı:

“Medet ey ümmet-i Muhammed, artık bu kadarına akıl erdiremiyorum. Kardaşa güvenmeyip şunun şurası birkaç aydır aramızda bulunan kişilere güvenen kardaşlığı ben anlayamıyorum. Bir şeyler dönüyor. Sanki herşey önceden tertiplenmiş. Sanki herşey inceden inceye hesaplanmış. Naçar kaldım.”

Bir an çıkıp gitmeyi, bundan sonrasını başına buyruk yaşamayı düşündü ama hemen bundan vazgeçti. Bunu yapamazdı. Kayı Hanlıları bir kumpasın ortasında bırakamazdı. Sonuna kadar mücadele etmeli, doğru bildiği yolda yürümeliydi. Yerine oturdu.

Ertuğrul’un sözleri kimilerini uyandırmıştı galiba, dik dik Urhan’a ve Dımışık Hoca’ya bakmaya başlamışlardı. Onların Kayı Han’a katılmasıyla birlikte hızlanan olumsuzluklar bir bir hatırlanıyordu. Moğol baskınları artmış, hırsızlıklar çoğalmış, genç erkeklerin ve kızların kaçırılması olayı sık sık yaşanmıştı. Moğol çapaçulları, Kayı Han’ın gideceği her yeri önceden nasıl biliyor da, en uygun yerlere pusu kurabiliyorlardı? Bunun bir sebebi olmalıydı.

Yahşi Hoca konuyu açma kararıyla öksürdü.

Bunu ilk hisseden Urhan Bey oldu.

İşler daha fazla sarpa sarmadan davranmalı, kafaları karışık kalabalığa daha fazla düşünme fırsatı vermemeliydi. Aksi takdirde bütün emekleri boşa gidecekti.

Masum, ağlamaklı bir tavırla konuşmaya başladı:

“Benim yüzümden içinize fitne girmesini istemem. Beyimizin oğullarının arasını açmak gibi bir günahı omuzlayamam. İşte meşvereti terk ediyorum. Hoşlukta kalın.”

Kapıya yürüdü. Hemen ardından Dımışık Hoca da kapıya yürüdü. Sonra onlarla birlikte ilk defa meşverete katılanlar ayaklandı. Derken Sungur Tekin,

“Lanet olsun!” diye bağırdı, yeri tekmelercesine yürüyerek çadırı terk etti.

Onu sessizce Gündoğdu izledi. Sonra Kul Hasan'la iki ihtiyar adımlarını sürüye sürüye çıktılar. En sonunda Bodur Hoca kalktı. Ertuğrul'a, Yahşi Hoca'ya ve diğerlerine uzun uzun baktı:

"Allah yardımcınız olsun" dedi.

Yahşi Hoca kendi içine yıkılmıştı. Çok şey söylemek istiyor, ama söyleyemiyordu.

"Şu yaptığın işin doğruluğuna inanıyor musun Bodur Hoca?" diye sorabildi nihayet.

"Elbette" diye cevap verdi Bodur Hoca, "Bütün kalbimle doğru olduğuna inanıyorum. Eski topraklarımıza dönersek daha iyi şartlarda yaşayabileceğimize eminim."

Yahşi Hoca iç çekti:

"Öyleyse Bodur Hoca, Allah sizin de yardımcınız olsun."

Bodur Hoca da çıktı.

Arkasında bir kabir sessizliği bıraktı. Meşveret çadırında kalan beş kişinin sanki nutku tutulmuş, şaşkınlık, çelikten bir kısıkaç gibi yüreklerine sarılmıştı. Diğerleri neyse de, Bodur Hoca'dan böyle bir hareket beklemiyorlardı. Sessizlik uzadı. İlk defa aşirette mühim bir fikir ayrılığı çıkmıştı. Meşverete ehil olmayanlar alınmış, töre bozulmuştu. Buna itiraz edeceklerden ilki Bodur Hoca iken, yazık ki, onlara uyuyordu. Bu tavır aşireti bölünmeye götürürdü.

Ruhları üşümüştü. Ertuğrul sığağa rağmen titriyordu. Yahşi Hoca kaskatı kalmış, kıpırdayamıyordu.

İlk toparlanan Ertuğrul oldu. Yanındakilere tek tek baktı. Hepsisiyle göz göze gelmeye çalıştı. Ama sadece Yahşi Hoca ile göz göze gelebildi. Diğerleri tereddüt içinde kıpırtısız oturuyor, ısrarla önlerine bakıyorlardı. Ağlamaklı olduklarına emindi. Oysa kendisinin böyle bir duruma ağlamaya bile hakkı yoktu. O, bey oğluydu. Bey oğlu gibi davranmalı, iradesini zorlayıp gerekirse ruhuna duygusuz bir zırh giydirerek doğru olanı yapmalıydı. Bu insanları kendi hallerine bırakırsa

bir daha toparlanamaz, toparlansalar bile derya ötesine geçemezlerdi.

“Beni dinleyin” dedi sessizliği paramparça ederek, “Gündüz Ağamı dinlediğiniz gibi dinleyin. Bir kumpas karşısındayız. Ağamı öldürmeye yeltenip suçu üstüme atanların bir komplosudur bu. Elbette dahasını öğreneceğiz. Şimdilik şunu bilmelisiniz ki, ben baba vasiyetlisiyim. Onu dinler gibi beni dinlemeye andınız var. Sizden sözünüze sahip çıkmanızı istiyorum.”

“Sahibiz” dedi Yahşi Hoca, taze bir ümitle, “Devam et.”

Konuşmasını sürdürdü...

Titrek bir sesle konuşmaya başlamıştı ama konuştuğu açılmış, konuştuğu sesinin nemi dağılıp gürleşmişti. Artık kuru, yalın, mantık dokusu sağlam bey tavrıyla konuşuyordu.

Sıra hedeflerini açıklamaya geldi:

“Hedef günbatımına göçtür” dedi, “Derya ötesine. Bu aynı zamanda devlete göçtür. Kararı böyle verirseniz mübarek ola...”

Yahşi Hoca yine dalmıştı. Kendi kendine bir şeyler mırıldanıyordu:

“Yolunu bulsa,
Yürüse yürüse,
İlini bulsa...”

Görüşme gece yarısı sonrasına kadar sürdü.

Çadırdakiler sonuna kadar Ertuğrul’u desteklemeye yemin ettiler.

* * *

Ertuğrul, çadırdaki yalnız kalınca, başını ellerinin arasına gömüdü. Çatlayacak gibi ağrıyordu. Öyle bir ağrı ki, etse etse, ancak Lokman Hekim’in kerametli ilâçları kâr ederdi. Ağabeylerinin hayali beynini mıncıklıyordu. Yok, böyle bir ağrıya Lokman Hekim’in kerametli ilâçları bile kâr etmezdi. Problemi çözme-

li, Bodur Hoca'yı Dımışık Hoca ile aynı çizgiye getiren sebebi bulmalıydı. Bu öyle basit birşey değildi. Kayı Hanlının birlik ve beraberliğine birileri musallat olmuştu. Bir süredir bunun farkındaydı.

Farkındaydı ya, sebep şudur diye kestirip atacak kadar bilgisi yoktu. Ama bu bilgiyi edinecekti. Ne yapıp yapacak, Kayı Hanın birlik ve beraberliğini kemiren sinsi kumpası ortaya çıkaracaktı. Fazla vakti de yoktu. Acele etmeli, bir an önce gerçeği bulmalıydı. Aksi halde bölünme meydana gelecek, günün birinde devlet olma hayali seraba dönecekti.

İçeri bir tasla ayran getiren hanımını fark edemeyecek kadar dalgındı. Bu çadırın meşveret çadırı olduğunu, bitişik çadırdaki karısıyla çocuklarının bulunduğunu unutmamıştı. Kendisi burada, fakat aklı o sinsi kumpasın ardındaydı. Korkunç sırrın peşinde koşturup duruyordu.

"Günbatımına göçü kabul etmediler, öyle mi?" diye sordu, karısı.

Ertuğrul'un hayallerini, tasarılarını Gülaçtı, herkesten daha iyi biliyordu. Bir yastığa baş koyduklarında fısıfısı anlatır, Gülaçtı'nın hayaline sığmayan engin ufuklardan bahsederdi. Hayaline sığmaz, fakat onları Ertuğrul anlattığı için inanırdı. Çadırdaki bağrıışmaları duyduğunda, hayra yormamış, meşveretin bitmesini sabırsızlıkla beklemişti. Biter bitmez de bir tasa ayran doldurup Ertuğrul'a koşmuştu. Çadıra girip kocasının yüzünü görünce ürktü. Ertuğrul, başka hiç bir zaman görmediği kadar bitikti. Herşeyi anladı. Yüreği çığlıklar atarken kıyısına çömeldi. Ayran tasını uzattı:

"Kabul etmediler mi?" diye sordu tekrar.

Ertuğrul kaskatıydı. Ayran tasını dudaklarına götürürken elleri titriyordu. Yarısını içti. Tası karısına verdi:

"Ya" dedi yanıkça, "Etmediler. Ağabeylerim, en başta Bodur Hocam yanlarında, birkaç da ihtiyar ve her nasılsa meşverete sokulmuş Dımışık Hoca, Urhan ve tanınp tanınmadığı şüphe-

li birkaç yeni gelen. Bu meşveret değil, tuzaktı Gül Kadınım. Kocanın bu derece saf olduğunu bilir miydin? Tuzığa düştüm.”

Gülaçtı’nın bağırıp çağırmasını, kızıp köpürmesini bekledi bir zaman. Fakat Gülaçtı sakindi. Sinirine dokundu birden. Sert bir hareketle ayran tasını kaptı. Üç “Bismillah”ta hepsini bitirdi. Ama yüreğinde yalınlanan şüphe ateşini bununla da söndürememişti:

“Konuşsana kadın!” diye kızdı, “Bir şey söylesene! Saflığı-mı, hatta ahmaklığımı yüzüme vursana! Desene: ‘Senden bey değil keçi çobanı bile olmaz’ desene hadi! ‘Sen Kayı Han’ı idare edemezsin!’ diye çıkışsana. ‘Hayallerinin kurbanı bir zavallı-sın!’ diye bağırsana bana. Hadi bağır!”

Gülaçtı, tası alıp yere bıraktı. Ertuğrul’un ellerini tuttu, gözlerinin içine bakarak:

“Bunların hiçbirinin doğru olmadığını sen de benim kadar biliyorsun bey efendim. Kızgınlığın yularını çek, gemi aزیya almış öfke atını durdur da salim kafayla düşün. Herşeyde bir hayır var desem rahatlar mısın? Doğru bildiğinden şaşma desem, teselli bulur musun?”

Başını dizlerine koydu:

“Adım Gülaçtı iken, Gül yapan beyim, gülün dikenini olur derler ya, dikenini parmağına batacağına yüreğime batsın razı-yım, seni mahzun görmemek için yoluna baş korum. Beyim, bir karar vermişsen sakın kararını çiğneme. Kadın aklım faz-lasına ermez, ama kendi verdiği kararı çiğneyen beyin bütün kararlarını çiğnerler; kendi sözünü tutmayanın sözünü tut-mazlar; inandığını yapmayana inanmazlar. Yüz inanmış gö-nül, tereddüt içinde ne yapacağım kestiremeyen yüz bin insa-na bedeldir diyen sen değil misin? Düşündüğünü yapmak için yol tutmaya bak. Söyleyebileceğim bu kadar. Babasız büyümüş bir kızdan daha fazlasını bekleme. İstersen var, anana danış.”

Boş tası alıp yıkamaya çıktı. Ertuğrul, bunun bir bahane-den ibaret olduğunu biliyordu. Gülaçtı her zamanki gibi an-

layış göstermiş, fikrini söyledikten sonra, kararı kendisine bırakmak için çıkmıştı.

Birden kendisini terk edilmiş hissetti. Yapayalnız, kimse-siz, aciz ve zayıf buldu. Acıtıcı, zorlayıcı bir duygu idi. Fakat pek uzun sürmedi. Kendisini aştı. Beyliğe tutundu:

“Ne yalnızlığı be hey!” dedi kendi kendine, “Ben bey oğlu beyim, ne kararımı çiğner, ne de kimseye çiğnetirim! Baba vasiyetlisi aşiret reisiyim ben! Cennetmekân pederimin hedefine yürüyüp ata mirası rüyanın gerçekleşmesi için çalışacağım. Aşiretimi simgeleyen şahin kuşu dünyayı kanatlarının altına alıp yüzyılları kucaklayacak. Bunu ne Mongol durdurabilecek, ne Dımışık, ne Urhan ve ne de Bodur Hoca...”

Ertuğrul, beylik kararını kendi içinde de perçinlerken, Sürmeli Hafız sabah ezanını okuyordu. Diğer sabah ezanlarından daha yanıkça, daha inlemeli...

“Yakma Sürmeli Hafız” diye mırıldandı, “Zaten yanmaktayız.”

Abdest alıp mescit çadırına yöneldi.

Namazdan sonra Yahşi Hoca ile yan yana yürürken kalbi-ni beter dağlayan bir manzara ile karşılaştı: Bazı çadırlar sökülmeğe başlanmıştı bile. Çadırlarını sökmeye uğraşanlar selâmını almadılar.

“Neler oluyor Yahşi Hocam?” dedi ağlamaklı.

Yahşi Hoca hiç renk vermedi, etkilenmemiş görünüyordu:

“Sen bunlara aldırma” dedi, “Bunlar kararsız, ne yaptıklarım bilmiyorlar. Unutma ki sadece tereddütsüz inanan, inandığı yolda yürüyen ve düştüğü yerde kalkmasını bilen topluluklar devlet kurar.”

“Bizimkisi devlet yolu mudur peki?”

“Sağlam durur, sağlam yürürsen odur.”

Yine de çadırına yüreği iki parça döndü.

Yahşi Hoca ise saatlerce elleri arkasında çadırların arasında dolandı. Geri dönüş hazırlığı yapanlarla konuştu. İçi sıkıldı.

Öğle üzeri tepeye doğruldu. Orası seyran yeri idi. Zaman zaman bunalan ruhunu tepeye çıkarır, ufkun sonsuzluğuna dalıp geleceği düşünerek rahatlamaya çalışırdı.

Tepeye varınca, Akça'nın sabırsızlığına tosladı:

"Hele deyiver kurban olduğum Yahşi Hocam, neler oluyor, gördüklerim doğru mudur, bazı çergiler niçin sökülüyor, neden bazı dostlar selâmımızı almaz olmuştur, selâmı esirger olmuştur. Deyiver, kurban olduğum."

Yahşi Hoca Akça'yı çepeçevre saran yedi sekiz kişiye bakarken ruhu bunalanların sayısının arttığını düşündü. Sonra ne cevap vereceğini kestirmeye çalıştı. Kayı Han'ın bölündüğünü nasıl söyleyecekti? Akça da amma sabırsızdı:

"Hadi Hocam, susmasana!"

Akça'nın dil dökmesi, Yahşi Hoca'nın dalgın ve küskün bakışlarında bir değişiklik meydana getirmeyince, Delibozuk Hıdır, elinde nicedir tuttuğu taşı öfkeyle fırlatıp sözü aldı:

"Seninkine de lal kesilme denir a Yahşi Hocam! Yaşının yaşımızdan az biraz büyük oluşuna bakmadan hocamız demekte ve dahi hürmet göstermekteyiz. Hürmette bir kusurumuz olursa bağışlansın, velâkin içimden geçenleri dememiş olmayacak; şu meşveretten çıktın çikalı gün döndü, öğlen oldu; lâkin mübarek bedenini çergiler arasında dolaştırmaktan geçip iki çift laflamaz da merakımızı gidermezsen, bizim adımıza koca çadırdaki meşverete kurulman kaç gele Hocam, seninkine dense dense..."

"Lal kesilme denir!" diyerek sözünü kesti Yahşi Hoca, "Dahası Hıdır ihvanım, bizimkisine küçük dilini yutmak da denir; korkma, söyle. Biz dilimizi yuttuk da ne söyleyeceğimizi hepten şaşırdık. Bizden duymayıp gendi gözlerinize göresiniz diye boşa beklemedeyiz. Görmeye başladınız bile; çergiler şimdiden sökülüyor, Sungur Tekin'le Gündoğdu Beyimiz, bir de Bodur Hocamız ve dahi onlara uyanların zoruyla aşiret paramparça oluyor.

“Konuşma vakti değil, ağıt yakma vaktidir bu vakit. Ben ne diyeceğimi zaten öyle bir şaşırma şaşırılmışım ki, gayri yüz yıl daha yaşasam toparlanabileceğim şüpheli. Böyle bir hale neylesin Yahşi Hocan, hay kurban Hıdır? Neylesin ilim ki, dinleyeni yoktur. Bey kısmı laf dinlemez, söz anlamaz oldukta, hocaların hükmü geçmez, ihvanlar. Aşiret bölünmesin dedik, parçalanmasın dedik; ileride izzet, devlet; geride esaret, zillet var dedik; dedik ya gendimiz konuşup gendimiz dinledik.

“Sungur Tekin’le Gündoğdu Bey bir yanda, Ertuğrul ile Dünder diğer yanda. İsterdik ki, koca çadır önünde dikili tuğlar birleşsin de yürüsün; isterdik ki, Kayı Han yurt tutsun, tutsun da bu göç rezilliğinden kurtulsun. Dinletemedik. Sungur Tekin olmazlandı, Gündoğdu dahi olmazlandı. Aralarında çoktan anlaşıp karar vermişler bile. Döneceğiz diye tutturdular. Bodur Hoca gibi ilim, irfan sahibi birkaç ihtiyar da onları destekleyince, elimiz böğrümüzde kalıverdik.”

“Aşiret parçalanırken he mi?”

Delibozuk Hıdır’ın öfke tandırında kızmış sesi idi. Kahırlı, küskün, ylgın ve hepsinin üzerinde kızgın sesi:

“Parçalanırsak büyük aşiretlere yem oluruz, ardımızda Mongol belâsı eksilmiş değil, Mongola yutuluruz diyemediniz ha! Adam safında sizi meşverete gönderende kabahat!”

Kalabalığa döndü, aynı kızgınlıkta, aynı kararlılıkta bağırdı:

“Şimdi gidip kılıç zoruna aşireti birleştirmek yok mudur canlar, mızrak savurup kalkan tutaraktan, kefen niyetine ak kaftan kuşanarakтан çadırların arasına dalıp ‘Be hey izansızlar, bu nedir bre?’ yollu naralanıp delişmenleşmek yok mudur?”

Sonra da yere çöküp ağlamaya başladı:

“Biz bittik bre canlar, biz hepten silindik bre! Belimizi doğrultamayız gayri. Bu parçalanma ile devlet hayali de güme gider, aşiret de...”

Hızla kalktı:

“Ne durursuz hâlâ? Kocaların yapamadığını biz yapalım.”

Yahşi Hoca, Akça'ya baktı. Aklından geçenleri kestirmeye çalıştı. Alnındaki damarlar fena kabarıp morarmıştı, ama gözlerinde Hıdır'ın delişmenliği yoktu. Sakin ve soğuk bakıyordu. Rahat bir soluk aldı. Akça da Deliboşuk Hıdır gibi düşünse, bunlar birlikte Ertuğrul'a gidip böyle iken böyle yapmalı deyip, Allah göstermesin, aşiretin yarısına diğer yarısını kırdırır-lardı. Çok şükür Akça'da böyle bir niyet görünmüyordu. Yine de içinden geçenleri yoklamalıydı:

“Sen ne demektesin bakalım Akça? Bu gidiş nasıl bir gidiş-tir sana kalsa?”

Akça'nın gözleri düzlüğe indi. Bir süre sökül en çadırlara baktıktan sonra, daha durulmuş olarak Yahşi Hoca'ya döndü:

“Ne denir ki Yahşi Hocam, denecek söz kalmış mıdır? Gideni kılıç zoruyla yolundan çevirmek mümkün olsa, şimdiye biz çoktan dönmüştük. Buraya gelene kadar kaç bin kılıç gerildi önümüze; ne oldu? Yine geldik. Bu gidişi kılıç gücüyle engellesek bile kalışın tadı kalmaz. O bir zoraki kalış olur ki, ilk fırsatta bizi tersinden vurup yere serer. Daha fenası, aşiret içi-ne kılıç girerse bir daha da çıkmaz. Yok, hayır; kılıç çare değildir. Hıdır'ın dediği, laf ola beri gele hesabıdır; gendisi heyecan sağanağına tutulmuş, abasız ıslanır.

“Şuncağız kardaşın kanını akıtmayılan bu işin oluru olsa, kansız da olurdu. Yahşi Hocam, elinizden geleni yaptınız, amenna! Belki elinizden gelmeyi bile yaptınız, lâkin tufanı durduramadınız. İmtihan sırrına sarınıp kaderin hükmünü beklemekten gayri ne gelir elden? Kılıç çekip Mongolun bize edemediğini biz gendi gendimize mi edelim? Yok Hıdır kardaşım yok! Aramıza kılıç sokmayalım, kardaş kanının damlası bile bir aşireti kin deryasında boğar. Biz arkadaşlık hesabına büyüdük, kardaşça düşündüğümüz için büyüdük, birbirimiz uğruna ölüme atılırken huzur duyduk, şimdi birbirimizi öl-

dürüp huzuru bozmak zamanı değil. Giden gider, kalan gönül rızasıyla kalır. Aşiretin kabuğu nasılsa bir gün dökülecekti, bugünlerdeyiz işte, sabır ve tevekkül lazım.”

* * *

Gece...

Vakit, yatsı sonrası...

Sungur Tekin’in çadırının kapısına asılı ak çuha hızla çekilip “destuur” sesiyle birlikte, Ertuğrul Bey içeri daldı. Arkasından Oğul Tamiş da girip soluna geçti. Ertuğrul selâmdan sonra, mindere çöktü. Sungur Tekin sapsarı bir yüzle Gündoğdu’ya bakarken, selâmı aldı. Ardından:

“Hayrolsun?” diye mırıldandı.

Bir baskın ihtimali aklına geldiğinden ürkmüştü. Ertuğrul’un yüzünde bu ihtimali kuvvetlendirici bir şey göremeyince, biraz rahatladı.

“Hayrolsun dedik?” diye üsteledi.

“İnşallah hayrolur” diye cevap verdi Ertuğrul, “Bir kere daha kardaş kardaşa konuşalım dedik. Aramıza kimseyi sokmadan konuşursak hayrolur diye düşündük.”

“Neymiş peki? Ne kaldı konuşulmadık? Biz kararımızı bildirdik, buna yakın geldinizse, biz bey oğluyuz, öyle sabah dediğimiz sözü akşama unutmayız. Babamızdan böyle gördük, böyle ders aldık.”

Ertuğrul önüne bakıyordu. Rengârenk kilimin motifleri arasında dolanıyordu bakışları. Ne de alımlıydı, ne de güzel boyalıydı. Galiba Bey Ana’nın göz nurunda şekillenmişti.

“Sana bir teklifle geldim ağam” diye konuştu, gözlerini kilimden alarak, “Sen aşiret beyi ol, ben de yoluna can koyayım. Ama ne olur geri dönme, geriden hayır yok; gün batınıma gidelim, yurt tutup devlet kuralım. Buna ne buyurursun?”

Oğul Tamiş, Ertuğrul’un teklifini duyunca sendeledi. Az

daha düşüyordu. Zar zor toparlandı. Sungur Tekin “Olmaz” deyince de rahatladı:

“Olmaz! Gayri iş işten geçmiştir. Burada canımıza kast olunmuştur.”

Sungur Tekinin “Olmaz”ı Oğul Tamış’ı canlandırmıştı. Şaşkınlıkla göğsünden çözülen kollarını tekrar kavuşturdu, tekrar dirildi.

“Canımıza kast olundu dersin, ama caninin neden fücce-ten olduğunu söyleyemezsin.”

“Eceli gelince ölmese miydi?”

“Ecel, amenna. Lâkin zehirlendiği ayan beyan açıktı. Dumrul Dedemizin hükmü de öyle olmuştu. Herifi kim zehirledi?”

“Dumrul Dede yanılmıştır. Zaten kocamış biridir. Aklı gidip gelir olmuş birinin hükmü ile amel olunmaz.”

“Hastalandığında tedavisine koştuğun bir hekime deli mi diyorsun?”

Sungur Tekin umursamaz bir tavırla omuz silkti:

“Bizim Dımışık Hocamız var: Her hastalıktan anlar, her derde deva olur.”

“Bunları o mu öğretiyor?”

Sungur Tekin kıpkırmızı oldu:

“Bu ne cüret? Ben bey oğluyum, kimsenin bir şey öğretmesi icap etmez. Gendime yetesiye olanı gendim bilirim.”

Alaycı alaycı gülümsedi:

“Ya ağana saygısızlık etmeni Yahşi Hoca’nı öğretiyor?”

“O senin de hocandı. Talebesi olmakla övünürdün. Şimdi Dımışık’ı mı buldun? Dımışık dediğin adam Yahşi Hoca’nın turnağı bile etmez. Bunu böylece bil.”

“O sana göre öyledir.”

Ertuğrul cevap vermedi. Buraya kavga etmeye değil, ağa-beyini ikna etmeye gelmişti.

“Neyse” dedi, “Bunları söyleşmeye gelmedim ben. Diyeceğim o ki, ata yurdumuz Mongol belâsına yandı. Dönmek de-

mek yok olmak demektir. El ele verelim. El ele verip şu aşireti devlet yapalım.”

Sungur Tekin güldü, o gülünce Gündoğdu da güldü:

“Hayallerinin hiç sonu yok mu Ertuğrul?” diye sordu Sungur Tekin.

“Hayali tanımayan hayatı da tanımaz” diye karşılık verdi Ertuğrul, “Gelin inat etmeyin ağalarım, dönmeyin.”

“Çare yok, döneceğiz. Sana son teklifimi meşverette yapmıştım; başımızda kal, ama dönelim demiştim. Yine söylüyorum; derya diye tutturmaktan vazgeç, devlet hayalleri kurma artık. Bunlar olur işler değil. Ümmet-i Muhammed’i kıracaktır. Bu günaha ortak olmak istemem.”

“Son sözün bu mu şimdi?”

“Evet, son sözüm budur.”

“Ya senin son sözün Gündoğdu Beyim?”

“Benim de son sözüm” derken yutkundu Gündoğdu, “Ağamız Sungur Tekin’le birliğim, reyim ona ait, ne diyorsa öyle olsun.”

Ertuğrul kalktı. Bir zaman ağabeylerine baktı:

“Pekâla” dedi, “Madem ki son sözünüz budur, kararınız verilmiştir, mübarek olsun. İkinizden tek bir ricam var: Dönecekseniz gendinize dikkat edin, Dımışik ile Urhan’dan, bir de adamlarından gendinizi sakının.”

Sungur Tekin kızgın kızgın söylendi:

“Onlar bizim dostlarımızdır. Geldiklerinden beri onları sevmediğini, bize dostluklarını kışkandığını biliriz. Ne yapalım, sen kıskanıyorsun diye dostlarımıza düşman olacak değiliz helbet. Bizim gönlümüz de çadırımız da herkese açıktır. İsteyen gelir etmeğimizi yer, ayranımızı içer. Biz senin gibi kapımızda nöbet tutturmayız.”

Ertuğrul avurtlarını ısırdı, belenen gözlerindeki öfkeyi güçlükle tepeledi, sesinin yumuşaklığında,

“Hatalı hareket ettiğinizi bir kere daha hatırlatıyorum” de-

di, “Diretirseniz benden günah gider. Bir şey yapamam. Söylediklerimi de kıskançlığıma verme, kardaş sevgisine ver, arada bir de hatırla.”

“Lüzum etmez.”

“Sen bilirsin. Niyetiniz ne zaman kalkmak?” “Sabah” dedi Sungur Tekin, “Senden böyle ayrılmak istediğimizi düşünürsen hakkımızı helâl etmeyiz. İçimiz yanıyor yanmasına, velâkin doğru bildiğimizi yapıyoruz. Biz de senin ve küçük biraderimiz Dünder’ın hatalı hareket ettiğini düşünüyoruz. Gendi başını yakıyorsun, bari Dünder’a acı, bizimle gelmeye ikna et onu, izin ver.”

“Dünder izinlidir, istediği yere gider. Ancak benimle kalmak istedi. Birbirimizden ayrılmayacağımıza dair yemin içmemizi teklif etti. Kur’ân’a el basıp yemin içtik.”

Sungur Tekin’le Gündoğdu bakiştılar.

“Biz de” diye mırıldandı Gündoğdu.

Ertuğrul’un gözlerini hüzün bürümüşü.

“Madem ki yarın gitmeye kararlısınız, şimdiden vedalaşalım, bunda bir mahzur yok herhalde...”

Sungur Tekin ayağa kalkarken,

“Yok” dedi.

Ertuğrul önce Sungur Tekin’e sarıldı, ardından Gündoğdu’yu kucakladı. Ağlamamak için sesini yükseltti:

“Birbirimizi kırmış, küstürmüş olabiliriz. Hakkınız bana, hakkım size geçmiş olabilir, bütün hakkımı ikinize de helâl ettim. Allah yolunuzu açık etsin.”

“Ben de bütün haklarımı sana ve seninle kalacaklara helâl ettim” dedi Sungur Tekin. “Sizler de Allah’a emanet olunuz.”

Gündoğdu da aynı sözleri tekrarlardı. Bir kere daha göz göze geldiler. Üçünün de gözlerinde yaşlar parlıyordu. Bir daha hiç göz göze, söz söze gelmeyeceklerini biliyorlardı. Çocukluk günleri şu anda bile hayallerini süslüyordu. Ölümün dışında birbirlerinden ayrılmayı hiç düşünmemişlerdi. Fakat kade-

re kim karşı koyabilirdi ki? İşte ayrılıyorlardı. Dört kardeşten ikisi bir tarafa, ikisi diğer tarafa gidecekti. Yol ikileşmişti, biri yokluğa, biri tokluğa gidiyordu. Ama hangisi yokluğa, hangisi tokluğa? Bunu zaman gösterecekti.

Ertuğrul başka tek kelime etmeden çadırdan dışarı çıktı. Sungur Tekin'in hemen bitişikteki çadırına girdi. Sungur Tekin'in karısı yağ kandilinin ışığında kilim dokuyor, büyük yeşenlerinden ikisi bir yayı tamir ederken, üç küçük tahta kılıçlarla oynuyorlardı.

"Hâlâ yatmadılar mı bunlar?" diye sordu ortaya.

"Ah ellerinden ne çektiğimi bilsen" diye yalandı Sungur Tekin'in karısı, "Ne yatmayı bilirler, ne dirlik düzeni. Hele büyükler hele; iyilikte küçüklere örnek olacaklarına yaramazlıkta örnek oluyorlar. Çekiver kulaklarını gitsin."

Çocuklar amcalarının geldiğini görünce etrafını aldılar. Elllerinde büyümüşlerdi. Şimdi nasıl vedalaşacağını, neler söyleyeceğini kestiremiyordu. Hırpalar gibi yaparak tek tek sarıldı hepsine. Büyük oğlanlar olanın bitenin farkındaydılar galiba; durgun duruyor, gözlerinin sessiz hıçkırığında susuyorlardı. Ama küçük yaramazlar Ertuğrul amcalarını ille de kılıç tokuşturmaya zorluyorlardı.

"Pekâlâ bakalım" dedi sonunda, "Cenge hazır mısınız?"

Kılıcını çekti, ucunu bir bezle sardı ve çocuklarla bir zaman oynadı. Birden çocuklaşmış, ağabeyleriyle şakacıktan kılıç tokuşturduğu günleri hatırlamıştı. Geç olduğunu bahane ederek hepsini öpüp çadırdan çıktığında ağlıyordu.

"Atımı getir Oğul Tamış" dedi inlemeli.

"Gece vakti mi Ertuğrul Beyim?"

"Haydi getir..."

Koştı, getirdi atını. Ertuğrul atına atladı. Hızla dağlara sürdü. Dağların serin rüzgârında yüreğinin kızgınlığını soğutmayı deneyecekti. Dört nala gidiyordu.

“Allah vere de dönenler, kalanlardan az olsa” diye konuştu Akça, “Yeni toprakların yolunu, aşiretin çokluğuyla tutsak yüreğim onca yanmayacak.”

“Sayıkla!” diye patladı Hıdır, “Sen hâlâ aşiretin çoğunun kalmasını sayıkla! Yazuya bakmakta değil misin bre Akça? Gözlerine kara perdeler mi indi, hay! Çergilerin hepsi sökülmemekte, sen hâlâ durduğun yerde azı gitse çoğu kalsa diye laflamadasın! Aşiret toptan gidiyor yahu, bütün elden gidiyor aşiret! Şimdi dur denmeyecekse, sonra dense ne, denmese ne! Sakın parlak sözler etmeye kalkma Akça Kardaşım, sen de Yahşi Hocam, varın söyleyecek bir sözünüz varsa şu göçerlere deyin, belki birinden birini caydırabilirsiniz de üç beş kişiyle yurt tutma yoluna düşmekten kurtuluruz.”

“Bak bunu çok iyi akıl ettin” dedi Yahşi Hoca, “Durmayın canlar, vakit durulacak vakit değildir. Yallah çadırların arasına girelim, Yaradana sığınıp söz anlayacak gibi olanlara anlatmaya çalışalım. Böyle zamanda yüzde birinin dahi yanlışlıktan kurtulması kârdır. Yürüyün!”

Her tarafı koyu bir suskunluk sarmıştı. Gürültü olması lâzım gelirken ses çıkmıyordu. Çadır direkleri ıhlamasız ohlamasız sökülüyor, hayvanlar heyheysiz toplanıyordu. Koca çoban köpekleri bile havlamayı unutmuştu sanki. İnsana tedirginlik veren yapışkan bir sessizlik vardı. Yahşi Hoca bu sessizliği bir süre dinledikten sonra:

“Herkesler bezgin” diye düşündü, “Kalan da bezgin, dönen de. Kimse kimsenin yüzüne bakamıyor. Besbelli, kalan niye kaldığını, giden niçin gittiğini bilmiyor. Hay koca Kayı Han boyu hay! Sen böyle mi olmalıydın? Hani ya birlik beraberlik içinde yürüyüp, gendi topraklarımızda devletimizi kuracaktık? Hani ya Gündüz Beyim, bu düşüncüyü beynime kazıyan Gündüz Beyim, nerelerdesin?”

“Yahşi Hoca!”

Gazi Ana’nın titrek sesi düşüncelerini biçince, ona döndü:

“Burada mıydın Gazi Ana?”

“Helbet buradayım, gider miyim belledin?”

Gazi Ana’nın önceleri kısık ve titrek çıkan sesi gittikçe gürleşiyor, sertleşiyor ve her kelime sessizliğin ortasına kılıç gibi giriyordu:

“Lâkin şu oğlana laf anlatamamaktayım Yahşi Hoca, bir de sen konuşsan ha. İlle de gidici, durucu değil. ‘Benim Ertuğrul’la kavgam var, yanında kalamam’ deyici. Oysa Ertuğrul kin tutmaz, oğlumun kavga dediği de güreş imiş zaten, yıllar öncesinin güreşine kin mi tutulur? Allahını seversen bir çift laf da sen söyle.”

Yahşi Hoca’nın içi tutuştu. Ne yaman bir bölünmeydi bu, anayı oğlundan koparıyordu. Ne acı ayrılıştı böyle?

Her adım atışta kendi cesedini çiğneme duygusuyla çadıra girdi. Gülaçtı’yı gördü önce. Kapının hemen kıyısındaki köşeye çömelmiş, ağlıyordu.

“Ağlama” diyebilirdi sadece. Bunu söylerken de iradesi dışında gözlerinde sicimlenen yaşlara kızdı. Acele bir el hareketiyle gözlerini silip buğulanan bakışlarını temizledi. Lokman birkaç parça eşyayı denklemeyle meşguldü.

“Gitme” dedi elini arkasından omuzuna koyarak, “Ananı kadın haline koyup gitmek erliğe sığmaz, vazgeç.”

Lokman kaskatı durdu. Sırtı hâlâ Yahşi Hoca’ya dönük olduğu için yüzünün aldığı ifadeyi seçemiyordu. Neden sonra yüzünü gördüğünde bir kararsızlık okudu.

“Anan!” diye tekrarladı, “Kadın haline...” dedi.

Doğru düzgün birkaç söz edemedi. Hıçkırmamak, hıçkırıp oracıkta kepaze olmamak için sustu.

“Nasıl gitmem bre Yahşi Hocam?” diye konuştu Lokman, “Ertuğrul, bey oldukça bizi yaşatır mı? Kavgamız var biliyosun. Sırtımızı yere getiremediği için hınçlıdır. Bey oldukça intikam yemini içip üstümüze gelirse, bir de bizi arkadan vurdurmaya kalkarsa, Yahşi Hocam...”

Yahşi Hoca bitkindi. Konuşamıyordu. İçinden geçenlerin binde birini dahi söyleyemiyordu. Bereket versin ondan evvel Gazi Ana davrandı:

“Höst bakalım!” diye çıkıştı oğluna, “Bey kısmı, hele de Ertuğrulum gibisi kin tutmaz, hele hele insanı kallesçesine vurdurmaz. Höst, ne belledin sen Ertuğrulumu, ha ne belledin sen? Kalles mi? Enişten o senin, enişten! Bacının, şuracıkta sana gözyaşı döken Gülaçtı Bacının kocası ve hepimizin beyi. Yüreğinde yenişememişliğin izi kalmışsa, bunu er meydanında yeke yek halleder. Söylesene bre Yahşi, dilini mi yuttun nedir, konuş diye çağırdık sözüm ona!”

Yahşi Hoca söz dağarcığını tüketmiş, kendini bomboş hissediyordu. Beyni enkaz yığınıydı. Hiç böyle olmamıştı şimdiye kadar. Konuş denmeden bülbül gibi şakırdı, bin hakikati bir çırpıya sığıştırır, lafa laf açtırıp lafını misallendirecek delil üstüne delil çıkıştırdı. Devr-i Saadet’ten, sahabe hayatından, evliya menkıbelerinden, erenlerin hikmetlerinden konuştuğu, akan sular akmaz olurdu. Şimdi ise iki çift sözü bir araya getirememenin acziyle kıvrım kıvrımdı. Çaresizlik içinde boynunu büktü:

“Ne desem bilmem ki” diye inledi âdeta.

“Ertuğrul’un kalles olmadığını söyle, giderse analık hakkımı helâl etmeyeceğimi söyle, ihtilafın böylesinden rahmet ummanın zahmet getireceğini söyle... Hoca ben değilim, sensin; söyle işte!”

Yahşi Hoca hiçbirini söyleyemedi. Üstelik Gazi Ana’nın çaresiz isyanıyla büsbütün fokurdayan sabır kazanı taşıtı. Gövdesini tutamayacağından, tutamayıp boylu boyunca devrileceğinden korktuğu için çömeldi; başını ellerinin arasına alıp bir sarsıldı, bir hıçkırdı, bir daha hıçkırdı ve ardından hüüngür hüüngür ağlamaya başladı.

Lokman kalakaldı. Gülaçtı ağlamasını unutup Yahşi Hoca’nın hıçkırıklarına şaşıtı. Gazi Ana kendini dışarı attı. Çığlık çığlığa:

“Parçalanasıcılalaaar, yüreğimi bin parça ettileer!” diye bağırmaya başladı, “Her parçası gülle olur da başlarına düşer inşallah, başlarınaaaa!”

Yahşi Hoca konuşmuş olsaydı, envai çeşit diller dökmüş olsaydı Lokman’ın üzerinde gözyaşları kadar etkili olamayacaktı. Lokman bir zaman şaşkın, kaskatı dikildikten sonra eşya dengini köşeye savurdu. Yahşi Hoca’nın önünde diz çöküp ellerini yakaladı. Bir öptü, iki öptü, üç öptü. Kalktı sonra, kız kardeşini kucakladı. Çıktı çadırdan, annesine sarıldı. Ağlaya ağlaya:

“Kaliyorum anam” dedi, “Benim Gazi Anacığım, kaliyorum. Ve Ertuğrul’a hizmet edeceğime yemin ediyorum.”

Yahşi Hoca daha fazlasını duymamak için sessizce oradan ayrıldı. Çadırların arasına daldı. Alelacele gözlerini silip bakışlarına haşın bir ifade vermeye çalıştı. Cübbesini dalgalandırıp poturunu savurarakten meydana yürüdü. Dolanıp duran bir katırı yakaladığı gibi üstüne atladı. Avazı çıktığı kadar bağırdı:

“Kayı Hanlu heeey, beri bakın heeey!”

Herkes çok meşguldü. Çadırlar sökülüyor, denkler bağlanıyor, hayvanlar yükleniyordu. Göç öncesinin karmaşası bir başka çeşit buruklukla tekmil aşirete çöreklenmişti. Çadırlarını sökmeyenler ya bir kıyıya çömelmiş ağlıyor ya da gözden uzak bir yere sinmiş, olanları görmezden geliyordu. Dönme-yekalkışanlarla ağız dalaşına tutuşanlar da vardı. Ama Yahşi Hoca’nın gür sesine aldırılmazlık edemediler. “Ne varmış ki?” dercesine dikildiler ondan tarafa.

Yahşi Hoca’nın katır üstünde duruşu bir tuhaftı. Katır eyersiz olduğundan bacaklarını iyice karnına sarmış, bir eliyle de yelesini sıkı sıkıya tutmuştu.

“Beri bakın heeey!” diye tekrarladı, “Nereye gitmektesiniz? Biz Kayı Hanlular sırf Mongol belâsını savuşturmak için göçe kalkmadık, Cennetmekân Gündüz Beyimin ağzından deyi-

vereyim ki biz devlet olmaya geldik. 'Devlet olmalıyız, Urum ilinde yurt tutmalıyız' sözünü Gündüz Beyimizden duyanınız yok mudur? Deyin bana, deyin ki göçten murat sırf can korkusu muydu? Eğer öyle idiyse, vay Kayı yiğitlerinin erkeklığıne ki, öyle erkeklere potur değil, kan fıstanı yaraşır! Aha cüb-bemi çıkarıyorum! Aha sarığımı da çıkardım!"

Cübbesiyle sarığını en yakınındaki delikanlılardan birine uzattı. Bunu yaparken ürkek katır silkelenmiş, az daha Yahşi Hoca'yı sırtından fırlatıyordu. Çabucak katırın yelesine yapıştı. Durumunu gülünç bulup kıkırdamaya yeltenenleri bakışlarıyla haşladıktan sonra:

"Düşmeyiz Allah'ın izniyle" dedi, "Kayı Han yığidi silkeleyir, dalgalanır, ama düşmez. Düşseydik, şimdiye çoktan düşmüştüük. Göç turalı kaç kere yağı basmadı mı? Aktavmış, Çavdarmış, Katalonmuş, Ermeniymiş, Mongolmuş vız gelmedi mi? Aha cübbesiz ve dahi sarıksızım. İmdi bu halimle karşınızda bir hoca olarak değil, sade bir Kayı Hanlu olarak bulunuyorum.

"Yemin olsun ki, bir can için göç meşakkatine katlanmadım. Gündüz Beyimle devlet aramaya çıkmışım ben, biz devlet aramaya çıkmışız. Beyimiz öldü diye inancını tökezletmek kitapta yazılı mı? Devlet olmadan nereye dönmektesiniz? Mongola yem olmaya dönülür mü? 'Taun olan beldeye gidilmez' buyrulmuştur. Mongol taununun kasıp kavurduğu illere dönmenin yokluğa koşmak olduğunu anlamıyor musunuz? İleri gidelim. Yeni topraklara, yeni ümitlere, has niyetlere yürüyelim. Bilin ki dönüşte zillet, ileride izzet var. Vaktiyle obamıza gelen Allah dostlarından biri, adı Alp Sofî'dir, Gündüz Beyime bunu söylemiştir. Ve Gündüz Beyim ömrü boyunca Kayı Hanluyu yerleştirip devlet yapabileceği toprakların peşinde koşmuştur.

Gelişte murat keyif çatmak değil, kör boğazı doyurmak hiç değildir. Nedir dersenez ebediyeti aramadır. Ebediyetin adı da

devlettir. Hiç birinizde din-i İslâm gayreti kalmadı mı? Bu gelişin dönüşü olmadığını vaktinde düşünmediniz mi hiç? Dımışik çıksın da ortaya, versin cevabını...”

Dımışik Hoca, gençlerin ardında saklanma telâşındaydı. Bu aşiret, bütün yaptıklarını bir bilse, tutup Fırat Suyu'na fırlatır, ya da ağaçların birinde sallandırırverirdi. Ama ona Dımışik denmişti. Karda yürür, izini belli etmezdi. Yine de şu Yahşi Hoca kurnazı ne yapıp ederek bazı oyunlarını keşfetmiş, ama bereket versin üstüne düşmemişti. Bölünme telaşında bildiklerini de unutmuştu belki. Unutmuş muydu sahi? Unutsa katırın üstüne çıkıp kendisine sual açıp âlem içinde rezil etmeye kalkışır mıydı? Hoş elinden fazla bir şey de gelmezdi ya. İş işten geçmişti.

Yahşi Hoca son bir deneme yapıyordu, hepsi bu. Kışkırtıp düşmanını üzerine çekecek, iyice bir sinirlendirip o sinir kertesinde kendinden geçirecek de aklı sıra ileri geri konuşuracaktı. Bu oyuna gelir miydi? Gelmeyecekti elbette. Toy oğlanlar gibi heyecanlanıp ortaya çıkmayacaktı. Yahşi Hoca kaybettiğini iyice anlayacaktı sonunda. Ertuğrul da kaybettiğini anlayacaktı. Şimdiye kadar çoktan anlamalıydılar ama gözleri karardığından etraflarını göremiyorlardı. Kaç kişi kalmıştı ki Ertuğrul'un etrafında?

“Yahşi Hoca'yı hocadan saymazsak, geriye Kumral Hoca kalır. Sonrası birkaç çapulcu, birkaç da bıyiksız çocukla kadın. İyi ki Yahşi Hoca'nın yerine Kumral Hoca katıra binip seslenmiyor... İyi ki... Yoksa sözleriyle birçoğunu caydırabilirdi. Tarihten misaller sıralar, peygamber kıssaları döker, alimallah, geri dönüşü küfür deryasına batışla öyle bir karıştırırdı ki, itiraza mecal bulabilen beri gelsin. Kumral Hoca gibi rakiplerin en iyi tarafı, kavgadan kaçmaları ve sorulmadıkça ağız açmamarıdır. Bu da benim gibi Dımışik Hocaların işini kolaylaştırıyor.”

Dımışik Hoca bir çırpıda bunları düşününce, geri durmak-

tan vazgeçti. Ortalıkta Kumral Hoca'nın görünmeyişi cesareti-
ni bilemişti. Gençleri yara yara öne çıktı.

"Ne avaz etmedesin bakalım?"

Yahşi Hoca hışımına ona döndü:

"Bu ihtilafın anahtarı sendedir Dımışık, bilsen bilsen sen
bilirsin, anlat ki cümle âlem öğrensün."

Dımışık Hoca yayvan yayvan güldü:

"Benimle konuşacaksan sarıklı ve dahi cübbeli çıkmalısın
karşıma. Bu halinle Mongol cavlakilerine dönmüşsün. Ben
cavlakî kısmıyla konuşmam. Çünkü cavlakî kısmı 'Ümmeti-
min ihtilafında rahmet var' hadisi şerifini idrak etmeye ehil
değildir."

"Ya 'Birleşiniz, ittifak ediniz, bölünmeyiniz' mealindeki
hadisi şeriflerin hükmünü ne yapalım? Orada zikredilen ihti-
laf, bizim şu an içinde bulunduğumuz ihtilaf değildir. Herhan-
gi bir dinî meselede ihtilafımız olsaydı, amenna, hadis hük-
münce amel olunurdu. Bu sizin yaptığınız ümmeti bölmektir,
parçalamaktır, lokma lokma doğramaktır. Hadis-i şerifteki
'bölünmeyiniz' emrine itaatsizlik sayılır."

Dımışık Hoca apıştı. Kulaktan dolma bilgisi burada tıkan-
mış, lafebeliği tökezlemişti. Ortalığın bütün bütün sessizleş-
mesini de hayra yormadı. Durumu kurtarma gayretiyle bir çı-
kış daha yaptı:

"Yapacak onca iş varken lafazanlıkla vakit geçirememem..."

Yahşi Hoca pattadak patladı:

"Ey Ümmet-i Muhammed, buyurun işte! Peygamber buy-
ruğuna lafazanlık diyen heriflere uymuşsunuz. Bunlara uyup
arkalarından giden bunlar gibi olur. Bırakınız Dımışık Hoca
çok istiyorsa gendisi dönsün, yanına Urhan'la çömezlerini bi-
le alıp istediği yere gitsin, böylece fitne ve fesattan kurtulmuş
oluruz."

İşler sarpa sarıyor, durum Dımışık Hoca'nın aleyhine dö-
nüyordu. Artık tartışmadan da kaçamazdı. Parmagıyla Yahşi

Hoca'yı işaret ederek bağırmaya başladı:

“Bunda yalanın bini bir paraya ümmet! Mübarek sözleri bile gendince evirip çevirip dilediği hükme getiriyor. İnanmayın. Onun yaşı kadar benim hocalığım vardır. Diyelim ki ben yanlışım, Urhan Kardaş yanlıştır. Peki Ak Hoca da mı yanlış, Musa İmam da mı yanlış, Derviş Hasan da mı yanlış, Ulaş Hoca da mı yanlış, Şeyh Ekber'in Herat'taki dergâhına yüz sürmüş Molla Huzuri de mi yanlış?”

Kalabalık etraflarını almış, insan çemberinin ortasında kalmışlardı. Herkes merakla bu tartışmanın sonucunu bekliyordu.

Dımışık Hoca, doğrudan Yahşi Hoca'ya döndü, vaziyeti kurtardığını düşündüğü için kasım kasım gülüyordu:

“Hadi bakalım Yahşi Hoca, inadından vazgeçip ulemanın gittiği yola sen de düş, kandırdığın birkaç cahilin kanına girip boyunca günaha batmaktan kurtul.”

Birkaç kişi kahkahayla güldü. Bundan cesaret bulan Dımışık Hoca bu defa tekrar kalabalığa döndü:

“Sungur Tekin Beyimizin canına boşuna kast edilmedi ihvanlar, bu oyunda Ertuğrul'u beyliğe oturtma hesabı vardı. Hesap tutmayınca başka fesat çıkarıldı. Kim çıkardı dersiniz illa budur diyemem, amma bakın çevrenize, kimler sizi atalarınızın yurduna dönmekten caydırmaya çalışıyorsa onlardır.”

Cevap beklemeden kalabalığı yarıp yürüdü. Bir sürü hoca ismi sayması ile hâlâ sırrı çözülememiş olayı hatırlanması kalabalığı oldukça etkilemişti. Yahşi Hoca'nın konuşmasıyla meydana gelen tereddüt dalgası söndü. Kalabalık, Dımışık Hoca'nın gittiği tarafa aktı. Meydanda çıplak katır üstüne binmiş Yahşi Hoca ile birkaç kişi kaldı sadece. Yahşi Hoca'nın gözleri feryat ediyor, fakat konuşmaya başladığında sesi çok sakın çıkıyordu.

“Olsun canlar, olsun bakalım! Kalabalıkla yanlışla gitmek-tense, azınlıkla doğruya gitmek evlâdır. Elimizden geleni yap-

tık. Kaderin hükmünü unutmayalım ve dahi dünyanın bir imtihan yeri olduğunu akıldan uzak tutmayalım. Allah yarımcımız olsun.”

Katırdan inip cübbesiyle sarığını giydi.

Yalpalı adımlarla yürürken bileğinde bir el hissetti. Baktı, vay ki vay! Ak Timur değil mi? Şu çocukluğunda boyundan büyük laflar eden Ak Timur, şu ele avuca sığmaz yaramaz, büyümiş de koca adam olmuş sanki...

“Dertlenme Hocam, buyurdunuz ya, ‘Kalabalıkla yanlış gitmektense, azlıkla doğruya gitmek evlâdır.’ Essahtan öyledir.”

“Afferin dedik miydi?”

“Demesen de olur Hocam. Afferinlik yaşı arkada bıraktık hamdolsun.”

“Vay ki, nasıl vay!”

“Biz gençler...” derken, öyle bir kabarma kabardı ki, Yahşi Hoca yığınla endişenin altında gülümsemekten kendini alamadı.

“Evet” dedi gülümseyerek, “Siz gençler?”

“Biz gençler, hocam; kalmaya kararlıyız. Ertuğrul Beyimiz nerede, biz orada. Yenibey adlı arkadaşımı bilir misin? Anası ile babası gitmede ama o kalıyor. ‘Analı babalı köle olmaktan sa, anasız babasız efendi olurum’ diyor.”

“Ona da yüz afferin...”

“Turgut Alp arkadaşım da bu sözü duymaylan külâhı yere çalıp, ‘Ben dahi öyle olurum!’ diye ant içti. Neyse, lafa daldım da esas diyeceğimi unuttum: Kumral Hocam çergisinde bekler seni. Söyleşelim demekte.”

Yahşi Hoca bir başka türlü hayretle, delikanlılaşan çocuğa baktı:

“Kaç yaşındasın sen?” diye sordu.

Her bakışında bir çocuk görüyor, fakat bakmadan onu dinlerken, yetişkin bir adamla konuştuğunu sanıyordu.

“Bilmem ki Hocam, Ahlat’a ilk konuştuğumuzda dünyaya gelmişim. Sevakına bir hesap ediver de, sorana şıp diye söyleyivereyim.”

Yahşi Hoca zihninde kısa bir hesap yaptı. Kayı oymağı Ahlat’ta dokuz yıl kadar kalmıştı. Ahlat’tan kalkıldığından bu tarafa da şöyle böyle bir seneyi geçiyordu. Bu hesaba göre şu boyundan büyük laflar eden bacaksız, pek pek on yaşındaydı.

“Sakin bir yanlışlık olmasın?” dedi hayretini belli eden bir sesle, “Hesabıma göre on yaşındasın!”

Çocuk, zekâ fışkıran gözlerini kıstı, gülümsedi:

“Uuvv Yahşi Hocam! Desene ihtiyarladık.”

Kumral Hoca’nın çadırına geldiklerinde ayrıldılar. Yahşi Hoca besmele çekip içeri girdi. Çadırın içi loştu. Gözleri loşluğa alışınca, kösedeki pöstekinin üzerine bağdaş kurmuş Kumral Hoca’yı farkettil. Elini göğsüne atıp selâm verdi. Kumral Hoca önündeki rahleyi kenara çekti. Yarımda Yahşi Hoca’ya yer açtı. Oturmasını bekledikten sonra:

“Yahşi Hocam” dedi, “Senin gibi büyük bir ahiyi ayağımıza çağırılmış gibi olduk, kusura kalma. Konuşabileceğimiz başka kuytu bulamadım. Her taraf karman çorman.”

“Büyük ahilik neye yarar?” diye sözünü kesti Yahşi Hoca, “Bizi dinlemeye yanaşan yok.”

“İnsanlar bir şeye inanmaya görsün Yahşi Hoca, vazgeçirmek ne mümkün? İnanıkları şeyin doğruluğunu kendilerine ispat için bin dereden su getirmeylen, öyle bir uğraşma uğraşırlar ki, söylenecek her doğru tuzla buz olur, kulağa girmes. Aslında çok iyi konuştun. Lâkin dedim ya, dönmeye kararlı olanlar, kendilerine, kendilerince bir sürü mazeret uydurdular. Bir aralık seni dinleyip vazgeçmelerinden bile korktum...”

“Korktun mu? Ben zaten vazgeçirmeye çalışıyordum. Doğrusu yardım etmeni çok bekledim.”

“Bilirsin, böyle şeylere gelemem. Bazıları konuşmayı öğrenir, ben dinlemeyi öğrendim. Niye vazgeçmelerinden kork-

tum dersen, gönülsüz gelişten hayır çıkmaz Yahşi Hocam. Yürelerinde daima bir pürüz kalır. Bu pürüz en küçük bir aksaklıkta ortaya çıkıp büyür. Büyüye büyüye fesada akar. Şimdi çıkan ikilikten bin beterleri keser yolumuzu. Zararı yok, az olalım ama aynı inançları paylaşalım. Yolumuzun doğruluğuna yürekten inanalım. Sadece kendi kendimize karar verelim. O zaman karşımıza çıkacak zorluklardan yılmayız.

“Kaderimizin çizdiği yolda cesaretle yürürüz o zaman. Bugün bazıları sözlerinin etkisiyle dönmekten vazgeçip bizimle gelmeye kalksalar, yarın seni suçlamaya, bütün aksaklıklardan, tersliklerden seni sorumlu tutmaya başlayacaklardı. Zaman, heyecan buğusuna kapılıp anlık duygularla hareket edecek zaman değildir. Zaman akılla duyguyu birleştirip, kalple beynin ortak sesini dinleyecek zamandır. Bize gönül hoşluğuyla gelecekler lâzım. İğreti heyecanlar üstüne devlet kurulamaz.”

Yahşi Hoca hiç itiraz etmedi. Kumral Hoca'ya hak veriyordu:

“Ama bir hayli azlığız biliyor musun?” dedi, “Galiba dört yüz küsur çadır kalıyor.”

“Ben daha da azına razıyım, yeter ki, Ertuğrul'la kalanlar bir devlet olmaya doğru yürümenin zorluklarına peşinen hazır olsunlar.”

“Devlet olacağımıza inanıyorsun ha?”

“Sen inanmıyor musun?”

Bir zaman susup düşündükten sonra:

“Şeksiz inanırdım” diye cevap verdi, “Lâkin şimdi neye inanacağımı şaşırmış haldeyim. Dört yüz çadırla devlet mi olunur?”

“Olunur” dedi Kumral Hoca inançla, “Hem de öyle bir olunur ki, şaşar kalırsın. İnanan dört yüz insanın önünü alacak beşerî bir kuvvet yoktur Yahşi Hocam, bunu böyle belle. Hira Dağı'nda açılan iman sancağını düşünsene bir. Resulullah Efendimiz başlangıçta yapayalnız değil miydi?..”

“Ama o bir peygamberdi. Hem de en sonuncusu ve en büyüğü...”

“Amenna ve saddakna! Biz de ümmetiyiz. Onun gittiği yolda yürürsek yitmez, devlet oluruz. Hiç şüphe etme, tereddütlerini içinden at. Eskisinden daha kuvvetli bir inançla doldur içini. Bil ki, biz devlet olacağız. Ve bir gün, biz ölmüş de olsak, mutlaka bir gün, Konstantiniyye’yi fethedeceğiz.”

“İnşallah, dilinde uğur ola...”

Yahşi Hoca çadırdan çıktığında gülüyordu. Çadıra girerken gırtlığına basan demir ökçeden eser kalmamıştı. Beynin-deki karabasan çözülmüştü. Kendini yeni doğmuş kadar hafif ve özgür hissediyordu.

Çocuklaştı. Başladı kendi kendine tekerleme mırıldanmaya:

“Kayı Han, Kayı Han,
Yolunu bulsa,
Yürüse yürüse,
İlini bulsa...”

Bakışlarını uzaktaki mor dağların ardına aşırıldı. Yakub Aleyhisselâm’ın, Yusuf’un kokusunu alması gibi Yahşi Hoca, vatanının kokusunu alıyordu. Derinden soluklanırken bir daha gülümsedi:

“Vatanım!” dedi.

* * *

Bir hafta sonra Kayı Han Aşiretinin Ertuğrul Bey’e bağlı kolu Erzen’e (Erzurum) doğru yürüyüşe geçti. Bir hayli küçülmüş, topu topu dört yüz kırk çadır kalmıştı. İnsanlar üzgün, insanlar kırılgan, insanlar kızgındı. Herkesin suratı asıktı. Göç sırasında yapılan şenliklerden eser kalmamıştı. Ağızlara kilit vurulmuş gibi derin bir suskunluk vardı. Bölünmüş ailelere mensup kişilerin yürekleri daha bir dağlıydı. Gözlerinde yaşlar parıltıyor, en küçük şeye kızıyorlardı.

Ertuğrul tetikte gidiyordu. Az önce Gazi Ana'yı çağırması, kadınların kağnılardan fazla ayrılmamalarını tembihlemişti.

"Her zaman bir saldırıya uğrayabiliriz Gazi Anam, ilk hücumda kangıları kendinize siperleyip ok yağdırmaya hazır yürüyün."

Gazi Ana hiçbir şey sormadan sadece baş salladı. Bir şeyler olacağını o da biliyordu. Bunu bilip de ne zaman olacağını bilmemek kızdırıyordu onu. Kadınlara bağırın sesinde bu kızgınlığın közü vardı:

"Kangıların yanından ayrılanı kırbaclarım! Herkes okunu ve yayını hazır tutmalı, gevşek davrananın vay haline! Devlete giden yol, can deryasından geçer."

Kimsede çıt yoktu...

Güneş, Kayı Han Boyunun Ertuğrul Beyiyle birlikte batıya yürüyordu.

Batıya...

Sekizinci bölüm

“Mezkûr serdâr-ı meşhur ki, rûzgârında sâlâr-ı nâmdâr idi. Kendüye ittibâ’ eylemiş hayli etbâ’ı ve eşyâ’ı var idi. Hazret-i risâlet-menziletin hicreti tarihinin altı yüz elli altısında semend-i rihlete bindi, vilâyet-i Rumâ indi.”

—İBNİ KEMAL

HAYME ANA’NIN EKŞİ ayranı gibi köpürüp kabaran sis, Omiras (Murad) Suyu’na abanmıştı. Göz gözü görmüyordu.

Kıyıyla kucaklaşan dalgacıkların hüznünlü çarpıntısı olmasaydı, kimse koca ırmağı fark edemeyecek, gözcübaşı Delibozuk Hıdır, boylu boyunca suya girip sıırılsıklam olduktan başka, dizboyu rezillenecekti. Kimbilir nasıl gülerlerdi haline, ne biçim alaya alırlardı.

“Höst dendi, rezillenmen!” dese, sustururdu hepsini ya, susturmaya mecali kalır mıydı? Tam vaktinde gemlere asıldı da bunların hiç birine lüzum kalmadı. İlerilere baktı. Öteler sır küpüne dalmış kadar gizliydi, fakat ırmak gözüktüğüne gö-

re, yolu nasılsa bulurlardı. Peki neye yarayacaktı bu? Kendisi de bilmiyordu. Bir yoldur tutturmuşlardı. Nereden geldikleri, nereleri seçtikleri belliydi, ancak nereye gittikleri belirsizdi. Şu sis perdesine sarılı ormanlar kadar belirsiz...

"Boru üflensin" dedi arkasına dönüp, "Çergiler ırmak kıyısına kurulmalı, ötesi kayalıkta korkulur, sis açsın da yola öyle devam ederiz."

İki atlı duruyordu hemen yanında, biri belinden sıyırdığı manda boynuzundan boruyu öttürmeye başladı. Boru sesi, sis perdesini yırtarak yayıldı. Uzaktan karşılık gelince,

"Tamam" dedi Delibozuk Hıdır, "Bizi duyduklar."

Atından indi. Hayvanın her tarafını iyice muayene etti. Ter içinde kalmıştı. Havanın neminde soğuk alma ihtimali vardı.

"Aman Allah göstermesin! Bizim aşirette atlar haniyse insan değerinde, zaten topu topu beş yüz atımız var, hastalanırsa yüreğim yarılr" diye düşündü.

Yuları, yanı başında duran delikanlıya uzattı:

"Hayvanları biraz gezdir Keloğlan, terleri soğusun."

"Bana Keloğlan deme!"

Delibozuk Hıdır gülümsedi. Delikanlının kızması hoşuna gidiyordu. Zaten bu yüzden ona "Keloğlan" deyip duruyordu. Adı Osman Çavuş'tu. Bu yaşta çavuşluk her yiğidin harcı olmadığına göre, yamanlığı çavuşluğundan belliydi. Günahı anlatanların boynuna, güya belindeki boruyu çok tiz öttürdüğünden, Ertuğrul Bey buna çavuşluk vermişti. Akranları onu kızdırmak için bir de tekerleme uydurmuşlardı:

"Dizgini elinde,

Borusu belinde,

Şu bizim Keloğlan,

Çavuşluk yolunda."

Börkünün altından fışkırpı hırçın kıvrımlarla kulak memelerine uzanan kömür karası saçlarını bir el darbesiyle ense-sine ittikten sonra, dizginlere yapıştı. Yalvarır gibi tekrarladı:

“Keloğlan deme Delibozuk Ağam.”

“Hah” etti Delibozuk Hıdır, “Sen de bana Delibozuk demesene.”

“Demem.”

“Ama dedin ya, ödeştik.”

“Bir daha demem, Hıdır Ağam derim, olur mu?”

“Bir dahasına Allah Kerim, düşünüyoruz, ben şu yol boyunu bir yoklasam gerek. Siz Tosun Oğlan’la atları dolandırın. Ertuğrul Beyim yetiştikte söyleyin, konak için burası iyi.”

Ne başka bir şey söyledi, ne cevap bekledi. Yola vurdu. Az sonra da düşündüğüyle karşılaştı. Yol kayaların oylumunda sarpasarıyordu. “Kötü” diye söylendi, “Çok kötü! Kaya dimdik, üstelik geçit de daracık; uzun zamandır kullanılmamış besbelli; yağmuru, çamuru, güneşi, karı rezil etmiş yolu. Karırlar neyse de, atlar zor yürür.”

Bu işin ustasıydı. Teey çocukluğunda öğrenmişti kayaların cinsini cibilliyetini tanımayı. Kaya kısmına güven olmazdı. İnsanın gözüne sert, kavi görünürdü bazen, ama bastıkta göçüverirdi. Sonrası, Allah yardım ederse kurtuldun, yoksa boyladın yetmiş kadem uçurumun dibini.

Bir küçük kaya parçası aldı. Bir başka kaya parçasıyla ezdi ufaladı. Avucuna doldurdu tozunu. Kimini parmağıyla bastırdı, kimini ağzına atıp dişleriyle ezdi, sonra tükürdü. Canı sıkın bir tavrıla,

Tahmin ettiğim gibi berbat! Kayanın bu kadar gevreğini hiç görmedim. Bu yola at süren süvarinin vay haline. Irmağa uçması işten bile değil.”

Yakınlarda bir boru öttü, uzaktan bir başka boru karşılık verdi, sonra daha uzaktan biri daha...

“Keloğlan’ın işi iş” diye iç çekti, “Boru öttürme fırsatı çıktı ya, artık susmaz. Gözcübaşı olmam canını sıkı mı acaba? Belki de kendisi olmak isterdi. Ama daha çok genç, şimdiden çavuşluğa kurulduğuna göre, önü açık; gözcübaşı da olur, yiğit-

başı da olur, başbuğ bile olur. Evet, bu kayalıkta iş yok, bu yol insanı doğru ahirete götürür, başkaca bir yere değil. Dönüp söylemeli Ertuğrul Beyime...”

Bir tıkırtı duydu. Kulak kabarttı. Kayalıktan kopan bir taş kof sesler çıkararak yuvarlanıyordu. Sonunda ırmağa düştüğünü çıkan sestten anladı. Sırtını iyice kayaya yasladı, dikkatle etrafı dinledi. Başka çıt yoktu. Ama bir taş durup dururken yerinden kopup yuvarlanmazdı, tedbirsizin biri üstüne basmış olmalıydı, lâkin kendisi de taşla birlikte yuvarlanmadığına göre, büsbütün tedbirsiz sayılmazdı. Her kimse çok atak olmalıydı. Belki o da kayalara güvenmiyor ve tetik yürüyordu. “Kim olabilir?”

Kayı Hanlılardan biri olamazdı. Ava filan çıkılsa bilirdi. Bugüne bugün gözcübaşıydı. Böyle işlerde fikri sorulurdu. Yoksa aşiretin gençleri, bazı bazı yaptıkları gibi habersiz ava çıkıp aralarında av yarışı düzenleyip...

Bu ihtimale yüreği ürperdiğinden, tedbire boş vererek bağırdı:

“Kim var orada?”

Karşılık veren olmadı. Her taraf sessizdi. Ama Delibozuk Hıdır, yakında birilerinin bulunduğunu hissediyordu. Pek kolay yanılmazdı, etrafta biri vardı.

“Kim var dedik?”

Hassas kulakları birkaç tıkırtı daha duydu. Artık emindi. Tıkırtıları, sayabilecek kadar iyi duyuyordu. Biri yürüyordu kayalıkta. Gayet yavaş ve gürültü etmemeye çalışarak... Bastığı yere daha çok dikkat etmesi gerektiğini anlamış olacaktı.

Hemen harekete geçti. Etraf eşkıya kayınıyordu. Bir yanda Moğol ordusundan kaçanlar, bir yanda Katolik Katalanlar, bir yanda Türkopollar (Bizans ordusunda ücretli Türk askerleri) ve bir yanda Sen Jan şövalyeleri... Kimbilir daha kimler? Buraları, yabancı bir aşiret için tehlike dolu yerlerdi. Gerçi Kayı Hanlılar şimdiye kadar girdiği savaşları yüzünün akıyla ka-

zanmıştı ama tanımadıkları bir yerde, meçhul vurguncularla ansızın kapışmak kimsenin işine gelmezdi. Hem de bu sis kıyamette...

Eliyle kayaları yoklaya yoklaya yukarı tırmandı. Çok tehlikeli olduğunu bile yoldan çıktı. Önündeki her kimse böyle bir deliliği akıl edemeyeceğinden gafil avlanacaktı. Zaten de Hıdır'ın dışında böylesine bir deliliğe kalkışacak birini bulmak zordu. Boşuna mı Delibozuk demişlerdi ona, adı üstündeydi işte, aklına koyduğunu illâ ki yapardı.

Önünde kim varsa, yakalamayı aklına koymuştu. Canını da dişine takmıştı. Kayalığın en sivri, en tehlikeli ucunda yürüyordu. Küçük bir yanlış adım, aşağıda akıp giden ırmağın serin sularını boylamasına yeter de artardı bile. Ama bu yanlış adımı şimdiye kadar atmamıştı, şimdi de atmaya niyeti yoktu. Onun işini yapanlar, her adımı doğru atmak zorundaydılar. Bunu çoktan öğrenmişti.

Moğolların ip cambazlarına benzetti kendini, fakat benzetme hoşuna gitmediğinden, yüzünü ekşitti. Üstelik Moğolların ip üstünde yürüdüklerini de hiç görmemişti. Seyit Fettah'tan duymuştu sadece. Duyduğunda bile aklına sığdıramamıştı. "Moğolları hep yakıp yıkar bellerdim, meğer gülüp güldürecek zamanı da bulurlar" diye düşünmüştü.

Aşağılara bakmamaya çalışıyordu, ama bir ara gözü kaydı. Kaymasıyla az daha tepe taklak gidiyordu. "Yâ Allah" çekti içinden. Aşağılar hâlâ yoğun sis altında yitikti. Sis gri bir yatak gibi serilmişti. Bereket versin, yüksekler açıldı. Yoksa bastığı yeri bile göremeyecekti.

Birden farketti. Kayanın oyuğuna sinmiş biri vardı. Başını uzatıp uzatıp etrafı kolaçan ediyordu. Yukarı bakmaya kalksa kendisini görürdü ama bunu akıl edemiyordu Allah'tan.

Birkaç adım daha attı ve sessizce kılıcını çekip ensesine uzattı:

"Davranırsan bittin!"

Kendinden o kadar emindi ki, birden eğilip sıyrılacağını ve tabana kuvvet kaçmaya başlayacağını düşünememişti. Kılıç elde kalakaldı.

“Hay muratsız!”

Peşine düştü. Önündeki, bir keçi kadar maharetle koşuyordu ama yakalamak vacip olmuştu. Mutlak bir gâvur martalosuydu (casus). Ensesinden tutup Ertuğrul Bey’in önüne atadıktan sonra, Delibozukluğu kaç gelirdi?

“Dursana bre muratsız!”

Hayıflandı. Tedbirsiz tarafına gelmiş, daha doğrusu böyle bir deliliği beklemediğinden, kılıcı ensesine uzatmayı yeterli sanmıştı. Adamın can pazarına çıktığını nereden bilecekti? Evet, can pazarı. Martalosluğun başkaca cezası yoktu. Kaçan kurtulur, yakalanan kelleyi verirdi. Hele de Türkmen içine girmek bütün bütün böyleydi. Türkmen töresi gammazı yaşatmazdı. Önce yakalayacaktı onu. Yakalayınca da...

“Kaçma dendi bre!”

Kendi söylediklerine güldü. Sesinin sis içinde yankılanmasına, yankılanıp boğuklaşmasına güldü. Şu dediğine bakındı hele! Delibozuk Hıdır istiyor diye adam, durup yakalamasını mı bekleyecekti? Kendisi olsa bekler miydi? Kaçıyordu alabilirdiğine, kaçması lâzımdı çünkü. Candı bu, can koşusu başka koşulara benzemezdi. Türkmenin dört kangal yarışına ise hiç benzemezdi. Dört kangal yarışını kazanan, Ertuğrul Bey’den bir zorlu aferin, birkaç da koyun alırdı alsa alsa; bu kaçışla adam canını kurtaracaktı.

Düşünmesiyle hızlanması bir oldu. Adam can derdine canını tehlikeye atıyorsa, kendisi, vazife aşkına aynı şeyi neden yapmasındı? Ona güvenmişler, yolu tehlikelerden temizlesin diye öne çıkarmışlardı. Bu adamı yakalayamayınca görevini yapmış sayılır mıydı? Sayılmazdı elbet. Ertuğrul Bey’in karşısına çıkıp, “Emrin yerine getirildi Beyim, Türkmenin yolu açıktır” diyebilir miydi?

Köşeyi dönerken onu tekrar gördü. Saçmaladığını bile bile bir daha bağırdı:

“Martalos alçağı, dursana hele!”

O sıra arkasına baktı adam... Hayır, çocuk! Bu görüşte iyice farketti çocuk olduğunu. On altı, on yedi yaşlarında filandı.

“Çocuk sayılmaz” dedi içinden.

Dedi ya, dediğine kendisini bile inandıramadı. Çocuk da olsa martalostu, gâvur milleti belki de martaloslarını bu yaş-taki çocuklar arasından seçiyordu. Fark edilmeleri zor olsun diye ihtimal. Yakalayınca bir güzel öğrenirdi aslını faslını. Bir güzel konuştururdu.

Çocuk bir daha arkasına bakınca, tökezleyiverdi.

“Dikkat et!” diye bağırdı, Delibozuk Hıdır.

Acımış mıydı, yoksa yakalayıp konuşturamamak ihtimali mi yüreğini ağzına getirmişti? Bilmiyordu. Uçtu. Evet, uçtu. Ayaklarının bir süre yere değmediğini farketti. Bu daracık yolda, böylesine bir deliliğe nasıl kalkıştığını kestiremeden kendisini çocuğun yanında buldu. Can havliyle kayalığa tutunmuş, çırpınıyordu garip. Fazla düşünmeden bileğini kavradı. Bu sefer avucunun içinde çocuğun bileği çırpınmaya durmuştu. Kurtulmaya çalışıyordu. Oysa bileği kurtulsa kayalıklardan yuvarlanıp paramparça olacağını biliyordu. Martalosluğu yüzünden boynunu vermektense, kayalıklarda can vermeyi tercih ettiği belliydi. Fakat buna izin veremezdi. Alıp Ertuğrul Bey’in önüne götürecekti. Üst yanını Bey bilirdi.

“Rahat dur bre çocuk!”

Yukarı çekti. Sırtüstü yere uzattı. Dikkatlice baktı yüzüne. Sandığından daha küçüktü. On beşinde var, yoktu.

“Martalos musun?” diye sordu bağıarak.

Çocuk, başını hızlı hızlı iki yana salladı.

“Ya ne işin var buralarda?”

“Kaçtım. Efendimden kaçtım.”

Korkmuştu. Nefes nefese yutkuna yutkuna anlatıyor, anlatmıyor, yalvarıyordu:

“Sen de peşime düştün. Beni geri götüreceksin, öyle ya. Götürme! Az biraz insanlığın kaldıysa, bırak kendimi kayalıklardan aşağı atayım ha! Döner, öldü dersin, Adamos öldü. İnarırlar sana. Çünkü ölmek istiyorum.”

Çocuğun sayıklar gibi konuşmasından pek bir şey çıkaramamıştı.

“Adın Adamos mu?” diye sordu.

“He, adım böyle. Sen de bilirsin ya. Efendimin yanında çalışan silâhlılardan sen, bilirsin adımın Adamos olduğunu.”

“Efendin kim ki?”

Gözleri hayretle irileşti. O iriliğin içinde ümitsizlik nokta nokta büyüdü:

“Efendimin Garsias olduğunu bilmezden gelmen neyi değiştirir? Hiç kaçmamalıydım. Dayağa katlanmalıydım, üstümde sığır gönünden ucu kurşunlu kırbaçlar paralanmalıydı da, yine kaçmayı düşünmemeliydim. Ne derlerdi bize: ‘Öküzün boynuzuna bile girseniz bulur, buluşturur geri getiririz’ demezler miydi?”

“Kimler?”

“Efendimin adamları, kılıcı, keskin silâhşorlarla kırbacı sert kâhyalar. Biz köle kısmı her söyleneni yapmalıymışız, öyle tembihleniriz, dayaktan ölsek bile gık etmemeliymişiz, hele kaçmayı aklımıza hiç getirmemeliymişiz. Doğru sözler bunlar, dosdoğru sözler ama ben dinlemedim, kaçır kurtulurum sandım, ne oldu? Gelip yakaladım işte! Efendim haklı çıktı. Hiç kaçmamalıydım. Ama çocukluk, ben daha çocuğum biliyor musun, ver çocukluğuma gitsin, affet olmaz mı? Biliyorum, biliyorum; olmaz diyeceksin. Evet, olmaz; o zaman efendim seni cezalandırır.”

Delibozuk Hıdır, elinin ayasını çocuğun ağzına bastırdı:

“Sussana Allah’ın kulu! Bırakmıyorsun ki, söylediklerinle

bir ilginin olmadığını sana söyleyivereyim. Ben Türkmenim Türkmen. Türkmen demek ne demektir bilir misin, duymuşluğun var mı Türkmeni? Ben söyleyeyim sevabıma: Türkmen demek kendine kötülük etmeyenlere kötülük etmeyen demektir. Yalnız kötülük etmemekle kalmayıp hatta elinden geldiğince iyilik eden demektir. Anladığım kadarıyla sen bir esirdin öyle mi?”

Çocuk gözlerini yumup açtı.

“Efendim dediğin gâvur adlı herif de canı çektiğinde ucu kurşunlu kırbacın altına yatırırdu seni...”

Yine gözlerini yumdu, açtı.

“Bak şimdi daha iyi anlaşıyoruz. Çünkü devamlı sen konuşmuyorsun, ben de bir çift laf etmeye fırsat buldum. Elimi ağzından çekeceğim. Çekeceğim, ama sürekli konuşmaya kalkarsan şaplak geldi say. Anlaştık mı?”

Gözleriyle “evet” işareti yaptı bu defa.

Delibozuk Hıdır elini çocuğun ağzından çekti. Kaldırıp karşısına oturttu.

“Haydi konuşalım. Dilimi iyi bildiğine göre Oğuz Türkmeni misin?”

Hiç nazlanmadan cevap verdi:

“He, Oğuz Türkmeniyim.”

Türkmen’sen niye bakalım gâvur adı gezdiriyorsun sırtında?”

Çocuk iç çekti, gözlerini yere dikti; başına gelişigüzel sarılı yağlığı muncıkladı bir süre, hohlayıp pohladı; sonra başını kaldırdı, gökyüzüne baktı, aradığı bir şeyler varmış da bulamıyormuş gibi kederlendi:

“Obamdan kaçırıldığımda on yaşındaydım” diye konuştu, “Babam sık sık Türkmenoğlu Türkmeniz’ diye övünmese, bu Türkmenlik de aklımda kalmazdı.”

“Demek seni kaçırdılar, kimler?”

“Efendimin adamları” dedi soruya hayret etmiş gibi, “Baş-

ka kimler olacak? Bir akşam vakti girdiler obaya, pınarbaşında birkaç yaşıtımla oynuyordum. Oysa anamın tembihi vardı, 'Gün devrilmeden çadıra gel' diye. Hep unuturdum. O akşam da unutmuşum. Üçümüzü kapıp sürdüler atlarını. Koca avuçlarıyla da ağızlarımızı örttüler. Sabaha kadar yol teptik. Bir köye geldik ki, sizin buralarda hayvanların yaptığı işi de insanlar yapmakta.

"Karasabana koşulup kırbaç altında çift sürmekte, üstelik bunların ikisi, üçü zincirle ayaklarından birbirine bağlı bulunmakta. Küçük aklım hepten uçtu, korkum bir iken bine çıktı. Ağlamaya verdim ya, aman zaman yok. Kırbaç şaklamaya başladı sırtımda. Önce adımı değiştirdiler. Sordular nedir diye, kırbaç zoruna Âdem'dir dedim. 'Bundan sonra adın Adamo'stur, aklından çıkarsa canından olursun' dediler. Tuttuk gâvur adıyla adlandık. Sonracığıma göğsümüze dövme işlediler. Bak..."

Gömleğini yırtarcasına sıyırdı. Göğsünün tam orta yalağında mavi bir öküz başı vardı.

"Buna dövme derler işte, yapılırken zorlu acı verir. Keskin bıçakla kesilir evvelâ, içine boya doldurulur. Yüreği dağlanır insanın. Bu dövmeyi yedin mi, gayri iflah olmazsın."

"Niyeymiş o?"

"Çıkmaz çünkü. Kessen yine çıkmaz. Yıkasan, kumla ov-san hiç aldırmaz. Benim geldiğim yerde bu işaret kölelik alâmetidir. Kaçsan, bununla tanılar seni."

"Başka köye giderim."

Gülüştü bir çuval acıydı:

"Köleliği bilmediğinden, bir de gâvur milletini iyi tanımadığından böyle demektesin yiğit ağam, Türkmen ulusu ağam. Nereye gidersen git; kim bulsa ve tanısa, tutar kulağının yumuşığından, götürür efendine. Sonrası ölümlerden ölüm beğen..."

"Peki ama bu gâvur tutmuşken neden efendine geri götü-

rüyor bakalım? Hazır köle bulmuş, kendine çalıştırsın a...”

“Mümkünü yok, töre bu değildir. Birinden kaçanı götürceksin ki, senden kaçanı da getirsinler. Kaçak köleye yardım eden, alıkoyan, barındıran büyük suç işlemiş sayılır. Kale burcuna o saat asarlar, kale burcu yoksa dallı budaklı bir çınara; ama asarlar sonunda, kurtuluş yok.”

“Bunca gâvurluğa aklım ermedi...”

“Ermemesi yüreğinin paklığından, bir de Türkmen töresinin sağlamlığından ve dahi İslâm dininin kaviliğindendir. Hay ulu yiğidim, işte bunlardan ötürüdür gâvur işine aklının ermemesi. Bizim oralarda yalnız köleler değil, bütün köylü, efendinin malı sayılır. Topraklar da efendindir. Köylü eker, köle eker, efendi dilediği kadarını alır harmandan, ötesi köylü için de, köle için de açıktır. Zaten köylünün köleden farkı ayağına pranga vurulmamasıyla, göğsüne dövme işlenmemesinden ibaret.”

“Bu köylü milleti dediğin niçin kuzu kuzu boyun büker de diklenmez peki?”

“Diklenemez. Diklenmeye kalkan önce kilisenin hışmına uğrayıp aforoz edilir, sonra öldürülür, cesedi de yakılır, Hristiyan mezarlığına gömülmez. Bundan ödleri kopar köylü milletin; efendiye hizmeti İsa Peygambere hizmet gibi görürler. O kadar ki efendi, ya da yakınları bir suç işlese, bunun bile cezasını köylülerle köleler çeker.”

“Ötekiler neyse de işte bunu hiç anlayamadım. Başkasının suçunun cezasını niye başkaları çekiyor bakalım?”

Çocuk bir elini kaldırıp bıkkın bir tavırla Delibozuk Hıdır'ın sözünü kesti:

“Görmeden anlamamanın mümkünü yoktur zaten, hiç mümkünü yoktur. Efendi ve adamları takdislidir, yaptıkları her günah önceden affedilmiştir.”

“Affeden kim?”

“Papaz, keşiş kısmı, yani kilise; başka kim affedebilir? Di-

yelim ki efendilerden biri bir köylü öldürmüştür.”

“Hah, şimdi yandı demektir! Kanını ödeyecek...”

“Ödemez, çünkü dedim ya önceden aflıdır diye; ama birinin de ceza görmesi lâzım, ortada cinayet var değil mi? Tutar köylülerden, yahut kölelerden birini darağacına çekerler.”

Delibozuk Hıdır daha fazla sinirlerine hâkim olamadı, zınk diye kalktı, yumruklarını sisin en koyusuna doğru salladı:

“Vay kefereler!”

Onun kalktığını görünce Adamos da kalktı. Delibozuk Hıdır, tepeden turnağa bir daha süzdü çocuğu, “Vakitsiz boy atmış ya, hâlâ çocuk” dedi içinden, “Bileğindeki demir halka da ne ola?”

Elini tuttu. Bileğindeki demir halkaya daha yakından baktı. Yoksa ora ahalisi altın, gümüş bilezik niyetine, altın gümüş kılığında demir halka takar mı olmuştu?

“Neyin nesidir bu, süs öyle mi?” diye sordu.

Adamos hınçlı gözlerini bileğine dikti. Hıncının yoğunluğunu gözyaşları bile bastıramıyordu. Delibozuk Hıdır, çılgılık atacak diye bekledi. Öyle umuyordu. İniltiye benzer sesini duyunca şaştı:

“Pranga...”

“Ne! Pranga da neyin nesi?”

“Daha önce görmüşlüğün yoktur senin öyle ya, dövme çekmekle kalmazlar da adamın göğsüne, üstelik bu demir halkayı bileğine geçirirler ağam, icap ettiğinde bu halkalardan birbirimize bağlarlar bizi, it sürüsü gibi işe koşarlar. Ne cehennemden geldiğimi şimdi anladın mı?”

Acıması arttı birden, yutkundu. Söylemek istediklerinden hiçbirini söyleyemedi, lal kesildi öyle, donakaldı. Manzarayı gözlerinin önüne getirmeye bile çalışmadı. İnsanları el bileklerinden ayak bileklerinden zincirle birbirine bağlayıp sabana koşmayı, arabaya koşmayı hayal dahi edemedi. İnançlarına ve törelerine o kadar yabancıydı ki, hayal âlemine sığınmıyordu.

Çekti bileğinden:

“Gel” dedi, “Seni adam gibi adamların arasına götüreyim, Kayı Boyuna...”

Yolu yarıladıklarında Adamos’un aklı başına gelir gibi oldu. Bileğini çekip almaya çalıştı Delibozuk Hıdır’ın pençesinden. Fakat Delibozuk Hıdır sımsıkı tutmuştu, kurtulamadı.

“Bıraksana” dedi, “Korkma, kaçacak değilim.”

“Ne kaçması?” diye şaşkın şaşkın sordu Delibozuk Hıdır.

“Bileğimi acıtıyorsun da...”

Bıraktı:

“Kusura bakma, farkında değilim.”

Çocuğun bileğini bıraktı. Parmaklarının izi çıkmıştı. Çocuk bileğini ovuşturarak konuştu:

“Bu bizimki delilik, biliyor musun?”

“Nedir delilik dediğin? Neyse bil ki, ben delinin biriyim zaten, adıma da Delibozuk Hıdır derler.”

“Şu gidişi demekteyim ağam, Kayı Boyuna yamanmak benim yüreğimin en büyük hasreti, lâkin iş başkadır. Beni bulurlar, bulunca da başınıza tebelleş olurlar. Bir Adamos yüzünden derde girmenizi istemem.”

Delibozuk Hıdır ters ters çocuğa baktı:

“Bir Adamos için değil be yavrum, bizden bir Âdem için bu. Bundan böyle at Adamos’u sırtından, tekrar Âdem ol, tamam mı?”

“Tamam.”

“Bundan böyle hiç kimse kılına dokunamaz senin. Ben sağ oldukça, biz sağ oldukça, Kayı Hanlu durdukça kılına dokunamazlar. Sen Oğuzun hangi boyundansın sahi?”

“Bayat Boyundan. Adını hiç unutmadım. Dilimi de unutmadım. Köyde dilimi konuşan esirler çokcadır, yalnız kaldıkta konuşurduk.”

“Bayat Boyu mu?”

“Ya, devletli, nimetli demektir. Beyimizin çadır direğinde

kalın başlı oklu tuğ asılıydı, ongunumuz [simge] şahin kuşudur.”

“Kayı Boyunun dahi ongunu şahin kuşudur. İkimiz Oğuzun sağ kolu Günhan’dan gelmeyiz. Biz kardaşız desene.”

“Kardaşız derim.”

Delibozuk sustu. Bir süre suskun yürüdü öyle. Sonra birden durup baktı Âdem’e, küs bir sesle:

“Kardaş demem için dilini ve boyunu unutmadan yetmez. Adını eskiye döndürmen bile yetmez. İlle de en mühimi nedir bilir misin?”

“Din olsa gerektir, unutmuş muyum, unutmamış mıyım? Kefereye uymuş muyum kırbaç zoruna, dayak korkusuna, uymamış mıyım?”

Delibozuk’un yüzünü bir mutlu gülümseyiş sardı, mutlu fakat az biraz da kuşkulu. Sarstı silkeledi Âdem’i:

“He ya, dediğin gibidir aynen, cevap gelsin...”

“Unutmadık hamdolsun, kefare âdetlerine uymadık. Zorla kiliseye sokulduk, lâkin gönlümüz akmadı İsa Meryem tasvirlerine, kırbaçlanıp önlerine diz çöktürüldüğümüz kertelerde bilem gözümüzü yumup heykelleri ve resimleri kafamızdan bütün silip sadece Allahımıza dua ettik. Kurban olduğum dualarımızı kabul eyledi ki, kaçak yolumuza senin gibisini çıkarırdı. Şimdi sana hayatımızla bile hürriyetimizi borçluyuz yiğit ağam, bu borcu icap ederse canımızla ödesek gerektir.”

Aniden abanıp Delibozuk Hıdır’ın elini öptü. Başına koyacakken Delibozuk Hıdır hızla çekti elini, ateşe değmiş gibi üflledi:

“Acemisin yaptın, ama bir daha bunu yapma! Bizim Delibozukluğun yanı sıra bir lâkabımız daha var ki, adımız sanımızla El Öptürmez Delibozuk Hıdır’ız. Bir daha öpmek yok Bayatlı Âdem; anlaştıksa yola düşelim, bizimkiler ırmak kıyısını tutmuş da, çoktan konmuşlar bile. Yapış elime, ama sakın öpmeye yeltenme, yardan aşağı sallarım alimallah.”

“Bayatlı Âdem” demesi pek hoşuna gitti çocuğun, mutlulukla derinleşti bakışları, ılıklaştı. Kudret elini tutar gibi tuttu uzanan eli, sıcaklığıyla kaynaştı, ayaklarının yerden kesildiğini, boşlukta uçtuğunu sandı.

Neden sonra:

“Ters gidiyor olmalıyız Hıdır Ağam” dedi.

“Ne tersi bre?” diye çıkıştı Delibozuk Hıdır, “Geldiğim yolu bana mı öğreteceksin çocuk aklınla?”

“Yok, ne haddimize, lâkin uçurumun şu tarafında derinleşen geçit ağzında bir sürü insan gördüydüm, atlı ve pusatlı. Sizin Kayı Hanlılar değil miydi?”

Hıdır durdu. Dik dik Bayatlı’ya baktı. Sonra parmağıyla gösterdiği tarafa bir uzunca göz attı. İçini endişe kaplamıştı. Gerçi buralarda insan kaynamasından tabii bir şey yoktu. Ama her kalabalık haberi geldiğinde temkinli karşılamak zorundaydı. Aşireti ona güvenmiş, Ertuğrul Beyi ona güvenmiş de gözcülük vermişti.

Yakınlarda başka boylar varsa, dost mu, düşman mı olduklarını öğrenmeliydi. Ancak ondan sonra yüz akıyla Ertuğrul Bey’in huzuruna çıkıp temenna ederek, “Tamam Beyim” diyebilirdi. Böyle şüpheler içinde bocalayarak dönse de, kimin nesi olduğunu bilmediği bir kalabalıktan Bayatlı Âdem’e dayanıp haber vermeye kalksa, gülerlerdi. Gülmeseler bile için için, “Artık bu Delibozuk’ta da iş kalmadı, gözcülüğü tavsatıyor” diye düşünürlerdi. Bunu bile düşünmeyeceklerini bilse, yine bu halde geri dönemezdi. Üstüne aldığı görevi bir tamam bitirecekti. Madem ki yakınlarda kalabalık vardı, kimin nesi, öğrenip öyle geri dönmeliydi. Yüreği ancak o zaman rahatlar, o zaman huzurlu ve mutlu olurdu.

“Hele bir bakalım Bayatlı, yapış dendi elime. Elimi bırakmaca yok, tamam mı? Buralarda kaya kısmı kalleştir, seni bulmuşken kaybetmek istemem.”

“Şükürler olsun” diye mırıldandı Bayatlı, “Galiba kurtul-

dun Adamos... Hayır, Adamos değil, Âdem, Bayatlı hem de, kurtuldun büyük Allah'a şükür."

Sesini ancak Hıdır'ın duyabileceği kadar yükseltti:

"Bu hesapça Hıdır Ağam, biz Kayı Han Boyunun hizmetine girmiş olduk mu?"

"Hem de nasıl" diye gülümsedi Hıdır, "İlk işinin üstündesin. Nam salacak yolun başındasın senin anlayacağın.

Şu kalabalığın bulunduğu yeri iyice bir tarif et ki, elimizle koymuş gibi bulalım."

"Doğru yoldayız Hıdır Ağam, kurban olduğum, doğru yoldayız."

Yan yana bir vakit yürüdüler. Sesler duymaya başlayınca Bayatlı Âdem durdu:

"Yaklaştık" diye fısıldadı.

"Sen beni burada bekle. Biraz daha sokulmak istiyorum. Sakın ayrılma yerinden, tamam mı?"

"Tamam değil Hıdır Ağam, sen nerede ben orada, bundan sonra daima böyle olacak, izin verirsen gelmek istiyorum."

"İzin kolay da yorgunsun, onca yol teptin, kaçmaktan ciğerin koptu, yaslan kayacığa, uyukla azıcık."

"Ne olur izin ver."

Yalvarışı öylesine içten, öylesine masum masumcuktu ki, Hıdır dayanamadı:

"Gel hele başımın derdi" diye homurdandı, "Yalnız, gürültü edersen ağzını bağlarım bilesin."

"Soluğumu bile tuttum belle ağam, kurban olduğum gidelim..."

İçinden güldü Delibozuk Hıdır:

"Evlén, çocuk çocuk sahibi ol diye tuttururlar. Büyük Rab-bim murat ettikte insana dağın sisli tepesinde bile bir evlât ih-san ediverir böyle, Bayatlı Âdem'i gönderir."

Kanı kaynamış, babalık duyguları iyiden iyiye kabarmıştı. Çocuğun elini daha sıkıca tuttu. Vaktinde evlenmiş olsaydı,

herhalde bu yaşlarda bir çocuğu olurdu. Böyle elinden tutup...

Gürültüye bir hayli yaklaştığı için düşüncelerini yuttu. Tepedeki koca bir kayanın arkasına sindi. Dikkatle aşağıya baktı. Düzlükteki yoğun sisin içinde insan gölgesi kayınıyordu.

“Baskın hazırlığı” diye söylendi, “Dertleri de galiba Kayı Hanlıyı basmak. Buradan geçeceğimizi bilmiş bir halleri var vaziyete bakılırsa. Herhalde ırmak kıyısına çökeceğimizi düşünememişler de boğazda kısıtırmayı kararlaştırmışlar.”

Orta yere dikili mızrağın tepesindeki işareti seçebilmek için gözlerini acıtıncaya kadar açtı. Kargacı burgacık bir şekil farke debildi, ama tam çıkaramadı. Çıkaramayınca da Âdem'e sığındı:

“Bayatlı Âdem, şu mızrağın ucunda sallanan bayrağı görmekte misin?”

“Ya, kırık bir yaya benziyor. Eğri büğrü...”

Delibozuk Hıdır, kuru bir değnekle toprağa kırık bir yay resmi çizdi.

“Bunun gibi mi?”

“Eh, seninkisi daha düzgünce.”

“Tamam, bunlar Düğer Boyu, Tepir Bey'in adamları.”

“Bir düşmanlık var mı aranızda?”

Biraz düşündü ya, aklına bir şey gelmedi:

“Belli olmaz, geçmişten bir şeyler kalmıştır belki. Bizim gibi yıllar yılı göçen bir aşirete kimin dost, kimin düşman olduğunu kestirmek zordur. Ertuğrul Beyimize gördüklerimizi anlatalım da tedbiri meşveret kocalarıyla birlikte düşünsün. Allah'ın izniyle dönüyoruz.”

“Dönelim” dedi Bayatlı, “Dönelim Allah'ın izniyle.”

Önce sürünerek, sonra çalılara tutunarak kayalığı buldular. Sis büyük ölçüde dağılmıştı. Omiras Suyu seçiliyordu. Tam Bayatlı Âdem'i bulduğu yerde durdu. Elini Âdem'e uzattı:

“Yapış bakalım evlât, buraları beter tehlikelidir, bastığın yere az bir gafletle yüklendin mi bittin, aşağıda kaynayan ırmakta bulursun canını.”

“Ben alışkınım Hıdır Ağam, böyle kayalıkların betlerinde taş kırmışım.”

“Bu yaşta ha?”

“Kölenin yaşını kim merak eder ki; sadece şu işi yapacak-sın diye emrederler, yapabilir misin diye sormazlar bile...”

“Vay cehennem kütükleri! Sen yine de elimi tut nemelâzım, bu kayalıklar senin bildiğin o kayalıklara da benzemez, yapış bakalım.”

Elini sıkı sıkıya kavradı:

“Yapıştık.”

“Eh, gidelim öyleyse...”

Bayatlı Âdem çadırları farkettiğinde, başı dönüyordu. Ayakları yerden kesilmiş ve havalanmış gibiydi. Böyle bir duy-guya kapılmıştı nedense. Gerçekten uçup uçmadığından emin değildi. Belli etmeden Delibozuk Hıdır’a baktı. Görevini ek-siksiz yapmış olmanın huzurunda gülümsüyordu.

“Uçtuk mu ağam?” diye soracakken vazgeçti. “Kurtuluş se-vincinden öyle zannetmiş olmalıyım” diye düşündü.

“Hey Lokman!”

Delibozuk Hıdır’ın sesiydi: Çadırını kurmaya çalışan bir delikanlıya sesleniyordu. Delikanlı doğrulup onlara baktı:

“Nerelerde kaldın Delibozuk Ağam, gâvur içine martalos-luğa çıktın zannettik. Yanındakini çıkaramadım.”

Hıdır’ın kolu Bayatlı Âdem’in omuzundaydı:

“Bu” dedi, “Bayat Boyundan Âdem’dir. Mongol kaçırıp gâ-vur beyine satmış. Biz Ertuğrul Beyimize gördüklerimizi an-latırken, şuna çadır kurmasını bellet de ustalığın dillere destan gezsın. Bu yaşta çadır hocası oldun diye parmakla gösterile-sin.”

Lokman, Delibozuk Hıdır’ın şakasına güldü:

“Keyfin çakır görüldüğüne göre, vardır bir bildiğin ya neyse” dedi, “Hele sen gel kıyıcığımıza Âdem Kardaş, yardımın sayesinde şu kıl yığınının çadıra benzetelim.”

Delibozuk Hıdır, bey çadırının yolunu tutmuşken, “Ne iyi insanlar” diye düşündü Âdem, “İnsanın acemiliğini bile yüzüne vurmuyorlar da öğreteceklerini yardım isteği bahanesiyle öğretiyorlar. Bundan böyle Kayı Han benim de boyum ve soyumdur. Evet, benim de...”

Bey çadırı her zamanki gibi yine önceden kurulmuştu. Delibozuk Hıdır yaklaştığında iki karavaş çalı süpürgesiyle avluyu süpürüyorlardı. Kapı ağzından içeriye seslendi:

“Destur var mı Beyim?”

“Buyur Hıdır Kardaşım...”

Çadıra girdiğinde, Ertuğrul Bey, Yahşi Hoca ve Akça ile oturmuş konuşuyordu. Selâm verip gösterilen yere çöker çökmez:

“Düğer Boyu tepenin öte yamacında durur Ertuğrul Beyim” diye konuştu, “Görünüşe göre bir cenk hazırlığıdır gidiyor. Bu yoldan gelenlerin geçmeye mecbur olduğu geçidi tutmuş vaziyette. Belli ki basmaya hazırlanırlar; basmaya hazırlandıkları sakın biz olmayalım diyerekten içime şüphe girdi. Düşündüm, lâkin aramızda intikama susatacak bir geçmiş bulup çıkaramadım.”

“Demek öyle” dedi Ertuğrul Bey, “Anlaşılan Tepir Bey yakınımda. Bunu önceden bilsem, ağabeylerimin içine kurt düşürenin kim olduğunu da bilirdim.”

“Düğer Boyu bize düşman mıdır Beyim?”

“Düğer Boyu değil ya, Düğer Beyi bana düşmandır. Aramızda bir geçmiş vardır. Neyse, haber verdiğin iyi oldu. Ava giden avlanır diye boşa söylenmemiş.”

Akça’ya döndü:

“Akça yiğit, yanına elli kılıçlı al, kayalığın iki yanını tut. Düğer Beyi gece baskınına güç getiremez, lâkin biz yine de tedbirde kusur etmeyelim. Hıdır yiğit, sen de yanına yirmi kılıçlı alıp ırmak kıyısındaki sazanların arasına yat. Hayda bismillah dendikte fırla yerinden, kop Düğer üstüne.”

Sustu. O susunca Yahşi Hoca buruklaştı. İç çekişe benzer bir sesle:

“Gazada bize yer yok mudur Ertuğrul Beyim?” diye sordu, “Yoksa sen de bazıları gibi ‘Bu derviş hoca kısmı işe yaramaz’ diye kulakardı etmeye mi durdun bizi? Biz Hak Teâlâ’nın izniyle ahi candaşı olarıktan bir elimizde kitap, bir elimizde kılıç tutmaz mıyız?”

Ertuğrul Bey, Yahşi Hoca’nın yiğitlenmesine gülemedi. Dedigini yapanlardan olduğunu biliyordu. Çünkü şimdiye kadar kendisine ne iş düşmüşse koşmuş, dervişleri, mollaları ayaklandırıp üstesinden gelmişti. Yerinde kılıç şakırdatır, yerinde mızrak savurur, yerinde vaaz verip çocuk okutur, zikre çöküp sabahladığı da olurdu.

Gönlünü almak için,

“Seni, cengin orta yerine düşündüğümüzden en sona bıraktık hay Yahşi Hocam” dedi, “Dervişlerin, mollaların hazırda bulunsun, paslı kılıçları bileyip, okların temrenlerini sivriltip, mızrakların ucunu cilalayıp beklesinler; Düğer gelici olursa, ilk sen çıkacaksın karşısına, arkandan biz geleceğiz, derken haydaa Bismillah’ta Delibozuk yığidim sazlıktan çıkıp, dillere destan narasını basıp Düğer Beyini gelip gelmece pişmanlığa bulayacak.”

Dudaklarını kıvrıp başını iki yana salladı:

“İnşallah yanılmaktayız Yahşi Hocam, inşallah Hıdır yiğit yanlış görmüş, yanlış değerlendirmiştir. Bu zamanda Müslümanın Müslümana kılıç üşürmesi ne demeye gelir? Şayet Düğerimin hazırlığı bizim üstümüze ise, şayet Tepir Bey, bir çocukluk oyununu kine bulayıp kirleterek bize dış biliyorsa, demektir ki, ağabeylerimize iğva veren de odur.

“Lâkin beni düşündüren, Tepir Bey’in bize karşı duracak desteği nereden aldığı. İşin içinde Mongol yahut gâvur tekfur-ları olmasa Tepir Bey’in yüreği bin kişiyle bir tek Kayı Han-lunun üstüne varmaya dahi elvermezdi. Şu Dağ Keşişi dedi-

ğın, Akça, hani anlattıydın ya, o herif, senin dost zannettiğin Cizvit papazı hani, nicedir gözüme gözükmmez. Aşiretin bölünmesinden evvel aramıza katılanlar da ortadan yok oldu. Bir düzenbazlıkla sarmalandığımızı anladık ya, ne çare, anlayana kadar aşiretten geriye dört yüz çadır kaldı. Neyse, Allah ihsan eyledikten sonra değil dört yüz çadır, dört çadır bile Konsantiniyye'yi fethetmeye yeter. Çağırın, gelsin Gazi Rahmanım, Konur Alpim, Aykut Alpim, Hasan Alpim, Saltuk Alpim, Kara Mürselim, Kara Tekinim, Samsa Çavuşum, Şeyh Mahmudum. Alplerim, erenlerim gelsin, meşveret kurulacak.”

Dokuzuncu bölüm

*Pes heman Ertuğrul etbâ'yle el kılıca urup bir taraftan ki
Sultan Alâüddin'in mukabelesinde idi. Tatara kılıç koydılar.
Şahin kargaya girer gibi girüp fi'l-hâl aduvvi münhezim kıldılar.
Sultan Alâüddin anı görüp Ertuğrul'a istikbal gösterdi
Ertuğrul dahi etbâ'yle inüp Sultan Alâüddin'in elini öpdi. Sultan
Alâüddin dahi Ertuğrul'la hil'at-i fâhir
giydirüp tevâbiine ve levâhikine atâlar ve ihsanlar eyledi. Andan
Söğüt nâm yeri halkına kışlak ve Tumanic'i
ve Ermeni tağlarını yaylak virdi.
—NEŞRİ*

DELİBOZUK HİDİR, DALMIŞ gitmişti. İçinde çıplak ayak-
larını serinlettiği ırmağın berraklığında düşüncelerini
yıkıyordu. Bu topraklarda bir güzel yurt tutacaklardı. Yetmiş
kat kök salıp toprağa yapışacaklardı. Ekip biçip, toprak sürüp
geçinip gideceklerdi. Dün cuma vaazında Yahşi Hoca, "Canı-
mızdan can vermeliyiz toprağa" dediğinde tuhaf bir sevgiyle
nasıl da içi ürpermişti. Az daha cemaat içinden fırlayıp "Hay
ağzına sağlık Yahşi Hocam, yüreğimdekileri nasıl da bulup

söylemekteyin” diye bağırıyordu.

Kendini zor tutup çığlığını içine gömmese, haline güldürecekti cemaati. Eskiden olsa imkânı yok, kendini tutamazdı. Zaten olura olmaza heyecanlandığından adına “Delibozuk” demişlerdi ya. Artık eski heyecanında değildi de, bereket versin, zor da olsa kendisini tutabiliyordu.

“Yaşlanıyor muyum ne?”

Ayaklarıyla suları köpürttü. Köpüklerin kabarıklığına bir gülücük gönderdi. “Yaşlanmanın sırası hiç değil” diye gülümsedi, “Şimdi, hiç sırası değil. Daha bize çok iş düşecek. Etraf düşman, hem de zorlusundan düşman dolu. Bizans varmış, teey uzakta, ama kolu uzunmuş. Bu civarda da sayıya gelmez kalesi, karınca sürüsünü andırır askeri, daha neleri neleri varmış... Hepsi bu kadar olsa savur gitsin! Bazı kıskanç beyleri ne etmeli? Müslüman olmasına onlar da Müslüman ya, eh işte! Tacüddin Harzemi’nin has müridi Gazi Dervişe göre, eh işte! Laf ola beri gele Müslümanı bunlar.

“Yahşi Hocamın dediği dedikse bize bakan her yüz gözün, doksan dokuzu düşmanca; oysa bizim halis niyetimiz gaza, kastımız kâfirdir. Müslümana zararımız dokunmaz, faydamız dokunur. Lâkin Düğer Boyu gibileri üzerimize koptukta vuruşmaktan gayri elden ne gelir? Tepir Bey sabredip geçitte kısıtırmayı bekleyeceğine, ırmak kıyısını dolandı. İçimden dediydim zaten, ‘Bunlar hiçbir vakit kayalığı aşip gelmeye cüret edemez, bunlar gelse gelse ırmağı dolandır’ diye. Dediğim çıktı.

“Akça yığidim kayalığın iki yanını tutup Düğer Boyunu beklerken, Düğer Boyu ırmakta gözüktü. Yahşi Hoca’nın öncülüğü de bizim yirmi kılıçlıya düştü. İyi cenk oldu ya, Düğer’in yerine Mongol olaydı tadı daha başka çıkardı. Düğer Beyi delişmen ki, canını ölümün ateşine atasıya gelir. Peki ama niye? Ertuğrul Bey’in demesiyle, çocukluk oyununun intikamını almaya; hepsi bu kadar olamaz elbet, bizim mirasa kon-

mayı da düşünmüştür. Düşünmüş ya, arzusu kursağında kalmıştır, hamdolsun.

“Yerde yüze yakın Düğer Boylu gördükte içim tutuştu. Bir yaralı Düğerliye su verirken ‘Kırma bana candaşım’ diye yalvarmasına yüreğim yandı. Deli beylerin zoruna Müslüman Müslümanı kırarsa, Mongol gelip topumuzu talan etmez mi? Bizi sürüp çıkarmaz mı buralardan? Keşke o zavallılar öleceğine Tepir Bey öleydi, o vakit canım yanmazdı. Ettiğini buldu der, geçerdim. Bizim aşiretten de üç babayiğit gitti. Lâkin Tepir Bey nasıl şaşaladı, sazlıktan ansızın karşısına dikilen yirmi kılıç, yirmi değil, Bayatlı Âdemoğlumuzu da adam sırasına sayacak olursak, sayınca yirmi bir olmuşuz. Bu da Tepir Beyi delirtmeye yetti.

“Bizimle başa çıkmaya çırpınırken, Yahşi Hoca ile Ertuğrul Beyim yallahlandı, derken Akça koştu. Düğer Beyi de olan akınlı zayi etti. Atını ırmağa ılgar edip karşı sahili tuttu. Adamlarını ateşin orta yerinde koyup kaçan beye ne yapılırsa azdır ya, bu iş Düğer Boyunun bileceği, başlarında Tepir Beyi artık tutmasalar gerek. Mongol çudarıyla işbirliği edip aşireti bölüp parçalayarak kalanına yüklenmek sana mı kalmış hay Tepir akılsızı, sana mı? Biz yurt tutma peşinde, onlar bizim peşimizde. Yok Delibozuk, böyle bir vakitte yaşlanmanın hiç sırası değildir. Her birimiz bin düşmana bedel hale gelmeliyiz ki, yurt tutabilelim. Gelmezsek ezer geçerler. Tozumuzu toprağa karıştırırlar da, arkamızdan bir de kötü söylerler.”

Moğol ordusuyla son kapışmaları gözlerinin önüne geldi. Gazi Abdurrahman’la birlikte göze çıkmışlardı. Rahvan giderken, bir düzlükte kıyasıya vuruşan iki ordu görmeleriyle, Ertuğrul Bey’e haber koşturmaları bir olmuştu. Bir tarafı Moğol, diğeri Selçukluydu. Selçuklu yenilme vaziyetine gelmişti. Devlet bulası Ertuğrul Bey, hemen meşvereti toplamış, “Aldırmayıp yolumuza gidelim, bu cenk bizim cengimiz değildir” diyenlere, “Bu cenk tek mil bizim cengimizdir” demişti, “Çün-

kü Selçuklu, Anadolu'dan giderse biz dahi barınamayız. Mongol bu cengi kazanırsa, bizi dahi kırar geçerir."

Meşveret kocalarının kararı ve Ertuğrul Bey'in emriyle cengin içine öyle bir dalış dalmışlardı ki, savaşın gidişatı değişmiş, Moğol dize gelmişti. Bunu gören Selçuklu Sultanı, ömrü uzun olası Alâüddin Keykubat, Ertuğrul Bey'i çağırıp masallardaki peri padişahı gibi, "Dile benden ne dilersen"i bastırmıştı. Ertuğrul Bey konmaya yurt istemiş, sultan "Verdim gitti, uğurlu gele" duasıyla Keşişdağı (Uludağ) civarında Söğüt'le Domaniçi'yi ihsan etmişti. Ertuğrul Bey sevinçlenip, "Bundan sonra meçhule göç bitti candaşlar" diye müjdelemişti, "Artık yurt tutmaya göçüyoruz, Söğüt'e ve Domaniçe gidiyoruz."

Düşüncelerinin burasında, tiz bir boru sesine sıçradı. Boru ikinci defa öttüğünde, ayaklarını sudan çekip borkünü ense-nine itti:

"Keloğlandır yine" diye söylendi, "Artık çocuk sayılmaz ya, olur olmaz vakitlerde boru üfürmekten de vazgeçmez. Bu gidişle delibozukluğu bizden alıp ona vermeli."

Ayağa kalktı. Çadırlardan yana baktı. Bir kaynaşmadır başlamıştı:

"Allah Allah! Ne ola ki? Mongol mu bastı nedir?"

Moğol basmışa da benzemiyordu. Ortalıkta düşman atlılarından eser yoktu. Öyleyse niye boruyu üfler dururdu Keloğlan? Üfledi diyelim, ne diye kargaşa çıkardı aşirette?

"Gidip bakmalı, bakmalı da, boşa rahatımızı kaçırmışsa şu Keloğlan, borusunu ağzına verip yedirmeli."

Yan yolda onu karşısında, hem de soluğu gırtlığına düğümlemiş, kıpkırmızı bir yüzle bulunca, gülemeye koyuldu:

"Bre Keloğlan uyuzu, sen ne arlanmaz şeysin! Olura olmaz boru üfleyip yüreğimizi ağzımıza tıkamak da neyin nesi?"

Osman Çavuş yutkundu, diliyle dudaklarını ıslattı:

“Keloğlan deme bana!” diye kızdı, “Hele şimdi hiç sırası değil, dört arayıcı geldi obaya, iz sürücü geldi ki, dördü de kefere libası giymiş, ellerinde domuz gönünden kamçılar var. Niye geldiler bakalım?”

“Bana da sorana bakın! Oradan gelen sen değil misin?”

Osman Çavuş bakındı bir süre, aradığını bulamayınca sor-du:

“Senin Bayatlı Âdem’in nerede?”

“Bir yerlerdedir. Hem niçin benim oluyormuş bakalım? Bayatlı Âdem kendi kendisinindir.”

“Artık değil, çünkü almaya geldiler.”

“Almaya mı?”

Bir tuhaf hareketle kaşını kaldırdı:

“Ne demek almaya? Bayatlı Âdem insandır insan, eşya değil.”

“Gel de dört gâvura anlat, anlatabilirsen. İzini sürmüşler, aramızda olduğunu öğrenmişler. Geri istiyorlar. Satın alınmış bir köleyi alıkoymak bu civarda büyük suç sayılırmış ki, alı-koyan ipe yahut kazığa gidermiş; ne dersin bakalım bu işe?”

Delibozuk, ellerini beline attı. Kılıcının sapını okşadı. Bayatlı Âdem böyle iken böyledir diye anlattığında inanama-mıştı. Bir insanın ömür boyu damgalı esir tutulmasını aklına sığdıramamıştı. Zavallı çocuk da hep bu korkuyla yaşıyordu zaten. Obaya bir yabancı gelse yüreği yerinden kopuyor, nere-ye saklanacağını şaşıırıyordu.

“Bey ne dedi peki?”

“Ne desin Bey; adamların da kendilerince töreleri var. Töre dendiğinde bizde kimsenin soluğu nasıl çıkmazsa, onlarda da çıkmaz. Uyulmasa imiş, harp bile olurmuş.”

“Güleyim. Bir çocuk için bizimle mi kapışacak bu dört ki-şi?”

“Gül gülebildiğin kadar. Dört kişi mi bakalım hepsi? Koca gâvur sürüsü ki, Bizans’la içli dışlı olmadıkları nereden belli?

Üzerimize gelirlerse dayan dayanabilirsen.” “Hakçası dayanırız. Bize sığınanı vermek yazmaz kitabımızda. Bey ne dedi diye sorduydum.”

“Adamları buyur etti. Senin dönmen için de toplan borusu çaldırttı. Galiba beyimiz, senin Bayatlı’yı verici.”

Delibozuk Hıdır kaya gibi katılaştı birden:

“Ne mümkün, vermez!”

“Orasını Bey bilir. Gel gendin konuş. Adamlar ileri geri söderlerse belki vermez. Yolunca törelerini anlatır da kölelerini isterlerse Ertuğrul Beyim dahi, bey olmakla bir şey yapamaz.”

“Bey, bildiğim bey ise yapar. Bayatlı’yı ellerine geçirirlerse ne edeceklerini bilir misin?”

“Nereden bileyim? Herhalde afferin çekmezler.”

“Ne afferini be, kazığa oturturlar! Kazığa oturtmaktan da beter ederler. Biz kim olursa olsun, gelip bize sığınanı korumakla yükümlüyüz. Sizdenim diye geleni kimselere vermeyiz. Yürü bakalım, görelim neler olacak.”

Endişeliydi. Bayatlı Âdem’i düşünüyordu. Doğrusu Kayı Boyuna iyi uyum sağlamıştı. Kırk yıllık kayı Hanlı gibiydi. Bütün herşeyi öğrenmiş, doğma büyüme Kayılı olanları bile yaya bırakmıştı. Verilen her işi gönül hoşluğuyla yapıyordu. Yahşi Hoca ile Kumral Hoca’nın derslerini de can kulağıyla dinleyip bir tamam yapıyordu. Bugün çardak gölgesinde öğle namazını yanlış kılıp yanlış söylendiğinde, “Şimdi boyumca günahamı girdim, eyvah ki cehennemlik mi oldum?” diye korkmuş, namazı tekrarlamasının yeterli olacağını öğrenmesiyle, çocuk sevincine gömülüp, “Yüz kere kılarım” diyerek tekrar namaza durmuştu. Namazın sonunda duayı fazla uzatınca, Delibozuk Hıdır’ın şakasına çarpılmıştı:

“Bayatlı, ermişlere karışmaca mı duadasın?”

Çocuğun cevabı zorluydu:

“Dualarımız kendimiz için mi ki hay Hıdır Beyim, dualarımızın tamamı aşiretimizin yurt tutması derdinedir.”

Delibozuk Hıdır içlendi. İçlenince yumruklarını sıkıp savurdu:

“Böylesine Kayılı olan birini sen tut, elinle küffara teslim et, böylesine bir Müslümanı; reva mıdır?”

Düşündükçe dertleniyordu. Dertlendikçe yüreği yalımlanıyordu. İlk çadırlara gelene kadar konuşmadı. Orada durup bakındı. Bey çadırının önüne dört at çekilmiş, yem heybele-ri boyunlarına asılmıştı. Atlar öyle ahım şahım değildi. Belki de uzun yol almalarından katır kırması görünümündeydiler. En az bir haftadır tımar yüzü görmemişlerdi. Belki bir aydan bu yana da yıkanmamışlardı. Sahipleri Türkmen olsa, onları bu halde bırakır mıydı hiç? Meselâ Bayatlı Âdem olsa... Katalon gâvurunun baskınında gösterdiği cesarete teşekkür için Ertuğrul Bey’in kendisine armağan ettiği zayıf Katalon atını, çok çok bir ay içinde nasıl da semirtmiş, eğitmişti. Son at yarışına aynı atla girip üçüncü gelmesi herkese parmak ısırttırmıştı.

Kayı Boyu gençlerinin at yarışlarında üçüncü gelmek, öyle her babayığidin harcı değildi. Akça’nın ahırından çıkma saf kan Arap atını az daha geçiyordu. Mesafe uzunca olsaydı geçerdi belki. Balaban’ın Yörük atını nasıl geçmişse Akça’nın Arap atını da öyle geçerdi. Bayatlı Âdem yaman bir seyis olduğunu bir güzel ispatlamıştı. Atını da kısa mesafe için değil, uzun mesafeler için eğitmişti. Hayvan, yol uzadıkça hızlanıyordu. Nasıl yaptığını sorunca, mahcup gülüşü derinleşmişti yüzünde, başını indirmiş, bey önünde konuşur gibi “Vaktiyle efendilerin atlarına bu işi öğretiyordum, oradan kalma bir alışkanlık işte” demişti.

“Burada böyle durup kalacak mıyız ağa?”

Keloğlan’ın sabrı kırılıp konuşunca gözlerini bey çadırından aldı:

“Âdem’i etrafta gördün mü?” diye sordu.

“Yok. Belki de heriflerin geldiğini öğrenip saklanmıştı.”

“İyi eder. Bir zaman saklanması lâzım. Bey verimkâr gelse bile gözükmemeli.”

“Bey buyruğuna karşı gelmek olmaz mı böylesi?”

Cevap vermeden yürüdü. Adım atışı bey çadırına yaklaş-tıkça sertleşti, yaklaştıkça sertleşti. Ama içeri girip Ertuğrul Bey’in baba şefkati saçan bakışlarıyla sarmalanınca, kuş tüyü yumuşaklığına büründü. Selâmdan sonra dize gelip göğüs ge-rerek,

“Beni buyurmuşsunuz Beyim” dedi.

Ertuğrul Bey her zamanki köşesinde bağdaş kurmuştu. Al-tında iki kat koyun postundan altlık vardı. Yüzü sevmeyişi bir işi yapmak zorunda kalmış insanların çaresizliğiyle asıktı. Hıdır’a bakarken gözlerinde beliren yumuşaklığın gelişiyle gi-dişi bir olmuştu. Sıkıntıyla sordu:

“Misafirlerimizi habereledin mi?”

“Habereledik” derken, dört yabancıya baktı Hıdır. Dizüs-tü oturuşları yabaniydi. Besbelli şimdiden dizleri uyuşmuş, bu yüzden kıpır kıpır kıpırdanmaya başlamışlardı. Keyifsizliğine rağmen içinden kıs kıs gülerken:

“Onları böylece kıyamete kadar tutmalı ki” diye düşündü, “Kayı Beyinin çadırına kadar gelmenin ne demek olduğunu anlasınlar.”

Biri Moğoldu. Yanağı boydan boya kılıç yarığıydı. Yara si-yah bir muska ile bantlı gözünün hemen altından başlıyor, el-macık kemiğinde kavislenip dudak kesiminde son buluyordu. Yara, dudağını bir yana çektiğinden olacak, ağzı çarpık duru-yordu. Delibozuk Hıdır yine için için güldü:

“Yarayı açan iyi açmış, ooh ellerine sağlık!”

Yüzü yaralı Moğolun sırabaşında durmasına bakılırsa, re-isleriydi. Zaten tavrından da anlaşılıyordu. Zoraki bir kasılma içindeydi. Delibozuk Hıdır, onu süzerken, gözüne göz tutma-mış, tuhaf bir sıkılganlıkla başını önüne indirmişti. Delibo-zuk’un deli gözüne göz tutmak değme yiğidin harcı değildi.

Delibozuk isteyince gözleriyle delmesini bilenlerdendi. Moğol bile dayanamamıştı. Sonunda Delibozuk Hıdır Moğola bakmaktan bıkip gözlerini Yahşi Hoca'ya, daha sonra Ani Melek'e çevirdi. Ani Melek atların koşumlarını yapardı, iyi ustaydı, yalnız bu işte değil, Moğol dilinde de mahirdi. Herhalde burada bulunması, koşum yapmadaki maharetinden değil, Moğol dilini bilmesindendi. Oysa buna gerek yoktu. Delibozuk Hıdır da Moğolcayı oldukça iyi konuşurdu.

"Peki niye geldiklerinden de haberlendin mi?" diye sordu Ertuğrul Bey.

Delibozuk Hıdır bakınmayı kesip Ertuğrul Bey'e döndü:

"Haberlendik Beyim."

Ertuğrul Bey can sıkıntısıyla ayak değiştirdi. Sağ dizini di-
kip sol ayağının üstüne verdi ağırlığını.

"Ne dersin peki? Bayatlı Âdem'i verimkâr mısın?"

"İzinle, değilim Beyim. Bana can emanetidir. Kayalıkta bulup getirip, ata binmesini, kılıç çalmasını öğretip adamlas-
tırdım. Onu kayalıkta bulduğumda ne Âdemlikle alâkası var-
dı, ne adamlıkla. Sürüden kaymış kurt yavrusu kadar da vah-
şiydi. Ama şimdi ben ne kadar buralıysam, o da benim kadar
buralı. Yok, derseniz ki, burada kalmakla hâlâ bir yabancısıdır,
destur derim. Pazumun kuvvetiyle tutup getirdiğime onca şah-
hidim var. Esirimdir bellensin. Esir salmak gâvurun töresi de-
ğilse, bizim hiç değil."

Ertuğrul Bey biraz rahatlamış görünüyordu. Mavi üstlüğü-
nün düğmelerine davranmışken vazgeçti. Ahi Melek'e döndü:

"Hıdır Kardaşımızın söylediklerini duydun, hele çevir
Mongolcaya, bakalım ne diyecekler?"

Ani Melek baş salladı. Şöyle kısa bir düşünceyle Hıdır'ın
sözlerini toparladıktan sonra, bir çırpıda adamlara döktü.
Sustu. Bir zaman kör Moğolun öfke savuruşunu dinledi. Ni-
hayet döndü Ertuğrul Bey'e:

"Siz buralarda yenisiniz" diyor, "Yeni olduğunuzdan di-

yor, umarım ki efendim hoşgörür diyor. Dövmeli bir esir diyor, nerede bulunursa bulunsun, sahibine iade edilir diyor. Aşiretin koyunlarından birini yoldan tutup görürsem, benim olmuş sayılır mı diyor. Eğer diyor, çocuğun göğsünde bir dövme yoksa neyse, ama diyor dövme varsa köledir, köleyi çalmak büyük suçtur; buralarda töre budur diyor. Netice olarak ille Adamos diyor da ardından bir sürü tehdit sıralıyor, Ertuğrul Beyim.”

“Tehdit mi?”

Ertuğrul Bey’in gözleri belenmiş, Delibozuk Hıdır yerinde yayanır olmuştu. Ümit kanat çırpıyordu içinde. Ertuğrul Bey oldu olası gürültüye pabuç bırakmaz, hele de tehditten hiç hoşlanmazdı. Bir sözün arkasından tehdit geldi mi, yapacağı varsa bile yapmazdı. Hıdır’ın ümidi içinde çiçek açıyordu. Dile gelip:

“Tehdit Beyim” dedi, “Her türlüşünü hem de...”

“Tehdit ne demeye gelir? Adam gibi karşıladık. Dilekleri yerine gelsin diye boru üflettik. Bey çadırında ağırlamaya aldık. Töre kitabı yalnız onlara yazılmış değil ya, bizim de töremiz var. Söyle onlara, soyunu sopunu toplayıp üzerime gelsin, gelsin de şu topraklara ayağımızın tozuyla mührümüzü basalım. De bakalım Ahi Melek, de ki, bizde adam alıp satma yoktur. Efendisi olacak herif kin süreceksa sürsün. Töremiz hoşuna gitmiyorsa gendi töresi neyse yapsın. Komşularımızla iyi geçinmek isteriz, lâkin niyetlerinin iyi olması şartıyla. Göster kapıyı...”

Ahi Melek de rahatlamıştı. Oysa savaştan hiç hazzetmez, “Ağız ile dil varken sözü kılıçla söylemek deliliğin zirvesini aşmaktır” derdi. Ama bu konuda nedense Ertuğrul Bey gibi düşünüyordu. Belki de Bayatlı Âdem’i altı aydır çırak tutmasındandı bu. Çocuğa kanı kaynamış olmasındandı.

Ertuğrul Bey’in söylediklerini bir solukta tercüme etti. Kör Moğolun çarpık ağzı, beter çarpıldı. Yay gibi doğruldu. Başıyla

adamlarına sert bir işaret çektikten sonra, selâmsız kapıya yöneldi. Çıkarken bir homurtu saldı:

“Görüşürüz!”

“Ne dedi, Ahi Melek?” diye sordu Ertuğrul Bey, “Kötü bir laf ettiyse...”

Ahi Melek bunu söylediğinde, Ertuğrul Bey, bıyıkaltı gülümseyip kızmasını bekleyenleri şaşkına döndürdükten sonra,

“Eh, görüşelim. Buralara uyumaya gelmedik.”

Delibozuk Hıdır, Ertuğrul Bey’in ellerine atıldı, fakat Ertuğrul Bey omuzlarından itti Hıdır’ı:

“Deflenme. Bana da teşekkür etme. Sen gendi yiğitliğine heriflerin yüzüzlüğüne teşekkür et. Ben lâzım olanı yaptım, sen de lâzım olanı yapıp şu herifleri takip et, gittikleri yeri bir güzel öğren. Yanına istiyorsan Âdem nökerini [arkadaş] alabilirsin, ama gâvura kaptırma he mi?”

Delibozuk kanatlanıp bulutlarda çığlıklar atarak bir süre gezindikten sonra, ayakları yeri bulduğunda yüzü sevinçten kıpkırmızıydı:

“Öğrendim geldim say Ertuğrul Beyim! Yanıma Balaban’ı da kattım mı, Gazi Beyim, istersen kâfirlerin en zorlusunu kuşağından tuttuğum gibi...”

“Bre Deli!” diyerek sözünü kesti Ertuğrul Bey, “Sen lafın azını ve dahi özünü sevenlerdendin; uzattın ki, çadır ipine çevirdin. Neredeyse adamlar dağı dolanıyor. Yolu ardında tutunsa tuttun, tutamazsan yitip gittiler say.”

Delibozuk Hıdır utanarak başını indirdi:

“Gidemezler kurban Beyim, merak etme gidemezler. Havada yürüseler dahi iz sürer bulurum büyük Allahımın izniyle; şimdi destur verildi mi?”

“Verilmiştir.”

“Balaban da verildi mi?”

“Bayatlı Âdem verilmiştir, Balaban’ın Akça ile işi var.”

“Kurban beyim, bari Can Ali’yi ver.”

“İyi mi bütün yiğitlerimi peşine takıp git. İz sürmeye mi, cenk tutmaya mı gitmektesin bre deli? Nedir bu Balaban’da ısrarın?”

Boyun büküp el tuttu:

“Hiç beyim” dedi, “Canı sıkılır da bir iş çıkıp tutsak diye söylenirdi sabah ağzı. Benim de canım sıkıldığından sözleştik ki, ona iş çıkarsa beni alacak, bana çıkarsa onu alacaktım. Lâkin destur vermezsin. Bu durumda adımızın döneğe çıkması pahasına, mecburuz, sözümüzün üstüne yatacağız. Rab-bime emanet olun.”

Çıktığında Keloğlan’ı, Lokman’la laflar buldu. İstifini bozmamakla birlikte göz ucuyla süzmesi, kendisine bir iş düşüp düşmeyeceğine meraklanmasındandı. Delibozuk Hıdır kıs kıs gülüp seslendi:

“Beri bak Keloğlan!”

Hemen yanına seğirtti:

“İş mi?” dedi gözlerinin içi gülerekten.

“Ya, iş ki boru işi hem de... Bayatlı Âdem’i anında buraya çekmece, üfle de görelim. İkinci boruda gelmezse kendin düşün.”

Delibozuk Hıdır’la birlikte gideceğini sanıyordu. Boru üfleme işine bozuldu, fakat belli etmedi. Henüz gitme ümidini koruyordu.

“Meraklanma” dedi, “İkinci boruda, bilemedin üçüncüsünde buradadır. Gelmezse gâvur korkusuna yatmıştır belle. Lâkin işin daha mühimini beklerdim. Gâvur inakları [beylerin yakını] bey çadırında neye uğradılar ki, şu mor tepeye doğru öfke bulutu gibi bulutlandılar? Seninkisi takip mi şimdi?”

“Ona benzer, hele boruyu çal da...”

Birkaç dakika arayla üç boru çaldı. Birinci boruya beş, ikincisine on beş delikanlı koştu. Gelenler susta durup göğüs gerekek ardı ardına soruyorlardı:

“İş mi?”

“İş ya...”

“Ben de geleyim ne olur Delibozuk Ağam!”

“Sana göre iş değil.”

“İz sürme işiyse beni al Hıdır Beyim.”

“Ben ne güne dururum?”

“Beni götür; atına bakar, ayaklarını yıkarım.”

“Hamdolsun atıma kendim bakarım. Ayaklarımı yıkamaya gelince, günde beş vakit namazdan önce alınan abdestle pir ü pak olur.”

“Hepimiz gelelim, yol boyunca ahi yoldaşın oluruz.”

“Zevzeklenmeyin” diye azarladı, “Bana Bayatlı çocuk lâzım.”

Bayatlı Âdem üçerleme boru sesini duymuş, siperlendiği yerden kafasını uzatıp bakıyordu. Yüreğine köz doluydu. Kölelik rezilliğini yeniden yaşamaktan korkuyordu. Çünkü yüzü yaralı Moğol’u obanın girişinde görmüş, görmesiyle tanımış, tanınmasıyla “Vay ki bu Tepegöz Yabgu, kötü Mongol” diye düşünüp kaçmaya başlamıştı. Korkudan dizleri titriyordu. Yine de can havliyle koşup ırmağın öte yakasını aştı. Sık sazlıkların arasına sindi. Gerekirse burada ölene kadar kalacak, ama Tepegöz Yabgu ile kölelik rezilliğine geri dönmeyecekti.

Neden sonra, nal sesleri duydu. Tepegöz Yabgu ile adamları dötrnala gidiyorlardı. Yüreği biraz ferahladı. Ertuğrul Bey verimkâr olmamıştı anlaşılan. Yine de kurtulduğuna bir türlü inanamıyordu. Düşünüp dururken ilk boru sesini duydu. Kımıldamadı. Ardından ikincisini duydu. Başını uzatıp etrafı kolladı. Bir terslik yoktu. Avula doğru koşmaya başladı. Üçüncü boruda ilk çadırlara ulaşmıştı. Çadırların gölgesinde yürüyerek meydana geldi. Delibozuk Hıdır’ı kalabalığın ortasında farketmesiyle içi ferahladı.

“Hani nerede Bayatlı çocuk?” diye çıkışıyordu Keloğlan’a, “Gelmedi.”

“Korku tutuğu olup fena halde sinmiştir” diye fikir yürüttü

Keloğlan, “Böylesi töre bilmezliktir. Üç boruda gelmeyen Kayı Hanluyu un ufak ederler.”

“Hadi oradan! Töre bilirmiş gibi, töresiz. Senin borunda iş yoksa Bayatlı ne etsin?”

Keloğlan can havliyle bir boru daha öttürdü.

Bayatlı Âdem çadırın arkasından çıktı:

“Yettim!”

“Heleee” derken keyfince güldü Hıdır, “Can diyetin Mon-gol çuvarının zevzekliğiyle ödenmiştir. Beri gel bakalım.”

Âdem fırlayıp Deligöz Hıdır’ın ellerine yapıştı:

“Kurtardın canımı yiğit Hıdır Ağam” diye bağırarak koştu, “Bir kere daha kurtardın kuşça canımı, şimdi emret ki uğruna serileyim, yoluna yayılayım, emret ki...”

“Tadını kaçırдың!” diyerek ellerini çekti Deliboşuk, “Çok uzun ettin. Gâvur karavaşı gibi sırnaştın. Tezelden atlanıp önüme düştünse kurtulursun, ayak sürçersen gözüme gözük-me. Yallah benim hayvanı da getir, tez ol!”

Diğerleri, aralarında sevgi bağından örülen konuşmayı gıpta ile dinliyorlardı. Kaçı Bayatlı Âdem’in yerinde olmak için neler vermezdi. Aşirete faydalı bir iş yapmayı öylesine istiyorlardı ki, yalvarmakla olacağını bilseler, Hıdır’ın ayaklarına kapanır, yalvar yakar olurlardı. Fakat emir Hıdır’ın değil, Ertuğrul Bey’indi. Ertuğrul Bey’in emri demek demire geçer demekti.

Ağır ağır çözülüp uzaklaştılar.

Bayatlı Âdem atları getirmişti.

İkinci vaktinin gölgelenişi ovaya inerken, iki atlı doludizgin tepeyi tuttu. Bayatlı Âdem şimdi ustasıyla yarışıyordu. Dizginleri sol bileğine dolamış, sağ elini havaya kaldırmıştı. Börkü de sağ elindeydi. Uzun saçları rüzgârda uçuyordu.

Tepeyi dolanıncaya kadar at tepip, daracak yolda yavaşladılar. İkisi de toza bulanmıştı. Tere yapışan toz, yüzlerini karartmış, geriye yalnız ak gülümsemeleri kalmıştı.

“Yetişecektim, lâkin yol daraldı” diye yalandı Âdem, “Daralmasaydı da görseydin bir, görseydin düldülümü, senin yürüğü geçer mi, geçmez mi?”

“Geçemez!” diye kestirip attı Delibozuk, “Benim yürüğü Balaban’ın yürüğüyle karıştırma, at sahibine göre kişner denmiştir Âdemoğlum, benimkisi bana benziyor, tıpkı benim gibi delişmendir. Tepiği vurdum mu gözü dünyayı görmez.”

“Bir uygun düzlüğe çıkalım da, helâlleşip tepik vuralım bakalım Delibozuk Ağam, senin yürük nice imiş o zaman anlarız.”

“Anlarınız helbet, azıcık daha sabır.”

İki koca kayanın arasında kıvrılan daracık yol, iki atlıya yan yana zor geçit veriyordu. Üstelik taşlıktı. Bu yüzden iyice yavaşlamışlardı. Delibozuk’un atı sinirli sinirli kişnedi.

“Kızıyor” dedi Delibozuk, “Yolun elverişsizliğine içerliyor benim gibi, dedim ya, at sahibine göre kişner ve dahi sahibine benzer diye Âdemoğlu, bak nasıl benziyor.”

At tekrar kişneyip başını dikince işkillendi. Daracık yola kızgınlığa benzemiyordu bu, sanki bir tehlike sezmişti. Gemleri çekti. Üzenginin üstünde doğrulup bakınırken, çıkışın beş atlı tarafından tutulduğunu gördü. Hızla arkaya döndü, arkada sekiz atlı saydı. Birkaçı tanıdıktı. Hele birini unutmamasına imkân yoktu. Bayatlı Âdem de tanımıştı adamı, tanınmasıyla da korku tutuğu bir sesle:

“Tepegöz Yabgu, kötü Mongol!” diye inlemişti.

Delibozuk hâlâ bakınıyor, kapana sıkışmış kaplan gibi kıvranıyordu. Gözleriyle kayaları yokladı. Tırmanmaya imkân yoktu. Değil at, insan bile tırmanamazdı. Yolun girişi ile çıkışı da tutulduğuna göre, geriye iki ihtimal kalıyordu. Ya kılıçlarını atıp teslim e yatacaklar yahut kılıç üşürüp tikanıklığı açmayı deneyeceklerdi. Arkadaşının fikrini sordu:

“Kahpeliğe kısıldık Âdemoğlu, ne yapmalıyız dersin?”

Bayatlı Âdem’in boynu büküktü. Gözlerini atının yelesine

dikmişti. Kölelikten büsbütün kurtulmanın tadında şenlenirken, Yabgu'nun tuzağına toslamıştı. Gönülsüzce cevap verdi:

“Bunlardan biri Tepegöz Yabgu'dur, namı berbat bir Mongoldur. Eski efendimin hesabına iş tutar. Zırlı herifi tanıyamadım, Sen Janlı yahut Bizanslı asilzade olma ihtimali var. Bir şövalyeye benziyor. Yiğidim, bunların eline düşmek ölümden beterdir. Beni istedikleri belli. Ver ki canını kurtar. Ben yine bir yolunu bulur, size kavuşurum.”

Delibozuk Hıdır çakmaklaşan gözlerini Âdem'e çevirdi:

“Vaktim olsaydı şu teklifinden dolayı seni kırbaçlardım. Gemleri kıstır dişlerinin arasına, öğrettiğim gibi bacaklarınla atını sımsıkı sarmala, üzengiye de bir iyice yapış. Bir elinle gerektiğinde atının yelesini yakalamaya hazır ol; unutma, at üstünde dövüşürken dengeyi korumak çok önemlidir, ölecekse bile at üstünde öleceksin, anlaşıldı mı?”

“Anlaşıldı Delibozuk Ağam.”

Sesinde gizli sevincinin şafağı atıyordu. Ölecekse Hıdır Ağasıyla ölmeli, kalacaksa onunla kalmalıydı. Belki de başarırlardı bu işi, belki yıldırırlardı Yabgu'yu. Bu mümkün müydü? On üç kişiye karşı iki kişinin dövüş kazanması görülmüş şey miydi? Ama gün doğmadan neler doğardı. Kuzu kuzu teslim olup herifleri hallerine güldürmektense, aslanlar gibi dövüşüp ölmek evlâ idi. Kendi hesabına yakalanmakla ölmek arasında kıl payı fark vardı. Ölüm çok daha kolaydı. Hiç değilse işkence yapamayacaklardı. Fakat Delibozuk Hıdır gibi bir babayığidi, peşinden ölüme sürüklediğine üzgündü. Verdiği cevap hoşuna gitmişti, lâkin onu ardı sıra ölüme götürme düşüncesi ruhunu buruyordu.

“Hıdır Beyim, sal gideyim ha, başka zaman olsa vur yiğidim derdim, şimdi sal demekteyim. Sen sağ kalırsan gelip beni kurtarırsın. İkimiz ölürssek intikamımızı kim alacak?”

“Kayı Han Boyunun yiğitleri tabii” diye cevap verdi Hıdır, “O taraftan merakın olmasın. Başımıza geleni mutlaka öğrenir

ve yapacaklarını yaparlar. Kanımızı kâfir eline komazlar, meraklanma. Hem dırdırı kes artık! Baksana pervasız yaklaşmalarına. Sanki dost bağına girmekteler. Haydi bre Âdemoğlu! Türkmen kılıcının çifte su almışını gösterelim şunlara!”

Üzerlerine yürüyecekken, hırçın bir haykırışa durdular:

“Ne diyor bu?” diye sordu Bayatlı Âdem, Hıdır’a.

“Teslim olmamızı istiyor Âdemoğlu, ne yiğit değil mi?”

“Ama baksana susucu değil, hâlâ konuşuyor.”

“Evet ya, seni verirsem beni bağışlayacakmış. Vermezsem ikimizi birden öldürmekten büyük zevk alacakmış. Cevabımı bekliyor.”

“Sal gideyim Hıdır Ağam, gendini kurban etme.”

“He mi, sen böyle mi yapardın bre Bayatlı Âdem? Verir miydin beni?”

“Hâşâ!”

“Yani benden daha mı erkeksin, daha mı yiğitsin, daha mı vefakârsın?”

“Tevbe dedim kurban olduğum!”

“Tevbe dedinse ne diye durmadan beni ver, beni ver demektesin? Şu köpeğe söyleyeceğim, erse gelsin kendisi alsın. Benimle teke tek dövüşe gözü kesiyor mu? Yiğitçesine, bir o, bir ben. Göreceğiz.”

Ellerini, ağzına boru gibi tutarak teklifini yaptı. Yabgu, tepeleri çınlatan bir kahkaha attı. Zırhlı şövalyeye döndü sonra, bir şeyler söyledi. Şövalyenin başını iki yana salladığını gördüler.

“Galiba kabul etmiyorlar” dedi Âdem, “Anladığım kadarıyla şu teneke adam izin vermiyor.”

“Başları oysa neden seni istemek için aşiretimize kendisi gelmedi de çirkin Mongolu gönderdi? Yakalayıp sorsam ne lâzım gelir.”

“Üstümüze geliyorlar ağam!”

“Gelsinler, hazır değil miyiz?”

“Hazırız Allahımın izniyle!”

“Tepikle hayvanı Âdemoğlu!”

“Yüklen kurban Delibozuğum!”

Moğol’un bulunduğu gruba saldıracak gibi yapıp birden geri döndüler ve beş kişilik gruba yüklendiler. Az daha yarıp geçiyorlardı. Fakat beşe iki dengesizliği yolu kesti. İlk dalışta tıkanıklığı açamadılar. Diğerleri de arkadan yetişince on üç kılıçla burun buruna kaldılar.

İkisi de ölesiye vuruşuyordu. Delibozuk Hıdır, çemberi yarıp kurtulma fikrini bir tarafa bırakmış, ölmeden ne kadar kırabilirse kırma düşüncesiyle kılıç çalmaya başlamıştı. Buradan sağ kurtulmayı düşünmüyordu artık. Tek derdi birkaç kişi daha öldürüp can vermektir. Bütün deliliğini ele almıştı. Olmadık vuruşlarla adamları şaşkına döndürüyordu. Attığı naralar kayalara çarpıp kulaklarında titrek yankılar yapıyordu.

Birden gürültü arttı. Tanımadığı sesler, kendi dilinde harp çığlıkları atınca, kırılan ümit filizi içinde sürümlendi.

“Dayan Âdemoğlu, cankurtaran geldi!”

Âdem de aynı çığlıkları duymuş, şaşırmıştı. Kolundaki yaraya aldırmadan şavklandı. Şövalyenin bir küfür savurduğunu ve adamlarına “Kaçın!” emri verdiğini duydu. Fırsat bu fırsattı. Tepegöz Yabgu’yu belki kıştırabilir, belki canına okuyabilir, aşiretlerinden kaçırıp götürdüğü çocukların ve gençlerin hepsini şimdi sorabilirdi. Atıldı ya, geç kalmıştı. Yabgu rüzgâr hızıyla geçidin çıkışını yarılamıştı. Atı kanatlıansa bile artık yetişmesi zordu.

“Kim bunlar Âdemoğlu, gözün seçiyor mu?”

Türkmen kılığında yirmi, yirmi beş savaşçıydı. Fakat Kayı Boyundan değillerdi. Düşünüp durmaktansa kendilerine sormak lâzımdı. Kılıcını kınına sokup atından indi. Ağır ağır yaklaştı. Selâm verdi. Ellerini göğüslerine koyup selâmını aldılar. Ancak o zaman farkettiler hepsinin de çok genç olduğunu. Sadece biri otuz yaşlarında gösteriyordu. Grubun önünde

durmuş, ellerini beline koymuştu. Sevgi dolu bakıp gülümsüyordu.

“Yazır Oymağındanız” diye konuştu sorulmadan, “Sizler Kayılı mısınız?”

“İyi bildin” dedi Hıdır, “Allah’a şükür Kayılıyız. Büyüklerimizden duyduğuma göre de aramızda sıhriyet var. Dedemizin dedelerinden biri size damat girmiş.”

Gülüp önüne baktı:

“Saçmaladım öyle ya, saçmaladımsa kusuruma bakmayın. Zaten adıma Delibozuk Hıdır derler, bir de öfke bulaşığımı şimdi, saçmalamamı hoş gör.”

“Delibozukluğu da hak ettin yani, herifleri fena benzettin.”

“Ne benzetmesi, keşke benzetsem; ama baksana iki kılıçla yalnızca üçünü devirebilmişiz.”

Elini bileğine geçirip sıktı:

“Neyse, dindaşız biz. Dindaş olduktan sonra başka kardeşlik bağı aranmamalıdır der Yahşi Hocam.”

“Yahşi Hoca’yı biliriz.”

“Biz de Yazır’ın ulu kişilerini biliriz. Şu Âdem kardaşım Bayat Boyundandır, geldi katıldı bize. Kusura kalmayın, ama bunca delikanlı, daha bıyıkları terlememiş, ne ararsınız burarlarda?”

“Ava çıkmıştık. Delikanlıların kılıç hocasıyım, bir yandan talim, bir yandan av, iyi gider dedik. Ama geçitte bir uğultudur koptu. Hele bakalım niyetiyle geldikte ohoo, iki din kardaşımız ezeli düşman Mongolun sarmasına düşmüş. Dedim ki delikanlılarıma, öğrendiklerinizi yapacak demdir bu dem, sarılın bakalım kılıçlara! Gerisi malûm. Kaçırttık kötü Mongolu, yıldırıdık da bir iyice. Gençliğimizi görüp yüklenseler bu işi bunca kolay yapabilir miydik bilemem. Adım Osman’dır, tanıyanlar Yülek Osman der, zayıflığımdan kinaye. Hani yülek diye okun ardındaki tüye denir ya, ben de o tüy kadar hafifmişim.”

"Hadi, yiğidin ağırlığı bedeninde değil, yüreğinde olmalı. Okkalı yiğitmişsin vesselam; can borcumuz var. Bir gün bir iyilik de biz yaparız. Hakkınızı helâl ediyor musunuz?"

Karşılık bir ağızdan geldi:

"Helâl olsun!"

"Allah'a emanet olunuz, oymağınız buralardaysa yine görüşürüz. Bu Mongol delisinin derdi neydi, öğrenmeye gideriz Ertuğrul Beyimin emriyle, civarda başka Mongollar da varsa rahat, huzur vermezler bize. Bir göz atalım dedik."

"Bu sefer pek durun ama kahpeliklerine sınır yoktur."

"Merak etme. Akıllı adam akrep deliğine parmağını bükerek sokar, iki kere sokmaz. Hoş bende pek akıl yok ya..."

Atlanıp yola düştüler...

* * *

Gazi Ana çadırından çıkınca şöyle bir durup bakındı. Duruşu yumuşacıktı, hayatından memnun bir hali vardı.

Allah'a şükür, Kayı Han Boyu göçe kalka, nizamı, intizamı bir güzel öğrenmişti. Hele kadınlar, kendilerine düşeni tam tamına yapıyorlardı. Aşirette işler yoluna girmişti. Gazi Ana böyle zamanlarda rahatlar, katı Gazi Ana duruşundan, yumuşacık Taci Kadın duruşuna geçerdi. O vakitler aşirette herhangi bir kadın olur çıkardı. Bir yanlış görünceye kadar sürerdi bu, yanlış görmesiyle Gazi Analığı ele alıp, duruşunu da katılaştırarak yanlışın üstüne yürümesi bir olurdu.

Hamdolsun bir yanlış, bir eksik yoktu şimdilik; herkes işini yapmış, hayvanları sağacaklar sağmış, atları yemleyecekler yemlemiş, çamaşır yıkamaya ırmağa gidecekler gitmiş, etrafı süpürecekler süpürmüştü. Burada durup bakınmanın âlemi yoktu. Bey Ana'nın çadırına kadar gitse, iki çift laflasa ne lazımı gelirdi? Dün öğle vakti karşılaştıklarında yakınmıştı Bey Ana, "Görüşemez olduk Taci Kadın" diye, "Şöyle doyasıya eski günlerden, yeni günlerden konuşamaz olduk."

Ağır ağır Bey Ana'nın çadırına doğru yürüdü. Kapıda kızıyla karşılaştı. Bir eliyle belini tutmuş, öylece kalakalmıştı. Yüzünde gebeliğin çilleri vardı.

"Kadın dediğin böyle üst üste çocuk dünyaya getirmeli ki, Kayı Hanlı çoğalıp dünya yüzüne yayılmalı" diye geçirdi içinden, "Afferin benim Gülaçtı Kızıma, yüzümü ak etti ak olası, Sarıyatı Savcı toruncuğumun beşiği çözülmeden ikincisi yola düştü. Allah vere de bu da erkek olsa, Kayı Hanluya kılıç eri lâzım, amaaan, kılıç erini doğuran da kadın ya, varsın kız olsun, ne çıkar."

Anasını gören Gülaçtı gülmeye davranmıştı. Gülünce gamzelenen yanaklarında güller açıyordu, o zaman bebekliğindeki kadar sevimli geliyordu Gazi Ana'ya.

"Kaç aylık oldu tosuncuğum?" diye sordu.

"Beş galiba" diye cevap verdi Gülaçtı, "Sürmeliçukur'dan kalkışta midem bulanmaya, başım dönmeye durduydu."

Gazi Ana, parmaklarıyla hesap tuttuktan sonra, sağ elinin bütün parmaklarını açıp kızına gülümsedi:

"Doğru, beş ay oldu, tosuncuğum yeni yurdumuzda dünyaya gelir belki, aşiretimize uğurlu gele."

"Uğurlu gele inşallah."

"Bey Ana içeride mi?"

"He ya, Bey Anam içeridedir, iyi ettin gelmeylen anacığım, siz size efkâr dağıtırsınız."

"Kızgınca baktı kızına:

"Dağıtacak efkârımız yok hamdolsun, yurt tutma derdine düştük düşeli, tekmil efkârımız gendiliğinden dağıldı."

Gülaçtı, başıyla çadırı işaret etti:

"Bey Anamın var, Gündüz Beyimi unutamıyor, rüzgâr esse Gündüz Bey diyor, güneş gelse Gündüz Bey diyor, kar yağsa..."

"Yine Gündüz Bey der, bilmez miyim? Kadın için yiğidden olmak dünya ağırlığının altına yek başına girmektir kızım; bu yüzden yiğit kısmının kıymetini sağlığında anlayıp

vakti geldiğinde ayağında edik, vakti geldiğinde başına başlık, vakti geldiğinde yüreğinde sevgi olmalı, sonra eyvanlar dirheme gelmez de kadın yüreği yaşadıkça yanar tutuşur, bilmez miyim?”

Gülaçtı başka bir derinlikten anasına baktı: “Sen de vakit vakit babamı özlemedesin değil mi ana?”

Gazi Ana bir tereddüitten sonra, ilk defa içinden geçenleri söylemeye karar verdi. Kızının anlayacağından emindi çünkü, artık o da bir ana, o da bir yiğidin karısıydı.

“Hem de nasıl” diye soluklandı, “Her hatırlayıpta yüreğime hasretin ateşi düşüyor, bir an önce dünyadan göçüp kavuşmak istiyorum. Bereket ki, aşiretin işleri beni oyalıyor da ne gendimi düşünmeye zaman kalıyor, ne de babamı...”

Devam etmedi, gözlerinin nemi soğur da bulutlar yağmura döner diye korktu. Bey Ana’nın yanına sulu gözlerle girmek istemiyordu. Onu teselli etmesi lâzımken, derdini deşmesi olmazdı. Kapıya sokulup seslendi:

“Bey Ana, destur var mı?”

Hemen karşılık geldi:

“Destur senindir Tacı Kadın, buyur gel içeri.”

Girince selâm verdi.

“Vealeyküm selâm” derken rahleyi yana çekti Bey Ana, “Sesini duydum da gelmez diye geçirdim içimden. Allah’ın bildiğini kuldan ne gizleyeyim, haniyse bana dargınsın diyeceğim. Kıyıma çöm şöyle, rahatına bak.”

Gazi Ana oturdu, gözleri rahlede:

“Kur’ân okuyordun” dedi, “Huzurunu bozmuş olmaya mı?”

“Gündüz Beyimin yitişinden sonra tek tesellim Kur’ân-ı Kerim oldu, hüznünlendikçe ona sarılmaktayım. Okudukça rahatlamaktayım.”

Çadırın içi tertemizdi. Gazi Ana bakınırken sevindi. Aferin Gülaçtı’ya ki, Bey Ana’nın çadırını kendi çadırından daha

düzenli tutuyor, Bey Ana'ya iyi bakıyordu. Giyecekleri ak pak-tı, dallı yazma yemenisi besbelli yeni yıkanmıştı. Yine de sormadan edemedi:

"Kızımdan memnun musun Bey Ana? Bir şikâyetin varsa büküvereyim kulağını, daha büyük şikâyetin olursa göz kırpmadan yatırırım kırbacın altına, inan ki yatırırım."

Bey Ana pembe pembe gülümsedi:

"Gelinimden razıyım" dedi, "Hak Teâlâ da razı olsun. Yemez yedirir, giymez giydirir. Bir derin soluk alsam hüzünlenir. Neşesini neşeme, derdini derdime bağlamış; sözün kisası kızından razıyım Tacî Kadın, o yüzden babasını rahmetle, seni minnetle anmaktayım. Kızın hasını, iyisini yetiştirmişsin. Ertuğrulum da iyisini seçmiş. Yüce Rabbim bir yastıkta kocatsın. Nur topu gibi bir toruncuk ihsan eden Allahıma şükür. İkinci-si de yolda, bilir misin?"

Gözlerinin içi gülüyordu. Ama bu gülüş çok ani oldu ve çok kısa sürdü. Yeniden hüzün bulutları sardı gözlerini:

"Lâkin hâlâ acı yüklüyüm Tacî Kadın. Neden dersen, Gündüz Beyimin ölüm ateşi yüreğimi kavurmada iken, oğullarım Sungur Tekin'le Gündoğdu'nun ayrılık közü içime düştü, yaktı. Yaman kavruldum. Şimdi şimdi biraz aklım başıma gelmekte ve Ertuğrul ile Düandarımın hareketlerine akıl erdirmeye çalışmaktayım. Sen yine de eski Bey Ana'yı arama, eski Bey Ana değilim ben, yarımдан çoğu kocamla toprağa girdi, bir kısmı oğullarımla geriye döndü, ufak bir parçam Ertuğrulumla göçe durdu gidiyor. Nasıl zor bir karar vermek mecburiyetinde kaldığımı anlamakta mısın Tacî Kadın? Bıraksalar kocamın mezarı başında oturup ömür boyu aklım kestiğince, bilgim yettiğince Kur'ân okuyup duaya durarak bekleyecektim, bırakmadılar.

"İki oğlum bir koluma girdi, iki oğlum diğer koluma. İki-si bir yana çekti, ikisi bir yana. Paralandım kardaşlık, cismim değil, ama içim paralandı. Ertuğrul ile Düandar der: 'Ana ye-

ni ellere gidelim, yurt tutup devlet olalım!’ Sungur Tekin ile Gündoğdu der: ‘Bırak Bey Ana, eski topraklarımıza dönelim, bu yaştan sonra yeni eller senin neyine lâzım?’ İki koca taşın altında yüreğim ezildi. Sonunda Yahşi Hoca’ya danıştım. Bodur Hoca’ya danıştım; kısacası akıllı bildiğim, bilge bildiğim kim varsa, hepsiyle Peygamber sünneti üzere meşveret ettim; hatırlarsın ya, sana da sormuştum.”

“Hatırlamaz olur muyum hiç?”

“Ya, hadis üzre konuşup ‘Tebdil-i mekânda ferahlık vardır’ demiştin. Fakat Bodur Hoca ile Dımışık başka türlü söyleyince aklım karıştı. Namaz niyaz ile yarıladığım mehtaplı bir gecede istihareye yattım. Rahmetli Gündüz Beyimi gördüm rüyada. Bir koca çadırdan çıktı geliyor. Koca çadır dedimse bizim bey çadırlarından belleme, bir köşesi yanibaşımda, diğer köşeleri dağları sarmalayıp ovaları geçip yedi iklimle gerilmiş, gözüm ulaşmamakta. Tepe yerinde ongunumuz şahin kuşunun bir kanadı mağripte, bir kanadı maşırıktaki, dünyanın yarısından çoğu kanatlarının altında kalıyor.

“Beyimin peşinde dersen karınca sürüsü misali insan. Beyim gülümsüyor. ‘Bu ne devlet görklü beyim?’ dediğimde, ‘Bizim devletimiz’ dedi. ‘Senin, benim gayretimle Kayı Boyunun ileride kuracağı devlet.’ Nevrim döndü. ‘Böyle dünyanın yarısını tutacak mı?’ diye soracak oldum, ‘Kavi dururlarsa tamamını bile tutarlar’ diye cevap verdi. O sırada elinden tuttuğu çocukları farkettilim. Kim olduklarını sordum. ‘Torunların’ dedi, ‘Birinin adı Osman’dır ki, Ertuğrulumun oğludur. Dünyayı tutacak devletimizin çekirdeğini biz attık, Osman onu büyütecek, Gündüz Alp da yardım edecek.’ Toparlanmaya çalışıp aklımın karışıklığını sezdirmeme gayretine düşerek, ‘Gündüz Alp sen değil misin?’ sualini mırıldanınca, çocuklardan birini havaya atıp tuttu: ‘Ertuğrul, oğullarından birine benim adımı verecek, böylece ben Ertuğrul oğlumun oğlunda yaşayacağım’ dedi.

“Sonra diğer çocukları tanıttı bir bir. Torunlarımı, torunlarımın oğullarını, onların torunlarını. Aklım uçtu başımdan, rüyada bile sendeledim. ‘Birinin adı Orhan’dır dedi, ‘Onun oğlunun adı Murat...’ Bir de Mehmed adı kaldı uçası aklımda. Diğerlerinden ayrı bir heybeti, bir başka türlülüğü vardı. ‘Bu torunun Bizans’ı yıkıp Konstantiniyye’yi alacak ve dünyanın yarısına hükmedecek’ dedi. Çocukla göz göze geldiğimde yüreğim eridi sandım. Bakışları hâlâ taptaze, gözümün önünde duruyor. Yaman bakışlardı. İnsanın içini hem ısıtıyor, hem eritiyordu. Uyandığımda yanibaşımda duruyor gibiydi. Hatta onu gördüm. Tutmak istedim, tutup bağıma basmak ve doyasıya sevmek. Tutamadım. Elim boşlukta kapkara bir boşlukta kalakaldı. Ancak o zaman rüya gördüğümü anladım. Cennetlik Gündüz Beyim işaretini vermişti bana. Yerim Ertuğrul’un yanıydı.”

Sustu. Dudakları yorgun bir kıvrılışla kenetlendi. Gözlerinde parıldayan damlalar yanaklarına aktı. Hâlâ aynı rüyayı görür gibiydi. Arada titreyince omuzları sarsılıyor, kucağında kavuşturduğu elleri hayalini okşuyordu. Neden sonra,

“Rahatladım biliyor musun?” diye konuştu tekrar, “İyice rahatladım. Seninle konuşmak yaralarımı merhem gibi gelmekte Tacî Kadın, büyük bir ağırlıktan kurtulmuş gibiyim. Bu rüyamı da tellâl eyledim zannetme, ilktir sana açtım. Şimdi seni dinleyelim bakalım, ne var ne yok?”

“Bildğin gibi Bey Ana, bizde pek bir şey yok.”

“Yokmuş” diye gülümsedi, “Nasıl yok olabilir miş bakalım? Delibozuk Hıdır oğlumla helâlleşmişsin.”

“Helâlleştik hamdolsun, gayri öz oğlumuz gibi yakın gelir bize.”

“Ya Lokman oğlumuz ne yapmakta, çocukluğundaki gibi yine aksilenmekte mi?”

“O kadar değil, ama bazen çekilmez oluyor. Bir vakit Ertuğrul bana kinli diye tutturduydum.”

“Ha, şu güreş işi.”

“O ya, yenişememeleri yüzünden Ertuğrul Bey’in kin tuttuğunu zannederdi garibim, bu yüzden az daha dönücü gi-di-yordu. Yahşi Hoca vaktinde yetiştirdi de evlât derdine kavrul-maktan kurtuldum.”

Birden sustu. Bey Ana’nın iki ciğeri kopup gitmişti, evlât derdinde kavrulmayı hatırlatmanın sırası mıydı? Hatasını tamir edecek söz bulamayınca kalkmaya davrandı:

“Bana müsaade Bey Ana, lafazanlığım la derdini deşmek-ten başka işe yaradığım yok, hoşlukla kal.”

Beklenmedik bir cevap aldı Bey Ana’dan:

“Sen de hoşlukla git Tacî Kadın, evlât derdine yanmama-na sevinirim, çünkü bu acı bana da, sana da yeter. Oğullarımı gendi oğulların gibi sevdiğini bilmez olur muyum? Bağrımıza taş basıp ana yüreğinin feryadını böylece dindirmekten gayri ne gelir ki elimizden? Ertuğrulumuz, Düandarımız, Lokmanımız ve dahi Hıdırımız sağ olsun. Aşiretimizin diğer yiğitleri sağ olsunlar. Hepsî de evlâtlarımız gibidir. Haydi uğuro la, ama daha sık gel, gelmezsen hakkım boynunda kalır da cehennem ateşini boy larsın.”

Gazi Ana bu sözlere nedense pek sevindi:

“Gelirim” dedi, “Gelmez olur muyum?”

Bey Ana’nın çadırından çıkmasıyla sevinç uğultusuna tosladı. Merak edip bakınca bir yığın insan gördü. Düşman bassa böyle sevinç uğultusu kopmazdı. Bir müjdeli haber vardı ya, haydi hayırlısı. Bakalım ki altından ne çıkacaktı? Kalabalıkta oğlunu seçince seslendi:

“Hey Lokman! Lokman dedim adı kopası, beri gelsene!”

Lokman kalabalıktan koptu, çakıldı önüne:

“Buyur Gazi Anam.”

Evet, çakılmıştı karşısına, bir eli göğsünde çakılmıştı.

“Hele miskin” diyerek gülümsedi Gazi Ana, “Bu toy neşesi neyin nesidir bakalım, Gazi Anana anlatmak yok mu?”

Lokman'ın gözleri ışıldıyor, ağzı yamulmuş, gülümsüyor-
du:

“Anlatılmaz mı Gazi Ana, gel ırmak başına gidelim seninle. Irmak başına çömelir, ırmağı seyrederez, seyrederken de anlatırım, bunun tadı böyle çıkar.”

Meraklanmıştı. Oğlunun ağırdan almasından belliydi ki, mühimce bir şeyler vardı. Tekrar kalabalıktan yana bir göz attı. Merakını yenemeyerek sordu:

“Gelen mi oldu obaya?”

“Oldu ki yüze yakın hem de, anlayacağın yüz kılıç daha eklendi aşiretimize hamdolsun.”

Kuşkuyla oğluna baktı:

“Bunlar durup dururken geldilerse şaşarım, bir vakitler böyle ansızın gelenlerden az çekmedik. Urhan'ı, Dımışik'ı, daha bilmem nesi...”

“Yok” diye sözünü kesti Lokman, “Bu geliş öylesine bir geliş değil, kaçıp da geliştir; daha doğrusu kurtulup geliştire.”

“Anlatsana bre! Lafı niye gevelemektesin ağzında?”

Yan yana yürürken Lokman anlatmaya başladı:

“Benim Hıdır Ağamla, Hıdır Ağamın Bayatlı Âdemi, bey buyruğuyla Mongolun peşine düşünce, Mongol, adamlarıyla kuytuya yatıp geçitte bizimkileri kısırdıydı hani. Geçidi iki ağızdan tutup ‘Bittin say Kayı Hanlu’ demesiyle yüklendikte, bizimkiler az daha candan oluyorlardı. Bereket versin, Yazır Oymağından bir grup yetişip ‘Hayt bre! Bunlar bizim din, soy ve dahi boy kardaşlarımızdır, kötü Mongola ezdirmeyiz!’ diyerekten, Mongolu geçitten deflemişler. Yazırlılar bize soy gelir, öyle mi anam?”

“Gelir ya” diye cevap verdi dalgınca, “Aramızda din bağı var, kan bağı var; dahası atalarımız kız mı almış, kız mı vermişler ne, aramızda akrabalık bile var anlayacağın; onlar bizim kadar Kayılıdır, sakın dış çakıp göz belemeyesin oğul Lokman. Eee, sonrası ne olmuştu bakalım, yarım bırakmaca yok?”

“Bildiğin gibi ana. Hıdır Ağam düşmüş Mongol Yabgu’nun peşine. Yabgu dediğim Mongol, ana, isimleri de gendileri kadar berbat. Bu Mongol meğer çapuçul eşkıyasıyla birlik, işleri güçleri bizim gibi gendi halinde aşiretlerin zayıf vaktini kolaylayıp basarak sürüleri, kadınları, çocukları, kısacası anam, ellerine geçen herşeyi yağmalayıp kaçıraraktan gâvur beylerine satmak. Şimdiki zamanda gâvur beylerinin, yani bildiğin şu tekfurların yanında bir sürü Müslüman cebren çalışmakta. Gâvur beyleri, bizim hayvanlara vurduğumuz kızgın damga ile esirlerini damgalayıp, bileğine de demir halkalar geçirip, keyfi çektikçe esirleri halkalardan birine bağlayıp kaz sürüsü gibi sürmekte. Hıdır Ağam, ‘Bunları bir kurtarırsak hazır askerdirler, Kayı Hana hizmet ederler ki ölesiye’ demekte. Bu esir kısmı gâvur beylerine öyle bir diş bileme biler ki, görsen şaşarsın.”

“Tahmin ederim, hayvan gibi çalıştırılmak insanı yarı deli eder. İnsanın elinden hürriyetini aldın mı, öldür gitsin, hayretmez.”

“Ama dinimiz de köle tutmaya ruhsat vermiş ana.”

“Vermiş vermesine, lâkin Yahşi Hoca’nın anlattıklarını niye unutmaktasın? Aradaki büyük farkı demekteyim. Bir kere gâvur milleti kölesini hayvan gibi kullanır, Mongol da öyle. Hiç bir hak tanımazlar. Boynuna yular takıp, göğsünü damgalayıp, bileğine demir halkalar vururlar, köpek muamelesi yaparlar. Bizde ise kölenin de hakları var. Ya köleyi azat etme sevabını ne yapmalı? Dinimiz köle azad etmeyi teşvik etmiş ki, köle azat edene şehit sevabı yazmacasına; ne buyrulur? Bir de gâvurun yaptığına baksana, arada dağlar kadar fark görmedin mi körlüğüne hükmettim gitti. Gâvur beyine millet olacağına Müslümana köle ol daha iyi, senin anlayacağın.

“Gâvurun gendi köylüsüne ettiği, kölesine ettiğinden çok farklı değil duyduğuma göre. Köylü bile köle gibi. Köle kısmı her türlü haktan mahrum. Şikâyeti olsa arz edeceği kapı bula-

maz, kapılar yüzüne yüzüne kapanır. Efendinin canı çekerse bütün yiyeceğine, hatta çoluk çocuğuna el koyar, canı çekerse kırbaça yatırır, kolunu bacağını kırar, dilini keser, gözünü çıkarır; köylü gık bile diyemez, dese hayatından olur. Şu hikâyenin üst yanını da anlat ki, Hıdır oğlumuzla Âdemoğlumuzun neler ettiklerini bilip dualarımıza ortak edelim. Geçitten kurtulup Mongolun ardına takıldıktan sonra neler olmuş bakalım?”

“Geçidin kapanından kurtulduk, velâkin Hıdır Ağam, kör kuyuya balıklamasına düşeriz gibi gelir bana. İzini tozunu bilmediğimiz, cinsini cibilliyetini tanımadığımız şu topraklarda at sürerken, düşman önümüzde mi, ardımızda mı, yanımızda mı bilmek zor. Böyle oldukta göz kırpmaya bile ürker olmuştum da göz kapaklarımı hep havada tutmaktan bıkmışım. Ne tarafa gittiğimiz malûmun mu bari?”

Delibozuk Hıdır, atını biraz yavaşlattı. Sonra durdurup yere atladı. Elinin ayasıyla toprağı bastırdı, ardından avucuna doldurdu, gözlerine kaldırdı, bir zaman seyrettikten sonra etrafa saçtı ve tekrar atına binince Âdem'e gülümsedi:

“Buradan geçtiler Âdemoğlu, bu hesapça düşman yağışı önümüzde demektir. Ötemizde, berimizde başkaca düşmanlar olsa da, kulak tutma, şimdilik ısırmayan yılanın kuyruğuna basmayacağız. Ne yana gittiğimize gelince; düşmandan yana gitmedeyiz Âdemoğlu. Bizi gedikte kapanlamanın hesabını sorma sırasında efendilerini de kurcalayıp bir iyice bilgi edinmeye ve dönünce Beyimize anlatmaya gitmedeyiz.

“Sen yine sen ol, gözünü kırpma he mi? Kayı Hana ayakta uyuklayan yiğit bozması lâzım değil. Ne der bakalım Kumral Hocam, ‘Yiğidin gözü açık, tozu [yayın tutacağı] elde gerek’ demez mi? Hocamın sözüne kulak tutmalı Âdemoğlu, ne dediğini iyi bilir, Yahşi Hocam da bilir ya, ahi kardaşları da bilir. Bu ahi milleti var ya Âdemoğlu, boş bellemeyesin, yarısından çoğu evliyadandır, yurt tutma aşkına can verme bunlarda, vaz, nasihat bunlarda, yeri geldiğinde atlanıp pusatlanarak düş-

man peşine düşmekten çadır mescidinde namaz kıldırıma kadar her türlü hizmet bunlarda.

“Böylesi Hak Tealâ katında makbul olmaz da sen, ben olabilir miyiz? Beni aralarına bir kabul edecek olsalar, koşa koşa giderim ya, ederler mi? Yaşımız geçkin bulunur belki, belki de hizmetimiz yetersiz bulunur. Öyle ya, hakları var, biz sırtüstü türkü çığırırken, onlar topluca zikre oturur da dağı taşı inletirler. Yahut biz av peşinde gün eskitirken, onlar düşman ardında at koparırlar. Bre yiğit arkadaşım, biz kim, ahilik kim? Evvelâ elinden zanaat gelecek ki, zorlusundan zanaatkâr olacaksın. Ya kılıç döveceksin, ya bakır bükeceksin, ya kurşun boru çekip yalağa döşeyeceksin. Kılıç, kalkan, mızrak, gürz yapacaksın, çadır bezi dokuyacaksın, koşum işleyeceksin, çömlek yoğuracaksın. İşine kılpayı hile karıştırmayacak, karıştıranı da bulup kulağından tuttuğun gibi dışarı atacaksın.

“Bunların yanı sıra bir de kılıç erliğine soyunacaksın. Hem öylesine kılıç erliğine ki, düşmana hamail çıkaracaksın. Vurdun mu kılıcı sağ omuzundan Lillah aşkına, sol kalçasına kadar indireceksin, buna hamail çıkarma denir işte Âdemoğlu, aklında tut. Tut ki yaşın müsaittir, belki bir gün ahi olursun. Ne demiştik bakalım? Yola vurduk ya, işin gerisini aklından sil, zira geçtiğimiz yerlere bir daha geri dönmeyeceğiz, geridekiler ilerleyip bize kavuşacaklar; işin önünü de aklından sil, henüz gitmedik ve olacakları görmedik. Şu halde yaşadığın an var elinde, yalnızca onu düşün, yalnızca onu en iyi şekilde değerlendir. Söylediklerimi tutmayı dene bakalım, belki rahatlırsın.”

Âdemoğlu, Hıdır'ın sözlerini duyabilmek için atını iyice yaklaştırmıştı. Sözlerinin bitişine gerçekten üzüldü.

“İstediğinde ne de güzel konuşuyorsun Hıdır Ağam, ahi olamadığına üzüldüğün de belli...”

Delibozuk Hıdır, ancak ondan beklenen ani bir tepikle atı-

nı şaha kaldırıp rüzgâr gibi uçunca, Bayatlı Âdem sustu. “Ahi-
liğe yangın, doğrusu şimdiye kadar hiç bilmezdim” diye dü-
şündü. Sonra atına üst üste iki tepik çekti:

“Haydi deeeh! Koş yavrum, yetiş Hıdır Ağamın yürüğünü.”

İnceden çiselemeye başlayan yağmur, Bayatlı Âdem’in ca-
nını sıktı. Yeni izler toprağa açık seçik çıkardı yağmurda, ama
eski izler de harap olurdu. Vıcık çamurda at koşturmak ise, bi-
nicinin canını burnundan getirmeye yeterdi.

Yağmur gittikçe hızlandı, gittikçe hızlandı. Etraf da iyiden
iyiye görülmez oldu. Atını yavaşlatan Delibozuk Hıdır’a yetiş-
ti. Borkünden yüzüne süzülen damlaları üstlüğünün koluyla
silmeye davrandı ya, kolu çoktan ıslanmıştı. Canı daha beter
sıkıldı.

“Ne hava ama” dedi, “Bu havada takibe devam etmeye ak-
lın yatıyor mu?”

Delibozuk Hıdır tuhaf bir gülüşle süzdü arkadaşını:

“Bende yatacak akıl ne arasın hay Âdemoğlu, Delibozuk
denmesi boşuna mı sandın? Aklım yoksa da gözüüm iyidir, bak
şu ileride birini görüyor musun?”

Yağmurun içinde bir gölge el sallıyordu.

“Görür gibiyim. Bu ıssız yerde, bu havada tek başına hem
de. Bir tuzak kokusu alır gibiyim Ağam.”

“Tuzak mı? Tuzak kuracak adam yol ortasında dikilip el
sallamaz, bir sipere girer ve yapar yapacağını. Sür gidelim.”

Otuz yaşlarında bir adamdı. Binişinin eteği dizlerini dö-
vüyordu. Binişin içine kalın dokunmuş bir hırka giymiş, başı-
na üzeri ak sarıklı yünden bir külah giymişti. Kemerinde ahi
saldırması taşıyordu. Delibozuk Hıdır son tereddüdünden de
kurtulmak için ayaklarına baktı. Yanılmamıştı. İşte, ayakların-
da boyunlu ahi postalı vardı.

Selâm verdi. Hemen atından inip elini öpmeye davrandı.
Adam hızla çekti elini, Delibozuk’u omuzlarından tutup ku-
cakladı. Sağ omuzbaşını hafifçe öptü. Bayatlı Âdem bunu gö-

rür de anlamaz olur muydu? Karşısındaki bir ahi dervişiydi. Bu kucaklaşmayı da önceden görmüşlüğü vardı. Delibozuk'un yaptığı gibi yaptı tıpkı. Önce el öpmeye davrandı, bırakmayacağını bile bile. Sonra kucaklaştılar. Nefis bir koku duydu. Cennet kokusu dedikleri koku herhalde buna yakın bir şey olmalıydı. Zor ayrıldı ahi dervişinden. Ellerini önünde bağlayıp durdu.

“Vealeyküm selâm” dedi ahi dervîşi, “Kardâşlar nereden gelip nereye gidiyor?”

Delibozuk Hıdır meçhule gömülü bir baş işareti yaptı:

Teey adını bilmediğimiz yerlerden gelir, Keşişdağı'na doğru gideriz.”

“Ertuğrullu musunuz?”

Birden ürperdi. Ertuğrul gerçi iyi bir aşiret beyiydi, ama namı bu kadar tez elden cihanı tutmuş olamazdı. Nereden bilip söylemişti ki?

“Belî ya, Ertuğrulluyuz. Kardâşlardan olduğunuzu bildik, ism-i şerifinizi de bağışlar mısınız?”

“Kimisi Mahmud Nureddin der, kimisi Nimetullah. Ahi Evran denmesi ise bildiğiniz kayalıklarda zaviye tutup çileye oturmaktadır. Kötü nefis terbiye olup iyilik melâikesinin boyunduruğuna girdikte, Allahü Tealâ Hazretleri karşımıza pirimiz Kaya Şeyhini çıkardı. Eteğine yapışıp demirci çırağı girdik. Usta olup peştimal kuşanıp nice usta eli öptükten ve dahi kardâşlığımızı ispat ettikten sonra, Kayı Han derler bir aşiretin beyi olur Ertuğrul'u bulmak vazifesiyle, üstadımız Kaya Şeyhi tarafından vazifelendirildikte, hâdis-i şerif mucibince tebdil-i mekânda ferahlık arayarakten yola koyulduk. Allah'ın yardımı, pirimiz üstadımız Kaya Şeyhi Hazretlerinin himmetiyle dağı taşı düz edip geldik size kavuştuk. Madem Ertuğrullusunuz, aşiretiniz yakınlardadır, öyle ya.”

Delibozuk Hıdır boş bulunup sordu:

“Bizim Ertuğrullu olduğumuzu bir bakışta bilen ahi dervi-

şi aşiretimizin nerede olduğunu da bilmeli değil midir?”

Ahi Evran binişinin geniş koluna elini sokup alnına kaldırdı ve terini bir tamam sildi. İşte Delibozuk Hıdır o an farketti, Ahî Evran'ın üstüne tek damla yağmurun değmemiş olduğunu. Sendeledi. “Olabilir mi?” diye geçirdi içinden yamuk yumuk, “Belki bir yerlerde yağmurdan korunmuştur.”

Peki ya şimdi ıslanmamasını neye bağlamalıydı? Tek yağmur damlası değmemesini? Yağmur damlalarının sadece etrafında oynasarak bir tekinin dahi üzerine düşmemesini?

“Büyük Allahım” diye inledi, “Ben fakiri de ahi kullarından eyle, büyük Allahım!”

Sorduğu için bin pişmandı ya, ağzından çıkmıştı bir kere. Demez miydi Yahşi Hoca, ‘Bir okun gittiği yeri, bir de sözün gittiği yeri bilmelidir insan’ diye, demez miydi? Derdi demesine, ama Delibozuk Hıdır'da anlayacak akıl nerede? Önce konuşur, ondan sonra düşünürdü. Yok, bu gidişle ahilerin arasına kıyamete kadar giremezdi. Giremez ve yalım yalım yanardı kıyamete kadar.

Ahi Evran konuşmaya başlayınca, kulak kesildi. Ağzından bal akıtyordu mübarek, bal:

“Bildirilmeyince bilmek olmaz. Yakup Aleyhisselâm kıssasını duymuşluğun olmalı. Oğlu Yusuf, yakınındaki bir kör kuyuya atılmışken bilememişti, ama Mısır'da, Kenan eline kırk günlük yolda bulunurken ‘Evladımın kokusunu alıyorum’ demişti. Ya kardaş, bildirilmeyince kul nereden bilsin? Alîm-i Ezeli olan Cenab-ı Vacibü'l-Vücut Hazretleri bildirmeli ki, kurban olduğum, kul kısmı bilsin, yoksa kimse adım atacak, hele hele doğruya gidecek yol bulamaz.”

Birden sustu. Gaipten ses alır gibi avucunu kulağının arkasına koydu. Kısa aralıklarla üç kere başını salladı. Hafifçe gülümsedi, sonra belirli şekilde yüzünü buruşturdu. Delibozuk Hıdır, Bayatlı Âdem'e baktı, Bayatlı Âdem Delibozuk Hıdır'a; birbirlerine sığındılar ya, dervişin hareketlerine de bir mana

veremediler. Tekrar ona döndüklerinde, Ahi Evran eski halini almıştı.

“Bu yolu takip edersem beş fersah sonra Kayı Han aşiretini bulabileceğim demek ki. Sizin aradıklarınıza gelince: İleride yol üç kola ayrılacak. Hiçbirinde iz filan bulamayacaksınız. Çünkü aradıklarınızın akılları başlarına gelip atlarını taşlık yola sürdüler. Yağmur da kalan ufak tefek izleri yok etti. Telaşlanmayın bakalım, herşeyin bir çaresi bulunur. Siz sağdaki yola gireceksiniz. Üç fersah sonra karşınıza bir han çıkacak...”

Yağmurun şapırdamasını bir zaman dinledikten sonra, devam etti:

“Size bir öğüdüm var, iyi kulak tutun. Dağ Keşişi denen Cizvit papazından kendinizi sakının. Kayı içine fitne ateşini düşürenlerdendir. Uzak durun ondan. Cin toplar, efsun yapar, envai çeşit dil döküp gözünün zehrini kullanarak kişiyi kendine bağlar. Karşılaşırsanız eğer, gözlerine fazlaca bakmayın. Sahi, sormayı unuttum, neydi adınız?”

İkisi de büyülenmiş gibi bakıyor ve dinliyorlardı. Yağmur da, ıslaklığı da unutmuş gitmişlerdi. Ahi Evran Dervişin ne kadar olduğunu bir türlü kestiremedikleri uzunca boyuna, sarıya yakın sakalına, yağmur tutmayan binişine, ak sarığına ve rahmet döken gözlerine dalgındılar.

Delibozuk Hıdır, olan aklını da uçurmuştu. Olduğu yerde sallanıyor, atının dizgini çoktan elinden çıktığı halde hâlâ tutar gibi yapıyordu. Ahi Evran üçüncü defa “Adınız?” diye tekrarlayınca, Bayatlı Âdem kendine gelebildi. Delibozuk Hıdır’ı dirsekledi:

“Adımız sorulmakta” diye fısıldadı.

“Ha!” diyerek uyandı Hıdır, “Adımız emrolunmuştur öyle ya, benimkisi Hıdır, delişmenliğimize verip Delibozuk Hıdır derler, kardaşınki ise Âdem, Oğuz’un Bayat boyundan olur. Mongol çudalarının kaçırmasıyla bir gâvura bunca yıl hizmet edip göğsüne damga vurulup ayağına pranga takılarak, adı da

cebren Adamos yapıldıktan sonra, bir yolunu bulup kaçmayan kayalıkta kendisine rastlayınca...”

Sözlerini toparlayamayacağını anlayıp yutkundü ve sustu. Ahi Evran yağmur perdesinin ardından sevgi saçan bir gülüşle başını salladı:

“Yolunuz açık olsun Kayı Han yiğidi Delibozuk Hıdır, senin de yolun açık olsun Bayat boyundan Âdem Kardaş, Allah’ın yardımıyla aradığınızı bulursunuz umarım. Fakiri dualardan eksik etmen.”

Yere bıraktığı heybesini omuzladı. Heybe ıslak ıslaktı. Saçaklarından sular damlıyordu. Ama Ahi Evran’ın her tarafı hâlâ kupkuruydu. Güneş altında yürür gibi kupkuru.

Bir daha ellerine davranmayı bile akıl edemediler. Ahi Evran yağmura daldı. Gözden kaybolana kadar baktılar arkasından. Kaybolması çok kısa sürdü. İnsan bu yağmurda bile bu kadar çabuk gözden yitmezdi.

“Uçtu mübarek” diye mırıldandı Hıdır, “Kırlara karıştı yoluna yürek serdiğim, kırlara.”

İç çekti:

“Atımızı vermeliydik. Ben kendi atımı vermeliydim. En azından teklif etmeliydim. Nasıl da akıl edemedim. Gâvur dağında bir veli görmekle aklımı nasıl da uçurup buncağızı bilemedim. Hay bende akıl olaydı...”

Âdem’e çıktı:

“Sende de akıl olaydı, verelim atımızı derdin, Bayatlı olacaksın bir de, koca veli babaya, koca ahi dervişine at sunmayı bilmedikten sonra, Bayatlı olman neye yarar?”

Bayatlı Âdem bakınıp duruyordu. Onun da kafası iyice karıştı. Bir ara rüya gördüğünü bile düşünmüş, gizliden gizliye kendini çimdiklemişti. Acı duyunca rüya olmadığını anlamıştı, ama bu dünya nasıl bir dünya idi böyle, nasıl?

“Üzülme Hıdır Ağam, Ahi Evran atı n’idecek? Üstüne yağmur düşmeyen Allah’ın sevgili kulu, binmeye at ister mi? At,

senin benim gibilere lâzımdır. Tabii bulabilirsek. Baksana hayvanları boş koyup dalmışız, da, kimbilir nerelere kaçırmışız.”

Delibozuk Hıdır’ın aklı başka yerlere takılıydı:

“Gördün iyice değil mi Âdemoğlu, anlatmayla anlayacağın yoktu, gördün ya ahi dervişini yağmur bile ıslatmıyor, gizli falan dinlemiyor, kim olduğumuzu bilmekle kalmadı, nereye, niçin gittiğimizi de şıp diye nasıl bildi ama; Ertuğrul Beyime gitmesine ne diyelim, hem de Kaya Şeyhi Hazretlerinden gelmesine? Yeni topraklarımızın yolunu gösterecektir sağlama, bize nasıl bir yol gösterdiyse, aşiretimize de gösterecektir, Allahımın izniyle.”

“Kaya Şeyhi Hazretlerini sen bilmekte misin ki?”

“Dedi ya duymadın mı? Kaya Şeyhi Hazretlerinden gelirim, has müridi olurum dedi ya. Daha bilmesi kalır mı o deyince? Bunda bunca keramet olduğunda şeyhi kimbilir ne deryadır? Ahi olup peştamal kuşanma yazılmadıysa kaderimize, ne desek boştur, ne etsek de...”

Kışneme duyunca konuşmayı kesti:

“Atlanınız” dedi, “Yakındalar, haydi şu tarafa!”

Zavalcılıklar sırsıslıkla olmuşlardı. Yeleleri yapış yapıştı. Otlamayı bile akıl edemeyecek kadar tedirgindiler. Başlarını havaya dikmiş, bakınıp duruyorlardı.

Delibozuk Hıdır, atları ıslak görünce, Ahi Evran’ı hatırladı tekrar. “Atımı vermeliydim” diye hınçlandı, “Koca ahi dervişini yayan yapıldak bırakmamalıydım.”

Âdem’in söylediklerini düşünüp rahatlamaya çalıştı:

“Onların bizler gibi ata mata ihtiyaçları ne ola, mübarekler göz açıp kapayana kadar ohooo! Yedi dağı aşıp sekizincisine ayak basarlar.”

“Binmiyor musun?” diye soran Âdem’e dalgın dalgın gülmüseddi.

“Binilmez mi?” dedi. “Ben ahi candaşı mıyım ki, yedi dağı düz gideyim. Yallah Bismillah.”

Bir süre gittikten sonra, Delibozuk Hıdır, yere inip toprağı inceden yokladı. Fakat iz filan yoktu. Kıyıdaki taşlıktan geçseler bile yağmur çoktan taşlara bulaşan çamuru yıkamıştı. Bereket versin Ahi Ervan'ın tarifi vardı. İleride yol üçleşmişti. Tereddüt etmeden sağa saptılar. Üç fersah daha gittiler. Deli yağmurun bulanıklığında iki katlı bir hanın silüetini farkedince rahat bir soluk aldılar.

"Ahi Evran bir kere daha haklı çıktı Ağam Hıdır" dedi Âdem, "Bak, işte hana geldik."

"Ne belledin ki? Ahi derviş olarak bilmez olur mu? Bilmeyeni ahi derviş yaparlar mı? Yapsalar beni de..."

Sustu. Bu işin üstünde fazlaca durduğunu anlamıştı. Fakat elinde değildi, hasret yüreğini yakıyordu. Bu yaştan sonra, tevbeler olsun bir sayacıya, bilemedin bir demirciye çırak girip kalfalık, ustalık derken peştamal kuşanarak ahi olmak...

"Eh, Allah Kerim'dir."

"Bir şey mi buyurdun Hıdır Ağam? Yağmurdan duyamadım da..."

Sesli düşündüğü için kendine kızdı:

"Yok, hayır! Bu yağmur kıyamette ne buyrulur ki, hanı bulduğumuz iyi oldu. Ama dikkat lâzım. Aradıklarımız burada olabilir."

"Keşke! Habersiz tebersiz başlarına öyle bir inme ineriz ki, neye uğradıklarını şaşırırlar da yüzükoyun ayak öpmeye yatarlar."

"Yatarlar mı dersin?"

"Bilmem. Sözgelisi söyledim. Yoksa, ne bileyim? Aralarında Tepegöz Yabgu olmasa belki. Buraların gâvur kısmı korkak olur. İçlerinde haylice kaldığımdan bilirim. Korkaklıkları mala mülke fazlaca yumulmalarından. Başlarına bir hâl gelir de, dünyalarından, dünyalıklarından olurlar diye ödleri çatlar. Yiğit Hıdır Ağam, mal kısmı insanı ürkekleştirir nedense. Dünyaya kazık çaktığını düşündürür de ödleştirir. Ama bu,

Mongol için böyle değildir. Zaten çıplağın tekidirler. Ellerinde, avuçlarında olanı da haşhaşa filan yatırırılar. İyi dövüşürler. Bunlara dövüşü belleten yaman belletmiş. Bazı bazı efendileri uğruna canlarını fedadan çekinmezler de, ölümün kucığına hoppalama atılırlar. Diyeceğim, Mongol milletinden içerde varsa, daha bir temkinli olalım.”

“Amma da uzun ettin bre Âdemoğlu, besbelli fena yılığsın bunlardan. Bunlar Mongol olmuş da ne olmuş; biz, Allah'ın izniyle Türkmen değil miyiz? Kaç defa kalabalık Mongolu bozmadık mı, bozup önümüz sıra sürmedik mi? Adamlar belki korkak değil, ama niçin buralarda bulunduklarını dahi bilmiyorlar. Bu onların hesabına çok kötü. Gayesizlik kötüdür senin anlayacağın, Âdemoğlu, kötüdür. Biz ise niçin burada bulunduğumuzu biliyoruz.”

“Niçin?”

Delibozuk Hıdır sert bir bakış fırlattı Âdem'e,

“Şaplak gelir ha, zevzeklenme” diye çıkıştı, “Helbet ki yurt tutup devlet olmak için.”

“Olduk diyelim, ya sonra?”

“Sonrası kolay, sır zannetmektesin, ama sır değil. Rahmetli Gündüz Beyimin ağzından dinlemiştim. Vaktiyle Cenetlik pederi Kaya Alp, ki aşiretimizin ismi o mübareğin isminden gelmedir, Kaya Alp'ten Kayı Alp olmadır. İşte bu Kaya Alp'imize erenlerden bir eren, misafir olmuş. Yenilmiş, içilmiş ve gelmiş yatma zamanı. Herkesler dağılıp ermişle Kaya Alp yalnız kalmışlar. 'Baka Kaya Alp' diyerek söze girmiş ermiş kişi, 'Senin zürriyetinden öyle büyük hakanlar gelecek ki, isimleri yüzyıllar boyu dünyada söylenecek. Kimi hürmetle yâd edecek, kimi korkuyla. Zorlu devlet kurulup ülkeler fethedecekler. Torunlarından biri hadis-i şerif mucibince Konstantiniyye denen beldeyi feth edip namlanacak. Pek dur ve doğru git, teey Urum içine gir hançer misali, öylesine gir ki, bu girişin çıkışı olmasın.' Gündüz Bey'in an-

lattığı buna yakın bir şeydi işte, bu yağmurda aynısı aynısına anlatamam.

“Demem o deme ki, bizim buralara gelişimiz iş olsun geliş değil, sadece Mongol belâsının kaçıış hiç değil; maksatlı geliş tir bu geliş, yaman geliştir kısacası. Mübarek ermişin dediği gibi, dönüşü de yoktur. Gâvurun yüreğine hançer misali sap landık mı, ötesi kolay. Şu han da ne menem şey, efsunlu mudur nedir, biz yaklaştıkça o uzaklaşıyor sanki.”

Bayatlı Âdem handan tarafa baktı. Konak bozuntusu bir şeydi. Terkedilmişse benziyordu. Yine de yağmurdan korunmaya yeterdi. Bu durumda az önce içmeyi tasarladığı sıcacık çorbaya veda etmesi lâzımdı. Ahi dervishi yanılmış olmalıydı.

Belli belirsiz Delibozuk Hıdır’a baktı. Böyle düşündüğünü anlasa, fena kızardı. Kızmakta haklı da olurdu. Şimdiye kadar her sözü doğru çıkmamış mıydı ahi dervişinin? Çıkmıştı. Fakat belli ki han meselesinde yanılmıştı. İhtimal bu harabenin hâlâ kullanıldığını zannediyordu.

Hanın koca kapısının önündeki çelimsiz gölgeyi farkedince, gözüne kaçan yağmur serpintisini elinin tersiyle silmeye davranıp “Vay ki vay!” çekti. Az önce ahi dervishi hakkında aklından geçenlere tevbeler edip, bir zaman için için yandıktan sonra, atını avluya sürdü.

“Baksana hey!” diye seslendi kapıdaki çelimsiz, “Ahır ne yanda, ahır?”

Çelimsizin sırtıp durmasını bir zaman seyrettikten sonra, börtünü geri itip kafasını kaşıyarak Delibozuk Hıdır’a döndü:

“Belki dilsizdir” dedi, “Sırtıp durması bundan.”

“Aklın uçu mu Âdemoğlu, uçmuştur herhalde; gâvur ille rinde dilli adam neylesin. Helbet dilsizdir, velâkin bizim dilin dilsizdir. Kendi dilince konuşsana, gâvurca ha, bunca aralarında yaşamışlığın vardı, hadi konuş!”

Âdem’in aklı o zaman başına geldi; gelmesiyle de alnına bir

şaplak oturttu. Türkmenlerle kala kala dünyada başka millet, başka dil olduğunu unutmuştu.

“Hah doğru!” dedi, “Gâvurca ünlemeli.”

Rumca seslendi:

“Ahır! sormaktayım bre, ne yanda ahır?”

Delibozuk Hıdır tek kelime anlayamamıştı ya, kapıda dikilip duran çelimsiz parmağını avlunun ucundaki basık çatılı binaya diktiğine göre, o bu dili anlıyordu.

“Ora mı?” diye sordu Âdem.

“He” dedi çelimsiz, “Atlarınızla ben meşgul olurum, siz içeri buyurun.”

Delibozuk Hıdır şaşıtı bu işe. Sesi amma da kalındı. Konuşanın şu çelimsiz olup olmadığını iyice anlamak için uzun uzun bakmak zorunda kaldı. Çocuk cüsseli bir adamdı; yahut adam sesinde bir çocuk. Acaba neler söylüyordu?

“Ne diyor Âdemoğlu? Bizi cehaletin koyuluğuna terkedip çene yarıştırmak erlik inidir? İyi ki gâvurca bilmektesin, caka sat bakalım.”

“Diyor ki Hıdır Ağam, atlarımıza o bakarmış, biz içeri buyurmalıymışız.”

“Olmaz de! Türkmen kısmı hayvanını el eline bırakmaz.”

“Ama Hıdır Ağam, bunlarda âdet böyledir. Yolcu dinlenirken hanın hizmetkârı, yamağı kimse, atlara o bakar. Tımar eder, yemler. Böyle bizimkiler gibi vıcık vıcık bir güzel kurularyıp abayla sırtını örter ki, üşütüp hastalanmasın. Anlayacağın, senden benden iyi bakarlar, gözün arkada kalmasın.”

“Öyle mi? Hay aklına senin! Gâvur içinde kala kala Türkmen töresini unutup gâvur usulünü benimsedin öyle ya. Türkmen kalsan şu teklifi yapar mısın hiç? Yapmazsın. Ne demeye gelir bakalım atımı el eline bırakma? Ben Türkmen olarak atımla yatar, atımla kalkarım. Söyle çelimsiz, yolu göstereyim, ahırın kapısını açsın, iki de yem torbası uydursun kâfi, biz at

işile kılıç işini kendimiz görürüz.”

Delibozuk Hıdır'ın sakın konuşması kızgınlığının derinliğine işaret etti. O bağırıp çağırdığında neşesi yerinde demekti, böyle sakın, yumuşak ve dokunaklı durduğunda ise patlamaya hazır yanardağ sayılmalıydı. Âdem biraz daha üstelediği takdirde patlayacağını bildiği için,

“Dertlenme ağam” dedi, “Atımızı gâvur eline bırakacak değiliz elbet, benim demem gâvur âdeti böyle demesidir, yoksa biz de bu âdete uyalım demesi değil.”

Çelimsizce döndü:

“Ahırın aç yeter, iki de yem torbası bul, sonrası iki aba ve dahi iki yatak.”

Çelimsiz biraz daha uzunca baktı karşısındakilere, benzerlerini Caber yolundaki handa çalışırken de görmüştü. Hanın kıyısına uzanmış, atlarının yularını bırakmamışlardı. Bunlar da aynı boydan, aynı soydandı anlaşılan. Türkmen mi ne demişlerdi o zaman...

“Türkmen misiniz?”

Âdem kuşkuyla beledi gözlerini:

“Olsaydık ne lâzım gelirdi?”

Omuzlarını silktili:

“Hiç, öylesine sordum işte. Bir gözüüküp kaybolmuşsunuz da, meraklandım.”

“Niye bakalım meraklandın?”

“Gelip geçicisiniz dendi. Konucu musunuz yoksa; neme lâzım benim? Ahırın kapısı kilitlidir. Notaras Ustamdan anah-tarı alıp geleyim. Vaktiyle biz Caber civarında bundan çokça büyük bir han işletirdik. Selçuklu o civardan el etek çekince, Mongol gelip hanı bizden aldı. O zaman ustamla buraya göç-tük. Neyse, kafanızı şişirmeyeyim. İki yem torbası, iki de çu-ha öyle mi? Yemeğinizi ahıra mı istersiniz, yoksa hana döner gelir misiniz?”

Âdem kendi başına bir cevap veremedi. Delibozuk Hıdır'ın

sağı solu pek belli olmazdı. Belki de ahırda yatma isteğinde direnirdi. Şimdiye kadar yapmadığı şey değildi ki...

"Hıdır Ağam, atları kurulayıp yemledikten sonra, yani ahırdaki işimizi bir tamam gördükten sonra, hana döner miyiz diye soruyor. Ne cevap vereyim?"

Delibozuk Hıdır merak kuyusuna batmıştı. Bir ona, bir ötekine bakıyor, tavırlarından, hareketlerinden söylediklerini kestirmeye çalışıyordu. Kendisine sorulduğunda sabrının sonuna gelmişti. Pattadak patladı:

"Söyle ona kulağını ağzına vermeden istediklerimi getirsin. Hana dönüp dönmek bizim bileceğimiz. Türkmen dediğin işine ve aşına yabancıları karıştırmaz. Ne yapacağımıza vakti geldiğinde kendimiz karar verimiz. Söyle ona, dilimizi öğrensin, çünkü buna çok ihtiyacı olacak; neden derse anlat: Buralarda kalıcıyız. Yakında bu topraklar Türkmen toprağı olacak; ırmaklarında at sulayıp otlaklarında sürü salacağız; deryalarına sal kurup derya ötesine geçeceğiz. De ki, insanları köle edip göğüslerine damga vurup bileklerine halka takıp insanlıktan çıkaranların hakkından geleceğiz! Hanların yanına mescitler kurup medrese inşa ederek fakirleri doyurmaya aş evleri yapacağız. Üst tarafı senin bileceğin, Yahşi Hoca'dan dinlediklerini sayıp dök ki, gâvurun aklı uçsun."

Bayatlı Âdem, hepsini Rumcaya çevirmedi, sözü kısa tutup sadece çuha ve yem getirmesini tekrarladı. Delibozuk Hıdır işkillendi ya, sesini çıkarmadı. Kendini tutamamış da sayıp dökmüştü işte, neler yapacaklarını hancı yamağı da bilsin istemişti. Bilsin ki, Kayı Han Boyunun niye buralara göçtüğünü anlasın istemişti.

Hancı yamağı ahırın anahtarıyla yem ve aba getirmeye koşunca, yalnız kaldılar. Yağmurun eski hızı kesilmişti. Artık saçakta sicimlenmiyordu. Sicimlense bile, Delibozuk Hıdır, yağmur altında dikilip söyleyeceğini yine söylerdi. Dışı sırlıklamdı ya içini ateş yakıyordu. Bu ateşin sırrını şuncacık

arkadaşı Bayatlı Âdem bile çözemezdi de, ille Yahşi Hoca'nın önüne çözmesi lâzım gelirdi.

“Öylemece bir yanımlışlığım var ki Yahşi Hocam, deme gitsin! Kurda kuşa haber salasım gelir. Dağa taşa doğru bağırasım gelir ki, ‘Ya heeey! Biz Kayı Hanluyuz, vurgun vurmaya değil, yurt tutmaya gelmişiz, deryalar aşır Peygamber buyruğuna koşmuşuz, ya heeey!’ Bağırınca deliye çıkar adımız, bağırmayınca yüreğimiz yanar Yahşi Hocam, medet!”

Çelimsiz hancı yamağı han kapısında görünüp ahıra yürüyünce peşinden gitti. Ahırın kapısına kilit vurmak da ne demeye gelmeydi? Bu civarın beyi yok muydu, beyi? Yasakçısı yok muydu, yasakçısı? Bu civarın Allah'tan korkusu yok muydu en başta? Her kilide bir anahtar uyardı, ama Allah korkusunun kilidini açacak bir anahtar bulmak imkânsızdı. Bu kilidi yüreklere vurmahydı ki insan harama el sürmesin, kendi malı olmadıkta dönüp bakmasın, gücü yetti diye güçsüzün canını yakmasın. Ne haberi olsundu gâvur milletin; kötü bir kilidin yarım emniyetine sığınır da, kötü yüreklinin kilit açamaz beceriksizliğine güvenirdi.

Buralarda Ertuğrul Bey'in hükmü geçecekti ki, o zaman ahıra kilit vurmayı kimse düşünecek miydi bakalım? “Bunlar kalelerini de kilitli tutma sevdasında iseler, vay hallerine.” Kayı Boyunun önü apaçık, apaydınlık sayılırdı. Yürek zırhına sarılmayan kalenin kapısına kilit üstüne kilit vurulsa da almaya, yahut ölmeye gelenleri durdurabilir miydi?

Kendi kendine güldü. Sonra niçin burada bulunduğunu hatırlayıp birden somurttu. Çocuğun elindeki torbaları kapıldığı gibi atların boynuna astı.

“Abaları sen al” dedi Âdem'e, “Hancıyı da sav gitsin.”

Hızla işe koyuldu, ama sonra sonra ağırlaştı. Başka türlü düşünceler sıralandı kafasında. Ahi Evran gibileri Kayı Boyunun önüne düştükten sonra ölümüne gidilir de icap ederse şehadet şerbeti içilip cennet-i âlâdaki gülistana yatılırdı. Koca

Selçuklu Sultanı “Varın, topraklarımda yurt tutun, Müslümanı kâfirin şerrinden koruyun” dediyse, bir bildiği olmalıydı. Ertuğrul Bey’deki cevheri bilmese, dirlik vermeye yakın gelir miydi? Sıradan göçebeye bir karış toprak verir miydi? Şu uçta yurt tutun demek, ucu koruyun demektir. Bunun ardından gelse gelse uç beyliği, onun da ardından gelse gelse...

“Yardım ister misin Hıdır Ağam?”

Düşüncelerinin en kıvrak yerine Âdem’in sesi girince, terslemeye döndü ya, kıyamadı. Daha çok genç sayılırdı. Bunları düşünmesine vakit vardı. Hem düşünüp ne yapacaktı sanki, kendisi bile verilen emri yerine getirmekle yetinmeli değil miydi? Arada böyle delişmenliği tutar, olmadık işlere kafa yorardı işte. Ama elinde değildi ki, beyni mıncıklanıyor, içinde saklı tuttuğu ateş zaman zaman zaman kabarıp yalınlanıyordu.

“Bitti zaten, yardım istemez.”

Ahırda bir sürü bölme vardı. Atlar bölmelere bağlanmış, kimisinin boynuna yem torbası asılmıştı. Atları yoklamayı akıl edemediği için kızdı:

“Bak hele atlara” dedi Âdem’e, “Şöyle yorgun görüneni, yaralı bereli olanı varsa bizden az evvel hana gelindi demektir. Talihimiz yaverse bunlardan biri Mongol çudarının atı çıkar.”

Bayatlı Âdem atları yokladı bir bir. Hâlâ burnundan soluk atanlar vardı. Bazılarının karnı sıcaktı. Ayaklarının çamuru bile kurumamıştı.

“Henüz ahıra girmişler” diye sevindi, “Mongol çudarı handa olmalı. Velâkin...”

Lafı yarım kaldı. Kapı tutulmuştu. En önde Mongol çudarı Tepegöz Yabgu duruyordu. Eli palasında kasılmış da uzun boyuyla kapı aralığını bir hayli geçmişti.

“Tepegöz Yabgu!” diye inledi Âdem, “Kötü Mongol.”

Delibozuk Hıdır ağır ağır döndü. İlk bakışta üç kişi seçti.

Üçünden biri Moğol’du. Diğerleri de avluda bekliyor olmalıydılar. Ahi dervişinin sözünü kulak ardı etmenin cezasıydı

bu, olacakları bilmiş de mübarek, dikkatli davranmalarını istemişti. İsteddiği gibi davransaydılar kötü Moğol şu anda ahırın kapısını tıkamış olmayacaktı. Belli ki geçitte yapamadığını yapmaya gelmişti. İyi de bastırmıştı doğrusu. Buradan kurtulmak için erenlere karışıp şu tepedeki küçük pencereden uçmak lâzımdı. Bunu yapamayacağına göre de...

Âdem'e baktı. İlk şaşkınlığını savuşturmuş, vaziyet almıştı. Eli kılıcında, gözleri kapıdaydı. Dişlerini kırarcasına sıkmıştı. Tetik durmak böyle olurdu işte, böyle olurdu ama gecikilmiş bir tetik durmaydı bu, vaktinde düşünüp vaktinde tedbir alsalardı: "Hay akılsız başım!"

"Ne etsek dersin Âdemoğlu?"

Bayatlı Âdem'in yüzünde belli belirsiz bir gülüş oynadı, alaycılıktan çok veda gülüşüne benziyordu. Delibozuk Hıdır yadırgadı bunu, acımtırak hallere girecek ne vardı sanki? "Ya devlet başa" andıyla yürüyenlerin başına herşey gelebilirdi. Gelebilirdi de, o andı içip yola düşenin defterinde teslim olmak yazmazdı. Bayatlı Âdem hiç değilse bu kadarını bellemiş, elini kılıcına atmıştı. Afferin şu Bayatlı'ya! Tam bir Kayı yiğidi gibi hareket etmeyi becermişti en sonunda...

"Ne yapması var mı Hıdır Ağam, ben atımı çözdüm, sen de çözersen, bir sıçrayışta kapıyı tuttuğumuz gibi kötü Mongol çударını arkamızdan bangır bangır bağırırtırız. Atımızın nalları altında canını kurtarsa bile eli üstümüze yetişmez, yetişse yetişse dili yetişir ki, o da zarar vermez."

"Bu senin teklifine dosdoğrusundan kaçmak derler, bilir misin?"

Konuşurken atının bağını kontrol eder gibi yaparak çözdü. Şimdi dizgin elindeydi.

"Hop dendiğinde hopla Bayatlı, buna kaçmak da dense yeridir. Zira yiğitliğin onda dokuzu akıllıcasına harekettir. Namerde mertlik dersi verecek değiliz. Hop, yallah!"

Aynı anda atlanıp uçtular. Koşumlar ahırda kalmıştı ya,

şimdi koşumları düşünecek zaman değildi. Zaman can kuşunu tende tutma zamanıydı, sonra bir yolunu bulup geri döner, ya hancıdan yahut Moğol çudarından koşumların hesabını sorardı.

“Haydaaa, savuş!”

Tepegöz Yabgu ile adamları bunu hiç mi hiç beklemiyorlardı. Sirtında yalnızca aba bulunan atlara o hızla binip o hızla kapıyı tutmak, zaten akıldan uzak işti. Değil Yabgu’nun kıt akıllı, Şövalye Piyer Marinos Nataliadiş’in sivri akıllı bile yetmezdi buna. Yabgu ezile büzüle olanları anlatınca köpürdü:

“Beceriksiz!” diye homurdandı, “Sana güvenende kabahat, kaçtır elinden kaçırıyorsun.”

Efkârını dağıtmak için şarap tasına saldırdı.

Yağmur dinmiş, bulutlar hızla savrulup gitmişti. Gurup yerinde akşamın kızılığını yaldızlanıyordu. Biraz sonra karanlık inecekti.

Delibozuk Hıdır atını önce yavaşlattı, sonra yelesini okşaya okşaya durdurdu. Dönüp arkaya baktı. Memnun memnun güldü:

“Atlattık Âdemoğlu, Ahi dervişin himmetiyle atlattık. Herifler öylemesine şaşırdılar ki, arkamızdan gelmeyi bile akıl edemediler.”

“Eh, öyle diyorsan öyledir Hıdır Ağam, lâkin bittim ben. Eversiz ata binmek meğer ne kötü imiş.”

“Kabahat sende değil Âdemoğlu, sana eksik talim verende. Eversiz ata binmeyi, üstünde saatlerce gitmeyi vakti zamanında öğretmeliydim. Ne halde, bir ateş yakıp ıslaklığımızı kurutalım derim.”

“Ya sonra?”

“Allah Bismillah der, hanın yolunu tutarız. Bir basılmadan yılıp yüzgeri edene bizim ellerde yiğit demezler. Yiğit diye ölümlüne ölümüne yürüyene derler. İle bu Yabgu putperestiyle yanındaki zırhlı hergelenin izini tutmak lâzım. Bulamazsam

Kayı Boyunda dillere destan olur, söylenirim. İnelim de atlardan, birkaç çalı çırpı toplayalım. Yörük çobanı ateşi yakıp kurulanalım ilk evvelâ. Sonrasına Hak Teâlâ Kerim.”

Durdukları yer bir orman kıyısıydı. Ufukta güneşin gözü tutuşmuş, dağların çıplak sivrilikleri morarmıştı. Ak bulutlar, ucundan lavlaşmış pamuk yığınlarını andırıyordu. Ağaçların ıslak filizleri yaldız yaldızdı. Taze toprak kokusu her tarafa sinmişti. Delibozuk Hıdır derinden iç çekti:

“Vatan kokusu” dedi hasretle...

Derinden bir daha soluklandı.

* * *

“Delibozuk Ağamla Âdemoğlu dediği yardakçısı Âdem, Yörük çobanı ateşinde bir güzel kurulandıktan sonra, akşam namazını da eda edip düşmüşler tekrar hanın yoluna, Gazi Anacığım. Hanın sahibi Topal Notaras adlı şişko bir kefere, yamağını sorarsan kart sesli çocuk yapılı Tatyos, nereden geldiklerini sorarsan, onlar da bizim gibi dolanırmış.

“Vaktiyle Caber civarında han işletirken, Mongol, onu da buralara sürmüş. Eski Belocoma Beyinin ahşap konağını han yapıp yerleşmişler. Neyse, bizimkiler işte bu hana geri dönmüşler. Delibozuk Ağam Mongolca bilir de keferece bilmez ya, sığınmış Âdemoğlu’nun gâvurcasına. Hancıyı kıstırmış köşeye, Tepegöz Yabgu denen putperestle avenesinin yerini söyletmek için. Notaras önce söylemezlenmiş, lâkin zora geldiğinde Tepegöz Yabgu’nun son zamanlarda Belocoma Beyine bağlı çalıştığını, oraya doğru at kopardığını söylemiş. Meğer Belocoma Beyi bizim obalardan çocuk, kadın, adam kaçırıp boyunduruğa vurup zorla çalıştırır, gendisi sırtüstü yatar cinsinden bîiman ve bîaman bir kefere imiş. Hıdır Ağam, hancı Notaras’tan atlarının koşumlarını dahi alıp yola düşecekken, merdivenlerde kukuletalı, maşlahlı, zünnarlı bir keşiş belirmiş. Neydi adı, dur bakalım, hah...”

Gazi Ana keşişin adını söylemeye bırakmadı oğlunu, hışımla:

“Adı batsın!” diye değneğini yere vurdu, “Bana ne gâvur keşişinin adından. Bana ne Delibozuk akılsızının gezip görmelerinden. Derdim başkadır benim.”

Lokman ufalandı, büzüldü:

“Anlat demiştin de Gazi Anam!”

“Demez olaydım! Öyle bir anlatmaya kuruldun ki, kıyamete kadar bitmeyecek. Bir avuçluk işi batmanlaştırıp ağırlaştırırları sevmem ben. Besbelli Delibozuk akılsız, kâfir içinde geze dolaşa, kefereler gibi gendi gendisini övmeye alışmış. Bil-diğim kadar, eskiden övünmeyi sevmeyen, fazlaca da konuşmayan dobra bir yiğitti. Hadi git başımdan. Dur, savuşmadan kestirme yap bakalım; elle tutulur, gözle görülür bir haber getirdi mi obamıza?”

Lokman şaşkındı. Anası istedi diye anlatmaya başlamış, Hıdır ile Âdem'den duyduklarına hiçbir şey katmadan nakletmeye koyulmuş, ama anasının takazasına tutulmuştu. Boynunu büküp, gözlerini yere çevirerek:

“Olur” dedi, “Nasıl istersen öyle olur. Hıdır Ağam, hancıdan haberi alır da durur mu? Âdemoğlu'yla birlikte atlandıkları gibi düştüler yola. Karanlık maranlık demeden ölümüne at sürdüler. Ora senin, bura benim derken...”

“Uzatma dendi...”

“Evet, günlerden bir gün Belocoma Hisarı'nın surları gözüktü. Kestirme dedin diye kestirme gidiyorum Gazi Anam, yoksa böyle anlattığım kadar kolay olmadı.”

“Anladık, devam et!”

Bir yolunu bulup kaleye girdiler. Sabah erken şehri dolaşmaya çıktılar ki, ne görsünler! Kırbaçlı keferelerinin sürümesinde yüzlerce esir Türkmen, üstelik zincirle birbirlerine bağlı, kapılardan çıkıp tarlalara dağılmıyorlar mı!”

“Vay rezil Belocoma Beyi vay!”

“Âdemoğlu’nu birinden biri tanıyacak olsa canına okunur, bu yüzden kılığını akşamdan değiştirmiş fukara, gâvur kılığına girmiş de tanınmaktan kurtulmuş. Deliboşuk Ağam kafiyeyi görüp bizim dili konuştuklarını, arada bir yüksek sesle dua ettiklerini duyunca olan aklını da uçurup ‘Ya Allah Bismillah!’ çekerek az daha onca askere hücumla kalkıyormuş. Âdem çocuk, kâfir içinde yaşamış olmakla, âdetlerini bellediğinden, Hıdır Ağamı vaktinde durdurup geceyi beklemelerini söylemiş. Gece çöktükte Âdemoğlu’nun izciliği ile esirlerin tutulduğu evi bulmuşlar. Kapıdaki iki nöbetçiye yere serip içeri girmişler ki, dünya perişan. Zavallılar zincirle duvara çakılı. Bin zahmetle zincirleri sökmüşler. Silâha benzer ne bulmuşlarsa esirlere dağıtıp ilk evvelâ ahır basmışlar. Atlandıkları gibi kapıya yüklenmişler anam. Birkaç can onlardan, birkaç can bizim esir kısmından telef olmuş ya, kaleden çıkmayı başarmışlar.”

Gazi Ana dayanamadı:

“Belocoma Beyi arkalarından asker salıp hepsini yakalatmış, Hıdır’la Âdem canlarını zor kurtarmışlar, öyle ha?”

“Ağzından yel alsın Gazi Anam, hiç öyle şey olur mu? Öyle olsa gelir, ballandıra ballandıra anlatır mıyım?”

“Nasıl olmuş peki?”

“İyinin de en iyisi olmuş anam. Gerçi Belocoma Beyi, gâvurlar tekfur derler, kudurup asker salmış peşlerine, fakat Deliboşuk Ağam öyle kolayından yakayı kaptırır mı? Üstelik yanında Âdemoğlu var. Âdemoğlu deyip geçme ha, oraları avucunun içi gibi bilmekte. Düşmüş kafilenin önüne, tekfurun adamlarını bir şaşırtma şaşırtmış ki, adamlar yanlışla uyup bataklığa gömülmüşler. Pek azı canlarını kurtarıp kaleye dönebilmiş. Bizimkiler de güle oynaya dönmüşler aramıza.”

“Bunca işi yapıp da he mi?”

“Bunca işi yapıp da...”

“Afferinler demeli yiğitlerime, afferinlerin de şiddetlisini demeli.”

“Demeli ya...”

Gazi Ana çok memnundu. Hıdır’ın başarılarıyla için için övünüyor, bu başarılarda payı olduğunu düşünüp seviniyordu. Gözleri yer yer küçücük su birikintileri meydana getiren ırmaktaydı. Irmak da küçüktü. Birkaç yüz adım yukarıdan çıktığı için küçüktü. Aşağılarda yeni kolların katılmasıyla kimbilir nasıl büyüyor, büyüyüp nasıl köpürüyor, kabarıyor, geçit vermez oluyordu. Kayı Hanlı da böyle olacaktı işte, aka aka büyüyecek, kendisine katılanlarla büyüyüp gelişerek günü gelince dünyaya yayılacaktı.

Düşünceleri Lokman’ın kıkırdayışıyla bölündü. Hışımla döndü:

“Neye gülmektesin öyle, ne gördün?”

“Hıdır Ağamın getirmelerine gülerim anam. Hıdır Ağam, ‘Bunlar hazır askerdir, yiğitbaşı bile olurlar’ diye düşünüp esirleri obamıza getirdi ya, bunların çoğu hazır yiyici cinsten. Bir deri bir kemik kalmışlar. Kılıç sallamasını bilmezler, kargı savuramazlar, ok gezleyemezler, yay tutamazlar; dillerini unutup gâvurca şakıyanlar dahi var. Ertuğrul Beyim bu hali gördükte az biraz buruklaşmış, çağırmış Delibozuk Ağamı, ‘Bak a Hıdır Kardaş’ demiş, ‘Dindaşlarımızı kafir zulmünden kurtarmakla iyi bir iş işledin, velâkin bunlara kılıç kullanmasını, kargı savurmasını, kalkan tutmasını ve dahi dilimizi öğretmelisin ki, başladığın işi bitirmiş sayalım, davran görelim.’ Şimdi Delibozuk Hıdır Ağam ne yapacağını kara kara düşünmekte...”

“Hiç düşünmesin” diye atıldı Gazi Ana, “Bunlar bildiğim Türkmen ise bir aya varmaz değme yiğit kesilirler ki, Hıdır oğlum bile şaşar kalır. Şu Mongol Yabgu’dan hiç haber vermedin, yakalayamadılar ha?”

“Yakalayamadılar” diye iç çekti Lokman, “Herif şeytanın ta kendisi. Hıdır Ağamla, Âdemoğlu Belocoma’ya varana ka-

dar Mongol Yabgu kayıplara karışmış çoktan. Hıdır Ağam kötü kızgın, 'Helbet bir gün karşılaşırız onunla' diyor da bir dış çakma çakıyor ki, deme gitsin."

"O Mongol başımıza dert olacağı benzer, varmışken yanına gafleti tepeleyip hakkından gelmeliydiler."

Yine dereciğe bakarken Alisini hayalledi. Yılların ardından kopup gelen çığlığını duyar gibi oldu.

"Esirlerin hepsini gördün mü?" diye sordu Lokman'a.

"Görülmez mi anam, hepsini gördüm helbet."

"Şöyle sol elinin şahadet parmağı..."

Lokman söylenmeden bildi. Başını iki tarafa salladı:

"Ağam yoktu aralarında."

"Araştırdın he mi?"

"Araştırmaz mıyım, senden hikâyesini dinledikten sonra, aklımdan silinmez. Ne zaman bir yabancı görsem, yüzünden önce eline bakar olmuşum o günden beri, lâkin yok, bula-mam."

Gazi Ana, eline geçirdiği bir taşı hınçla gölcüklerden birine fırlattı. Yuvarlak dalgacıkların ardı ardına dizilip kıyıda çırpınmalarını seyretti.

"Bir gün bulacak olsak..." dedi, yutkundu, "Ağanı sever misin Lokmanım?"

Anasının endişesine şaştı, bakakaldı yüzüne. Galiba kısakanacağıını düşünüyordu, gülmeye verdi:

"Ağam o benim, can ağam; sevmek ne söz anam, kıyısında çömez olmaz mıyım, eteğine sarılmaz mıyım, ağam diye yüreğimin yağma basmaz mıyım, sevmek ne söz..."

Gazi Ana rahatladı. Sanki Ali'yi bulacağını biliyor da, Lokman'ın onu kabul edip etmeyeceğini kestiremiyordu. İçi gülen gözlerini tekrar ırmağa çevirdi:

"Şu derecik var ya oğul, bakma buradaki minikliğine, garipliğine, aşağılarda gendisine karışan başka dereciklerle derinleşip genişleyerek köpük köpüğe çağlıyordur."

Lokman, anasının ne demek istediğini anlamıştı:

“Kayı Hanlı da böyle mi olacak dersin?”

“Olacak ya, büyük Allahımın izni ve yardımıyla, Kayı Han yiğitlerinin gayretiyle olacak...”

Ayak seslerine döndüler. Biri üzerlerine koşturuyordu. Biraz daha yaklaşıncı, Lokman, Ak Timur’u tanıdı. Tombulcacı yanakları kan toplamıştı. Burnundan soluması yetmediğinden, ağzı alabildiğine açtı.

“Hayrolsun Ak Timur, neydi?”

Çocuk durdu. Eli göğsünde, dizi yerde yiğit selâmına çöktü.

“Akça Ağam dedi ki: Lokman Ağana haber ver gelsin. Kol çıkılacak.”

Lokman’ın yüreği sevince gömüldü:

“Akça Ağan ha?” dedi.

Ne zamandır onunla göze çıkmak istiyordu. Yine de sormadan edemedi:

“Balaban’la Can Ali Ağana ne olmuş ki biz çağırıyoruz?”

“Bir şey olduğu yok Yaradana şükür, Can Ali Ağamda az biraz mollalık olduğundan şu yeni gelen Türkmenlere din derisi verecek.”

“O işi Hıdır Ağam yapmaz mı hay çocuk?”

“Hıdır Ağam kılıç, kargı, ok, at işini üzerine aldı. Din, diyanet işi başka imiş. Hıdır Ağamın din bilgisi gendine yetesiye olduğundan, başka biri lazımmiş, Hıdır Ağam söyledi.”

“O vakit Ertuğrul Beyim Can Ali’yi vazifelendirdi demek. Yahşi Hoca ne der bu işe?”

“Sevinir. Fikir de zaten onun. Can Ali’yi onca vakit okutmuşluğum bir işe yarasın ki, gözlerim arkada kalmasın demekte.”

“İyi. Görmekte misin Gazi Anam, aşiretten birazcık ayrıldık da neler oldu, sanki her bir şey değişiverdi bir anda. Helâlliğini dilerim Gazi Anam, Akça Ağamla yol tutmak lâzım.”

Sarılmak için bir hareket yaptı Gazi Ana, ama ne düşündüyse, vazgeçti. Galiba bütün Kayılıların Gazi Anası olduğunu hatırlamış, yol ağzında oğlunu, ana kollarında eritmekten çekinmişti.

“Hakkım bir tamam helâl olsun” dedi, “Allah dizine derman, bazuna kuvvet verip kılıcını keskin etsin.”

Anasının tavrı biraz soğukça geldi Lokman’a, ama gözlerini görünce yanıldığını anladı. Kollarının vermediğini gözleri veriyordu. Anasının gözlerine gülümsedi:

“Hoşlukta kal, duandan ırak etme anacığım.”

Ak Timur’un elini tuttu:

“Gidelim bakalım Akça Ağamıza, Timur yiğit, yürü.”

Oğlu yol kıvrımlarında yitene kadar baktı Gazi Ana, sonra tekrar dereciğe döndü, kıyısına çömeldi, bir avuç su alıp içti:

“Büyüyeceksin Kayı Hanlu” diye mırıldandı, “Şu dereciğin aşağılarda büyümesi gibi, büyüyeceksin Rabbimin izniyle...”

Onuncu bölüm

"Ertuğrul Bey, Kur'an-ı Kerim'i göricek tazim itdi. Abdest yerini gördi. Huzu' ve huşu ile el kavuşturup ol Mushaf'ın karşusunda durdı. Ol vakte dek ki, sabah yakın oldu, halk uykuya doydı, pes defter ta'zim ve tekrimi durdı, hatm itdi. Ehl-i hane, bu hali duymasınlar deyü vardı yerinde yatdı. Başını yastığa koduğı dem uyku âlemine girdi. Cenab-ı gaybdan bir hitap irdi kim, 'Ey pâkize nihad, ve pâk itikad, çün sen benim kelâmıma ihtiram itdün, ihtimam itdün, ben dahi seni ve evlad-ı emcedini muazzez ve mükerrem eyledim.' Ertuğrul Bey uykudan uyandı, bildi kim handanında çerağ-ı saltanat yandı..."

—İBNİ KEMAL

BELOCOMA TEKFURUNUN adamları kapıyı tutmuş, Topal Notaras kıvrım kıvrım kıvrınmaya koyulmuştu. Nice-dir dil dökmesine, azizlere göz çekip dualar mırıldanmasına rağmen, Belocoma Tekfurunun altı adamında kıl kıpırdaması olmamıştı. Söyleyeceklerini söylemiş, üst yanını alaycı bir suskunluğa gömmüşlerdi. Oysa Notaras konuşsunlar istiyor-

du. “Hanı elinden alacağız” diye kestirip atacaklarına, başka şeyler de söylesinler, bunun sebebini açıklasınlar, sorularına cevaplar versinler; kısacası, böyle kök salmış gibi kapı ağzında duracaklarına, rahat minderlere yaslanıp havadan sudan laflayarak karınlarını doyursalar; o zaman biraz olsun sertlikleri yumuşar da, belki birkaç altınla vaziyeti kurtarırdı. Ne gezer! Şu sıska, şu keçiboynuzu burunlu sıska, “Hanı elinden alacağız, bey buyruğudur” dedikten sonra, bir susma susmuş ki, Hazret-i İsa “Konuş bre!” çekse, konuşacağı şüpheliydi. Anlatıklarını dinlemiyorlar, anlatıp dinletmiyorlardı.

Belocoma Beyi durup dururken eski konağını hatırlamış değildi herhalde. On beş yıldan fazla uğramadığı, arayıp sormadığı, yıkıldı yıkılacakken çivi çaktırmadığı binanın, bir yıl kadar önce iyice tamir edilip eski halinden daha güzel bir görünüş kazandığını duyup, “Vay ki orası bizim mülkümüzdür, Topal Notarasa’yedirmeyiz!” gibisinden celallenerek mi adam salmıştı başına?

Bilse şunca masrafa girer de hiç tamir ettirir miydi? Akılsızlığı ki, tutup teey nerelerden namılı ustalar getirtmişti. Keşke eski halinde bıraksaydı, keşke tek çivi bile çaktırmasaydı. O zaman Belocoma Beyinin iştahını kabartmaz, şu “Hanı elinden alacağız” sözünden başka şey bilmeyen keçiboynuzu burunlu siskayı başına sarmazdı. Bu iş dil dökmeyeyle olacak işe benzemiyordu. Bu iş öyle bir işti ki, içinde başka işler yoksa, total bacağını keserdi. Yalvarıp yakarma kâr etmediğine göre, az biraz baş dikmeyi denemekten zarar gelmezdi herhalde. Gelse bile hanı elden alındıktan sonra, cam kalmış neye yarardı? Varsın hanını almadan önce canım alsınlardı da kurtulsundu.

“Ne laf anlamaz şeylersiniz!” diye diklendi, “Ağzınızdan kelâm çıkmıyor. Hem nereden belli bakalım Beyimizin temsilcisi olduğunuz? Bu hanı ben yeniden kurdum sayılır. Yeniden kurduğuma göre üstünde kimse hak iddia edemez. Beyi-

miz bunu böyle bilmediğinden sizi salmıştır. Hem dedim ya, Beyimizi temsil ettiğiniz nereden belli bakalım?”

Altı Belocomalı silâhşorda hâlâ ses yoktu. Hancı Notaras ellerini iki yana açarak çaresizliğini döktü bu sefer. Sertleşmeye çalışıyordu, ama bundan fazlasına cesaret edemiyordu. Gerçi “Han gidecekse can da gitsin, hansız canın ne kıymeti var?” diye düşünmüştü, fakat adamların, hele de keçiboynuzu burunlu sıskanın gittikçe kısılan gözlerini, kılıcına inen elini görünce, düşüncelerinde büyük bir değişiklik oldu:

“Belli mi?” diye sordu, “Belki de bellidir... Tabii canım, siz Beyimizin vergi memurusunuz. Bunlar da korumalarınız. Özür dilerim.”

Can, handan tatlı gelmeye başlamıştı. Bu yüzden ellerinin çaresiz hareketine özrünü de sıkıştırdı. Bunlar belki yetmez korkusuna da bülbül kesildi:

“Beyimize canımız kurban, velâkin bir yanlışlık olduğu muhakkak. Koca Belocoma Beyi, kala kala bu eski püskü konağa mı kaldı ki? İcap ederse kirasını veririz, icap ederse, kendisini ağırlamaktan şeref duyarız. Bu zamanın zamanında böyle bir han, hele de meydanı Türkmenlerin tuttuğu sırada bin askerden kıymetlidir. Siz üstelemeyin de bizzat ben Beyimizin huzuruna varıp durumu arzedeğim. Her türlü haberin handa dolaştığını söyleyeyim, burada bütün konuşulanları kendisine ulaştıracığımı bildireyim. Eminim, olup bitenden haber almayı hanı almaya tercih edecektir.”

Sıskanın taş katısı bakışlarında ilk defa bir değişiklik oldu. Adamlarına bir baş işareti çekti, onlar sedirlere yayılırken:

“Rahat konuşabileceğimiz bir yere gidelim” dedi, hancıya.

Topal Notaras ellerini sevinçle ovuşturdu. Sıskanın dilinin çözülmesini hayra alâmet sayıyordu. Bir kere konuşmaya başladıktan sonra, gerisi gelirdi. İnsanlar konuşa konuşa anlaşır denmişti, elbet böyle denmesinin bir hikmeti olmalıydı.

Merdivenlere yürüdü. Merdiven başında sıskayı öne geçirdi. Tamirden sonra gıcırtısı kesilmiş basamakları çıktılar. Notaras belinden eksik etmediği demir halkaya dizili anahartarlardan biriyle kapıyı açtı. Sevimli görünmeye çalışarak sırtıttı:

“Fakirin odası, burada rahat konuşuruz.”

Sıska girer girmez hancının yatağına yayıldı. Gözlerini bir zaman tavanda gezdirdi. Sonra birden doğrulup hancıya baktı:

“Konuşsana be adam!”

Topal Notaras irkildi birden, çok korktu. Birkaç kere yutkundu. Kendisini toparladı. Nihayet konuşmaya başladı. Söz ustalığındaki bütün maharetini kullanıyor, doğrusu kendi kendisini kutlayacak kadar iyi rol yapıyordu, ama sıskanın bakışlarında ve yüz ifadesinde bir değişiklik göremiyordu. Anlattıklarını umursamadığı beliydi.

Notaras en etkili silâhını kullanmaya karar verdi:

“İhtiyarlığında ele güne muhtaç olmamak için biriktirdiğim üç beş altınım var. Sizin vasitanızla sevgili tekfurumuza gönderebilirim.”

Adam birden canlandı. Odanın içinde dönen bakışlarını hancının gözlerine kilitledi:

“Ne kadar?” diye sordu.

“Çeyrek kese diyelim.”

Sıskanın dudakları beğenmezlikle büzüldü:

“Mümkünü yok Tekfurumuz bu kadcarağa razı olmaz.”

“Ne yazık ki daha fazla verecek durumda değilim efendim. İnanın bana bu han pek bir şey getirmiyor. Ah, siz benim Caber yolundaki hanımı görecektiniz. Uğrayanı çoktu. Dolup dolup boşalırdı. Bundan eskiydi, ama çok daha büyüktü. Mongollar çaldılar hanımı, kendileri kondular. Buralara göçtüm, bu binayı buldum, tamir ettim, han yaptım. Gün oldu aç yattım, inanın bana. Bu yüzden yardımcım Tatyos beni ter-

ketti. İki ay kadar önce Dağ Keşişine uyup savuştu. Haksızdır diyemem. Parasızlıktan aç yattığımız geceler o kadar çoktu ki, çocukcağız dayanamadı sonunda, çekti gitti. O günden beri bütün iş bana bakıyor.”

Adam söylediklerini duymuyor gibiydi. İlgisini Notaras’ın üzerinden çekmiş, tekrar bakınmasına dönmüştü.

“Daha fazla veremem” diye yakındı Notaras, “İstesem de veremem. Çünkü burası para getirmiyor.”

“Ama burasını eski hanından daha iyi döşemişsin” diye konuştu adam, “Bizim beyin konağından aşağı kalmaz bütün bunlar...”

Gerisini bir el hareketiyle tamamlayıp sustu.

“Evet” diye atıldı Notaras, “İlk bakışta öyle görünür, lâkin elimdekini, avucumdakini hanın tamirine sarfettim. Biliyor musunuz efendim, teey nerelerden dünyanın en iyi ustalarını getirttim, bir hayli pahalıya oturdu bu tamir işi...”

İç çekti:

“Bilsem ne bu masrafa, ne de bu zahmete katlanırdım.”

“Çeyrek kese yetmez” diye kestirip attı adam.

Topal Notaras iniltiye benzer bir sesle sordu:

“Peki ne kadar yeter?”

“Yarım kese diyelim, bu da senin hatırın için. Yarım kese duka altını ve adamlarımla her istediğim zaman hiçbir ücret ödmeden handa kalma izni. İşine gelirse kabul edersin, gelmezse hanı boşaltırsın.”

Notaras’ın imdat dilenen gözleri sağır duvarları yalayarak pencereden taşıtı, bir toz bulutu hana doğru yuvarlanıyordu. Gelenler vardı, ama artık sevinemiyordu. Hiçbir şeyden emin değildi. Son zamanlarda belâ yağıyordu. Bir taraftan Belocoma Beyinin adamları, bir taraftan Katolik Katalanlar, Mongol çudaları, milliyeti belirsiz çapulcular filan; her gelen bir şeyler alıp gidiyordu. Yalnızca Türkmenler kendisine insan muamelesi yapıyor, ne yazık ki onlar da dışarıda yatmaya alışık

olduklarından, hele de domuz pişirilmiştir şüphesiyle kazanlarda pişen hiçbir yemeği yemediklerinden tek dirhem dahi bırakmıyorlardı.

Bununla birlikte atlarını yemleyip tımar etmekten birkaç kuruş kazanıyordu. İlk zamanlarda gözü Türkmenleri hiç tutmamıştı, ama tanıyınca sevmişti. Ertuğrul Bey'in adamları dürüsttü. Yüzleri başka, boyları başka, kıyafetleri başkaydı ya, hepsinin ortak bir yanı vardı: Hepsi de namusluydu. Kendilerinin olmayan bir şeye asla el uzatmazlar, çok laf etmekten hoşlanmazlardı. Haksızlığa da göz yummazlardı.

Bir seferinde hayatını bile kurtarmışlardı. On Mongol çudarı karınlarını tıka basa doyurup dirhem vermeden çekip gitmekte iken, önlerine gerilmiş, can havliyle hakkını istemişti, lâkin kendisini kenara savurup, eğri Mongol hançerini gırtlığının üstüne basmışlardı, tam o sırada Hızır misali yetişen beş Türkmen, Mongol çударlarını tepeleyip, yediklerinin bedelini almış, kendisine teslim etmişlerdi. Buna karşılık birkaç dirhem vermeye kalkışınca hışımla bakmışlar ve tekrar atlandıkları gibi yolu tutmuşlardı. Onlar hakkında bildiklerini Sen Jan Senyörü Piyer Morinos Nataliadişe, Salgur Noyan'a ve isteyen herkese sattığına pişmandı. Bu pişmanlık zaman zaman vicdanını zorluyor, ama kılıcın sivrisi yahut altının sarısı görününce dili çözülüp, bülbül kesiliyordu.

Yılların alışkanlığını terkedemiyordu bir türlü, şimdi dara gelince de Türkmenlerden haber vereceğini şu siskaya söylemişti. "Akılsız Notaras" diye geçirdi içinden, "Şu kadcak işi bilip çıkaramaman ne aptallık! Siskaya boşu boşuna yarım kese kaptırdın, tüh şeytana çarpılası kafam! Besbelli Belocoma Beyi bu herifleri Türkmen korkusuna yollamıştır. Haber gözüne çıkarmıştır, tüh! İş işten geçti ki, bu kadar olur. Gayri yarım keseyi kurtarmalı. Bir de akıllı geçinirim. Belocoma Beyinin istediği han değil, Türkmen boylarının ne yapıp ne ettikleri. Ne ederler, nereye giderler, kaç boy var, her birinin mevcudu

ne? Belocoma Beyini bunlar ilgilendirir, konak bozması han değil; tüh!

Beni boş bellediler, ahmaklığım yüzüme aksetmiş ki, okuyuverip 'Hem Beyimizin emrini yerine getirelim, hem de her sinekten yağ çıkaran hancıyı söğüşleyelim' diye düşünüp keseye kondular. Hele dur! Şu yaklaşan üç atlı Türkmen'se, dur hele! Bir çaresini bulup iki tarafı kapıştırmazsam adıma Notaras demesinler."

Atlılar yokuşu tırmanırken, hancının göz bebeklerinde sevinç şavkları yandı. Bu yokuşu doludizgin çıkabilecek at, Yörük atından başkası olamazdı. Böylesi de ancak yıllardır nal çakıp nal söken Türkmenlerde bulunurdu.

"Aziz Hristos, galiba yine yaptın yapacağını, Dağ Keşişinin ağlattığı Topal Notaras'ı güldürmeyi iyice kafana koydun besbelli, hay kurban olduğum!"

Gelenlerin Türkmenliğinden iyice emin olana kadar baktı. Aklının bir kısmı sıskadaydı. Sessizliğin uzaması sinirine dokunur da bir deliliğe kalkışır diye çekiniyordu. Hem bu ihtimali bertaraf etmek, hem de adamın yüreğini korkuya salmak için konuştu:

"Türkmen beyleri geldi" dedi, "Şimdilik üç tane. Eminim bunlar göze çıkmıştır, yokuşun dibi Türkmen kaynıyordur şimdi."

Sıska hızla doğruldu. Pencereye koştu. Türkmenlerden biri attan inmiş, diğerlerine bir şeyler söylüyordu. Eliyle de hanı işaret ediyordu. Sıskanın yüzü allak bullak oldu.

"Keseyi ver!" dedi hancıya.

Hancı, adamın haline için için gülüyor, fakat yüz ifadesinden bunu belli etmiyordu.

"Aşağı buyurun asilzadem, çeyrek kese sizi bekliyor."

Sıska diş çaktı. Notaras kaşla göz arasında rüşveti yarıya indirmişti. Sesini çıkarmadı. Üç Türkmenin ansız gelişi neyse de, arkada yüzlercesinin bulunması ihtimali onu ürkütüyor-

du. Şimdiye kadar hiç biriyle karşılaşmamış, fakat Türkmenlerle dövüşen birkaç talihsizce rastlamıştı. Bunlardan biri de kollarında can vermişti. Son sözleri, "Türkmenler geliyor!" olmuştu. Diğer ikisi hâlâ sağdı, ama birinin sol kolu tutmuyor, öbürü yürüyemiyordu.

Yara almadan paçayı kurtaranlar ise gerçekte efsane karışığı şeyler anlatıyorlardı. Göçer Türkmen denince orada durup düşünülmeliydi. Çünkü göçer Türkmen, şimdiye kadar gördüklerine hiç benzemezdi. Kanatlı atlara biner, rüzgâr hızıyla giderlerdi; sol ellerini de sağ elleri kadar iyi kullanırlardı; günlerce yemeden içmeden yürürlerdi. Kin tuttular mı unutmazlar, mutlaka bir gün intikama gelirlerdi. Sevgi bağları da kuvvetliydi ya, dinlerinden olmayanlara pek kulak tutmazlardı. Bazıları muskalı olduğundan kılıç işlemez, yaralıları birkaç dakika içinde iyileşip tekrar dövüşe girer, kendisini yaralayanı mutlaka öldürürdü.

Bunları ilk defa duyduğunda gülüp geçmek istemişti ya, anlatanlar ayıba almışlar, "Şimdi gül bakalım, göçer Türkmenlerle karşılaştığında da gülebilecek misin?" deyip arzusunu kursağına düğümlemişlerdi.

Şimdi de gülmek istedi, ne tuhaf, gülemedi. Dudaklarında kötü bir sırtık kavislenip çekildi. Kesenin yarımını da, çeyreğini de unutup meçhul bir endişe içinde sordu:

"Handa kalır mı bunlar?"

Notaras adamın içinden geçenleri yüzünden okuyunca ke-yiflendi. Sıskanın yüzünü daha da allak bullak görmekten büyük bir zevk alacaktı. Çok korkmuş gibi gözlerini beledi:

"Türkmen bunlar a efendim, göçer Türkmen; göçer Türkmen'in ne yapacağı belli olmaz. Anlatılanları duymadın mı? Bunlardan her biri yirmi Ermeni'ye, en az on Urum'a bedelmiş. Geçenlerde ikisi geldi, ileri geri konuşan on Mongol çudarını kulağından tutup kapı önüne koydular. Orada kışlarına bir tekme yaptırdıkları gibi, atsız yola saldılar. Eğ-

lence olsun diye de arkalarından ok yağdırdılar. Korkudan dilim tutuldu. Lâl kesilip inanır mısınız tamı tamına üç gün konuşamadım. Sağolsun Dağ Keşişi nefes etti de dilim çözüldü.”

Şimdiye kadar duyduklarından beter şeyler anlatıyordu hancı, demek göçer Türkmenler hakkında söylenenler az bile idi, acaba atları da gerçekten kanatlı mıydı? Bunu anlamak için pencereden eğilip bakması lâzımdı. Öyle yaptı. Fakat atlar cumbanın altına bağlandığından biraz daha sarkması gerekiyordu. Hancı Notaras tam arkasındaydı. Aklına geleni yapması için eğilip, kilimin ucunu hızla çekmesi yeterdi. O zaman sıskanın kilime basan bacakları kayacak ve dengesi bozulup pencereden aşağı düşecekti.

“Ama ya ölmezse?”

Ölmezse hancının başına belaların en büyüğü açılırdı ki, Belocoma Tekfuru askerleriyle hanı basıp hancıyı yakaladığı gibi topal bacağından kayın ağacına asar, kurda kuşa yem ederdi. Çeyrek kese altın için böyle bir tehlikeyi göze alamazdı. Biraz beklemeliydi. Belki şu sıska Belocomalı, göçmen Türkmenlerle kapışır, istediği şey kendiliğinden oluverirdi.

“Nereye bakıyorsunuz asilzadem?”

Sıskanın aklı ancak başına geldi. Çocuklar gibi merakına ikinci kattaki bir pencereden sarkmanın kendisini gülünç duruma düşürdüğünü fark edip geri çekildi.

“Şimdi beni iyi dinle” dedi hancıya, “Birlikte aşağı ineceğiz, ama onlara hiçbir şey söylemeyeceksin tamam mı? Ancak ben ve adamlarım buradan gittikten sonra, ağızlarından söz almayla çalış. Tekrar dönüp gelince söylediklerini bana aktarırsın.”

Biraz sustuktan sonra ekledi:

“Vadettiğin çeyrek keseyi de o zaman alırım. Hanının sende kalması için elimden geleni yapacağıma emin ol, tamam mı?”

“Bilmem ki, ne desem...”

“Tamam diyeceksin elbet.”

Hancı zaman kazanmaya çalışırken kafasını işletiyordu. Öyle bir tuzak kuracak, Belocomalıyı tuzağına öylesine düşürecek ki, akıllara seza. Sonuçta hem belâyı savuşturacak, hem de keseyi dolduracaktı. Önce adamın korkusunu birkaç misline katlamalıydı:

“Demesine derim de, dememle olur mu? Bilirsiniz ya, Türkmen kısmı tekin değil. Ne zaman neye kızacaklarını da ancak İsa Efendimiz bilir. Adamlarınızı görüp sinirlenmemişlerse bile seni gördüklerinde sinirlenirler. Çünkü Türkmen kısmı gendi dininden ve dilinden olmayanı nerede görse pim-pirikleşir.”

Sıskanın korkusunun katlandığı bakışlarından beliydi. Hayalinde kanatlı atlar uçuşuyor, kulaklarında anlamadığı dilden naralar çınılıyordu. Birden anlamadığı dilden naraların aşağıdan geldiğini fark etti. Biraz dikkat edince, kılıç şakırtıları da duydu.

“Eyvah!” diye bağırdı.

“Eyvah ki nasıl eyvah!” diye perçinledi hancı, “Bütün parmaklarımın sayısınca eyvah! Türkmenin kafası kızdı bile. Sizinkileri görmeleriyle kanları beyinlerine çıkmış olmalı. Aman asilzadem, durma vakti değildir bu vakit. Arkada gizli bir kapı var. Savuşup canını kurtarmaya bak.”

Bunu iyi düşünmüştü. Biraz daha sır perdesine sarar da yutturabilirse durumu lehine çevirdi demekti.

Sıskanın aklı uçmuş, doğru dürüst düşünemez olmuştu. Söylentilerle tıka basa dolu kafası işlemediği için hancının tuzağına doğru adım adım yürüdüğünü kestiremiyordu. İnler gibi mırıldandı:

“Yolu göster.”

Aşağıda kılıç şakırtıları ve bağrıışmalar artmıştı. Üç Türk-mene karşı beş Belocoması askeri dövüşüyordu. Lâkin hancı neticeden emindi. Dövüşü Türkmenler kazanacaktı. Başka

türlüsünü ne görmüş, ne de duymuştu. Artık saygı gösterisine de gerek yoktu. Suratındaki sahte telâş sildi. Zaman, tuzağı tersine işletip siskayı bütün bütün maskaraya çevirme zamanıydı. Sırım sırım güldü:

“Kapı dediğim aslında kör duvar misalidir. Yerini bilmeyen mümkünü yok bulamaz. Ben tesadüfen keşfettim. Daha doğrusu adı batasica torunum Tatyos, duvarları silerken ne görsün, önünde duvar kaymamış mı? Korkudan bitip bana koştu, haberledi. Gizli bir mekanizma ile çalışıyor, anlatabiliyor muyum, mekanizmayı bulamayan kapıyı açamaz.”

“Anladım” diye homurdandı adam.

“Kullanılmaya kullanılmaya kilidi pas tutmuştur zaten. Bu durumda ben bile açamam.”

“Yapma...”

Oyununun keyfini çıkarmak için ağır ağır konuşuyordu:

“Ama herşeyin bir çaresi vardır, paslı kilidi açmanın da elbet bir çaresi bulunur.”

Siska öylesine telâşlıydı ki, hancının kendisiyle oynadığını anlayamıyordu.

“Aman, çareyi söyle.”

“Bu paslı kilit milletini açmak için Belocoma Tekfurunun göçer Türkmenlere yükleneceği yolundaki söylentilerin aslı faslı bilinmeli. Sen biliyorsundur öyle ya. Şayet bilmiyorsan, ya da bilip söylemiyorsan kilidi açmanın mümkünü yok.”

“Hanı almaktan vazgeçtim, çeyrek kese de istemem, sadece kapıyı aç.”

Notaras kısık bir kahkaha attı. Kozlar elindeyken, ağzından kelâm çıkmayan siska, nasıl da yalvar yakar olmuştu. Haniyse ayaklarına yatıp sürünecekti.

“Çok iyi” dedi içinden, “Plânım tıkr tıkr işliyor.”

İstedikini söyletene kadar zorlayacaktı adamı. Türkmenlere minnet borcu vardı. Altın almadıklarına göre bilgi verip minnet borcunu ödeyecekti.

“Sonra” diye geçirdi içinden kıs kıs gülererek, “Sonrasına vaziyete göre bakarız.”

Adama döndü:

“Pekâlâ asilzade, hem yürüyelim hem konuşalım. Elini de kılıcından ırak tut bakalım. Beni öldürmeye filan niyetlendiy-sen, aklını uçurdun demektir. Zira yardımım olmadan şuradan şuraya gidemezsin.”

“Öyle bir niyetim yok, yalnız acele edelim ne olur.”

“Gidiyoruz işte, bu vücut bundan daha hızlı hareket edemez. Ne diyordum, evet, Belocoma Beyinin sırrı gelsin. Türkmen’e nerede pusu kuracak bakalım? Sizi bu taraflara göndermesi de bununla ilgili değil mi? Herhalde gidin de Notaras’ın hanını elinden alın dememiştir.”

“Tekfurumuz böyle şey söylemez.”

“Söylemez, ben bilmez miyim Beyimizi, size dese dese, hancı Notaras’ta bilginin her çeşidi vardır, gidin, gönlünü hoş tutup Türkmenler hakkında bilgi toplayın demiştir. Ama siz hanımı başıma geçirmeye kalktınız, ‘Gelmişken şu topal soy-tarının yükünü hafifletelim bakalım’ fikrine kapılıp; he mi? Türkmen baskınına uğrayacağınızı nereden bilebilirdiniz? Neyse, gelelim Tekfurun düşündüklerine, Türkmeni nerede basmayı kurar?”

Belocomalı bir an önce buradan kurtulmaktan başka şey düşünemiyordu. Bu yüzden karşısına kör bir duvar çıkınca kapana kısılmış fare gibi bakıp,

“Beni aldattın!” diye bağırdı, “Burada kapı mapı yok.”

“Yok ya” diye keyfince güldü Notaras, “Ben açıl demedikçe açılan kahpe kapı cinsinden bir şey yok, lâkin açıl dedim mi açılır. Açılması için bir şey daha gerekiyor: Kuşağındaki kese benim kuşağıma geçmeli.”

Bu defa adam aksileşti, elini kuşağına bastırıp bir adım geriledi:

“Çok oluyorsun.”

“Sen bilirsin” dedi hancı ilgisizce, “O kıymetli altıncıklarını belki öteki dünyada harcarsın.”

Ciddileşti:

“Kılıç şakırtıları niye kesildi bil bakalım?”

Sıskanın gözleri parladı:

“Belki de bizimkiler...”

“Yerlere serildi...” diye tamamladı Notaras, “Beşi de yerlerde sürünür şu an. Türkmen kılıcının amanı yoktur, değdiği yer kolayından onmaz, ille de kangren tutup, adamı öteki yana götürür. Bu Türkmen kılıcı, Türkmenin kendisi kadar tuhaftır vesselam. Gelelim basma işi ile altın işine...”

Hancı kurnazın da kurnazıydı. Bayatlı Âdem yüzünden Ermeni Belocoma Beyi ile Kayı Boyunun bozuştüğünü çoktan beri biliyordu. Belocoma Beyinin topraklarına giren Kayı Hanlıların “Toprak Allah’ındır, yolcuya kira mı olurmuş?” diyerek ayakbaşı parası ödemeye yanaşmamaları, aralarındaki meseleyi alevlendirmişti.

Belocoma Beyi, Kayı Hanı geldiği yere sürmek için plânlar hazırlıyordu. Buna mecburdu; çünkü Belocoma köylüleri ile zincire vurulup ölümüne çalıştırılan köleler, Ertuğrul Bey’in sözlerini kulaktan kulağa, ağızdan ağza duymuşlardı. Duymalarıyla birlikte yürekleri hoplamıştı. Çünkü Ertuğrul Bey kimse-
nin zorla çalıştırılamayacağını, kölenin dahi bazı hakları bulunduğunu, insanlara insanca muamele edilmesi gerektiğini söylüyor, bu da boğaz tokluğuna çalıştırılan köylülerle her türlü haktan yoksun köleleri ümitlendiriyordu.

Onları ümitlendiriyordu ya, başta Belocoma Beyi olmak üzere bütün toprak sahiplerini de kızdırıyordu. Dağ Keşişinden duyduğu kadarıyla, Belocoma Beyi şu yakınlarda hareket geçecekti. Fakat kimlerle işbirliği etmişti, nerede, ne zaman saldıracaktı? İşte bunları öğrenmeliydi. Bunları öğrenmek için tam fırsattı şimdi:

“Geliyor muyuz Tekfurumuzun Kayı Hanlıyı basma işine,

gelmiyor muyuz? Türkmenler beni handa bulamazlarsa bura-ya damlarlar. O zaman vay senin de, benim de halime..."

Belocoma Beyinin, bu kadar tabansız, korkak birine nasıl olup da böyle bir iş verdiğine şaşıyordu. Adam gidip arkadaşlarına yardım etmeyi bile düşünmeden can derdine düşmüştü. Höt dese yerlere yayılacak gibi iğreti duruyordu. Belocoma Tekfuru bu adam gibilerle mi Ertuğrul Bey'i haklayacaktı? Kendisi haklanır da haklandığıyla kalırdı. Kaleyi verdikten başka, üste canını da hediye vermezse kendisini talihli saymıyordu. Nerede Ertuğrul Bey'in Türkmenleri, nerede Belocoma Beyinin tabansızları? Aralarında dağlardan büyük farklar vardı.

"Derbentte basılacaklar" derken yutkundu sıska, "Ansızın iki ucu tutup yükleneceğiz."

"Hele bakın hele! Beyimizin bunca adamı olmadığı halde, nerelerden kuvvet bulmuştur bakalım?"

"Sırdır, bunu söyleyemem."

"Eh, o zaman ben de kapının pash kilitini açamam, böylece ödeşmiş oluruz. Sırrına karşı sır..."

Çaresizlikle konuşmaya başladı.

"Pontus hâkiminin bu civarda bir miktar adamı var. Sen Jan Senyörü Şövalye Nataliadis'le Mongol Yabgu ve Mongol Salgur Noyan da işin içinde. Tepir Bey'in kumpasa girip girmeyeceği daha belli değil. Şöyle böyle bin kılıç çıkarıyoruz."

"Bin ha, oldukça fazla sayılır. Ertuğrul çıkarsa çıkarsa üç aşağı beş yukarı dört yüz elli, beş yüz kılıç çıkarabilir."

"İki katıyla derbendi tutacağınıza göre, eh, zafer zembilde kekliktir."

Şimdiye kadar sıska da böyle düşünmüştü ya, artık emin değildi. Duydukları, şu hancının anlattıklarıyla birleşince beraber Türkmen, gözünde, bir kale gibi yükseliyordu. Dört yüz küsur kaleyi bin adamla almak mümkün müydü?

"Yanlışı anlama" diye konuştu hancı, "Sana sonsuz güvenim

var, ama ne olur ne olmaz, beşer şaşar demişler. Kapıyı açar açmaz kılıcına davranıp kuşça canımı alman işten değil. İyisi mi endişeden kıvranacağıma, tedbirimi peşin alayım.”

“Ne tedbiri?” diye sordu, endişeli.

“Altın kesenle kılıcını bana ver, ver ki kapıyı açayım, sen de gizli kapıdan sıvışıp canını kurtar. Anlaştık mı?”

“Ama... Nasıl olur?”

“Olmazlanırsan, eh senin bileceğin.”

Döner gibi yapınca, adam aceleyle kemerini çözdü, kılıfıyla birlikte kılıcını Notaras’a uzattı:

“Pekâlâ, kızma.”

Kılıcını kınıyla birlikte Notaras’a uzattı.

“Keseyi de” dedi Notaras.

Meşin keseyi çıkarırken yüzünün aldığı ifade acı doluydu. Bir yerleri testereye tutulmuş gibi büyük bir acıyla buruşmuştu suratı.

“Hadi acele et. Neredeyse gelirler.”

Son bir hamle yaptı, adam:

“Yarısına ne dersin?”

Notaras umursamazcasına bir elini havada salladı:

“Anlaşılan malın canından daha kıymetli. Eh, cehennemde görüşürüz.”

Yine gider gibi yapınca, can havliyle bağırdı adam:

“Şaka!.. Beri bak, şaka dedim. Al işte hepsini veriyorum. Şimdi kapıyı aç artık.”

Keseyi de uzattı:

“Hadi, aç...”

Topal Notaras önce altın dolu keseyi kaptı. İçinden kurnazlığını kutluyordu. Şu salak sıska serbest bırakılacağını nasıl düşünebilmişti? Serbest bıraksın da gidip Belocoma Beyine herşeyi anlatsın mıydı? Yahut geri dönüp bütün yaptıklarının hesabını canıyla ödesin miydi? Yağma yoktu. Kuş kafese girmiş, şakımaya başlamışken bırakır mıydı? Kimbilir belki de

Türkmenler insafa gelir, keselerine bir türlü gitmeyen elleri bu haberler karşısında keseye bile davranırdı. Davranmasalar bile en azından minnet borcunu ödemiş olurdu.

Eğildi. Adamın kılıcını yerden aldı. Ağır ağır kınından çekti. Kılıcın kınını bir kenara fırlattı, sivrisini sıskanın gırtlığına dayadı:

“Düş bakalım önüme sıska, eyvana dönelim! Görelim ki, Türkmen kılıcı seninkilerden kaçını yere sermiştir.”

Adam afallamıştı. Kurtulduğunu düşünürken, kılıçla yüz yüze gelmekle çarpılmıştı. Son bir ümitte çırpındı:

“Şimdi buna şaka denir mi?”

“Denmez elbet, şakanın böylesini kötü Ermeni bile yapmaz, Mongol belki. Bana gelince, canım tatlıcadır. Bu yüzden gidip asker alıp gelerek hanı başıma yıkmanı kuzu kuzu bekleyemem. Bu yüzden kusura bakacaksan bak.”

Adamın ağzı kurumuştu, kelimeler yuvarlanarak çıkıyordu:

“Bana ne yapacaksın?”

“Hiç canım, sadece Türkmenlere teslim edeceğim. Ne yapacaklarını kendileri bilir. Düş önüme, hancılığa bulaşmadan evvel bu kılıcı değme yiğitçe kullandığımı da aklında bulundur.”

Adam anlaşılmaz bir şeyler geveledi. Azıcık direnmeyi düşündü. Fakat hancının elindeki kılıç gırtlığına bütün soğukluğuyla değince, kuru kuru yutkunup ölümüne yürüdü. Eyvana çıktılar. Dövüş bitmişti. Yerde üç yaralı kıvranıyordu. İki Türkmen yaralıların başında dikiliyor, yaşlıca olanı kılıcını temizliyordu. Hancı görür görmez tanıdı:

“Bak Akça yiğit” dedi “Can diyeti olarak sana bir armağanın var.”

Akça, hancının sesine dönünce, sıskayla göz göze geldi. Az buz konuşmaya başladığı Latince ile, “Kim?” diye sordu Akça, “Neyin nesidir?”

“Belocoma Beyinin martalosudur” derken iyiden iyiye kabardı hancı, “Yetişmeseydiniz canıma okuyacaktı, yetiştiniz tersi oldu; ben onun canına okudum.”

Laf kalabalığından kendisine lâzım olanları ayırdı, Akça. Hancı Notaras’ın kılıcı altında duran sıska herifin Belocoma Beyinin martalosunu olduğunu anladı. Bu kadarı zaten yeterliydi. Devrilen gözlerine sorular yığıldı. Notaras, Akça’nın gözle-rindeki soruları geçiştirip sordu:

“Bu gençlerden dilimi iyice bilen var mı?”

Akça başını iki tarafa salladı.

“Öyleyse bilen birini getir Akça yiğit, anlatacaklarım mühimdir. Belocoma Beyi, Pontus askeri ve bir miktar Mongol çapaçuluyla işbirliği halinde Kayı Hanlıyı vurmaya tasarlar. Derbentte, anladın mı, derbentte dedim... Dilimi bilen birini getir Akça yiğit, senin az buz Latincenle benim az buz Türk-mencem bu işi anlatmaya da, anlamaya da yetmez...”

Sıska, Notaras’ın konuşmaya dalmasını fırsat bilip talihini denedi ya, daha kapıya varmadan, Balaban’ın bacaklarına dalmasıyla yüzükoyun kapaklandı. Balaban, dizini sıskanın sırtına bastırıp kolunu arkaya bük-tü. Acıyla böğürmesi canını sık-tığından Akça’ya baktı:

“Kayının çocuğu bile böylesine feryat etmez Akça Ağam, bunlar nasıl yiğittir?”

Akça, Balaban’ın hayretine güldü:

“Eh” dedi, “Bir hancıya teslim olandan daha fazlasını bekleyemezsin. Ama cümle kâfiri böyle tabansız bellersen aldırırsın. İçlerinde yiğitler de vardır.”

“Tevbe olsun inanmam, gördüklerimin hepsi tabansızdı, kadından kalır yanları yoktu.”

“Yine de dediğime kulak ver sen, topunu böyle bellersen bir gün fena halde çarpılırsın. Dersimi aldım de...”

“Aldım Akça Ağam.”

Balaban, hâlâ sıskanın üstünde oturuyordu. Kolunu iyice

arkaya kıvrıp soluğunu kesmiş, öylece konuşmaya dalmıştı.

“Muradın herifin kolunu kırmaksa, eh” dedi Akça, “Azıcık daha kıvrır, yok kırmak değil korkutmaksa, yetti, kaldır gitsin.”

Balaban, sıskayı tutup kaldırdı. Dik dik yüzüne bakarken, sıska gözlerini indirdi. Titriyordu. Hem iş becerip hem kese doldurma hesabında iken fena çarpılmıştı. Bundan kurtuluş mümkün değildi.

Hepsinin dalgın olduğunu düşünüp kapıya atılmıştı ya, birkaç adım sonra kendini yerde bulmuştu. Adamlarından da ikisi gitmişti. Kaçabilenlerin bir daha Belocoma’ya uğramayacaklarından emindi. Herhalde çapulcu gruplardan birine katılırlardı. Kendisi de kurtulabilse öyle yapacaktı, ama kurtulamamıştı. Şu genç Türkmen yüzünden tekrar yakalanmıştı.

En çok da hancının oyununa geldiğine yanıyordu. Canını dişine takıp uğraş, didin, başının çaresine bakmak için servet yığmaya başladığın anda, herşey tepetaklak gitsin; gözlerinin önünde bütün varlığın yıkılsın; dayanılır gibi miydi? Dayanamayıp da ne yapacaktı sanki? Üç Türkmeni ve hancıyı haklayarak kaçacak hali yoktu ya. Şimdilik sabredip bir müsait fırsatın çıkmasını bekleyecek, çıktığına karar verince de tabana kuvvet edecekti. O zaman da, şu genç Türkmenlerden biri bacaklarına atılıp yüzükoyun yere yuvarlayacak, belki bu sefer kolunu kökünden koparacaktı. Nereden baksa her yol çıkmazdı. Kuzu kuzu boyun büküp şimdilik canı tende tutmaya çalışmanın dışında çaresi yoktu.

Hancıya döndü:

“Apaçık bütün bildiklerimi anlatacağım” dedi, “Dilimizi bilen biri yok mu?”

“Sus!” diye çıkıştı hancı, “Sen anlatırsan bizimki kaçsa gele? Kim dinleye, kim anlaya? Hele sus ve bekle sen.”

Akça, Lokman’ın bileğindeki yarayı sarıyordu. Bereket versin, derin değildi. Kılıç dokunup geçmişti. Yine de Akça’nın kızması için yeterliydi:

“Kötü gâvura gendini şişletmeye utanmaz mısın bre?” diye çıkıştı, “Lokmanlığı ayakaltı ettin gitti.”

Lokman sesini çıkarmadı. Atak dövüşmüş, heyecana kapılıp gereksiz çıkışlar yapmıştı. Galiba Akça bunu anlatmak istiyordu.

“Bir daha sefere sakınırım” dedi mahcup mahcup gülümseyerek.

“İyi edersin, zira yara tımar etmekten daha önemli işlerim var.”

Akça’nın son sözlerini Lokman duymadı bile: Hayali dövüş anına dönmüştü. Aslında hana girdiklerinde dövüşmeye filan niyetleri yoktu. Ama Belocomalı askerler kaşınmışlardı. Evet, düpedüz kaşınmışlardı. Kayı Hanlıları görmeleriyle sırim sırim sırtıp işaretlemeye başlamaları bir olmuştu. Bu işe önce Lokman sinirlenmiş, arkasından Balaban kıpır kıpır kıpırdanmaya başlamıştı.

Akça, arkadaşlarını yatıştırmayı başarmak üzereydi ya, Belocomalılardan biri üzerine gelip mahsustan ayağına basmıştı. Belâ aradıkları belliydi. Basması neyse de, dönüp suratına kirli kirli gülümsemesi Akça’nın da tepesini attırmıştı. Yerinden fırladığı gibi adamın kirli gülüşüne okkalı bir Türkmen tokadı yapıştırmıştı. Derken kılıçlar çekilmiş, ortalık ana baba gününe dönmüştü. Kısa süre içinde Belocomalılardan ikisi yere serilmiş, diğerleri tabana kuvvet kaçmıştı.

Lokman’ı hayallerinden Akça’nın sesi uyandırdı:

“Ne miskinlendin bakalım Lokman Kardaş?”

Toparlandı. Eline baktı: Yarası sarılmıştı.

“Sağol” dedi Akça’ya.

“Gaziliğe kuruldun say Lokman Kardaş, az ötesi şهادettir bunun, gazilik yarı yol sayılır. Sevaba gömüldün gitti.”

“Benimle eğlenme Akça Ağam, diken sıyrığı bozuntusu kılıç çizgisiyle gazilik olaydı, dünden olurdu. Hem gaziliğin ötesi dururken, gaziliği neyleyeyim?”

“Şehitliği mi demektesin şimdi?”

“Onu ya, onu demekteyim. Babam gibi merherme ot yolarken kayalıktan düşüp ölmeyi diyecek değilim herhal. Yiğit dedin mi ayakta ölür. Ölür demem dil sürçmesi say, kâfir tepelerken şehitliğe kurulum. Şehidin makamı yüksekmiş, Yahşi Hocamdan duydum.”

Akça'nın yüreği serinledi. Lokman'ın az buz yabaniliği geçmişti. Çocukluğundan kalma çekilmezliği savuşup yiğitlenmeye durmuştu. Bundan ötesi çifte sulu kılıç gibi keskinlemkti onu. Bu da dert ocağında pişmeyle olurdu.

“Şimdi kop git bizim avula” dedi, “Âdemoğlu'nu al, buraya getir. Şu hanemin ve şu martalosun diyecekleri olduğu belli. Zaman kaybı can kaybıdır, bilmiş ol!”

Topal Notaras keyifle gülüyor, arada bir sıskaya göz bele-yip dudak kıvrarak bakıyor, onu tuzağa düşürmenin keyfini çıkarıyordu.

Nihayet o da yıllardan sonra kılıca dokunmuş, bir de esir alıp adam sırasına girmişti...

Onlardan biri gibi Kayı Hanlılara baktı.

* * *

Vakit gece yarısına yakındı...

Kayı Han, derbent baskınından kalma yaralarını sarmaya oturmuştu.

Derbende tuzaktan habersiz girselerdi, girmeyle kalır, bir daha sağ çıkamazlardı.

Belocoma Beyi kötü tutmuştu, her yana adam yerleştirdikten başka, derbendin önünü de, ardını da kesmişti.

Bereket versin Kayı Hanlı tedbirliydi. Ertuğrul Bey de doğrusu ne yapacağını iyi biliyordu. Akça'yı yüz kişiyle dağdan yürütmüş, yüz kişiyle de Gazi Abdurrahman'ı derbendin öteki tarafına göndermişti. Basmayı kurup keyiflenenlerin basılması ani oldu. Ertuğrul Bey, yiğit elbisesi giydirdiği kadınlarla

dört yüz sayısını tamamlayıp şüpheleri bertaraf ettikten sonra, derbende girmişti. Akşam güneşi tepelerin yalazında söndü sönecekti. Kayıların karanlıkta vuruşmaya aşına olmalarına güveniyor, bir aksilik çıkarsa karanlıkta daha kolay savuşabileceğini hesaplıyordu. Ayrıca Akça ile Abdurrahman da rahat hareket edebileceklerdi.

Karanlık derbente alacalanmaya başladığı sırada, bir yanda Akça'nın, diğer yanda Gazi Abdurrahman'ın naraları yankılandı. Ertuğrul Bey, atlılarıyla derbendin çıkışına doğru at kopardı. Vuruşma kısa sürdü. Belli ki Akça ve Abdurrahman kendilerine düşenden fazlasını yapmışlardı. Nöbetçileri bir bir haklamış, yolu aç aça ilerleyerek pusudakilere yüklenmişlerdi. Düşman içinde şaşkınlık kol geziyordu. Zora gelip kaçmaya davrandıklarından bir hayli kırılmış, yirmi kadarı da esir olmuştu. Bu arada Kayı Hanlıdan on can gitmişti ki, aşiretin yüreğini burkup yaralarını sarmaya oturtan buydu.

Lokman'ı buldukları sırada atının üstünde sallanıyordu. Elinden yaralı olduğu için cenge girmemesini söylemişlerdi, ama "Gazilik ne ki, iş başı şehitliğe kurulmaktır, ben bunu bilir, bunu söylerim" diye tutturmuştu. Sonunda da olan olmuştu işte, karnından aldığı onmaz bir yarayla at sırtında sallanmaya durmuştu. Balaban onu önce düşman belleyip "Bittin ha!" narasıyla birlikte üzerine gidince, Lokman, "Biz temelli bitmişiz Balabancık Kardaş, biz onmamacasına bitmişiz" dediğinde durumu anlamış, Lokman'ı atından alıp derbende uzatmıştı.

Ertuğrul Bey de kara haberi almasıyla oracığa konma emri vermişti. Vermişti ya, Gazi Ana kesmişti önünü:

"Bir can uğruna bunca canı tehlikeye atamazsın bey oğlu, şu daracık geçide konamazsın, düşmanın toparlanıp tekrar üzerine gelirse ne olacak? Sarmadan nasıl kurtulacaksın? Şu halini Gündüz Beyim görmekte ise mezarından kalkıp kulaklarını ağzına vermesi yakındır."

“Ya ne yapmalı ki?” diye sormuştu Ertuğrul, şaşkın şaşkın.

“Yola devam emri ver...”

“Ama Gazi Ana, Lokman kan kaybediyor, bu vaziyette yola devam edemez.”

“Ben yanında kalırım, şuracığa çadır kurup oğulcuğumu beklerim. İyileşirse birlikte gelir kavuşuruz size, iyileşemezse...”

Sözün gerisi yaman bir hıçkırıktı. Kendini tutmaya o kadar zorladığı halde, ana yüreği dayanamamış, hıçkırık sağanağına tutulmuştu.

Sonra da ağıt yakmaya çömelmiş, çömeldiği yere de çadırı kurulmuştu.

Hâlâ da çömeldiği yerdeydi. Fırtınalı havaların çınarları gibi bir o yana, bir bu yana sallanıyor, arada gözlerini Lokman’ın sapsarı yüzüne, kansız dudaklarına çevirip ağıt döküyordu.

Kadınlar çadırın başında birikmiş, ağlıyorlardı.

“Bey geliyor!” fısıltısına herkes açıldı.

Ertuğrul Bey, yanında Akça, Gazi Abdurrahman, Aykut Alp ve Oğul Tamış olduğu halde sessizce çadıra girdi. İçeride Gazi Ana’dan başka beş kişi daha vardı. Delibozuk Hıdır, çadır direğine dayanmış, kollarını göğsüne kenetlemiş, göz kırpmadan Lokman’ın yüzüne bakıyordu. Balabancık yer yatağının ayakucuna çökmüştü. Kumral Hoca yaralının başucunda Kur’an okuyordu. Dumrul Dede, yarayı sarmış, yaralının ateşini düşürmek için ilâç kaynatıyor, Yahşi Hoca, dinlemediğini bile bile, Gazi Ana’yı teselliye çalışıyordu.

Ertuğrul Bey’in selâmı fısıltıydı. Buna rağmen Lokman duydu, hiç bir seslenmeye karşılık vermediği halde, beyine doğrulmak ister gibi davrandı. Davranınca karnındaki acı katlandı, yüzü bu acının ateşine yanıp bulandı, başı yastıktan kaydı. Buna rağmen dudaklarında sancılı bir gülümseme kıvranıyordu. Güçlkle araladı gözlerini. Etrafı dolanı Ertuğrul

Bey'i buldu. Acele ile üzerine örtülen keçenin dışında kalan eli hafifçe kıpırdadı.

Gazi Ana oğlunun elindeki kıpırtıyı görmüştü. İyileşeceğine verip sevindi:

"Can oğlum gendine geldi Allahıma bin şükür" dedi.

Eğilip alnından öptükten sonra:

"Söyle can oğlum, iyisin değil mi? Ana yüreğimi daha fazla boş koma, içimde yalınlanan ateşi körükleme Lokmanım. Önce baban, babandan sonra ağan gitti, şimdi sen de beni bırakıp bir yerlere gitme. Sen civan oğlumsun, Belocoman itinin kılıcına kılıç çıkarmak için kalkmalısın, kalkmalısın da Gazi Ana'nın oğlu Lokman kimmiş, göstermelisin. Bak, Ertuğrul Bey sana geldi. Vaktiyle güreş tutup yenişememekten kin tutar dediydin de az daha gidici olduydun ya, tutmamış besbeli. Bildiğim Ertuğrul çocukluk güreşine kin tutmaz diye sana söylediydim, kin tutsa sana gelir miydi? Hele bak dostlarına, arkadaşlarına, beyine bak bir..."

Ertuğrul çömeldi. Lokman'ın elini avucuna aldı. Ateş gibi idi. Ateş gibiydi ya, yüzünün solgunluğu, şeffaflığı yanında elindeki ateş nasıl şeydi? Yoksa bütün kanı çekilmiş de, ateş bile yüzünü kızartamaz mı olmuştu? Yahşi Hoca'ya, Kumral Hoca'ya, oradan da Dumrul Dede'ye baktı. Yüz ifadelerinde bir ümit ışığı aradı durdu. Aradığını bulamayınca, sonsuz bir kederin yürek dağılayan sıcaklığında pişmiş kupkuru ve bomboş gözlerini Lokman'a çevirdi:

"Lokman Kardaş..."

Lokman tekrar açtı gözlerini, dudakları tekrar bir tebesüm çizip sildi, Ertuğrul'un avucundaki elini kımıldatmaya çalıştı ya, artık bunu yapacak takati bile kalmamıştı. Kımıldatamadı.

"Lokman Kardaş, göç seni bekler" diye devam etti Ertuğrul Bey, "Hepimiz seni bekleriz. Bilir misin Lokman Kardaş, ölmek işin kolayıdır, en kolayı hem de. Şehitliğe kurulup Cen-

net-i âlâya yerleşmek varken, göçten göçe kılıç çalmak neyime diyeceksin. Deme kurban olduğum! Öteki dünyanın kurulu düzeni var, marifet bu dünyada düzen kurmakta. Bu dünyanın düzenini kurmak için yaşamaktır marifet, şehitliğe oturup Cennet-i âlâda yan gelmekte değil. Ne dersin bakalım Lokman Kardaş?”

Bu seferki gülüşü daha belirli, daha canlıydı. O kadar ki, Dumrul Dede bile ümitlenmiş, yatağa doğru birkaç adım atmıştı. Fakat kaynatmakta olduğu şurubu devamlı karıştırması gerektiğini hatırlayınca, kazanın başına döndü. Daha bir şevkle karıştırmaya koyuldu. Arada gözlerinden süzülen yaş, yanaklarından kayıp kazana damlayacak gibi olurken başını çekiyor, farkedilir korkusuyla, “Buharın terine tutuldum” diye söyleniyordu.

Lokman’ın dudakları kıpırdayınca, Ertuğrul Bey kulağını ağzına yanaştırdı.

“Güreşe var mısın Beyim?” diye soruyordu, Lokman.

Ertuğrul Bey farkında olmadan sesini yükseltti:

“Varım helbet!”

Lokman’ın dudaklarında bir gülücük daha yandı söndü. Kesik kesik konuşmaya başladı:

“Cennet bahçelerinde güreşe var mısın, görklü Beyim. Eli mi... elimi bırakma... Devletini... göremeyeceğim. Ama seni... seni gördüm ya... ne devlet...”

Sesi hafifleye hafifleye söndü. Ertuğrul Bey’in son duyduğu, kelime-i şahadetin başlangıcıydı. Gerisini ya içinde tamamlamış veya yarısında bitmişti. Bir kasıldı, gerildi ve gevşedi. Yüzünde acının izleri silinip tatlı, mutlu bir ifade yerleşti. Ertuğrul Bey’in avucunda duran eli de kasılıp gevşemiş, bütün hayat belirtileri kaybolup gitmişti. Kumral Hoca Yasin suresine dördüncü “Sadakallahü’l-azîm”i çekiyordu.

Ertuğrul Bey, Lokman’ın üstündeki keçeyi kaldırıp elini içine soktukten sonra keçeyi başına çekti. Herşeyi anlayan

Gazi Ana'nın gözlerine çarpılmamak için başını indirdi. Fer-yadın kopmasını bekledi. Fakat Gazi Ana şaşılacak kadar sa-kindi. Sadece oğlunun üstündeki keçenin uçlarını sıkıştırıyor, sanki üstünü açmasından, üstünü açıp üşümesinden korku-yordu. Lokman'ın çocukluğu vardı aklında. Uyuduktan biraz sonra yatağına gider, üstünü açmışsa örter, bir daha açılmasın diye de üstlüğün uçlarını döşegin altına sıkıştırırdı. Şimdi de aynı işi yapıyordu. Bir farkla ki, oğlu, yarın sabah uyanmaya-cak, kıyamete kadar uyuyacaktı.

Keçenin başına gelen kısmını kaldırıp oğlunun alnından hafifçe öptü. Bu öpücükte milyonlarca hıçkırık, Gazi Ana'nın sakin hali, feryatlar koparmasından daha acı, daha hazin geli-yordu. Delibozuk Hıdır bundan fazlasına dayanamadığından çadırdan kaçmıştı. Ardından Ertuğrul Bey de çıktı. Kadın ka-labalığı Gülaçtı'yı teskine çalışıyordu. Elini tuttu:

“Bütün Kayı Hanlulara kardaş demişsen, bil ki sadece biri gitti, yok yalnızca Lokman'ı kardaş bilmişsen bütün kardaşla-rın öldü. Ölümü ebedî ayrılık sanıyorsan bağır çağır; ama ölümü kısa süreli bir ayrılık gözüyle görüyorsan, var anana da anlat. Ona teselli ol, yük olma kadınım, aşiretimiz sağ ol-sun...”

Delibozuk Hıdır, en kuytu karanlıkta çömelmiş, başı elleri-nin arasında, ağlıyordu.

* * *

Her zamanki gibi yürüyüş borusunun ardından kös vurunca Yörük atlar kös sesine ayak uydurup durdukları yerde oyna-maya başladı...

Gazi Ana:

“Biriniz atlara baksın hey kızlaaaar!..” diye ünleyerek sopa-sını boşluğa sallayınca, Ertuğrul Bey'in yüzü güldü. Çok şü-kür, Gazi Ana, oğlunun mezarına ideallerini gömmemişti. Lokman'ın mezarına gidip son bir “Fatiha” okuduktan sonra,

yeniden can bulmuş gibi dirilip dönmüştü. Gazi Ana yine eskisi gibiydi. Buruk ana bakışını mezarda bırakıp, Gazi Ana bakışlarıyla etrafa bakmayı başarıyordu. Her türlü acıya katlanabilmesi, inançlarına dört elle sarılmasından olmalıydı.

Aşiret tepeye devrilirken, Gazi Ana durdu, ağır ağır dönüp derbendin ağzındaki düzlüğe, düzlüğün bir köşesindeki taze mezara baktı:

“Seni büsbütün terk etmiyorum oğlum” diye mırıldandı. “Atlı yiğitlerimiz bir gün buralara dönecek ve sen ebedî uyku- nu aşiretin malı olan topraklarda uyuyacaksın. Sana söz veriyorum.”

Adımlarını attı. Tepeye devrildi. Bir bilinmeze doğru, Kayı Han Boyuyla birlikte yürüyüşe geçti. Yok, gidiş bir bilinmeze gidiş değildi artık, belli bir hedefe yürünüyordu: Söğüte, Do- maniçe...

Gazi Ana yalnızca adını duymuştu Söğüt’ün. Bizanslıların Tebazyon, Arapların Safsâf, Acemlerin Bîd, Selçukluların Söğüt dediğini de öğrenmişti. Kayı Han için ise Söğüt, sadece yurttu, yalnızca vatandı. Şimdi Kayı Hanlı yurduna göçüyor- du. Bir meçhule değil, yurduna. Bu göçe göç bile denemez- di artık, bir gidişti bu, tanımadan, bilinmeden sevilen vatana doğru gidişti. Böylece bir uzun yürüyüş bitiyordu. Yerleşip gö- çer evli olmaktan kurtulacaklar, salyangoz gibi evlerini sırtla- rında taşımayacaklar, çergilerinde oturmayacaklardı.

Gözleri Kayı Han Boyunun ongunu koca şahin kuşuna ilişince gülümsedi. Bey kangısının tepesinden uçtu uçacak gibiydi. Kanatlarının gölgesinde bütün aşiret güven içinde yaşayacaktı. Kayı Han şahini bir iken bin olacak, binden he- saplayamadığı kadar büyük sayılara ulaşarak yeni ufuklara ka- nat çırpıp düşmana korku salacak, dosta sevgi dağıtacaktı.

Gazi Ana düşüncelerini istifleyip umutlarıyla beslerken bir ses duydu arkasında:

“Yavaş olsana Tacî Kadın, sana yetişeceğim diye koşmak-

tan yelli dizlerim durdu, canım ağzıma sığmaz oldu, azıcık dur hele...”

Arkasına dönünce, Bey Ana ile yüz yüze, göz göze geldi:

“Sesleneydin önceden” dedi mahcup mahcup, “Bilemedim ki.”

Yan yana yürümeye başladılar.

“Kangıda gitmekten gına geldi” diye yakındı Bey Ana, “Hem sarsıntı, hem yalnızlık. Tacı Kadın yürüyebildiğine göre ben de yürüyebilirim dedim. Ama ne gezer, birkaç adımda dizlerim tutuldu. Bu yel kısmı beni yıktı Tacı Kadın, olduğumdan beter ihtiyarlattı. Senin dizlerin nasıl?”

“İyicedir hamdolsun, ağrı sızı duymaz oldum.”

Soluklandı:

“Büyük dertler çöreklenince yüreğime, küçüklerini unuttum. Hay gidi koca Lokmanım...”

“Ya, koca Lokman uçmağa vardı, çoktan cenneti tuttu, vay ki bize, şehit olamadık daha, bu gidişin gidişiyle de olacağımız şüpheli. Korkum baş yastıkta ölme korkusudur Tacı Kadın, buna çifte ölüm derler ki, hatırladıkça biterim. Az daha genç olsam her cenge erkeklerden önce girerim de ölüm kapısında şehitlik aramaya çıkarım. Geçti bizden, geçti.”

Soluklandıktan sonra devam etti:

“Danışa gelmişim Tacı Kadın, bir karar vermek üzereyim de, ne düşündüğünü sormaya geldim.”

“Hayrolsun...”

“Hayırdır tasa etme. Lâkin söyleyip söylememekte kararsızım. Olmaz desen kırılmam ya, bir olur verdin mi, dünyayı bağışladın say.”

“Onca mühim ha?”

“Senin için bilmem de benim için öyle, çok mühim. Şu gelinim, şu senin kızın yani...”

Gazi Ana yüreği hoplayarak sordu:

“Bir densizlik etmesin?”

“Hayır” diyerek suali savuşturdu Bey Ana, “Senin kız bir altın parçası, bana hem gelinlik, hem analık eder. Bu yüzden Bey Ana unvanımla adımı da vermek istedim. Razi gelersen tabii, gelmezsen Bey Ana unvanımı verir, adımı gendimde tutarım.”

Gazi Ana öylemesine sevindi ki, durup Bey Ana’nın boynuna sarılmasına ramak kaldı. Heyecandan ayakları dolaştı, bir zaman ne cevap vereceğini şaşırdı.

“Kızıma ha?” diye kekeleydi, “Gülaçtı Kızıma, adını, öyle mi? Sen münasip gördün de ben itirazı bastırsam cümle âleme rezillenmez miyim? O gayri senin kızın Bey Ana, ne dilersen onu yap.”

“Razılık mıdır bu?”

“Razılıktır. Ama karar gendisinin. Gendisine açtın mı?”

“Ya, çoktan açmışım. Önce sevindi, sonra buruklandı.”

“Delinin zorlusu, buruklarıma da neyin nesi, sevincinden tavana tepmeli ki, bu ne şeref diye bağırmak ki... Delinin zorlusu, utanmayıp buruklanır bir de. Şimdi ben ona...”

“Senin razı gelmeyeceğini sandığındandır buruklanması Tacı Kadın” diye sözünü kesti Bey Ana, “Böyle razı geleceğini bilse, essahtan tavanlara teper. Varıp müjdeyi vereyim. İlk konakta bunun şerefine bir de toy düzenleyeceğim. Can gelinim hem namımla, hem adımla yâd edilecek. Sağol bacım, dünyaları bağışlamış kadar oldun. Çok sağol.”

“Elimden gelseydi elbette sana dünyaları bağışlamak isterdim Bey Ana. Lâkin ne fayda, kötü çergimden, iki atımdan ve üç keçi ile beş koyunumdan gayri bir şeyim yok. Şükürler olsun, bu kadarı da kör nefsim'e yetiyor. Cenab-ı Allah bir de gömülebileceğim kadar toprak ihsan ederse, bırak ölem o vakit Bey Ana, gözüüm arkada kalmayacak.”

İleride bir kargaşa olunca gözlerini kıstı. Atlar o tarafa kopmuştu. Gürültü de gittikçe artıyordu.

“Müsaadenle Bey Ana, benim kızlar kargaşa çıkardırıysa vay

hallerine, gidip görmem lâzım. Sonra tekrar konuşuruz.”

Bey Ana bir baş işaretiyle onaylayınca Gazi Ana, yaşından umulmadık bir hızla kargaşanın ortasına düştü. Şu yeni alınan esirlerden biri bağırıp çağırıyor, Âdem'e dert anlatmaya çalışıyordu. Esirlerin etrafı yalın kılıç Kayı yiğitlerince çevrildiğine göre, belki de kaçmaya çalışmışlardı. Hay ki akıl! Kayı Han yiğidinin elinden kaçmak kolay mıydı? Kayı Han yiğidi demek ne demektir bakalım? Yan basan düşmanı anında kestirip kılıcıyla doğrultan ataklık demektir.

Şu Delibozuk'un yiğit duruşuna bakan bunu hemen anlardı. Ama gâvurda neredeydi anlayabilecek akıl, neredeydi yiğidi görebilecek göz? Onlarda akıl olsa Kayı Hanı basmaya yeltenir de, basarken basıya gelirler miydi? Hele ki şu inceden esir neler söylüyordu böyle? Anlamamak ne kötüydü. Âdem'in ikide bir baş sallamasından belliydi ki, söylenenleri eksiksiz kafasına sığdırıyordu. “Hay gâvur dilini bilen dillerine, hay Âdemoğlu keratasının akıllarına!”

“Neydi Balabancık?” diye sordu yaklaşıncı.

Balabancık kargaşa dalgını olduğundan Gazi Ana'yı duymamıştı. Gazi Ana sopasıyla böğrünü dürttü. Dönmesiyle de sualini yüzüne çarptı:

“Neydi diye soruldu aval oğlum? Bostan kurusu herif neler anlatmakta Âdemoğluma?”

“Şu yarına Mongol var ya Gazi Ana, hani şu konuşan çapulcunun yanındaki...”

“Var ya, Mongol zibidisiyle...”

“Yok, zibidi mibidi değilmiş bunlar.”

“Ya neymiş peki?”

“Mongol, noyanmış gendince, anlayacağın bey yani...”

“Noyanlığın beyliğe geldiğini biliriz, ötesini söyle.”

“Ötesi, Gazi Ana, Ertuğrul Beyimin emri ki, elimizde yeteri kadar at bulunmadığından esir kısmının ata nöbetleşe binmesi lâzım. Sıra Salgur Noyan'ın attan inip şu konuşan heri-

fin binmesine gelince, kargaşa patladı. Salgur Noyan dediğim, Mongolun ismi, herifin her tarakta bezi varmış. Akça Ağamın yumruklarını tatmadan dile gelmesinden bilinir.”

“Niye mızımızlandı sanki? Sırayla dendiye, inip gönül hoşluğuyulan atı diğerine verecek, töre böyle yazmıştır.”

“Yok Gazi Ana...”

“Ne demek yok, töresiz misin bre?”

“Ben töreliyim de Mongol töresizdir. ‘Ben noyanım, noyanlar yaya yürürken at uşakları ata binemez, noyanın noyanlığı kalmaz o vakit’ diye tutturdu. Delikanlıyı alaşağı etti. Delikanlı üstüne vardıkta da tekme tokat girişti. Söylendiğine göre delikanlı, Salgur Noyan denen Mongolun at uşağıymış. Bildiğimiz hizmetkâr, yani karavaş köle.”

“Karavaş köle olmakla insandır. Hazret-i Ömer efendimiz bile kölesiyle nöbetleşe binmemiş mi hayvanına, onlara bunu belleten olmamış mı hiç?”

“Olmamıştır. Papaz, keşiş kısmı rahatları bozulur korkusuyla her insanın insanlığını kabul etmeye yanaşmazlar da, insanların kimisini asıl, kimisini köylü, kimisini köle diye üçe, dörde bölüp varlıksız varlıklarının emrinde ölesiye çalıştırırlar. Hele dinleyelim, Âdem Kardaş duyacağını duyup dile geldi.”

Bayatlı Âdem kalabalığa dönmüştü. Herkesin bilmediğini bilmenin tadını bir hayli susup çıkardıktan sonra:

“Delikanlı hak istiyor” diye konuşmaya başladı, “Hakkını Salgur Noyan’a kaptırmaya niyetli değil. Ayrıca Müslüman olmak arzusunda. Dinimiz madem ki benimle Salgur Noyan’ı eş tutuyor, dinlerin en iyisi olmalı, diyor. Nasıl Müslüman olunur diye de soruyor. Şimdi Yahşi Hocam beri gelsin.”

İçlerinden biri Yahşi Hoca’yı buldu getirdi.

“Tekbiiir!” dedi Yahşi Hoca.

Tekbirin sesi Söğüte ulaştı.

Tekbirden sonra bir ağızdan “Eveleme develeme”yi söylemeye başladılar:

"Eveleme develope,
Yağı kaçır, kovalama,
Çergi çember,
Misk ü amber,
Kılıç, mızrak,
Vatan uzak..."

Tekerlemenin burasına, içinden itirazı bastı Gazi Ana:

"Vatan uzak değil artık şükürler olsun, Söğüt dediğin şurada birkaç konak; gittik konduk mu vatani bulduk demektir. Bundan kelli vatan yakın. Teey nereden buraya uzak gelmeye, şurası uzak gelir mi? Eski tekerleme işte, uyduranlar bir gün vatana bunca yakın olacağımızı hayal bile edememişler..."

Düşüncelerine gülüp koroya katıldı:

"Gitsek gitsek,
Nereye gitsek?"

İçinden yine bir itiraz koptu:

"Nereye olur mu? Söğüt'e, sonra Domaniçe, oradan da oho-oo! Peygamber Efendimizin müjdelediği Konstantiniyye'ye inşallah. Bundan sonra nereye diye sorulmaz, hedefimiz bellidir hamdolsun."

Tekerlemeye döndü:

"Yola çıksak,
Yol tükense,
Göle varsak,
Göl kurusa,
Çöle girsek,
Çöl yarılrsa,
Yağmur yağsa,
Bereket olsa,
Kayı Han, Kayı Han,
Yolunu bulsa,
Yürüse, yürüse,
İlini bulsa..."

“Bulduk hamdolsun” diye gülümsedi Gazi Ana, “Yolumuzu da, ilimizi de bulduk Allahıma şükür. Bundan sonrası çilenin envai çeşidini çekmek yok, olsa bile kaç-göç derdine değil, devlet olup dünyanın öte ucuna ulaşma derdine olacak. Bu da çilenin çekilesi olanıdır, yürek dağlayanı değil.”

Düşüncelerine mihlanıp olduğu yerde dalmış gitmişti.

Yahşi Hoca’nın sesine uyandı:

“Daldırdın Gazi Ana, bunda daldıracak ne var ki?” diyor-du.

Anlayamadı:

“Ne dedin kocamış hoca?”

“Daldırdın dedim, temelli vatana iki adım kala insan daldırır mı?”

“Ben de zaten ona daldırmıştım.”

“Eeey, ne çıkardın peki?”

“Hayır çıkacak inşallah, bu topraklar yeni dünyamızın merkezi olacak.”

“Dünyanın öte ucunu da ister gibisin Gazi Ana?”

“Helbet” derken dirildi Gazi Ana, “Kul kısmı hem dünyayı, hem ahireti ister, kurban olduğum Allah da dilediğine verir diyen sen değil misin?”

Yahşi Hoca da güldü:

“İşine gelenleri hemen ezberine alırsın.”

“Sen de öyle kocamış hoca, sen de öyle.”

Yahşi Hoca uzaklaşan toz bulutuna bakıp iç çekti:

“Vurduk dalgaya” dedi, “Bizimkiler haniyse gözden yitecek. Dizinde dermanın kalmışsa kullanacak vakittir Gazi Ana. Yürü bakalım.”

“Yürürüz” dedi Gazi Ana, “Koşarız da Allahımın izniyle.”

Gençleşmiş, seke seke koşmaya başlamıştı.

Yahşi Hoca yarışamadı. Az sonra yavaşladı. Tek başına kaldı. Gazi Ana’nın genç kız çevikliğinde seke seke koşmasını hatırladıkça gülüyordu.

Birazdan toz bulutu kayboldu. Kayı Han Boyu toprak yolu bitirmiş, taş yola girmişti. Etraf kayalıktı. Tam bir sessizlik vardı. Yahşi Hoca keyfince sessizliği dinlerken kayalıklardan çağrıldığını duydu:

“Heeey Yahşiii! Heeey Ahiii!”

Bakındı. Kimseleri göremeyince, meraklandı. Biri muzip-lik mi yapıyordu?

“Kimsiiin?” diye sordu.

Cevap hemen geldi:

“Kaya Şeyhiii!”

Hafiften ürküntüsü dağıldı, sesin geldiği tarafa diz çöktü:

“Selâmün aleyküm Kaya Şeyhi. Ama geç kaldın.”

“Aleyküm selâm Ahi Kardaş; geç değil, vaktidir.”

“Söyle ne söyleyeceksen, dinlemekteyim kurban olduğum.”

“Kayı Hana müjdemiz var!”

Şimdi ses kayalıklardan değil de içinden geliyordu sanki; sıcak, yakın ve yürek hoplatıcı...

“Ver müjdeni Şeyhim...”

“Efendimizin yolundasınız. Ertuğrul’dan sonra kendinize Osman’ı bey yapın. Ardından sorgusuz sualsiz gidin. Edebâli Karındaşımıza da vakti geldikte selâmlarımızı söyleyin. Ayak direyip şeyhliği iki okka altı etmesin, versin gitsin kızını Osman oğlumıza, versin gitsin.”

“Osman da kim? Ya Edebâli dediğin?”

Sorusuna bir cevap gelmeyince tekrarladı:

“Deyiver, kim bu Osman dediğin, Edebâli dediğin kim? Merakta koma kurban olduğum.”

Kayalıklardan sadece bir tekbir yükseldi:

“Allahü ekber!”

Dağlar, taşlar dile gelip aynı tekbire katılmış gibi geldi Yahşi Hoca’ya. Kendisi de coştı:

“Allahü ekber!”

Kalktı. Sessiz kayaların arasındaki geçitten uçtu sanki,

ikinci güneşinin altında moraran Uludağ'ın tepesine doğru gülümsedi:

"Tohum toprağa şimdi düştü" diye mırıldandı, "Filizlenip büyüyerek çınar olması yakındır."

